

STRATEGIJA RAZVOJA URBANOG PODRUČJA ZADAR ZA RAZDOBLJE 2021. - 2027. KONAČNI NACRT

Zadar, studeni 2023. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ZEMLJOPISNO PODRUČJE KOJE OBUHVAĆA SRUP	4
2.1. Prostorni obuhvat i geografski položaj	4
2.2. Uzajamnost prirodno-geografskih obilježja i društveno-gospodarskog razvoja	7
3. OPIS SUDJELOVANJA PARTNERA U PRIPREMI I PROVEDBI SRUP-A	12
4. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA	24
5. OPIS SREDNJOROČNIH RAZVOJNIH POTREBA I RAZVOJNIH POTENCIJALA	28
5.1. Razvojni potencijali i potrebe temeljeni na osnovnim prirodno-geografskim obilježjima	28
5.2. Razvojni potencijali i potrebe temeljene na društvu	29
5.2.1. Demografija	29
5.2.2. Društvena infrastruktura.....	30
5.2.3. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi.....	31
5.2.4. Odgoj i obrazovanje	33
5.2.5. Tržište rada.....	34
5.3. Gospodarstvo	35
5.4. Infrastruktura	37
5.5. Promet	38
5.6. Urbano okruženje	40
5.7. Okvir upravljanja razvojem	41
6. OPIS INTEGRIRANOG PRISTUPA RJEŠAVANJU UTVRĐENIH RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA UKLJUČUJUĆI ISPUNJAVANJE KRITERIJA VEZANO UZ STRATEŠKU RELEVANTNOST PROJEKTA	48
6.1. Opis integriranih teritorijalnih ulaganja	48
6.2. Doprinos ITU mehanizma provedbi SRUP-a	50
6.2. Opis sektorske i teritorijalne integracije kroz ITU mehanizam	55
6.3. Opis strateške relevantnosti kroz ITU mehanizam	57
6.4. Opis sustava provedbe ITU mehanizma	60
7. USKLAĐENOST S EU STRATEŠKIM DOKUMENTIMA, NACIONALNOM RAZVOJNOM STRATEGIJOM, SEKTORSKIM I VIŠESEKTORSKIM STRATEGIJAMA, PLANOVIMA RAZVOJA ŽUPANIJA TE DOKUMENTIMA PROSTORNOG UREĐENJA	66
8. OPIS PRIORITETA JAVNE POLITIKE U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	74
9. POPIS POSEBNIH CILJEVA I KLJUČNIH POKAZATELJA ISHODA	78
10. TERMINSKI PLAN PROVEDBE PROJEKATA OD STRATEŠKOG ZNAČAJA	124
10.1. Baza projekata Urbanog područja Zadar	124

10.2. Terminski plan provedbe strateških projekata za Urbano područje Zadar	124
11. INDIKATIVNI FINANCIJSKI PLAN	141
12. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE	151
13. PRILOZI	151
POPIS ILUSTRACIJA	154
POPIS TABLICA	155

Nacrt UP ZADAR

1. UVOD

Urbana područja ustrojena su s namjerom optimalnog planiranja, usklađivanja i provedbe politike regionalnog razvoja, pri čemu su posebno tretirani gradovi i gravitirajuća im područja. Ona su prostorni okvir za implementaciju mehanizma kohezijske politike usmjeren na održivi urbani razvoj pod naslovom *Integrirana teritorijalna ulaganja* (dalje ITU). ITU mehanizam se temelji na logici disperzije urbanih funkcija te održivom gospodarenju prostornim resursima u ruralnim i prijelaznim ruralno-urbanim zonama pod gravitacijskim utjecajem gradova s ciljem unaprjeđenja kvalitete života i balansiranoga odnosa između potreba društveno-gospodarskog razvoja i zaštite okoliša, sve pod snažnim uplivom EU politike zelene i digitalne tranzicije te jačanja otpornosti na razne prirodne te društvene i gospodarske ugroze. To podrazumijeva koordinaciju i dobro upravljanje koje se zasniva na primjeni participativnog (su)djelovanja javnoga i privatnog sektora, uključujući razna tijela, ustanove, tvrtke, ali i udruge civilnoga društva. ITU mehanizam je važna osnova za smanjenje teritorijalnih nejednakosti pri čemu su gradovi pokretači razvoja i jačanja cjelokupnog urbanog područja, a istodobno je potrebno uvažavati razvojne potencijale i potrebe svih JLS-ova na urbanom području.

Odluka o ustroju i sastavu Urbanog područja Zadar (dalje UP Zadar) donesena je 12. listopada 2015. godine u skladu s nacionalno određenim kriterijima i terminologijom definiranom *Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske*. Dosadašnja provedba ITU mehanizma UP-a Zadar temeljila se na *Strategiji razvoja urbanog područja Zadar 2014. – 2020.* Ta je Strategija bila izrađena u skladu sa *Smjernicama za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (2015)* koje je izradilo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Strategijom su prostorno obuhvaćene sve jedinice lokalne samouprave koje čine UP Zadar, a sadržajno su obuhvaćena sva relevantna područja društvenoga i gospodarska razvitka te postavljena četiri osnovna cilja:

- Cilj 1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji
- Cilj 2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga
- Cilj 3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
- Cilj 4. Dobro upravljanje.

Ti su ciljevi definirani na temelju sljedećih kriterija:

- a) relevantnost – zašto je određeni cilj značajan u odnosu na situaciju u urbanom području te je li njegova relevantnost potkrijepljena nalazima analize stanja i SWOT analize;
- b) očekivani načini postizanja ciljeva – koji problemi će se pokriti i koji učinci će biti postignuti njegovom implementacijom; te
- c) dosljednost – usklađenost ciljeva SRUP-a s ciljevima u ključnim strateškim dokumentima na regionalnoj, nacionalnoj i EU razini odnosno s relevantnim sektorskim dokumentima uključujući i one na lokalnoj razini.

Za svaki su cilj bili utvrđeni relevantni pokazatelji učinka koji su određeni očekivanim vremenom ostvarenja te su kvantificirani. Unutar svakog cilja definirani su prioriteti, a za svaki prioritet utvrđene su konkretne mjere. Potrebno je istaknuti da su ciljevi istaknuti u Strategiji ujedno usuglašeni sa Specifičnim ciljevima iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija (OPKK) i iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali (OPULJP).

Provedba projektnih aktivnosti predviđenih mjerama i prioritetima financirala se velikim dijelom bespovratnim sredstvima alociranim putem ITU mehanizma, bespovratnim sredstvima iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020., ali i iz drugih EU fondova i drugih izvora financiranja od strane državnih tijela, jedinica lokalne samouprave i dr. Tijekom provedbe Strategije implementirane su predviđene mjere što je rezultiralo napretkom postignutim u uklanjanju problema utvrđenih detaljnom analizom stanja koja je bila podloga za izradu Strategije. Isto tako, osmišljeni su i najvećim dijelom ostvareni oni projekti čiji je opći cilj funkcionalna integracija UP-a Zadar unutar kojega se uvažavaju posebnosti, mogućnosti, potrebe i ograničenja urbane jezgre unutar Grada Zadra te urbanih i mješovitih te prevladavajućih ruralnih zona u drugim jedinicama lokalne samouprave.

Značajan napredak ostvaren je u pogledu sva četiri osnovna cilja. Posebno nastojanje uloženo je u ublažavanju asimetrije institucionalnog i razvojnog potencijala Grada Zadra i drugih jedinica lokalne samouprave koje su u odnosu na Grad Zadar u nepovoljnijem položaju s obzirom na ljudske, financijske i druge materijalne resurse. Takvu asimetriju nije moguće u potpunosti anulirati, ali potrebno je i dalje raditi na izgradnji dobrog sustava upravljanja koji će i rubne dijelove UP-a Zadar uvažavati u odnosu na unaprjeđenje životnog standarda, poboljšanje društvenih sadržaja, dostupnosti kvalitetnih usluga te unaprjeđenje konkurentnoga gospodarstva koje će se zasnivati na sinergijskim učincima s ciljem komplementarnoga, međusobno nadopunjujućega gospodarskog sustava u kojemu se postiže sektorska suradnja (npr. turizma, ugostiteljstva i poljoprivrede), a izbjegavaju kolizije i potencijalni konflikti (npr. u pogledu intenzivne marikulture i turizma s jedne i zaštite okoliša s druge strane). Na tome je i dalje potrebno raditi pa je to jedan od razloga pristupanja izradi *Strategiji razvoja urbanog područja Zadar 2021. – 2027.* Poseban problem koji nije riješen pa je prenesen i u aktualno strateško razdoblje je optimizacija opterećenja prostora ljudskim

aktivnostima. To je izazov s kojim se nije lako nositi niti na globalnoj razini, a podrazumijeva uspostavu ravnoteže, odnosno harmonije, između zadovoljenja različitih potreba stanovništva UP-a Zadar i potrebe da se ono što manje odrazi na stanje okoliša u kontaktnom morsko-obalnom-zaobalnom području velike bioraznolikosti, ali i izloženosti različitim oblicima često nerazboritoga gospodarskog korištenja.

Intervencije u smislu infrastrukturne izgradnje i opremanja, kao i osmišljavanja i provedbe konkretnih programa u društvenom i gospodarskom sektoru UP-a Zadar najvećim dijelom su pratile zadane ciljeve, a unutar njih prioritete i mjere. Pravodobna provedba intervencija ostvarena je u svim slučajevima gdje su nositelji aktivnosti već imali pripremljenu projektnu dokumentaciju ili su je brzo i kvalitetno izradili unutar provedbenoga strateškog razdoblja. To je bilo lakše učiniti u onim aktivnostima u kojima nije bilo potrebno izraditi zahtjevniju tehničku dokumentaciju i ishoditi odgovarajuće dozvole javnopravnih tijela. Potrebno je naglasiti otežavajuće okolnosti na koje dionici UP-a Zadar nisu mogli utjecati, a to su neriješeni imovinsko-pravni odnosi, anakronizam katastarskih evidencija i zemljišno-knjižnih dokumenata, pandemija COVID-19 te problemi na tržištu radne snage i usluga što je rezultiralo raskorakom u planiranim financijskim sredstvima i onima koja su potrebna za kvalitetnu provedbu planiranih aktivnosti, što se posljedično odrazilo i na kašnjenje u realizaciji. Nažalost, općenit je problem i to što strateški i prostorno-planski dokumenti nisu posve usuglašeni pa se mnogo vremena troši na ispunjavanje različitih, kadšto i kontradiktornih kriterija i odredbi koje u pojedinim prostornim cjelinama jednostavno nije moguće udovoljiti (npr. osigurati dovoljno mjesta za promet u mirovanju u gradskoj jezgri unutar koje se tlocrtno poklapaju građevina i katastarska čestica na kojoj se objekt nalazi, bez obzira na režim vlasništva ili zaštite). Također, dinamika je ovisila o postupcima javne nabave koji su, s ciljem implementacije konkretnih projekata, prema javno dostupnim informacijama svi provedeni uredno, ali ponekad znatno dulje nego li je bilo predviđeno.

U aktualnom strateškom razdoblju 2021. – 2027. potrebno je dati naglasak na one sadržaje koji mogu biti dislocirani, ili koji već postoje, ali su zapušteni ili nedovoljno iskorišteni, a mogu biti na dobrobit svih stanovnika UP-a Zadar, drugih stanovnika Zadarske županije, kao i posjetitelja ili drugih povremenih stanovnika / korisnika iz različitih dijelova Hrvatske, EU i svijeta. Isto tako, na cijelom UP-u je potrebno osigurati najveći mogući standard održivog gospodarenja prostornim resursima u okolnostima klimatskih promjena, pojačanog pritiska na okoliš (uz ostalo i zbog pretjeranog fokusiranja na turizam i prateće djelatnosti) te globalne političke i ekonomske krize koji se na različite načine manifestiraju i u životima lokalnih zajednica. Neizostavno je provoditi one aktivnosti koje će ublažiti negativne demografske procese koji ugrožavaju biološku i ekonomsku vitalnost UP-a Zadar, a k tome skrbiti o kvaliteti života sve starijega i malobrojnijega stanovništva u većini naselja obuhvaćenih UP-om, od čega nisu izuzeta ni ruralna naselja u sastavu Grada Zadra koji je u pogledu društvene i gospodarske dinamike težište cijeloga UP-a.

2. ZEMLJOPISNO PODRUČJE KOJE OBUHVAĆA SRUP

2.1. Prostorni obuhvat i geografski položaj

U skladu s nacionalno određenim kriterijima i terminologijom definiranom *Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske i Smjernicama za uspostavu urbanih područja i izradu strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021. – 2027.* UP Zadar čine dva grada i trinaest općina, odnosno sljedeće jedinice lokalne samouprave:

Grad Zadar

Grad Nin

Općina Bibinje

Općina Galovac

Općina Kali

Općina Kukljica

Općina Novigrad

Općina Poličnik

Općina Posedarje

Općina Preko

Općina Ražanac

Općina Sukošan

Općina Škabrnja

Općina Vrsi

Općina Zemunik Donji.

Osnovni kriterij za određivanje prostornog obuhvata urbanih područja je da najmanje 30 % zaposlenih dnevnih migranata svakodnevno iz svojih jedinica lokalne samouprave zbog posla putuju u najbliže veće gradsko središte. S obzirom na veličinu Zadra, riječ je o tzv. većem urbanom području, a njim nisu obuhvaćeni svi dijelovi Zadarske županije koji

su po mnogim društvenim i gospodarskim funkcijama najbliže povezani sa Zadrom kao jednim od najvećih hrvatskih gradova.

UP Zadar je središnje položen prostor na hrvatskom dijelu Jadrana. Integrira otočni, obalni i zaobalni geografski profil unutar neposrednoga gravitacijskog utjecaja Zadra. Taj prostor obuhvaća površinu od 790 km² (od ukupno 3.646 km² površine Zadarske županije), a na njemu, prema *Popisu stanovništva, kućanstva i stanova provedenom* (uz brojne metodološke probleme i propuste) 2021. godine, živi 108.015 stanovnika (od ukupno 159.766 stanovnika u Zadarskoj županiji). Dakle, na 21,7% površine Zadarske županije živi 67,6% stanovništva te jedinice područne (samo)uprave.

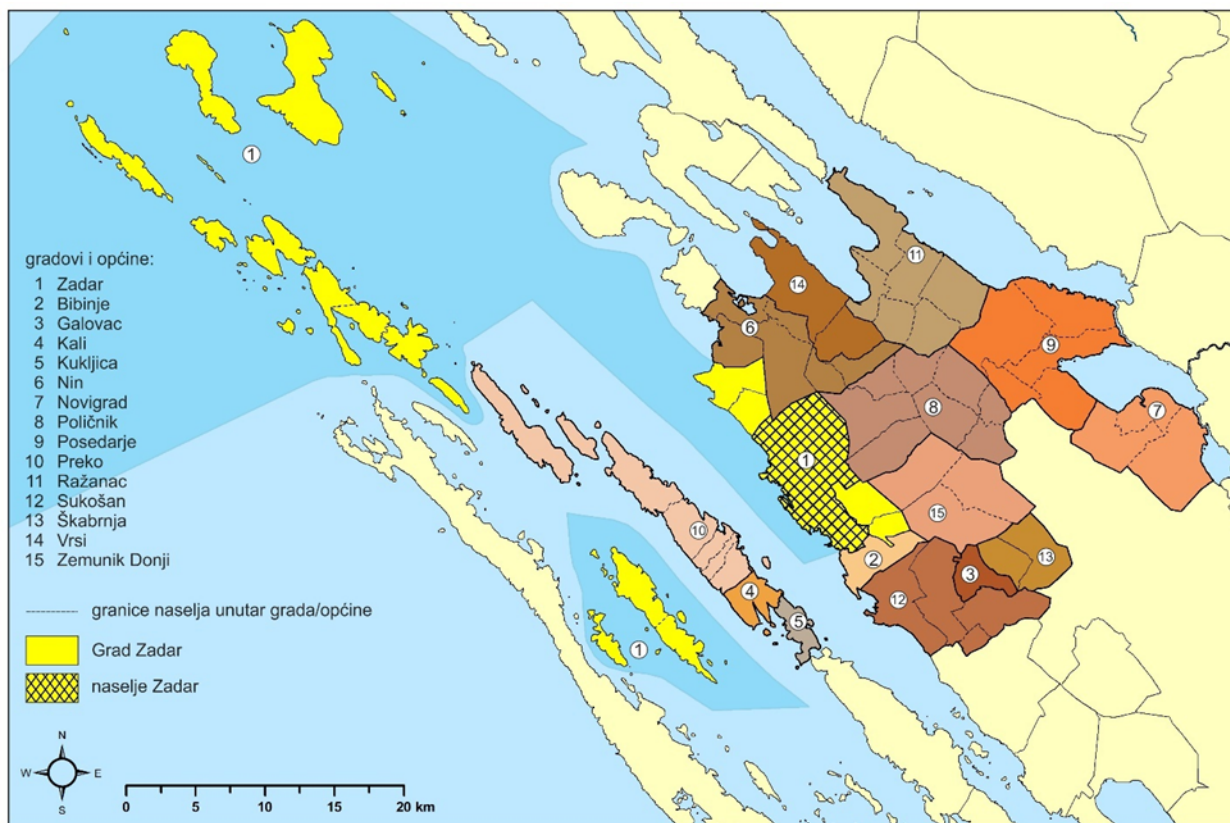
UP Zadar moguće je uvjetno podijeliti u četiri geografske razvojne cjeline, koje su međusobno prožete i nisu strogo omeđene prirodno-geografskim obilježjima već su definirane granicama JLS-ova (Slika 1):

Zona I – Obala: Grad Zadar, Grad Nin, Općina Bibinje, Općina Sukošan i Općina Vrsi

Zona II – Zaobalje bez izlaza na more: Općina Galovac, Općina Poličnik, Općina Škabrnja i Općina Zemunik Donji

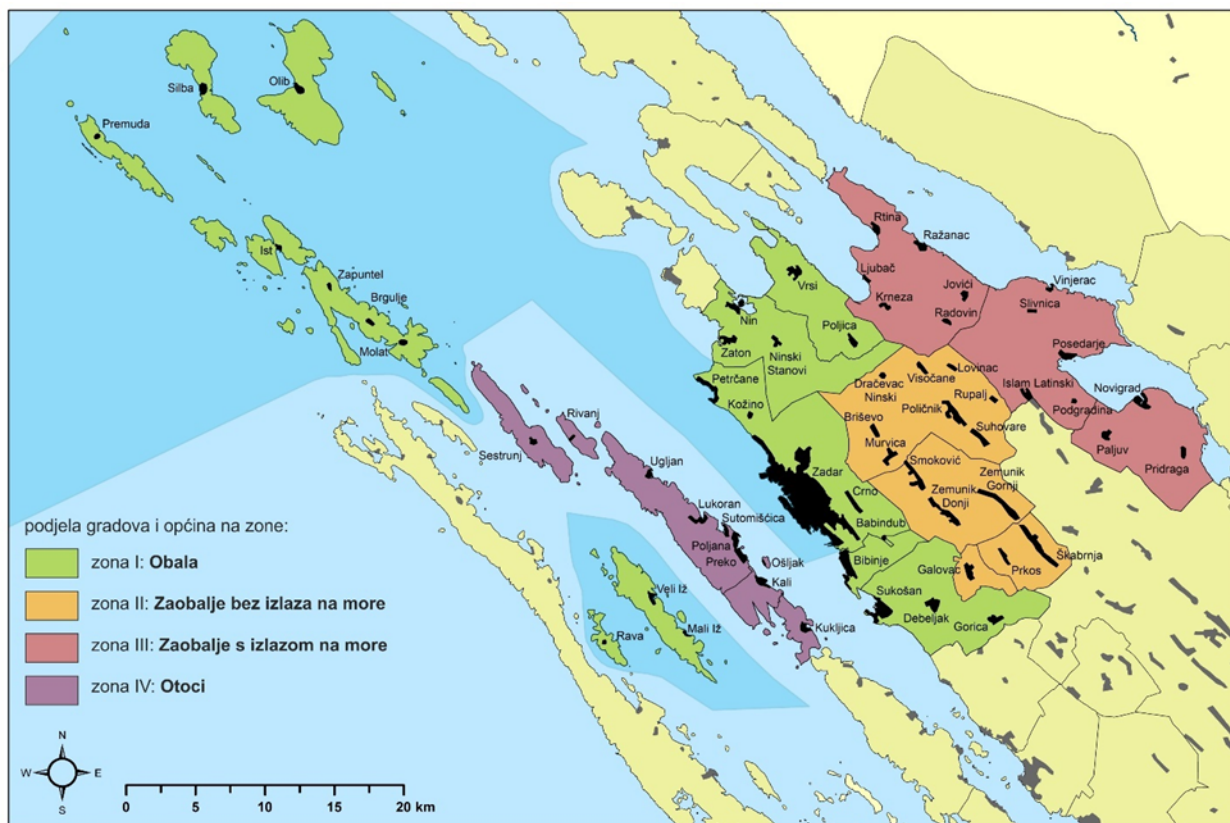
Zona III – Zaobalje s izlazom na more: Općina Ražanac, Općina Posedarje i Općina Novigrad

Zona IV – Otoci: Općina Preko, Općina Kali i Općina Kukljica.

Slika 1. Prostorni obuhvat i zone UP-a Zadar

Prirodno-geografski i funkcionalno otočna obilježja imaju svi otoci u sastavu Grada Zadra, kod kojih je zbog udaljenosti, usitnjenosti i frekventnosti javnoga putničkog prijevoza inzularnost zapravo izraženija nego li je to slučaj na otočnim naseljima na otoku Ugljanu. Istodobno, izlaz na obalu imaju općine Ražanac, Posedarje i Novigrad s tim da velik dio njihova teritorija funkcionalno nema maritimna obilježja (slično je s pojedinim naseljima u Gradu Ninu i u Vrsima; Slika 2). To, naravno, ne znači da u tim općinama nisu izražene litoralne funkcije. Štoviše, ne može se zanemariti ribarska ili pak pomorska orijentacija mnogih stanovnika Novigrada, Posedarja, Vinjerca, Ražanca, Rtine i Ljubča, a u suvremeno doba upravo su obala i pripadajući akvatorij temeljni privlačni čimbenici razvoja turizma u tom dijelu UP-a. Ipak, taj je obalni pojas u drugom planu u odnosu na litoralizacijsku konvergenciju prema obali u gotovo neprekinutoj zoni od Zatona do Sukošana koja pripada Zoni I UP-a.

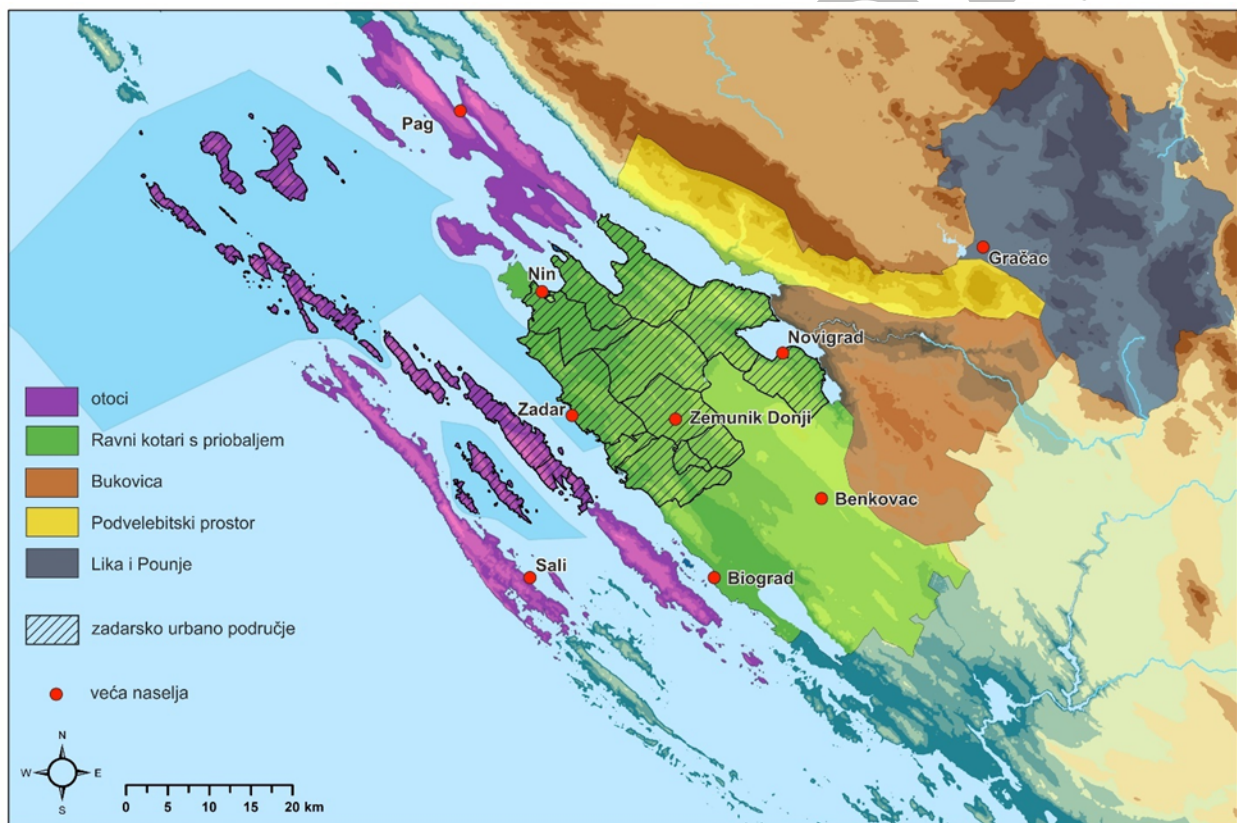
Slika 2. Geografski smještaj naselja na UP-u Zadar

Važno je istaknuti još jednu geografsku determinantu koja se ne podudara s administrativnim ustrojem. Naime, Grad Zadar obuhvaća mnoga ruralna naselja pri čemu je njihova perifernost i taktinost mnogo veća nego li je slučaj s mnogima naseljima u središnjem i zaobalnom dijelu UP-a.

2.2. Uzajamnost prirodno-geografskih obilježja i društveno-gospodarskog razvoja

Geografski položaj i usmjerenost na more umnogome su odredili razvoj UP-a tijekom prošlosti, a i danas utječu na društveno-gospodarske značajke i procese. To se ponajprije odnosi na prevladavajuću karbonatnu geološku osnovu i s njom povezani krški reljef, ali i zone fliša i jezerskih naslaga s dubljim horizontima plodnoga tla, Csa klimu tj. sredozemnu klimu s vrućim ljetom i Csb klimu tj. sredozemnu klimu s toplim ljetom s pripadajućim biljnim zajednicama, te, posebno važno Jadransko more koje funkcionira kao izvor života i medij komunikacije, što je pogodovalo razvoju pomorstva i ribarstva s marikulturom, a posljednjih desetljeća i intenzivnom razvoju turizma.

UP Zadar obuhvaća najveći dio ravnokotarskog i otočnog prostora Zadarske županije (Slika 3). Osnovna prirodno-geografska obilježja i procesi umnogome utječu na oblikovanje krajolika te na prostornu organizaciju i svakidašnje društveno-gospodarske aktivnosti UP-a Zadar. Priroda nije samo geografska kulisa društvenih i gospodarskih procesa, nerijetko obilježenih površnim kratkovidnim iskorištavanjem s ciljem zadovoljavanja partikularnih financijskih ili sektorski fokusiranih interesa, nego je dragocjen čimbenik cijeloga sustava UP-a Zadar. Stoga su dragocjene zalihe pitke vode u (rijetkim) nadzemnim tokovima i u podzemlju, obradiva tla, šumski pokrov, petrografski kompleks s prevladavajućim vapnencem i dolomitima, ugodna klima s toplim i vrućim te pretežito suhim ljetima i blagim te oborinama bogatijim zimama (Slika 4) resurs kojemu treba pristupati odgovorno, tj. razborito i s velikim oprezom.

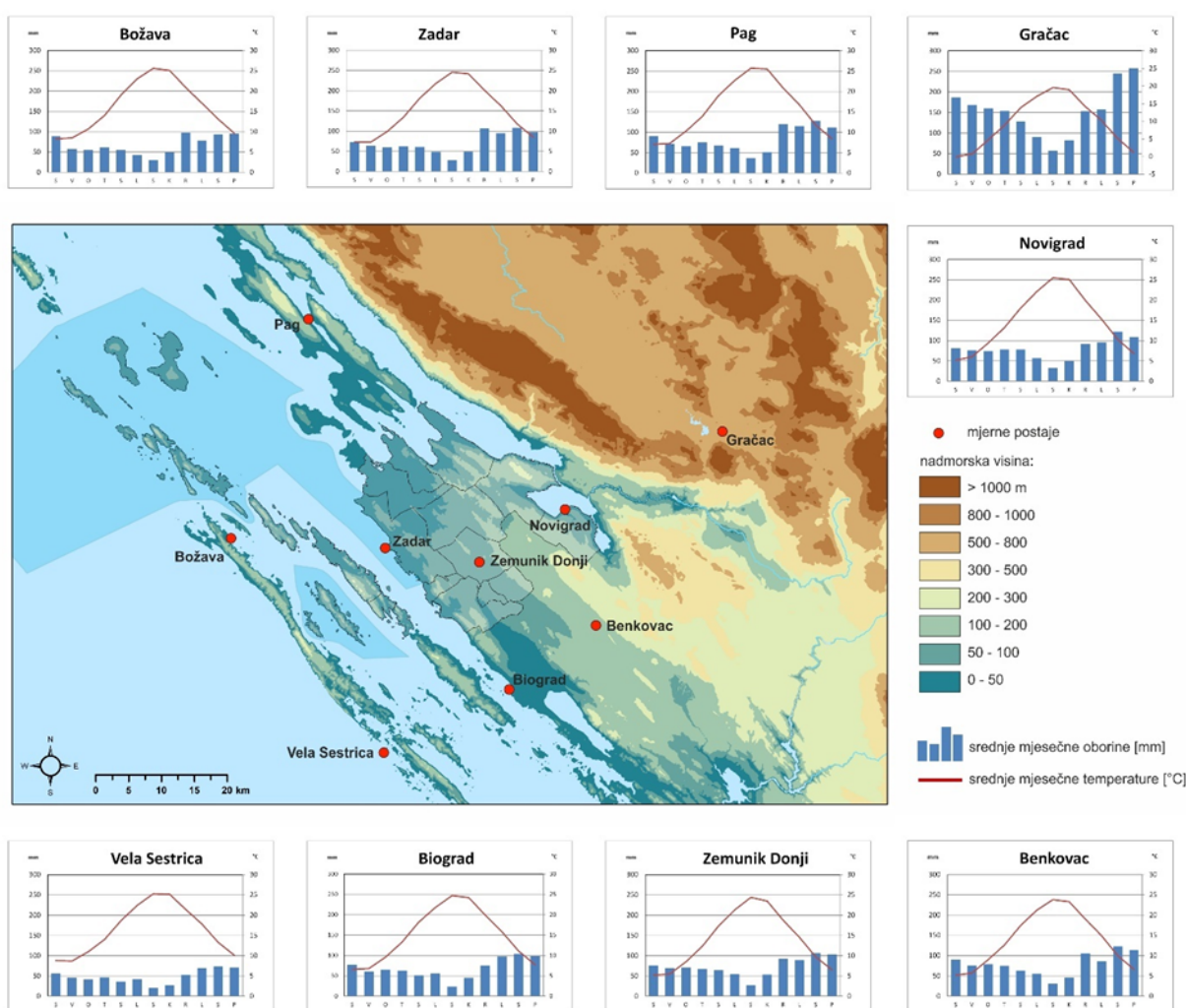
Slika 3. Prirodno-geografska raščlamba na UP-u Zadar u okviru Zadarske županije

Prirodni su resursi osnova razvoja poljodjelstva, stočarstva, šumarstva, pomorskih aktivnosti (brodarstva, brodogradnje, ribarstva, marikulture i dr.), energetike (ponajprije s obzirom na obnovljive izvore energije), industrije, turizma, ugostiteljstva, prometa, trgovine, ali i drugih djelatnosti. Istodobno, sastavnice raznolike prirodne baštine na dodiru mora i krša pod utjecajem sredozemnoga podneblja na UP-u Zadar:

- 1) oblikuju privlačan ambijent za stanovanje, odmor i rekreaciju,
- 2) čine važan temelj održivoga gospodarskog razvitka,

- 3) bivaju objekt znanstvenoga istraživanja i
- 4) motiv nadahnuća za stvaranje vrhunskih umjetničkih djela
- 5) izloženi su rizicima prekomjerne izgradnje i drugih oblika neprimjerna korištenja što može pridonijeti nepovratnoj degradaciji pa i uništavanju.

Prirodna obilježja UP-a Zadar umnogome su utjecala na tijek dosadašnjega društvenog i gospodarskog razvoja, utječući na odabir te kvantitativna i kvalitativna obilježja osnovnih ekonomskih aktivnosti, izgradnju prometne i stambene infrastrukture, ali i na način svakidašnjega života prilagođenog dnevnom i godišnjem prirodnom ritmu (promjenama godišnjih doba, vegetacijskih ciklusa, migracija kopnenih i morskih životinja i dr.).

Slika 4. Klimadijagrami meteoroloških postaja na UP-u Zadar i neposrednom okružju

Suvremeni razvitak utemeljen na održivom, pametnom i uključivom rastu, a kadšto i odrastu, u mnogo manjoj mjeri ovisi o pojedinim prirodnim ograničenjima, osim ekstrema poput dugotrajnih suša u ljetnim mjesecima, povremenih vjetrova vrlo velike snage (orkanske bure zbog koje se prekida cestovni promet na dionici A1 između čvorova Sv. Rok i Maslenica te orkanskoj juga zbog kojeg se povremeno prekida pomorski putnički promet u zadarskom akvatoriju), rijetkih velikih anomalija temperature zraka i velikih količina oborina u kratkom razdoblju s razornim učincima (poput one koja se dogodila 11. rujna 2017.). Nažalost, često se događa da se pojedinci, rjeđe i neke zajednice, postavljaju superiorno prema prirodi, nastojeći u kratko vrijeme iskoristiti prirodne resurse (more, uski obalni pojas, biljni svijet, građevinski kamen i dr.), bez ikakvih obzira prema ekosustavu, ali i prema svojem bližnjem. Primjerice, betonizacijom uskoga obalnog pojasa trajno se estetski devastira i biološki osiromašuje dodirni prostor na sjecištu litosfere, hidrosfere, atmosfere i biosfere koji je, uostalom, jedan od glavnih čimbenika ugodnog životnog ambijenta i privlačan čimbenik turizma na UP-u Zadar.

Zahvaljujući povoljnom prometno-geografskom položaju na sjecištu mnogih prometnih pravaca, Zadar je stoljećima jedno od ključnih urbanih žarišta na sjeveroistočnoj obali Jadrana čija je snaga natkrilila cijelu regiju, ne omogućivši razvoj drugih urbanih središta, osim djelomično na rubu UP-a u kojem su se isticali Nin i, u manjoj mjeri, Novigrad. Paradigma geografskog položaja s vremenom se mijenjala. U skladu sa sveobuhvatnim procesom litoralizacije dolazi do velike koncentracije društvenih i ekonomskih aktivnosti duž gotovo cijeloga ninsko-zadarsko-biogradskog priobalja što ujedno generira veliki pritisak na prostorne resurse, često s degradacijom ili pak trajnom devastacijom obalnih ekosustava. Istodobno, ravnokotarsko zaobalje s velikim potencijalom razvoja poljoprivrede kao i glavnina otočnog prostora izvan fokusa turističkih aktivnosti, postupno depopuliraju, usprkos sve boljoj prometnoj povezanosti (unutar regije, ali i unutar države i EU zahvaljujući ponajprije autocesti A1 i s njom povezanim državnim cestama, Zračnoj luci Zadar i Luci Gaženica), komunalnoj opremljenosti i dostupnosti različitih usluga. Urbanizacija se svela na demografsku koncentraciju u Zadru i obližnjim obalnim naseljima, a nije se disperzirala u okolni prostor tako da, barem u smislu rezidencijalne funkcije, u većoj mjeri rastereti jezgru UP-a. Iznimku čine sadržaji poduzetničkih zona u Općini Poličnik i Zračna luka Zadar (najvećim dijelom u Općini Zemunik Donji) koji su smješteni u zaobalju, a ostvaruju regionalno relevantne gospodarske funkcije. ITU mehanizam bi takvu koncentraciju trebao ublažiti dvojako: fizičkom disperzijom novih sadržaja u sve JLS-ove, uključujući ruralne dijelove Grada Zadra, te dostupnošću i otvorenošću postojećih i novih sadržaja u Zadru svim stanovnicima UP-a Zadar.

Prostor je sam po sebi vrijednost, no svoj puni učinak prostor dobiva kada ga se promatra zajedno sa stanovništvom koje u njemu boravi. Urbano područje Zadar u posljednjem desetljeću obilježilo je smanjenje broja stanovnika zbog negativne prirodne promjene i negativnoga migracijskog salda. Većina jedinica lokalne samouprave (11 od 15) također je depopulirala. Dugotrajno smanjenje nataliteta i fertiliteta te iseljavanje negativno se odražavaju na društveno-gospodarski razvoj. Smanjenje broja mladih radno sposobnih i

fertilnih stanovnika ima izravan negativan utjecaj na obujam radne snage te na reprodukciju stanovništva. Dobni sastav također ukazuje na starenje stanovništva i nepovoljan odnos mladog i starog stanovništva. Dobni sastav stanovništva i demografski trendovi posebice su nepovoljni u otočnim općinama Kali, Kukljica i Preko te u otočnim naseljima u sklopu Grada Zadra. S druge strane, demografski povoljniji trendovi obilježavaju općine Bibinje, Sukošan, Galovac i Poličnik. Kroz ITU mehanizam fokus bi trebao biti u razvijanju tržišta rada s prikladnim radnim mjestima za različite skupine i profile građana te na poboljšanju javnih funkcija i usluga koje bi mogle zadovoljiti različite potrebe stanovništva i poboljšati kvalitetu života. Poboljšanjem kvalitete života i višom razinom zadovoljavanja potreba stanovništva moglo bi se utjecati na zadržavanje mladog, odnosno radno aktivnog stanovništva i poboljšanje demografske slike.

Nacrt UP ZADAR

3. OPIS SUDJELOVANJA PARTNERA U PRIPREMI I PROVEDBI SRUP-A

Osnovni principi na kojima je utemeljena izrada *Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027.* su transparentnost i participativnost svih ključnih dionika u UP-u. *Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* (NN 147/14, 123/17, 118/18) kao načela politike regionalnog razvoja definira solidarnost i usmjerenost, te partnerstvo i suradnju. U članku 5. navedenog Zakona definirano je kako se „politika regionalnog razvoja temelji na partnerstvu i suradnji između javnog, privatnog i civilnog sektora, pod čim se podrazumijeva suradnja između tijela državne uprave, jedinica područne (regionalne) samouprave, jedinica lokalne samouprave, gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva.“. S ciljem postizanja te suradnje, svi planski dokumenti se izrađuju, implementiraju i valoriziraju u suradnji s imenovanim Partnerskim vijećem. Osnivanje, sastav, djelokrug i način rada Partnerskog vijeća detaljno se uređuju Uredbom o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća (NN 103/2015).

U Partnersko vijeće imenovani su predstavnici gospodarskih subjekata koji djeluju na UP-u Zadar, jedinica regionalne samouprave, znanstvene zajednice, organizacija civilnog društva, javnih poduzeća, kulturnih ustanova itd (Tablica 1).

Tablica 1. Popis institucija i drugih pravnih osoba članova Partnerskog vijeća

RB	INSTITUCIJE I DRUGE PRAVNE OSOBE
1	Grad Zadar
2	Grad Nin
3	Općina Bibinje
4	Općina Galovac
5	Općina Kali
6	Općina Kukljica
7	Općina Novigrad
8	Općina Poličnik
9	Općina Posedarje
10	Općina Preko
11	Općina Ražanac

RB	INSTITUCIJE I DRUGE PRAVNE OSOBE
12	Općina Sukošan
13	Općina Škabrnja
14	Općina Vrsi
15	Općina Zemunik Donji
16	Zadarska županija
17	Agencija za razvoj Zadarske županije - ZADRA NOVA
16	Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područni ured Zadar
19	Sveučilište u Zadru
20	Udruženje obrtnik Zadar
21	Hrvatska gospodarska komora- Županijska komora Zadar
22	Udruga Eko Zadar
23	Cromaris d.o.o.
24	Zajednica udruga Centar nezavisne kulture
25	Zračna luka Zadar d.o.o.
26	Inovativni Zadar d.o.o.
27	Lignum d.o.o.
28	Hoteli Zadar d.d.
29	LAG Mareta
30	LAG Bura
31	Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije
32	Liga protiv raka Zadar
33	Udruga socijalnih radnika Zadar
34	Zajednica Talijana Zadar
35	Udruga bošnjačke nacionalne zajednice Zadarske županije
36	Turisthotel d.d.
37	Športska zajednica Grada Zadra
38	Zavoda za javno zdravstvo Zadar

RB	INSTITUCIJE I DRUGE PRAVNE OSOBE
39	Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija
40	Agencija za ruralni razvoj Zadarske županija - AGRRA
41	Turistička zajednica Zadarske županije
42	Turistička zajednica Grada Zadra
43	Opća bolnica Zadar
44	Udruga Robotić
45	Liburnija d.o.o.
46	Jadrolinija
47	Tankerska plovidba d.d.

Partnersko vijeće sastalo se tri puta za vrijeme izrade ovog strateškog dokumenta.

Tablica 2. Popis sjednica Partnerskog vijeća

	VRIJEME ODRŽAVANJA	MJESTO ODRŽAVANJA
1. SJEDNICA	23. lipnja 2022. godine u 10:30 sati	Sveučilište u Zadru, Franje Tuđmana 24 i, 23000 Zadar
2. SJEDNICA	8. veljače 2023. godine u 9:00 sati	Grad Zadar, Narodni trg 1, 23000, Zadar
3. SJEDNICA	2. svibnja 2023. godine u 10.20 sati	Providurova palača, Poljana Šime Budinića 3, 23000 Zadar

Partnersko vijeće UP-a Zadar osnovano je 21. lipnja 2022. godine *Odlukom o osnivanju Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar* (KLASA: 300-01/22-01/01; URBROJ: 2198/01-2-22-70) kao savjetodavno tijelo s ciljem sudjelovanja u svim fazama postupka izrade Strategije, utvrđivanju prioriteta razvoja urbanog područja, predlaganju strateških projekata važnih za razvoj urbanog područja te praćenju provedbe Strategije. Prva (osnivačka) sjednica Partnerskog vijeća, na kojoj je usvojen *Poslovnik o radu Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar*, održana je 23. lipnja 2022. godine. Na istoj sjednici za predsjednika Partnerskog vijeća UP-a Zadar izabran je Ante Ćurković, dok je za zamjenika predsjednika izabran Daniel Segarić. Predstavnik izrađivača SRUP-a Zadar izvijestio je u okviru ove sjednice Partnersko vijeće o do tada poduzetim i budućom aktivnostima

vezanim za proces izrade strateškog dokumenta. Članovi Partnerskog vijeća iznijeli su svoje preporuke o smjeru razvoja UP-a i strateškim projektima koji bi pridonijeli budućem razvoju UP-a, a koje je moguće financirati kroz ITU mehanizam.

Na drugoj sjednici Partnerskog vijeća raspravljalo se o prijedlogu *Analize stanja i trendova UP-a Zadar te Komunikacijske strategije SRUP-a Zadar*, koje su Partnerskom vijeću dostavljene digitalno sedam dana prije sjednice. Članovi su prije sjednice uputili dvije manje nadopune, koje su prihvaćene i uključene u dokument, te je na sjednici jednoglasno usvojena *Analiza stanja i trendova Urbanog područja Zadar te Komunikacijska strategija SRUP-a Zadar*.

Na trećoj sjednici raspravljalo se o konačnom nacrtu Strategije razvoja urbanog područja 2021. – 2027. i Akcijskom planu.

Članovi Partnerskog vijeća, osim formalnih sastanaka, bili su pozvani i na uključenje u fokus skupine. Na sastancima tih fokus skupina istražene su potrebe i prepoznate su prilike, snage, slabosti i prijetnje na UP-u. Kako bi se smanjilo opterećenje članova Partnerskog vijeća, iste su održane kada i početni sastanak Partnerskog vijeća 23. lipnja 2022. godine. Fokus skupine vodili su eksperti Sveučilišta u Zadru po unaprijed pripremljenom vodiču. Iste su transkribirane, analizirane i pretvorene u zaključke koji su uključeni u Analizu stanja i trendova te u SWOT analizu. Ukupno su održane četiri fokus grupe:

- 1) FG1 – Lokalna uprava i ITU mehanizam,
- 2) FG2 – Neprofitne organizacije,
- 3) FG3 – Gospodarstvo (privatni sektor),
- 4) FG4 – Gospodarstvo (javna poduzeća i NGO).

Slika 5. Fokus skupine održane 23. lipnja 2022.

Izvor: Sveučilište u Zadru

U prvoj fokus skupini (FG1) kao temeljni problemi razvoja istaknuti su državna imovina koja nije dovedena u funkciju i neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Sudionici ove fokus skupine kao prioritete prepoznaju potporu zadržavanju mladih na UP-u kroz njihovo zapošljavanje, s tim povezanu potrebu razvoja dječjih vrtića i višenamjenske infrastrukture i potporu stambenom zbrinjavanju. Iskazani stav FG1 može se reprezentativno opisati navodom jednog od uključenih načelnika: „Osnova je čovjeku dati neki kvalitetan posao, a zatim kada mu date posao morate mu dati neke druge uvjete infrastrukturne da on tu može biti zadovoljan s tim svojim poslom i životom, a to je ova infrastruktura o kojoj mi sad pričamo.“ Kao prioriteta područja intervencije članovi FG1 navode: razvoj poduzetničkih i servisnih zona, poboljšanje energetske učinkovitosti, revitalizaciju *brownfield* područja, sanaciju ilegalnih odlagališta te unaprjeđenje cestovne i biciklističke infrastrukture.

Članovi druge fokus skupine (FG2) kao temeljne slabosti područja navode neriješene imovinsko-pravne odnose, nedostatak zelenih površina, neadekvatnu zdravstvenu skrb, nedovoljnu upoznatost građanstva sa socijalnim uslugama, ali i nedostatnost istih. Ova skupina ispitanika kao područja intervencije koja bi potaknula budući razvoj prepoznaju: energetska učinkovitost, socijalno inovativno djelovanje, digitalnu tranziciju, a danasve zapošljavanje mladih i razvoj poduzetništva.

Fokus skupine FG3 – Gospodarstvo (privatni sektor) i FG4 – Gospodarstvo (javna poduzeća i NGO) imaju slične zaključke. Kao područja koja je potrebno razviti da bi se potaknuo daljnji razvoj navode: poduzetništvo, zaštitu prirode i bioraznolikost,

energetsku učinkovitost te zapošljavanje mladih. Kao najveću slabost prepoznaju masovni turizam i ovisnost o njemu (jedan od sudionika navedenu slabost opisuje na sljedeći način: „Sve smo karte stavili na jedno mjesto.“), neriješene imovinsko-pravne odnose, nekvalitetno zbrinjavanje otpada te nedostatak kvalitetne radne snage. Kao glavne snage UP-a sudionici fokus skupina FG3 i FG4 navode bogatu kulturnu i prirodnu baštinu koju je potrebno zaštititi i uz nju vezan turizam. Ispitanici promišljajući o zajedničkim projektima ističu one koji će poduprijeti energetsku učinkovitost, sanaciju ilegalnih odlagališta, biciklističke staze i cestovnu infrastrukturu s posebnim naglaskom na promet u mirovanju i poticanje zelenih vozila i integracije javnih prijevoza, te vrtiće i domove za stare i nemoćne. Ove skupine prepoznaju potrebu za promjenom trenutnog koncepta turizma prema održivom turizmu i razvoju specifičnih oblika turizma, te potrebu za većom integracijom sa svim dionicima u destinaciji. Oni turizam vide kao način plasmana proizvoda UP-a Zadar turistima koji u njemu borave. Poseban naglasak se daje na zdravstveni i sportski turizam. Ove skupine smatraju kako je potrebno snažnije razvijati suradnju između gospodarstva, NGO, javne uprave i Sveučilišta kako bi se osigurao kvalitetan razvoj. Jedan od ispitanika navedenu potrebu za snažnijim povezivanjem različitih dionika opisuje na sljedeći način: „Trebali bi svi gurati u istom smjeru. Lokalna i regionalna vlast i Sveučilište i udruge i onda kad je to sve složeno to je provedivo i to se može.“.

Osim Partnerskog vijeća, za potrebe izrade i provedbe SRUP-a osnovano je i Koordinacijsko vijeće. Koordinacijsko vijeće zaduženo je za koordinaciju izrade, izmjene i/ili dopune, donošenja, provedbe i praćenja provedbe SRUP-a. Ono daje mišljenje o svim ključnim koracima u postupku izrade i provedbe SRUP-a prije upućivanja dokumenta na predstavnička tijela JLS-ova. Članove Koordinacijskog vijeća čine gradonačelnici gradova i načelnici općina koje čine UP Zadar. Obuhvat UP-a Zadar ostao je nepromijenjen u odnosu na prethodno financijsko razdoblje te ga čine 2 grada i 13 općina: Grad Zadar, Grad Nin te Općine Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Ražanac, Sukošan, Škabrnja, Vrsi i Zemunik Donji.

Dana 22. veljače 2022. godine održana je prva (osnivačka) sjednica Koordinacijskog vijeća UP-a Zadar temeljem *Odluke o osnivanju Koordinacijskog vijeća Urbanog područja Zadar* (Klasa: 200-01/22-01/02: URBROJ: 2198/01-2-22-14 od 22. veljače 2022.). Na toj sjednici je potpisan *Sporazum o suradnji na izradi i provedbi Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za financijsko razdoblje 2021. – 2027.* Na toj sjednici izabrani su predsjednik i zamjenik predsjednika Koordinacijskog vijeća. Za predsjednika je izabran Branko Dukić, gradonačelnik Grada Zadra, a za zamjenika načelnik Općine Preko Jure Brižić.

Osim osnivačke sjednice Koordinacijskog vijeća, održane su još tri sjednice.

Tablica 3. Popis sjednica Koordinacijskog vijeća

	VRIJEME ODRŽAVANJA	MJESTO ODRŽAVANJA
1. SJEDNICA	22. veljače 2022. godine u 11:00 sati	Grad Zadar, Narodni trg 1, 23000, Zadar
2. SJEDNICA	8. veljače 2023. godine u 11:00 sati	Grad Zadar, Narodni trg 1, 23000, Zadar
3. SJEDNICA	22. veljače 2023. godine u 11:00 sati	Grad Zadar, Narodni trg 1, 23000, Zadar
4. SJEDNICA	2. svibnja 2023. godine u 09.20 sati	Providurova palača, Poljana Šime Budinića 3, 23000 Zadar

Na drugoj sjednici Koordinacijskog vijeća predstavljena je *Analiza stanja i trendova UP-a Zadar*, te *Komunikacijska strategija SRUP-a Zadar*, a koja je Koordinacijskom vijeću bila dostavljena sedam dana ranije. Na sjednici je prihvaćena i uključena u strateški dokument jedna manja nadopuna te je jednoglasno usvojena *Analiza stanja i trendova UP-a Zadar* te *Komunikacijska strategija SRUP-a Zadar*. U okviru te sjednice raspravljalo se i o indikativnoj listi projekata, koja je izrađena temeljem prijedloga koje su članovi Koordinacijskog vijeća dali tijekom siječnja 2023. godine, te prihvatljivosti strateških projekata koji imaju potencijal za financiranje kroz ITU mehanizam.

Dana 22. veljače 2023. godine, na trećoj sjednici Koordinacijskog vijeća, raspravljalo se o prijedlogu strateškog usmjerenja razvoja UP-a Zadar, prijedlogu indikativne liste intervencija (projekata) UP-a Zadar u financijskom razdoblju 2021. – 2027 te prihvatljivim aktivnostima specifičnih ciljeva ITP-a kroz koje će se provoditi ITU mehanizam.

Na četvrtoj sjednici raspravljalo se o konačnom nacrtu Strategije razvoja urbanog područja 2021. – 2027. i Akcijskom planu.

Prethodno svemu navedenom, tijekom 2021. godine provedene su aktivnosti identifikacije projekata na UP-u Zadar koji su u pripremi za financijsko razdoblje 2021. - 2027. i izrade baze / popisa te ocjene zrelosti / vrednovanja projekata UP-a Zadar koji se predlažu za financiranje u sklopu ITU mehanizma.

Slijedom navedenoga, izrađen je dokument analize pod naslovom *Konzultantske usluge za pomoć pri identifikaciji projekata / shema za UP Zadar za financijsko razdoblje 2021. - 2027.: Definiranje razvojnih pravaca i ključnih projekata* kojemu su prethodile sljedeće aktivnosti:

1. Sastanci s predstavnicima jedinica lokalne samouprave u okviru UP-a Zadar
2. Upitnik za dostavu projektnih prijedloga

3. Analiza relevantnih strateških dokumenata jedinica lokalne samouprave, LAG-ova koji djeluju na prostoru UP-a Zadar i *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030.*
4. Istraživanje informacija na mrežnim stranicama jedinica lokalne samouprave koje su dio UP-a Zadar

U svrhu učinkovitije identifikacije i ocjene projekata, aktivnije suradnje i prepoznavanja specifičnosti određenih područja, tijekom ožujka, travnja i svibnja 2021. godine provedeni su terenski sastanci koji su omogućili izravnu komunikaciju s predstavnicima jedinica lokalne samouprave, a vezano uz temu izrade baze projekata, budućeg razvoja i korištenja sredstava u sklopu ITU mehanizma na UP-u Zadar.

Tablica 4. Datumi održavanja sastanaka u 2021. godini

DATUM ODRŽAVANJA SASTANAKA	JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE
25. ožujka 2021.	Općina Ražanac
	Općina Poličnik
	Općina Novigrad
26. ožujka 2021.	Općina Preko
	Općina Kali
	Općina Kukljica
8. travnja 2021.	Općina Sukošan
	Općina Bibinje
9. travnja 2021.	Općina Škabrnja
	Općina Zemunik Donji
26. svibnja 2021.	Grad Nin
	Općina Vrsi
27. svibnja 2021.	Općina Posedarje
	Općina Galovac
Ožujak – kolovoz 2021.	Grad Zadar

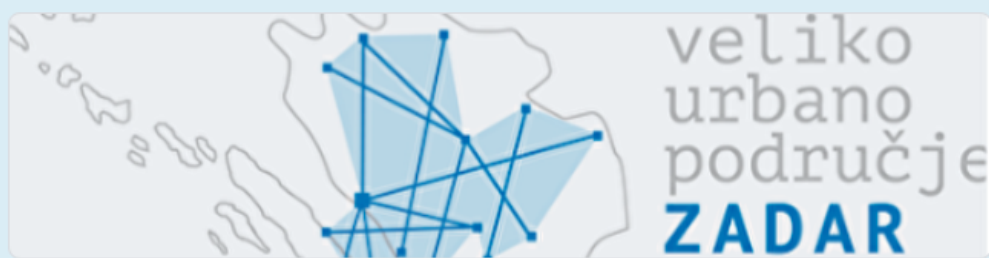
Restriktivne mjere kao odgovor na pandemiju COVID-19 u razdoblju od veljače do svibnja 2021. su ublažene s obzirom na prethodno razdoblje. Zahvaljujući tome, bilo je

omogućeno održavanje predmetnih sastanaka s predstavnicima jedinica lokalnih samouprava UP-a Zadar uz pridržavanje epidemioloških mjera.

Na sastancima je predstavljen okvir financiranja u okviru Integriranog teritorijalnog programa 2021. – 2027. (ITP) i raspravljalo se o trenutnom statusu projektnih prijedloga pojedinih jedinica lokalne samouprave s ciljem što bolje pripremljenosti za buduće otvorene natječaje.

Dodatno, za potrebe identifikacije izrađen je i posebno prilagođen upitnik za dostavu projektnih prijedloga. Predstavnici svih jedinica lokalne samouprave nakon održanih sastanaka pristupili su ispunjavanju obrazaca i neposrednom stvaranju baze projekata. Kroz predmetni upitnik pristiglo je ukupno 28 projekata.

Nacrt UP ZADAR

Identifikacija projekata / shema za financijsko razdoblje 2021.-2027. - OPKK

Ključni preduvjet za implementaciju ITU mehanizma i korištenje EU sredstava namijenjenih održivom urbanom razvoju je izrada akta strateškog planiranja odnosno teritorijalne strategije razvoja urbanog područja i priprema zalihe integriranih teritorijalnih projekata.

Značaj korištenja prilagođenog pristupa regionalnom razvoju vidljiv je kroz nužnost definiranja ključnih područja ulaganja za potrebe sljedeće financijske perspektive za ITU mehanizam. Informacije o ključnim područjima ulaganja temelje se na stvarnim potrebama i društvenim izazovima cjelokupnog urbanog područja kao i na pripremljenoj zalihi projekata sastavnicama UP Zadar: Grad Zadar, Grad Nin i 13 općina: Općina Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Ražanac, Sukošan, Škabrnja, Vrsi i Zemunik Donji.

Slijedom navedenoga, Grad Zadar, zajedno s vanjskim pružateljem usluga, provodi identifikaciju projekata / shema za dodjelu bespovratnih sredstava koji će se predložiti za financiranje putem ITU mehanizma za sljedeće financijsko razdoblje.

Važna napomena!

Ovaj online obrazac odnosi se na projekte financirane kroz OPKK, a potrebno ga je ispuniti za svaki projektni prijedlog zasebno!

Prilog:

Upute za ispunjavanje online obrasca

Slika 6. Preslika ekrana upitnika za dostavu projektnih prijedloga

Izvor: Grad Zadar

Analiza relevantnih strateških dokumenata jedinica lokalne samouprave, LAG-ova koji djeluju na prostoru UP-a Zadar i *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030.*, kao i istraživanje informacija na mrežnim stranicama jedinica lokalne samouprave koje su dio UP-a Zadar provedeno je od strane vanjskog stručnjaka koji je kao rezultat izradio gore navedeni dokument analize. U njemu se nalazi sažetak svih informacija dobivenih isključivo tijekom i neposredno nakon održanih sastanaka na temu izrade baze projekata, budućeg razvoja i korištenja sredstava u sklopu ITU mehanizma. U bazi projekata svake jedinice lokalne samouprave navedeni su i projekti manjeg stupnja prioriteta koji nisu zaprimljeni u okviru upitnika, ali su spomenuti tijekom provedenih sastanaka.

Predstavljanje rezultata provedbe identifikacije projekata UP-a Zadar za financijsko razdoblje 2021. - 2027. i samog dokumenta analize uslijedilo je na sjednici Koordinacijskog vijeća Grada Zadra održanoj 4. studenog 2021. godine. Na istoj je sjednici ujedno predstavljen nacrt *Smjernica za uspostavu urbanih područja i izradu strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021. - 2027.* članovima Koordinacijskog vijeća.

Nakon uspostave Partnerskog i Koordinacijskog vijeća, paralelno s održavanjem redovnih sjednica, participativni proces identifikacije projekata / shema za UP Zadar za financijsko razdoblje 2021. – 2027. nastavljen je tijekom 2023. godine kada su održani sljedeći radni sastanci s predstavnicima svake sastavnice UP-a zasebno:

Tablica 5. Datumi održavanja sastanaka u 2023. godini

DATUM ODRŽAVANJA SASTANAKA	JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE
20. siječnja 2023.	Općina Ražanac
26. siječnja 2023.	Općina Preko
	Općina Novigrad
	Općina Vrsi
27. siječnja 2023.	Općina Galovac
	Općina Bibinje
	Općina Sukošan
	Općina Zemunik Donji
30. siječnja 2023.	Grad Nin
	Općina Posedarje
	Općina Poličnik

	Općina Škabrnja
Telefonski	Općina Kali
	Općina Kukljica
Prosinac 2022. – veljača 2023.	Grad Zadar

Na radnim sastancima raspravljalo se o prikupljenim projektnim prijedlozima za koje pojedine jedinice lokalne samouprave imaju pripremljenu projektno-tehničku dokumentaciju te ostalim projektima koji su u različitim fazama spremnosti. Nakon održanih sastanaka, sastavnice UP-a Zadar dostavile su Gradu Zadru, središtu urbanog područja i glavnom koordinatoru ovog procesa, ispunjene unaprijed definirane obrasce za opis projekata. Kao rezultat, sastavljen je prijedlog indikativne liste intervencija (projekata) urbanog područja o kojima se raspravljalo na 3. sjednici Koordinacijskog vijeća održanoj 22. veljače 2023. godine. Članovima Koordinacijskog vijeća još je jednom pojašnjena prihvatljivost onih projekata koji su u skladu s prihvatljivim aktivnostima specifičnih ciljeva ITP-a kroz koje se provodi ITU mehanizam.

Taj način uključivanja dionika proširuje klasičan pristup odozdo, koji se uobičajeno koristi kod izrade strateških dokumenta. U takvom pristupu, provodi se i vertikalna i horizontalna komunikacija među dionicima na svim razinama te se istodobno uključuju javni, privatni i civilni sektor, ali i najšira javnost. K tome, stvara se mreža dionika i suradnička atmosfera među njima i tako se postiže transparentnost i otvorenost u komunikaciji, a dobivaju se i bolji uvid u aktualne razvojne probleme područja te smjernice za njegov kvalitetan razvoj.

4. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA

Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine definirana je sljedeća vizija razvoja: "Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve."

Uvažavajući viziju Republike Hrvatske postavlja se i vizija UP-a Zadar:

Urbano područje Zadar je ujednačeno razvijen i učinkovito povezan, na krize otporan i siguran prostor poželjan za življenje svakom pojedincu. To područje svoj razvoj temelji na znanju, inovacijama i digitalnoj transformaciji te upotrebi pametnih tehnologija s ciljem postizanja zelenog i održivog gospodarstva i društva.

Analiza stanja pokazala je kako UP Zadar neke od svojih snaga već uspješno koristi, dok jedan dio snaga predstavlja unutarne prilike koje je moguće dodatno iskoristiti u višegodišnjem financijskom okviru 2021. – 2027., a temelj su za kvalitetan razvoj. To se prije svega odnosi na geoprometni položaj i kvalitetnu prometnu infrastrukturu u vidu Luke Gaženica, Zračne luke Zadar i autoceste A1. Analiza je pokazala kako ugodna klima, očuvani okoliš te bogatstvo prirodne i kulturne baštine nude kvalitetu života lokalnoj zajednici, a omogućili su i dugu tradiciju turizma. Istodobno, slabosti iskazane u analizi upućuju na nedostatke koji onemogućuju ili ograničavaju daljnji razvoj UP-a. Analizom je utvrđen relativno veliki broj slabosti UP-a koje je potrebno u narednom razdoblju ublažiti ili posve prevladati. Prije svega, to se odnosi na infrastrukturne nedostatke u odvodnji, vodoopskrbnoj mreži, dostupnosti širokopojasnog interneta, ali i probleme vezane uz deindustrijalizacije i odumiranje obrtništva. Najveći nedostatak u UP-u Zadar je neujednačen razvoj unutar UP-a te smanjenje broja stanovnika i s njim povezano starenje stanovništva.

Kako bi se potaknuo razvoj prostora u sljedećem razdoblju, potrebno je u analizi prepoznate prilike iskoristiti. Jedan od mehanizama njihova iskorištavanja je mogućnost korištenja EU fondova, od kojih ovdje je važno istaknuti ITU mehanizam. Osim toga, u iskorištavanju identificiranih prilika važna je i mogućnost implementacije digitalnih rješenja te transfer znanja i tehnologija. Na UP-u, osim bogatih prirodnih resursa, velik je broj objekata u vlasništvu države ili privatnih osoba koji su zapušteni i čijim bi se preuređenjem i stavljanjem u upotrebu mogao potaknuti njegov razvoj. Bogatstvo obnovljivih izvora energije nudi mogućnost stvaranja energetski samodostatnog prostora, što povećava otpornost na krize. Jednako tako, razvoj željezničkog prometa, koji trenutno nije u funkciji na UP-u, otvorio bi mogućnost daljnjeg razvoja Luke Gaženica i ukupnog gospodarstva.

U konačnici, proteklih nekoliko godina osviještena je potreba spremnosti na krizne situacije. Pri tome se posebice mogu istaknuti krize uzrokovane klimatskim promjenama, ali i posljedice COVID-19 pandemije ili možebitne nove pandemije, ratni utjecaji, potresi, poplave i slične katastrofe. Iako nije jednostavno utjecati na te događaje, potrebno je prostor, gospodarstvo i stanovništvo što je moguće više osnažiti, čineći ga otpornim i prilagodljivim kako bi se s tim izazovima bolje nosilo. Stoga ovaj strateški dokument, u kontekstu zaključaka *Analize stanja i trendova UP-a Zadar*, definira smjerove razvoja kojima bi se područje osnažilo da koristi svoje snage i prilike u cilju smanjenja prijetnji i uklanjanja slabosti te da istodobno pridonese razvoju jedinica lokalne samouprave koje ga čine, ali i, u odgovarajućoj mjeri, razvoju Hrvatske i Europske unije.

Kako bi svojim djelovanjem pridonijeli ostvarenju ove vizije, na UP-u Zadar će se u narednom strateškom razdoblju težiti ujednačavanju razvoja i stvaranju poželjnog prostora za život. Danas postoji značajna razlika u kvaliteti života, a s time i poželjnosti življenja u različitim dijelovima UP-a Zadar. Priobalna područja, a posebice Zadar, imaju veliku gustoću naseljenosti, dok udaljenija otočna područja kao i dio općina u zaleđu, imaju nisku gustoću naseljenosti. Stoga je nužno do 2027. unaprijediti kvalitetu života na tom prostoru i demografski ga osnažiti. Kako bi se to postiglo, potrebno je istodobno poticati gospodarski razvoj, otvarajući mogućnost stanovnicima za privređivanje i stvaranje poželjnog prostora za doseljavanje visokoobrazovanih mladih ljudi, a posebice onih spremnih za poduzetničke pothvate u djelatnostima s visokom dodanom vrijednošću. Razvoj gospodarstva dovodi i do poželjnosti prostora za investicijska ulaganja, a time se dalje povećava privlačnost prostora za doseljavanje. Gospodarski razvoj je preduvjet za demografsku obnovu prostora. No, ako gospodarski razvoj nije nadopunjen s kvalitetnom društvenom i kulturnom infrastrukturom neće u potpunosti zadovoljiti postojeće potrebe te potrebe novih stanovnika. Stoga je nužno na cijelom UP-u stvoriti jednako kvalitetne uvjete života koji u sebi uključuju zdravstvenu i socijalnu zaštitu, dostupnost kvalitetnih znanstvenih i odgojno-obrazovnih ustanova, kulturna događanja, sportske i rekreativne aktivnosti, učinkovitu prometnu povezanost itd.

Razvoj prostora utemeljen na rastu pojedinih gospodarskih sektora može dovesti i do njegove degradacije te do gubljenja identiteta lokalnog stanovništva. Stoga je nužno pri svakom segmentu razvoja voditi računa o načelima održivog razvoja i implementaciji zelenih i pametnih rješenja kako bi se prostor očuvao i istodobno razvijao. UP Zadar zauzima središnji položaj na jadranskom dijelu Hrvatske što je njegova prednost. Istodobno, iznimno dobra cestovna povezanost osigurava njegovu laku dostupnost, a izgradnja moderne Luke Gaženica otvara mogućnost kvalitetnije prometne povezanosti i razvoja kruzing turizma, ali i perspektive za gospodarski rast i industrijalizaciju UP-a temeljenu na čistim industrijama te transferu znanja i tehnologija. Tome pridonosi i Sveučilište u Zadru kao ustanova u kojoj se generiraju nova znanja i tehnologije. Jačanje Zadra kao sveučilišnog grada pridonosi ne samo njemu, nego i cijelom UP-u, Zadarskoj županiji i, u konačnici, Republici Hrvatskoj.

Prostor UP-a Zadar bogat je prirodnom i kulturnom baštinom, što je temelj za razvoj turizma. Nažalost, UP Zadar ima neujednačen turistički razvoj, prije svega temeljen na masovnom turizmu sunca i mora. Priobalno je područje u sezonskim mjesecima iznimno opterećeno, dok je od listopada do svibnja turistički pritisak relativno nizak. U zaobalju i na otocima ostvaruje se porast turističkih dolazaka, no turistička intenzivnost i gustoća u tom je dijelu UP-a značajno manja. Turistički promet (iskazan u broju dolazaka i noćenja) stvara pritisak na prometnu i komunalnu infrastrukturu. Stoga, s povećanjem broja turističkih dolazaka, razina ugroženosti prostora raste. U narednom razdoblju potrebno je orijentirati se prema održivom i pametnom turizmu, koji korištenjem tehnologija i uvažavanjem privlačnih čimbenika zadarske turističke regije svoj rast planira pretvoriti u razvoj i unaprjeđenje ukupne turističke ponude bez smanjenja kvalitete prostora i uvjeta življenja lokalnog stanovništva, a uz povećanje ekonomskog učinka.

UP Zadar je područje višestoljetne tradicije poljoprivrede i maritimne industrije, te prehrambene i prerađivačke industrije koja se na njih naslanja. Međutim, dugogodišnji proces deindustrijalizacije prostora ostavio je trag na razinu industrijske razvijenosti. Stoga je za naredno razdoblje važno osmisliti mjere usmjerene osnaživanju poljoprivredne i industrijske proizvodnje, prije svega temeljene na pametnim tehnologijama. Osim tih tradicijskih industrija, planira se očuvati i osnažiti tradicionalno obrtništvo. Tradicija proizvodnje samo je jedan čimbenik razvoja gospodarstva, dok je drugi jednako važan čimbenik industrija visoke dodane vrijednosti temeljene na transferu znanja i tehnologija. U konačnici, potrebno je u javne politike ugraditi i razvoj otpornosti na različite vrste izazova koje prijete u idućem financijskom / strateškom razdoblju.

S namjerom ostvarenja te vizije, uvažavajući mogućnosti i prilike koje ima UP Zadar, definirani su osnovni razvojni smjerovi. Određena su četiri temeljna smjera razvoja kako bi se područje istodobno nosilo s izazovima, ali i iskoristilo svoje potencijale. Kao temelj razvoja, prepoznata je usmjerenost k znanju, održivim izvorima energije, transferu tehnologija i korištenju digitalnih tehnologija s ciljem povećanja otpornosti na krize. Korištenje digitalnih tehnologija u unaprjeđenju UP-a, ali i razvoj industrija temeljenih na njima, osnova su za ostvarenje težnje ovog prostora da se razvije u pametno UP Zadar 4.0. Sljedeći važni smjer kod ostvarenja ove misije je ujednačenost kvalitete života na cijelom UP-u i unaprjeđenje poželjnosti življenja kako bi se potaknuo demografski rast ili bar značajnije ublažili negativni demografski trendovi. Različitosti koje obilježavaju UP, od Ravnih kotara, priobalja, urbanog naselja Zadar, do otočnih zajednica (od onih u blizini obale s dobrom prometnom povezanošću do onih manjih i od kopna udaljenih te stoga i krhkih), omogućuju komplementarnost kao važnu prednost. Različitost otvara veliku mogućnost razvoja utemeljenog na sinergiji koja povećava koheziju, a umanjuje divergentne dezintegrirajuće procese. U konačnici, želja za rastom u svim segmentima života (demografskom, ekonomskom, prometnom, digitalnom) dovodi do problema onečišćenja pa i zagađenja okoliša, smanjenja kvalitete života i sl. Stoga, je strateški smjer

u kojem se UP Zadar želi razvijati održiv, zelen i ujednačen rast. Na taj način će ono za buduće generacije očuvati svoje resurse, ali i identitet te svoje posebnosti.

Nacrt UP ZADAR

5. OPIS SREDNJOROČNIH RAZVOJNIH POTREBA I RAZVOJNIH POTENCIJALA

Kao podloga za izradu *Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. - 2027.* napravljena je *Analiza stanja i trendova* za ovo područje. Cilj izrade ove analize bilo je sagledati stvarno stanje te utvrditi razvojne potrebe i potencijale područja. Analiza se temeljila na prikupljanju, obradi i sistematizaciji različitih izvora podataka te na informacijama prikupljenim tijekom razgovora na participativnim radionicama s četiri tematske skupine (fokus grupe) u koje su bili uključeni relevantni dionici UP-a Zadar (javni i privatni sektor, udruge građana i druge organizacije). Isto tako, uvaženi su i prijedlozi izneseni na sjednici Partnerskog i Koordinacijskog vijeća UP-a Zadar. U okviru izrađenog dokumenta, napravljena je podjela analiziranih podataka na prirodno-geografska obilježja, društvo, gospodarstvo, infrastrukturu i urbano područje te se na temelju izvedenih zaključaka utvrdilo razvojne potrebe i potencijale. Sublimirana sinteza te cjelovite analize je SWOT analiza UP-a Zadar kao podloga za definiranje smjera strateškog razvoja. Radi preglednosti tablično su prikazana ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe preneseni iz *Analize stanja i trendova*.

5.1. Razvojni potencijali i potrebe temeljeni na osnovnim prirodno-geografskim obilježjima

Razvoj nekog prostora definiran je prije svega njegovim prirodno-geografskim obilježjima. UP Zadar nalazi se na središnjem dijelu hrvatskog Jadrana, što je jedan od ključnih potencijala budućeg razvoja, jer omogućuje laku dostupnost. UP funkcionalno integrira zaobalje, obalu, otoke i more, što ga čini kompleksnim za upravljanje, a istodobno na relativno malom prostoru nudi raznolikost koja omogućuje komplementarnost i sinergiju različitih smjerova razvoja. UP Zadar je prostor bogat raznolikom prirodnom baštinom s brojenim zaštićenim dijelovima prirode, što daje posebnu privlačnost za život, a ujedno omogućuje razvoj turizma.

Te prednosti mogu dovesti i do negativnih pojava, jer privlačnost može prouzročiti konflikte u prostoru, koji nadalje mogu voditi njegovoj degradaciji zbog prekomjernog, koncentriranog ili neodrživog korištenja. Stoga je iznimno važno kvalitetno upravljati prostorom u svim segmentima kako bi optimalno iskoristili njegove prednosti.

Tablica 6. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – osnovna prirodno-geografska obilježja u funkciji razvoja

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Položaj na središnjem dijelu hrvatskog Jadrana</p> <p>Komplementarnost prirodnih resursa mora, otoka, obale i zaobalja</p> <p>Bogata prirodna baština s mnogim zaštićenim dijelovima prirode</p> <p>Negativna</p> <p>Kontaktni i privlačni položaj dovodi do konflikta među sektorima i različitim partikularnim interesima</p> <p>Prevelika koncentracija društvenih i gospodarskih aktivnosti uz uski obalni rub što dovodi do saturacije obale prekomjernom izgradnjom i bezobzirnim odnosima prema osjetljivim ekosustavima</p> <p>Izloženost posljedicama klimatskih promjena (meteorološki ekstremi, podizanje razine mora i dr.)</p>	<p>Povoljan geografski položaj omogućuje dostupnost i unaprjeđenje prometnog sustava</p> <p>Sinergija prirodnih resursa koja omogućuje diversifikaciju gospodarstva</p>	<p>Razvijati komplementarne gospodarske aktivnosti koje imaju temelj u raznolikim prirodnim resursima (ribarstvo s marikulturom i poljoprivreda, turizam i dr.)</p> <p>Disperzija društvenih i gospodarskih aktivnosti na cijelom urbanom području</p> <p>Razvijati gospodarske aktivnosti uzimajući u obzir osjetljive ekosustave</p>

5.2. Razvojni potencijali i potrebe temeljene na društvu

5.2.1. Demografija

Analiza demografskih podataka i trendova na UP-u Zadar pokazala je da je u posljednjem međupopisnom razdoblju (2011. – 2021.) to područje zabilježilo smanjenje broja stanovnika zbog negativne prirodne promjene i negativnoga migracijskog salda. Većina jedinica lokalne samouprave (11 od 15) imala je depopulaciju. Negativno prirodno kretanje određeno je intenzivnijim povećanjem mortaliteta i smanjenjem nataliteta od 2014. godine. Dugotrajno smanjenje nataliteta i fertiliteta te iseljavanje negativno se odražavaju na društveno-gospodarski razvoj. Smanjenje broja mladih radno sposobnih i fertilnih stanovnika ima izravan negativan utjecaj na obujam radne snage te na reprodukciju stanovništva. Dobni sastav također ukazuje na starenje stanovništva i

nepovoljan odnos mladog i starog stanovništva. Dobni sastav stanovništva i demografski trendovi posebice su nepovoljni u otočnim općinama Kali, Kukljica i Preko te u otočnim naseljima u sklopu Grada Zadra. S druge strane, demografski su povoljniji trendovi zabilježeni u općinama Bibinje, Sukošan, Galovac i Poličnik. Prilikom osmišljavanja mjera obiteljske politike potrebno je posvetiti posebnu pozornost demografski najugroženijim područjima, ali i onima koja su trenutno u povoljnijem položaju, kako ne bi doživjeli sudbinu izrazito depopulacijskih područja. Fokus bi trebao biti na razvijanju tržišta rada s adekvatnim radnim mjestima za različite skupine i profile građana te na poboljšanju javnih funkcija i usluga koje bi mogle zadovoljiti različite potrebe stanovništva i poboljšati kvalitetu života. Poboljšanjem kvalitete života koje podrazumijeva, uz ostalo, višu razinu zadovoljavanja potreba stanovništva, moglo bi utjecati na zadržavanje mladog radno aktivnog i biološki vitalnog stanovništva, a s time i dugoročno poboljšanje demografske slike.

Tablica 7. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – demografska obilježja

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Relativno blaži negativni osnovni demografski trendovi u odnosu na većinu hrvatskih regija</p>		
<p>Negativna</p> <p>Postupno erodiranje demografske baze negativnom prirodnom promjenom</p> <p>Iseljavanje mladoga stanovništva, posebno iz seoskog prostora na otocima i u zaobalju</p> <p>Starenje stanovništva što pridonosi slabljenju biološkog i ekonomskog potencijala</p>	<p>Stanovništvo kao preduvjet ali i konačni cilj svakog razvoja</p> <p>Atraktivnost prostora (posebno uske obalne zone) što može utjecati na povećanje doseljavanja mlađeg stanovništva</p>	<p>Poboljšati obrazovni sastav stanovništva u svim znanstvenim i stručnim područjima</p> <p>Unaprijediti kvalitetu života i osigurati poticajno okruženje za mlade obitelji</p> <p>Osigurati prikladnu radnu funkciju svim radno sposobnim stanovnicima</p>

5.2.2. Društvena infrastruktura

Analiza postojeće društvene infrastrukture na UP-u Zadar pokazuje da na analiziranom području postoji raznolika i brojna društvena infrastruktura, ali i da je njen prostorni raspored dosta neujednačen, posebice kada je riječ o zdravstvenoj infrastrukturi. Izražena je centraliziranost zdravstvenih usluga te kulturnih i sportskih sadržaja u Zadru.

Na temelju navedenoga, a u svrhu poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva i društveno-gospodarskog razvoja u narednom razdoblju, iznimno su bitna daljnja ulaganja u razvoj društvene infrastrukture na području ostalih jedinica lokalne samouprave na UP-u. Dostupnost različitih aspekata zdravstvene zaštite te institucionalnih i vaninstitucionalnih, profesionalnih i amaterskih, tradicionalnih i alternativnih kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja neizostavan je element poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva te bitan čimbenik zadržavanja stanovništva na određenom prostoru, naravno, uz dostupnost radnih mjesta. Pritom je važna suradnja svih (su)dionika u društvenom životu UP-a koji trebaju biti povezani s cijelom obrazovnom vertikalom od ustanova predškolskog odgoja, preko osnovnih i srednjih škola do sveučilišta. Planovi razvoja analiziranog područja trebali bi se osloniti na različite izvore financiranja (posebice EU fondove) kako bi se potaknuo socio-ekonomski razvoj svih jedinica lokalne samouprave.

Tablica 8. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – društvena infrastruktura

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština u cijelom urbanom području</p> <p>Opća bolnica Zadar kao središnja medicinska ustanova nadregionalne važnosti</p> <p>Veliki broj javnih ustanova i udruga u području kulture i sporta</p> <p>Negativna</p> <p>Koncentracija društvene infrastrukture u Zadru</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav zdravstvene skrbi u seoskom prostoru na otocima i u zaobalju</p> <p>Koncentracija stanogradnje uz uski obalni rub</p>	<p>Materijalna i nematerijalna kulturna baština kao razvojni resurs (turizam, kreativne industrije)</p> <p>Razvijeno civilno društvo</p> <p>Bolnički resursi Opće bolnice Zadar i Psihijatrijske bolnice Ugljan</p>	<p>Unaprijediti specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu izvan Zadra</p> <p>Osigurati prikladnu višenamjensku, kulturnu i sportsku infrastrukturu u ruralnom dijelu urbanog područja</p> <p>Obnoviti i gospodarski prikladno valorizirati reprezentativne elemente kulturne baštine (npr. utvrda na Sv. Mihovilu na otoku Ugljanu i Fortica u Novigradu)</p>

5.2.3. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

Analizom je utvrđeno da se broj korisnika minimalne zajamčene naknade od 2017. do 2020. na području jedinica lokalne samouprave koje su u nadležnosti Centra za socijalnu skrb Zadar smanjio. Iako navedeni podatak može ukazivati na poboljšanje socijalnog stanja na promatranom području, bez detaljnije analize nije moguće utvrditi je li to smanjenje doista rezultat poboljšanja socijalnog stanja ili nekih drugih promjena i procesa (npr. iseljavanja). Sličan trend zabilježen je i kod nezaposlenosti stanovništva. Naime, u promatranom razdoblju smanjio se prosječan godišnji broj nezaposlenih osoba, što može upućivati na poboljšanje društveno-gospodarskih prilika, ali isto tako do smanjenja je moglo doći pod utjecajem drugih čimbenika (npr. iseljavanja nezaposlenog stanovništva). Na UP-u Zadar zabilježeno je 29 ustanova koje pružaju socijalne usluge, a većina ih je smještena u Zadru. U ostalim jedinicama lokalne samouprave zabilježeni su uglavnom obiteljski domovi, domovi za starije i pomoć u kući. S druge strane, na prostoru pet jedinica lokalne samouprave ne postoji niti jedna ustanova za pružanje socijalnih usluga te bi na to svakako trebalo obratiti pozornost kod planiranja širenja mreže socijalnih usluga. Podaci o kriminalitetu i sigurnosti ukazuju na stagnaciju broja kaznenih djela i stope kriminaliteta, ali zabrinjavajući su podaci o porastu broja kaznenih djela zlouporabe droga. Očito je da je stoga potrebno učiniti dodatne napore na polju prevencije, uključujući i odgovarajuću edukaciju, kako bi se smanjili učinci različitih ovisnosti, posebno onih o drogama, ali i drugih štetnih praksi (alkohol, kocka) koji ovisnike dovode u nepovoljan financijski i, posljedično, slabiji socijalni položaj.

Tablica 9. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Institucionalizirani sustav socijalne skrbi (iako bez dovoljno kapaciteta za skrb o starijim i nemoćnim osobama)</p> <p>Opća sigurnost</p> <p>Negativna</p> <p>Nedovoljno razvijen vaninstitucionalni sustav socijalne skrbi (uz iznimku onoga uspostavljenog i održavanog u sklopu projektnih aktivnosti)</p> <p>Velika koncentracija turista</p> <p>Nedovoljni kapaciteti smještaja za starije i nemoćne osobe</p> <p>Nepostojanje kvalitetne socijalne skrbi može pridonijeti povećanju</p>	<p>Ustanove za pružanje socijalne i palijativne skrbi (posebno u Zadru)</p> <p>Institucionalni programi prevencije ovisnosti</p>	<p>Unaprijediti sustav socijalne skrbi u ruralnom dijelu urbanog područja (mobilni timovi za skrb o starijim osobama koji žive u svojim kućanstvima, palijativnu skrb, za pomoć u kući i dr.)</p> <p>Ulagati u sustav unaprjeđenja socijalne skrbi te povećati i unaprijediti smještaj za starije i nemoćne</p> <p>Unaprjeđivati prevenciju različitih oblika ovisnosti i drugih štetnih praksi posebno osjetljive populacije (mladi, branitelji)</p>

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
kaznenih djela (krađa, zlouporaba droga) i prometnih nesreća		

5.2.4 Odgoj i obrazovanje

Obrazovni sastav stanovništva UP-a Zadar je dosta povoljan, jer najveći udio stanovništva ima završenu srednju školu, a sve je više onih sa završenim visokim obrazovanjem, uz istodobno smanjenje udjela najslabije obrazovanog stanovništva. Povoljan obrazovni sastav stanovništva dobar je preduvjet za konkurentnost na tržištu rada, a dostupnost različitih programa cjeloživotnog obrazovanja i mogućnost prekvalifikacije omogućavaju bolju i lakšu prilagodbu radne snage promjenama i potražnji za određenim kvalifikacijama. U području osnovnoškolskog obrazovanja uočena su brojna poboljšanja u vidu organizacije nastave u jednoj smjeni i sve većeg broja djece uključene u program produženog boravka. S obzirom na trendove smanjenja nataliteta i broja mladih te iseljavanja stanovništva, izgledno je da će se broj djece u školama u narednom razdoblju smanjiti, a to u dogledno vrijeme može rezultirati i zatvaranjem pojedinih područnih škola. U školama s velikim brojem učenika i organizacijom nastave u smjenama (pa i u tri smjene) potrebno je uložiti u proširenje prostornih kapaciteta da bi se mogla organizirati nastava u jednoj smjeni i mogućnost produženog boravka učenika. Dostupnost programa srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja je zadovoljavajuća, ali bi trebalo raditi na prilagođavanju programa potrebama na tržištu rada s većim naglaskom na programe iz STEM područja. Tome bi svakako trebala pridonijeti i bolja prostorno-infrastrukturna opremljenost srednjih škola i Sveučilišta u Zadru na čemu se radi u sklopu dvaju regionalnih centara kompetentnosti (koje vode Strukovna škola Vice Vlatkovića i Medicinska škola Ante Kuzmanića) i sveučilišnih projekata (koje koordinira sveučilišni Centar za projekte, znanost i transfer tehnologija). Potrebno je istaknuti otežavajuću okolnost u planiranju obrazovnih aktivnosti – nedostatak nastavnog osoblja na svim razinama obrazovanja u STEM području (npr. nedostatak nastavnika matematike i fizike u osnovnim i srednjim školama, kao i akademskog osoblja u znanstveno-nastavnim zvanjima u tehničkom i dijelu prirodnog područja znanosti).

Tablica 10. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – odgoj i obrazovanje

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
Pozitivna Uspostavljena mreža predškolskih ustanova	Odgajatelji djece predškolske dobi	U većoj mjeri prilagoditi obrazovni sustav potrebama društvene i gospodarske

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Uspostavljena kvalitetna mreža osnovnih i srednjih škola</p> <p>Sveučilište u Zadru kao moderna akademska ustanova višestoljetne tradicije</p> <p>Negativna</p> <p>Nedostatak nastavnog kadra u STEM području</p> <p>Smanjenje broja djece/učenika</p> <p>Tromost prilagodbe obrazovnog sustava potrebama društva i gospodarstva</p>	<p>Nastavno osoblje u osnovnim i srednjim školama</p> <p>Regionalni centri kompetentnosti (Strukovna škola Vice Vlatkovića, Medicinska škola Ante Kuzmanića)</p> <p>Sveučilište u Zadru koje postupno širi znanstvene i nastavne aktivnosti u STEM području</p>	<p>zajednice ne zanemarujući niti jedno područje znanosti i obrazovanja</p> <p>Osigurati jednosmjenski rad i prikladnu suvremenu opremu u osnovnim i srednjim školama</p> <p>Razvijati kompetencije i razvijati darovitost učenika u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima (centri izvrsnosti i dr.)</p> <p>Osigurati usavršavanje nastavnika</p> <p>Razvijati transfer znanja i tehnologija uspostavom neposrednih veza Sveučilišta u Zadru s gospodarstvom, lokalnom i regionalnom zajednicom (jedna od takvih točaka trebao bi biti prostor nekadašnjih radionica u staroj Tehničkoj školi)</p> <p>Poticati uključivost djece s teškoćama u razvoju u zajednicu</p>

5.2.5. Tržište rada

Analiza kretanja broja nezaposlenih pokazala je da je došlo do opadanja nezaposlenosti, ali je ukazala i na značajne fluktuacije tijekom godine i snažnu razinu sezonalnosti u zapošljavanju tijekom turističke sezone. Situacija s COVID-19 pandemijom 2020. godine negativno se odrazila na turizam i zapošljavanje u tom sektoru te zorno pokazala sve nedostatke prevelike ovisnosti o jednoj gospodarskoj grani. Stoga, potrebno je uložiti napore u razvoj drugih djelatnosti, posebice proizvodnih, kako bi se postigla optimalna diverzifikacija gospodarskog sustava i umanjile negativne posljedice poremećaja u turističkom sektoru.

Tablica 11. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – tržište rada

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Veliko smanjenje nezaposlenosti</p> <p>Postupno povećanje zaposlenosti</p> <p>Negativna</p>	<p>Ustanove sekundarnog i tercijarnog obrazovanja u funkciji tržišta rada</p>	<p>Diversificirati radni kontingent s obzirom na različite sektore djelatnosti</p> <p>Razvijati poduzetničke kompetencije</p>

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Na smanjenje nezaposlenosti dijelom utječe iseljavanje radno sposobnoga stanovništva</p> <p>Loš omjer zaposlenika i umirovljenika</p> <p>Sezonalnost u zaposlenosti s obzirom na veliku ovisnost o turizmu</p> <p>Neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada (nedostatak kvalificirane radne snage)</p>		

5.3. Gospodarstvo

UP Zadar ima razvijenu poljoprivrednu proizvodnju i ribarstvo s marikulturom, na koju se naslanja i dugogodišnja tradicija u prerađivačkoj, a posebice prehrambenoj industriji. Istodobno, oslonjenost ovog prostora na more dovela je do snažne pomorske tradicije te razvoja gospodarskih aktivnosti u složenom sektoru tzv. plave ekonomije. S ciljem kvalitativnih iskoraka u gospodarskom razvoju, srednjoškolske odgojno-obrazovne institucije i Sveučilište u Zadru pružaju potporu gospodarstvu i razvijaju nove programe s osnovnim ishodom obrazovanja kadrova koji mogu zadovoljiti potrebe suvremenog tržišta rada. Nažalost, tradicija industrijske proizvodnje koja je na UP-u Zadar bila snažna u drugoj polovini 20. st. nije se očuvala, te danas većinski udjel u BDP-u čini prihod od turizma. Turizam UP-a Zadar obilježava izrazita sezonalnost i orijentiranost primorskim destinacijama te je najčešće sveden na masovni kupališni turizam. U budućnosti je nužno kvalitetnije i održivije razvijati turizam na ovome području, ravnomjernije ga prostorno rasporediti i orijentirati se prema specifičnim oblicima turizma, za što postoje potencijali koje je potrebno prepoznati i prikladno valorizirati. Iznimno je važno u narednom razdoblju poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva, posebice onog s visokom dodanom vrijednošću, te aktivno raditi na privlačenju kapitalnih investicija, koje su na niskoj razini.

Kao jedno od ključnih obveza iz kojih proizlazi i niz razvojnih potreba područja ističe se neravnomjerna društveno-gospodarska razvijenost JLS-ova na UP-u. No, ukoliko se detaljno promatra razvijenost i unutar JLS-ova, a s posebnim naglaskom na Grad Zadar, uočava se snažna neravnomjernost. Primjerice, Zadar se po gospodarskom razvoju značajno razlikuje od otoka koji mu administrativno pripadaju. U budućem razvoju posebnu pažnju treba posvetiti očuvanju tradicijskih obrta, njegovanju identiteta i razvoju temeljenom na načelima održivosti i uključivosti. Kako bi se to postiglo, potrebno je poticati transfer znanja i tehnologija, razvijati IT sektor i usmjeriti se prema održivom,

zelenom, uključivom i pametnom gospodarstvu. To podrazumijeva provedbu planiranih aktivnosti s permanentnim i transparentnim nadzorom u odnosu utjecaj na okoliš i ekonomske učinke, te u odnosu na potrebu postizanja harmonije između skrbi za opće dobro i zadovoljavanja partikularnih potreba i interesa.

Tablica 12. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – gospodarstvo

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Razvijena mediteranska poljoprivreda te ribarstvo (s marikulturom)</p> <p>Snažna pomorska tradicija</p> <p>Dugogodišnja tradicija obrtništva</p> <p>Duga tradicija u prerađivačkoj industriji</p> <p>Duga tradicija turizma na urbanom području</p> <p>Sveučilište u Zadru i sustav srednjoškolskog obrazovanja koji stvaraju nove kadrove i pružaju potporu gospodarskom sektoru</p> <p>Visoka razina zaposlenosti</p> <p>Visoka razina korištenja EU fondova</p> <p>Negativna</p> <p>Neravnomjerna društveno-gospodarska razvijenost JLS-ova u urbanom području</p> <p>Masovni turizam i nekontrolirani razvoj turizma te visoka ovisnost gospodarstva o turizmu</p> <p>Niska razina kapitalnih investicija</p> <p>Visoka razina sive ekonomije</p> <p>Povećanje cijena nekretnina i zemljišta</p> <p>Deficit proračuna pojedinih jedinica lokalne samouprave</p> <p>Neriješeni imovinsko-pravni odnosi</p>	<p>Razvijen promet (osim željezničkog) koji omogućuje dobru povezanost svih dionika u gospodarskom sustavu</p> <p>Prirodni resursi i kvalificirani kadar za razvoj poljoprivrede i ribarstva, a posljedično i razvoj prerađivačke prehrambene industrije</p> <p>Sustav sekundarnog i tercijarnog obrazovanja u funkciji razvoja gospodarstva</p> <p>Brojne prirodne i kulturne atrakcije koje omogućavaju razvoj različitih oblika turizma (kupališni, ruralni, nautički, kulturni, kongresni, izletnički, robinzonski i dr.)</p>	<p>Ravnomjernije razvijati cijelo urbano područje</p> <p>Urediti i funkcionalno ažurirati zemljišno-knjižni i katastarski sustav (oni su digitalizirani, ali stvarnim sadržajem zastarjeli i neuređeni u najvećem dijelu urbanog područja)</p> <p>Pojednostavniti administrativne procedure i unaprijediti učinkovitost administrativnih službi</p> <p>Učinkovitije upravljati nekretninama u državnom vlasništvu koje bi trebale biti u funkciji razvoja JLS-ova</p> <p>Održivo razvijati poljoprivredu, ribarstvo i marikulturu</p> <p>Sanirati i revitalizirati brownfield područja (vojarne, nekadašnje tvornice, napuštene školske objekte)</p> <p>Ulagati u obnovljive izvore energije</p> <p>Razvijati malo i srednje poduzetništvo, poslovne i servisne zone</p> <p>Ulagati u tradicijske obrte i djelatnosti s ciljem očuvanja identiteta regije i osiguravanja širokog spektra usluga</p> <p>Unaprijediti kvalitetu turističke ponude, posebno u pogledu održivog razvoja turizma</p> <p>Razvijati IT sektor i industriju visokih tehnologija</p> <p>U većoj mjeri koristiti fondove za poticanje razvoja održivoga, pametnoga i uključivog gospodarstva koje se zasniva na zelenoj i digitalnoj tranziciji</p>

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
Administrativne blokade u pogledu kompliciranih i dugih procedura		

5.4. Infrastruktura

Infrastruktura je segment društveno-gospodarskog sustava na kojem se možda i najbolje vidi neujednačenost razvoja UP-a. Dok obalno područje i veći dio zaobalja imaju bogate zalihe pitke vode i razvijen vodoopskrbni sustav, otočnim zajednicama upravo je taj segment jedan od najvećih problema s kojim se susreću. Isto tako, dok je u većem dijelu Zadra razvijen relativno kvalitetan sustav odvodnje, većina JLS-ova upravo taj segment prepoznaju kao jedan od najvećih problema s kojim se susreću. Pozitivna je činjenica kako cjelokupno UP ima razvijen elektroenergetski sustav, no i on zahtjeva rekonstrukcije. Istodobno, potrebno je snažno poticati korištenje obnovljivih izvora energije i energetske transformaciju, jer je UP s obzirom na klimatska obilježja iznimno pogodno za korištenje energije vjetra, mora, voda i sunca.

Izazov koji se pokazao kao ključan i zahtjeva promptno djelovanje je neprimjereno gospodarenje otpadom s mnogim problemima od postojanja ilegalnih odlagališta (posebice u ruralnom dijelu UP-a) do nedovoljno kvalitetne organizacije prikupljanja i recikliranja otpada. Stoga je u narednom razdoblju potrebno aktivno raditi na sanaciji ilegalnih odlagališta, na osvješćivanju lokalnog stanovništva i gospodarstva o važnosti prostora i na unaprjeđenju sustava prikupljanja i zbrinjavanja otpada u svim dijelovima UP-a.

Tablica 13. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – infrastruktura

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Razvijen vodoopskrbni sustav u većem dijelu urbanog područja</p> <p>Razvijen elektroenergetski sustav na cijelom urbanom području</p> <p>Razvijen sustav odvodnje u većem dijelu Zadra i u manjem broju JLS-ova u urbanom području</p>	<p>Bogate zalihe pitke vode u porječju Zrmanje</p> <p>Povoljne klimatske značajke (sredozemna klima) kao preduvjet za korištenje energije sunca i vjetra</p> <p>Mali nagibi padina te, u skladu s time, lakša mogućnost širenja</p>	<p>Unaprijediti vodoopskrbu u ruralnom području (posebno na otocima) izgradnjom vodovoda i, u iznimnim okolnostima (na udaljenim otocima), desalinizatora</p> <p>Sanirati preostala ilegalna odlagališta otpada i prevenirati nastajanje takvih odlagališta boljom organizacijom prikupljanja/odlaganja i recikliranja (npr. građevinski otpad)</p> <p>Unaprijediti sustav odvodnje (u cijelom UP-u gdje on ne postoji, među ostalim i</p>
<p>Negativna</p>		

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Nepprimjereno gospodarenje otpadom unatoč ostvarenim iskoracima u organizaciji prikupljanja otpada i sanacije divljih odlagališta u ruralnom dijelu urbanog područja</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav vodoopskrbe na otocima</p> <p>Nedovoljno razvijen ili u cijelosti nerazvijen sustav odvodnje u većini ruralnog dijela urbanog područja</p> <p>Nedovoljno iskorištavanje obnovljivih izvora energije</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav navodnjavanja unatoč velikim zalihama podzemne vode u Ravnim kotarima</p> <p>Velika opterećenost komunalne infrastrukture tijekom turističke sezone</p>	<p>naselja i javnih zelenih površina</p>	<p>na otocima bez mogućnosti crpljenja i transporta otpadnih voda)</p> <p>Modernizirati gospodarenje otpadom u okviru CGO u Biljanima Donjim</p> <p>Ulagati u energetska učinkovitost te intenzivirati korištenje obnovljivih izvora energije, uz ostalo, administrativnim rasterećenjem i poticajima fizičkim i pravnim osobama</p> <p>Unaprijediti sustav navodnjavanja i umanjiti negativan utjecaj klimatskih promjena (suše, posljedično varijabilnost uroda)</p>

5.5. Promet

UP Zadar ima kvalitetnu cestovnu povezanost s drugim dijelovima Hrvatske, no cestovna povezanost, odnosno kapilarna prometna infrastruktura unutar UP-a, može i treba biti mnogo bolja. Unutar UP-a nalazi se međunarodna zračna luka Zadar koja je u ljetnim mjesecima relativno kvalitetno povezana, no nažalost u zimskim mjesecima njezina povezanost s drugim europskim destinacijama je iznimno loša. Zračna luka Zadar je prije svega putnička zračna luka i ima iznimno mali cargo promet. S obzirom na to da je UP snažno pomorski orijentirano, iznimno važan dio prometnoga sustava čini kvalitetna infrastruktura Luke Gaženica. Međutim, ta luka nije dosegla svoj puni potencijal u putničkom prometu (primjerice, u smislu povezivanja s Italijom preko Ankone), a još manje u teretnom prometu. Stoga je u narednom razdoblju važno aktivno raditi na povećanju iskorištenosti potencijala koje ta kvalitetna prometna infrastruktura nudi u razvoju prostora i gospodarskih aktivnosti u njemu. Nažalost, najodrživiji oblik kopnenog prometa – željeznički – je potpuno nerazvijen i stoga izostaje integracija cijelog prometnog sustava koja omogućuje intermodalnost i veću propulzivnost zadarskoga prometnog čvorišta. Jedan od izazova s kojim se UP suočava, posebice u razdobljima visoke razine turističke aktivnosti, je nedostatak kapaciteta za promet u mirovanju. Analizom je utvrđeno kako su brojem i opskrbljenošću osnovnom infrastrukturom (voda struja, zbrinjavanje otpadnih voda i drugih tvari) nedovoljni kapaciteti luka s

komunalnim vezovima u svim otočnim i obalnim naseljima. Kako bi se pokrenula zelena tranzicija i u području prometa, potrebno je aktivno raditi na osnaživanju biciklističkog prometa, razvoju sustava punionica za električne automobile, digitalizacija prometnog sustava te uvođenje pametnih rješenja za smanjenje emisija CO₂ i unaprjeđenju kvalitete prometa u mirovanju na kopnu i na moru.

Danas je svaki razvoj uvjetovan kvalitetnom internetskom povezanošću. Nažalost, u pojedinim dijelovima UP-a Zadar nekvalitetna je pokrivenost telekomunikacijskom mrežom, a posebice širokopojasnim internetom. To je posebno izraženo na otočnim područjima, stoga je uvođenje širokopojasnog interneta neophodna razvojna potreba otočnih područja.

Premda je javni putnički promet u UP-u relativno dobar, postoji mnogo prostora za unaprjeđenje. To se odnosi na učestalost i redovitost te dostupnost autobusnih i brodskih linija kao i na ublažavanje nedostatka međuotočne povezanosti. Uz veliku emisiju CO₂ i drugih štetnih plinova u cestovnom i pomorskom prometu, navedeno čine glavna negativna obilježja prometa u UP-u Zadar.

Tablica 14. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – promet

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Snažno pomorstvo (brodarstvo, putnički promet, lučka infrastruktura, posebno Luka Gaženica)</p> <p>Dobra cestovna prometna povezanost</p> <p>Međunarodna zračna luka Zadar</p> <p>Negativna</p> <p>Nerazvijen željeznički promet i stoga nedovoljna integracija cijeloga prometnog sustava</p> <p>Nedovoljni kapaciteti za promet u mirovanju, posebno u Zadru i u turističkim odredištima</p> <p>Nedovoljni kapaciteti za komunalni vez u svim otočnim i obalnim naseljima urbanog područja</p> <p>Nedovoljna pokrivenost kvalitetnom telekomunikacijskom</p>	<p>Razvijen promet (osim željezničkog) koji omogućuje dobru povezanost svih dionika u gospodarskom sustavu i dobru povezanost urbanog područja s ostalim hrvatskim regijama i s EU</p> <p>Luka Gaženica kao jedan od ključnih hrvatskih prometnih čvorova</p> <p>Pretežito ravničarski i blago valovit reljef koji omogućuje razvoj kvalitetne željezničke infrastrukture</p>	<p>Unaprjeđivati cestovni, pomorski i zračni promet uvođenjem pametnih rješenja za aktivni promet i promet u mirovanju</p> <p>Modernizirati promet (posebice željeznički) novom infrastrukturom i boljom povezanošću u cijeli prometni sustav</p> <p>Smanjiti emisiju ugljikovodika uvođenjem prometnih sredstava sa smanjenom emisijom tih plinova i jačanjem javnog putničkog prometa (učestalošću, redovitošću i dostupnošću), biciklizma i dr.</p> <p>Povećati broj i unaprijediti kvalitetu komunalnog veza u otočnim i obalnim naseljima</p> <p>Uspostaviti infrastrukturu za širokopojasni internet u svim dijelovima urbanog područja, uključujući periferno položene otoke u sastavu Grada Zadra</p>

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>infrastrukturu na otocima (nepostojanje širokopojasnog interneta)</p> <p>Opterećenje prometne infrastrukture u turističkoj sezoni</p> <p>Nedovoljno razvijena biciklistička infrastruktura</p>		<p>Izgraditi kapilarnu prometnu infrastrukturu radi dostupnosti obradivog zemljišta</p>

5.6. Urbano okruženje

Uz sve probleme koje sa sobom donosi ubrzani rast, kao što je devastacija prostora, nepridržavanje normi prostornog planiranja i bespotrebno trošenje prostora, potrebno je zaključiti da je ipak u najvećem dijelu UP-a Zadar zabilježena relativno visoka kakvoća mora, vode i zraka. Upravo to, zajedno s velikom bioraznolikošću, povoljnim klimatskim, hidrografskim i reljefnim obilježjima, omogućuje zelenu i energetska tranziciju. Kao jedan od najvećih potencijala UP-a ističe se razvijen obrazovni sustav koji omogućava razvoj i implementaciju zelenih politika. Kako bi iskoristili svoja pozitivna obilježja i prevladali negativna, potrebno je u narednom razdoblju više pažnje posvetiti implementaciji ekoloških standarda u prostornom planiranju i unaprijediti kontrolu pridržavanja normi prostornog planiranja. Kultura odnosa prema prostoru kao dragocjenom resursu *per se* ne gradi se na minimalističkim pristupima osnovnim standardima propisanim zakonskim i podzakonskim aktima. Posebno je važno kvalitetno upravljati uskim obalnim pojasom koji je najatraktivniji dio cijeloga UP-a. Unutar njega najveći dio čini pomorsko javno dobro u kojemu opće dobro treba imati prioritet nad partikularnim.

Iako na UP-u postoji duga tradicija razvoja vatrogastva u svim oblicima, u budućnosti je potrebno uz daljnje unaprjeđenje ovog sustava razvijati kulturu suživota s prirodom, održavati zelene površine i posebnu pažnju posvetiti redovitom održavanju protupožarnih puteva koji imaju i funkciju povećanja dostupnost poljoprivrednih površina, a mogu se koristiti i kao biciklističke staze.

Tablica 15. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – urbano okruženje

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
Pozitivna	Velika bioraznolikost	U prostornom planiranju implementirati najviše ekološke standarde, pa i one

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Očuvani okoliš u najvećem dijelu urbanog područja i bogata prirodna baština</p> <p>Visoka čistoća mora, vode i zraka</p> <p>Dobro razvijen sustav vatrogastva (javne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva, sustav nadzora i dojave)</p> <p>Negativna</p> <p>Nepriдрžavanje normi prostornog planiranja i uređenja te bespovratno trošenje prostora</p> <p>Saturacija uskog obalnog ruba prekomjernom stanogradnjom i izgradnjom pratećih sadržaja</p> <p>Prekomjerna izgradnja u naseljenim područjima i posljedično manjak zelenih javnih površina</p> <p>Nedovoljno razvijeni sustavi nadzora kakvoće mora u zonama marikulture</p> <p>Nedovoljno učinkovit sustav upravljanja zaštićenim dijelovima prirode zbog slabih ljudskih i materijalnih kapaciteta javne ustanove Natura Jadera</p>	<p>Povoljna reljefna, klimatska i hidrografska obilježja koja omogućuju zelenu tranziciju</p> <p>Razvijen obrazovni sustav koji omogućuje razvoj i implementaciju zelenih politika s ciljem očuvanja okoliša i unaprjeđenja kvalitete života</p>	<p>koji nadilaze zakonske minimume</p> <p>Povećati i redovito održavati zelene javne površine</p> <p>Unaprijediti kulturu suživota s prirodom osmišljavanjem javnih politika i dodatnim obrazovnim sadržajima</p> <p>Urediti park-šume (Musapstan i dr.) i druga izletišta (Ošljak, Sv. Mihovil na Ugljanu i dr.) te zelenu infrastrukturu</p> <p>Povećati dostupnost neobrađenih terena izgradnjom i redovitim održavanjem protupožarnih puteva</p>

5.7. Okvir upravljanja razvojem

UP Zadar ima kvalitetno razvijenu institucionalnu podršku planiranju i provedbi razvojnih projekata. Upravni odjeli i razvojne agencije zadužene za različite segmente razvoja kvalitetno osmišljavaju strateške okvire i provode projekte koji mu doprinose. Na cijelom području uspostavljeni su LAG-ovi čiji je cilj povezivanje svih dionika u području kako bi što kvalitetnije izradili lokalne razvojne strategije te sudjelovali u njihovoj provedbi. Ipak, sustav nije ujednačen i usklađen na cjelokupnom UP-u Zadar te je u budućnosti potrebno snažno raditi na njegovom ujednačavanju kroz mjere digitalizacije javne uprave i snažnije uključivanja dionika u procese osmišljavanja javnih politika i

upravljanja prostorom. Istodobno, broj prepoznatih prijetnji području je relativno malen u svim promatranim elementima, ali utjecaj tih prijetnji može biti vrlo poguban za UP te je nužno osmisliti mjere i aktivnosti kojima će se smanjiti ti negativni utjecaji.

Tablica 16. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – okvir upravljanja razvojem

KLJUČNA OBILJEŽJA	RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Pozitivna</p> <p>Razvijena institucionalna podrška planiranju i provedbi razvojnih projekata (ZADRA NOVA, AGRRA, Inovacija, upravni odjeli s nadležnošću za EU fondove)</p> <p>Uspostavljeni LAG-ovi</p> <p>Negativna</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav funkcionalne integracije kojom bi se izbjegli nepotrebni troškovi i nepodudaranje u planiranju i provedbi strateških projekata</p>	<p>Institucionalna podrška u pogledu planiranja i provedbe razvojnih projekata</p> <p>Suradnja sveučilišne, lokalne i regionalne zajednice u pogledu transfera znanja i tehnologija</p>	<p>Digitalizirati javnu upravu</p> <p>U većoj mjeri uključivati različite dionike u osmišljavanju javnih politika te u planiranju i provedbi ključnih investicija</p> <p>Zaštiti javno dobro (pomorsko javno dobro, urbane javne površine, kulturnu baštinu) od bilo kakve partikularno upravljane komercijalizacije</p>

U okviru Analize stanja i trendova izrađena je i SWOT analiza UP-a Zadar koja zajedno s utvrđenim razvojnim potrebama i potencijalima predstavlja temelj za stvaranje strateške logike razvoja ovog područja. SWOT analiza napravljena je za elemente Društvo, Gospodarstvo te Infrastruktura i urbano okružje. U svakom od područja utvrđene su snage i slabosti područja te prilike koje mu se nude i prijetnje na koje ne može utjecati, ali se može osnažiti kako bi se ublažio njihov utjecaj. Utvrđeno je kako UP u svim elementima bilježi određene snage, ali i značajne slabosti. Istodobno, UP u svim promatranim elementima ima cijeli niz prilika koje može iskoristiti kvalitetnim korištenjem svojih snaga i pravilnim osmišljavanjem strateškog razvoja.

Tablica 17. SWOT analiza Urbanog područja Zadar – Društvo

SNAGE	SLABOSTI
<p>Ugodan i kvalitetan način života u prirodnom i društvenom okruženju područja</p> <p>Bogata i visokovrijedna materijalna i nematerijalna kulturna baština u cijelom urbanom području podloga je za razvoj kvalitetnih turističkih i drugih proizvoda</p>	<p>Postupno erodiranje demografske baze negativnom prirodnom promjenom</p> <p>Iseljavanje mladoga stanovništva, posebno iz seoskog prostora na otocima i u zaobalju</p> <p>Starenje stanovništva što pridonosi slabljenju biološkog i ekonomskog potencijala</p>

<p>Veliki broj javnih ustanova i udruga u području kulture i sporta</p> <p>Opća bolnica Zadar kao središnja medicinska ustanova nadregionalne važnosti i Psihijatrijska bolnica Ugljan kao podloga za razvoj kvalitetnog zdravstvenog sustava</p> <p>Visoka razina opće sigurnost</p> <p>Razvijen institucionalizirani sustav socijalne skrbi koji uključuje veliki broj javnih ustanova i udruga u području socijalne skrbi</p> <p>Uspostavljen sustav odgoja i obrazovanja na svim razinama</p> <p>Postojanje regionalnih centara kompetentnosti (Strukovna škola Vice Vlatkovića, Medicinska škola Ante Kuzmanića)</p> <p>Dobro razvijen sustav vatrogastva (javne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva, sustav nadzora i dojave)</p> <p>Razvoj Sveučilišta u Zadru kao aktivnoga dionika i mjesta transfera znanja i tehnologija u društvenoj i gospodarskoj zajednici cijeloga UP-a i Republike Hrvatske</p>	<p>Neujednačeno razvijena društvena infrastruktura na UP-u Zadar</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav zdravstvene skrbi u seoskom prostoru na otocima i u zaobalju</p> <p>Visoka koncentracija turista može pridonijeti povećanju kaznenih djela (krađa, zlouporaba droga) i prometnih nesreća</p> <p>Nedostatna i neujednačena socijalna i zdravstvena skrb te briga za starije osobe (hospiciji, starački domovi, palijativna skrb i dr.)</p> <p>Nedostatan broj programa prevencija ovisnosti i drugih štetnih praksi posebno osjetljive populacije (mladi, branitelji)</p> <p>Nedovoljni infrastrukturni kapaciteti predškolskih i školskih ustanova što onemogućuje jednosmjenski rad, dotrajalost postojećih objekata i školske opreme u osnovnim i srednjim školama</p> <p>Nedostatak nastavnog kadra u STEM području</p> <p>Tromost prilagodbe obrazovnog sustava potrebama društva i gospodarstva</p> <p>Nedostatno razvijen sustav za prepoznavanje i razvoj darovitih učenika u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima (centri izvrsnosti i dr.)</p> <p>Nedovoljno dječjih igrališta</p> <p>Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (katastar, zemljišno-knjižni sustav i dr.)</p> <p>Nedostatak svijesti lokalnog stanovništva o društveno odgovornom ponašanju</p> <p>Nedostatna digitalizacija javne uprave na razini urbanog područja</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Korištenje EU fondova za potrebe osnaživanja razvoja na UP-u</p> <p>Osmišljavanje specifičnih mjera za privlačenje mladog, visokoobrazovanog i radno aktivnog stanovništva iz drugih područja EU u Republiku Hrvatsku</p> <p>Unaprjeđenje nacionalnih obrazovnih politika u cilju poboljšanja obrazovne strukture stanovnika</p> <p>Poboljšanje digitalizacije javne uprave na nacionalnoj razini</p>	<p>Ratni sukobi</p> <p>Nestabilnost u jugoistočnom susjedstvu</p> <p>Nekontrolirane migracije u EU</p> <p>Pandemije zaraznih bolesti</p>

Tablica 18. SWOT analiza Urbanog područja Zadar – Gospodarstvo

SNAGE	SLABOSTI
--------------	-----------------

<p>Ugodan i kvalitetan način života u prirodnom i društvenom okruženju područja</p> <p>Bogata i visokovrijedna materijalna i nematerijalna kulturna baština u cijelom urbanom području podloga je za razvoj kvalitetnih turističkih i drugih proizvoda</p> <p>Veliki broj javnih ustanova i udruga u području kulture i sporta</p> <p>Opća bolnica Zadar kao središnja medicinska ustanova nadregionalne važnosti i Psihijatrijska bolnica Ugljan kao podloga za razvoj kvalitetnog zdravstvenog sustava</p> <p>Visoka razina opće sigurnosti</p> <p>Razvijen institucionalizirani sustav socijalne skrbi koji uključuje veliki broj javnih ustanova i udruga u području socijalne skrbi</p> <p>Uspostavljen sustav odgoja i obrazovanja na svim razinama</p> <p>Postojanje regionalnih centara kompetentnosti (Strukovna škola Vice Vlatkovića, Medicinska škola Ante Kuzmanića)</p> <p>Dobro razvijen sustav vatrogastva (javne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva, sustav nadzora i dojave)</p>	<p>Postupno erodiranje demografske baze negativnom prirodnom promjenom</p> <p>Iseljavanje mladoga stanovništva, posebno iz seoskog prostora na otocima i u zaobalju</p> <p>Starenje stanovništva što pridonosi slabljenju biološkog i ekonomskog potencijala</p> <p>Neujednačeno razvijena društvena infrastruktura na UP-u Zadar</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav zdravstvene skrbi u seoskom prostoru na otocima i u zaobalju</p> <p>Visoka koncentracija turista može pridonijeti povećanju kaznenih djela (krađa, zlouporaba droga) i prometnih nesreća</p> <p>Nedostatna i neujednačena socijalna i zdravstvena skrb te briga za starije osobe (hospiciji, starački domovi, palijativna skrb i dr.)</p> <p>Nedostatan broj programa prevencija ovisnosti i drugih štetnih praksi posebno osjetljive populacije (mladi, branitelji)</p> <p>Nedovoljni infrastrukturni kapaciteti predškolskih i školskih ustanova što onemogućuje jednosmjenski rad, dotrajalost postojećih objekata i školske opreme u osnovnim i srednjim školama</p> <p>Nedostatak nastavnog kadra u STEM području</p> <p>Tromost prilagodbe obrazovnog sustava potrebama društva i gospodarstva</p> <p>Nedostatno razvijen sustav za prepoznavanje i razvoj darova učenika u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima (centri izvrsnosti i dr.)</p> <p>Nedovoljno dječjih igrališta</p> <p>Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (katastar, zemljišno-knjižni sustav i dr.)</p> <p>Nedostatak svijesti lokalnog stanovništva o društveno odgovornom ponašanju</p> <p>Nedostatna digitalizacija javne uprave na razini urbanog područja</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Korištenje EU fondova za potrebe osnaživanja razvoja na UP-u</p> <p>Osmišljavanje specifičnih mjera za privlačenje mladog, visokoobrazovanog i radno aktivnog stanovništva iz drugih područja EU u Republiku Hrvatsku</p> <p>Unaprjeđenje nacionalnih obrazovnih politika u cilju poboljšanja obrazovne strukture stanovnika</p> <p>Razvoj Sveučilišta u Zadru kao aktivnoga dionika i mjesta transfera znanja i tehnologija u</p>	<p>Ratni sukobi</p> <p>Nestabilnost u jugoistočnom susjedstvu</p> <p>Nekontrolirane migracije u EU</p> <p>Pandemije zaraznih bolesti</p>

društvenoj i gospodarskoj zajednici cijeloga UP-a i Republike Hrvatske	
Poboljšanje digitalizacije javne uprave na nacionalnoj razini	

Tablica 19. SWOT analiza Urbanog područja Zadar – Infrastruktura i urbano okruženje (okoliš)

SNAGE	SLABOSTI
Kontinuirano unaprjeđenje sustava vodoopskrbe izgradnjom dodatnih kapaciteta	Prevelika koncentracija društvenih i gospodarskih aktivnosti uz uski obalni rub što dovodi do saturacije obale prekomjernom izgradnjom i bezobzirnim odnosima prema osjetljivim ekosustavima
Visoka kvaliteta vode za ljudsku potrošnju u obalnom i zaobalnom području urbanog prostora	Pretjerano korištenje stambenih jedinica za turističke svrhe
Razvijen elektroenergetski sustav na cijelom urbanom području	Neprimjereno gospodarenje otpadom , loš sustav recikliranja
Razvijen sustav odvodnje u većem dijelu Zadra i u manjem broju JLS-ova u urbanom području	Nedostatak infrastrukture za gospodarenje otpadom
Sva kućanstava JLS-ova na UP-u Zadar obuhvaćena su sustavom organiziranog prikupljanja otpada	Ilegalna odlagališta otpada
Kontinuirano unaprjeđenje plinifikacije na urbanom području	Slaba osviještenost građana i pravnih osoba o potrebi razboritog i održivog gospodarenja otpadom
Dobar geoprometni položaj na središnjem dijelu hrvatskog Jadrana	Nedovoljno razvijen sustav vodoopskrbe na otocima
Dobra cestovna prometna povezanost	Nedovoljno razvijen ili u cijelosti nerazvijen sustav odvodnje u većini ruralnog dijela urbanog područja
Dobro opremljena Luka Gaženica	Nisu dostupni podatci kojima bi se potpuno analiziralo stanje po pitanju energetike, posebno proizvodnje i potrošnje energije, na razini svih jedinica lokalne samouprave pa tako ni UP-a Zadar
Dobar geografski položaj i opremljenost međunarodne Zračne luke Zadar	Planovi energetske učinkovitosti odnose se većinom na objekte u vlasništvu Grada Zadra
Dobra međunarodna povezanost Zračne luke Zadar u sezoni	Nedostatan korištenje obnovljivih izvora energije u svim sferama življenja
Cijeli prostor UP-a Zadar pokriven je osnovnom telekomunikacijskom infrastrukturom	Zastarjela i istrošena postojeća elektroopskrbna mreža i veliki pritisak na mrežu za vrijeme turističke sezone
Povoljna klimatska obilježja	Mali interes za priključenje većih stambenih zgrada na plinsku mrežu
Komplementarnost prirodnih resursa mora, otoka, obale i zaobalja	Zgrade nemaju adekvatnu fasadu i vanjsku stolariju
Bogata prirodna baština s mnogim zaštićenim dijelovima prirode	Nedovoljno razvijen sustav navodnjavanja unatoč velikim zalihama podzemne vode u Ravnim kotarima
Očuvani okoliš u najvećem dijelu urbanog područja i bogata prirodna baština	
Visoka čistoća mora, vode i zraka	
Velika bioraznolikost	
Povoljna reljefna, klimatska i hidrografska obilježja koja omogućuju zelenu tranziciju	

<p>Razvijen obrazovni sustav koji omogućuje razvoj i implementaciju zelenih politika s ciljem očuvanja okoliša i unaprjeđenja kvalitete života</p>	<p>Velika opterećenost komunalne infrastrukture tijekom turističke sezone</p> <p>Nedovoljni kapaciteti za promet u mirovanju, posebno u Zadru i u turističkim odredištima</p> <p>Nedovoljno izgrađena i uređena biciklistička infrastruktura</p> <p>Nedostatno zelen i održiv javni prijevoz (na prostoru urbanog područja)</p> <p>Intenzivni cestovni, avionski i pomorski promet u sezoni uzrokuje visoke koncentracije CO₂</p> <p>Nedovoljna pokrivenost kvalitetnom telekomunikacijskom infrastrukturom na otocima (nepostojanje širokopojasnog interneta)</p> <p>Opterećenje prometne infrastrukture u turističkoj sezoni</p> <p>Nedostatan prostor za promet u mirovanju, posebice na rubnim dijelovima grada</p> <p>Nepridržavanje normi prostornog planiranja i uređenja te bespovratno trošenje prostora</p> <p>Prekomjerna izgradnja u naseljenim područjima i posljedično manjak zelenih javnih površina</p> <p>Nedovoljno razvijeni sustavi nadzora kakvoće mora u zonama marikulture</p> <p>Nedovoljno učinkovit sustav upravljanja zaštićenim dijelovima prirode</p> <p>Zapušteni prostori koji nisu stavljeni u funkciju</p> <p>Nedostatak društvene infrastrukture - društvenih domova</p> <p>Nedovoljna iskorištenost postojećih javnih zelenih površina</p> <p>Manjak javnih zelenih površina</p> <p>Nedostatak komunalnih vezova u obalnim kopnenim i otočnim naseljima</p> <p>Smanjenje ribljeg fonda</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Mogućnost prostornog širenja grada</p> <p>Nedovoljni kapaciteti za komunalni vez u svim otočnim i obalnim naseljima urbanog područja</p> <p>Bogate zalihe pitke vode u porječju Zrmanje</p> <p>Povoljne klimatske značajke (sredozemna klima) kao preduvjet za korištenje energije sunca i vjetra</p> <p>Razvoj željezničkog prometa i postizanje integracije cijelog prometnog sustava</p>	<p>Izloženost posljedicama klimatskih promjena (meteorološki ekstremi, podizanje razine mora i dr.)</p> <p>Smanjenje zaštite javnog dobra (pomorsko javno dobro, urbane javne površine, kulturna baština)</p> <p>Devastacija prostora prekomjernom izgradnjom</p> <p>Nepostojanje sustava organiziranog zbrinjavanje otpadnih voda iz turističkih brodova i brodica</p> <p>Zatvaranje ureda Hrvatske pošte što dovodi do smanjenja kvalitete života zbog smanjenja</p>

<p>Mogućnost razvoja ekološke poljoprivrede</p> <p>Povećanje dostupnost neobrađenih terena izgradnjom i redovitim održavanjem protupožarnih puteva</p> <p>Sanacija ilegalnih odlagališta otpada</p> <p>Unaprjeđenje sustava odvodnje (u cijelom UP-u gdje on ne postoji, uz ostalo i na otocima bez mogućnosti crpljenja i transporta otpadnih voda)</p> <p>Sanacija ilegalnih odlagališta otpada koja su u vlasništvu Hrvatskih šuma i drugih privatnih i javnih poduzeća i Republike Hrvatske</p> <p>Suvremene tehnologije za gospodarenje otpadom</p> <p>Razvoj prometne infrastrukture (državne ceste, županijske ceste, lokalne ceste, željeznički promet, javne luke)</p> <p>Tehnološka modernizacija javnog prijevoza (zeleni i čisti javni prijevoz) koji povezuje urbano područje s drugim dijelovima Republike Hrvatske</p> <p>Digitalizacija javne uprave</p> <p>Mogućnost korištenja EU fondova za ulaganje u energetska učinkovitost i toplinarstvo</p> <p>Uvođenje okolišnih naknadi</p> <p>Pretvaranje Luke Gaženica u matičnu luku za kruzing brodove</p> <p>Uspostava infrastrukture za širokopojasni internet u svim dijelovima UP-a, uključujući periferno položene otoke u sastavu Grada Zadra kao podlogu za razvoj gospodarstva</p>	<p>mogućnosti financijskih transakcija i komunikacijskih kanala (posebno na otocima)</p>
---	--

Nacrti UP ZADAR

6. OPIS INTEGRIRANOG PRISTUPA RJEŠAVANJU UTVRĐENIH RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA UKLJUČUJUĆI ISPUNJAVANJE KRITERIJA VEZANO UZ STRATEŠKU RELEVANTNOST PROJEKTA

Iz postavljene srednjoročne vizije vidljivo je kako UP Zadar teži ka ujednačenom razvoju poželjnom za život svakom pojedincu te istodobno prepoznaje kako se taj razvoj može temeljiti na znanju, inovacijama i pametnim tehnologijama, zelenoj tranziciji i implementaciji načela održivosti. Te iznimno kompleksne ciljeve i viziju moguće je postići kroz optimizaciju korištenja resursa, stvaranje sinergijskih učinaka među aktivnostima i projektima koji pridonose razvoju te, u konačnici, postizanje ravnoteže između razvoja gospodarstva i očuvanja resursa, prije svega prostora. Iz tog proizlazi i definicija četiri temeljna razvojna prioriteta koji nisu svaki po sebi zasebna cjelina, nego se prožimaju i pridonose jedan drugome te tako stvaraju dodatni doprinos razvoju. Postavljeni prioriteti su:

- (1) Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju,
- (2) Održivi, zeleni i ujednačen razvoj,
- (3) Unaprjeđenje kvalitete života (Život po mjeri čovjeka) i
- (4) Digitalna tranzicija – Urbano područje Zadar 4.0.

6.1. Opis integriranih teritorijalnih ulaganja

Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. postavio je tri prioriteta i tri specifična cilja: (1) Prioritet 1. Industrijska tranzicija hrvatskih regija - RS01.3. Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja; (2) Prioritet 2. Jačanje zelenog, čistog i, pametnog i održivog gradskog prometa u okviru integriranog teritorijalnog ulaganja u gradovima – RS02.8. Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prelaska na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika; (3) Prioritet 3. Razvoj urbanih područja kao pokretača regionalnog rasta i razvoja njihovih funkcionalnih područja te razvoj održivih i zelenih otoka – RS05.1. Poticanje integriranog i uključivog društvenog i gosp. razvoja, razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti u urbanim područjima.

Strategija razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027. uvažava sve postavljene ciljeve, te kroz svoje postavljene prioritete i posebne ciljeve im doprinosi. Odabirom strateških projekata koji će se financirati kroz ITU mehanizam izravno će se pridonijeti ostvarenju ciljeva RSO1.3. Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja; RSO2.8. Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prelaska na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika i RSO5.1. Poticanje integriranog i uključivog društvenog i gospodarskog razvoja, razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti u urbanim područjima. Odabrani projekti međusobno se nadopunjuju i prožimaju te tako stvaraju višestruki multiplikativni učinak na UP.

Kroz provođenje ITU mehanizma prije svega će se raditi na teritorijalnoj integraciji UP-a kroz prevladavanje slabosti i jačanje otpornosti na prijetnje koje su prepoznate kroz izrađenu *Analizu stanja i trendova*. Kako bi se to postiglo, potrebno je iskoristiti svoje snage u svrhu stavljanja u funkciju i iskorištavanja svih prepoznatih potencijala UP-a Zadar. Jedan od prepoznatih potencijala UP-a je bogata kulturna i prirodna baština, koja nije dovoljno valorizirana te se stoga kroz ITU mehanizam planira njezina revitalizacija uz istodobnu valorizaciju u turističke svrhe. Cilj je tu baštinu pretvoriti u visoko vrijedne atrakcije koje će zajedno s već postojećim atrakcijama činiti jedinstven visoko vrijedan proizvod i tako integrirati cijelo UP, istodobno dižući kvalitetu turističke ponude te mijenjajući koncept razvoja sektora turizma s masovnog prema održivom razvoju.

Posebno se kroz integraciju projekata UP-a Zadar pokušalo pridonijeti rješenju problema nedovoljno kvalitetne mobilnosti. Iako je kroz prethodni ITU mehanizam započet proces dekarbonizacije prostora kroz uspostavu javnih bicikala i implementaciju pametnih prometnih rješenja, kroz ovo financijsko razdoblje intenzivirat će se aktivnosti upravo u tom smjeru. Kroz više projekata unaprijedit će prometna povezanost UP-a, posebice kroz modernizaciju Autobusnog kolodvora Zadar i unaprjeđenje javnog prijevoza na cijelom UP-u Zadar. Istodobno će se implementirati ekološki prihvatljiva prijevozna sredstva kako bi se smanjila emisija CO₂ te opterećenost prometnica i prometa u mirovanju, posebno za vrijeme turističke sezone. Prometna rješenja u vidu parkirališta na rubovima grada posebno će pridonijeti smanjenju pritiska na središte Zadra, a implementacija pametnih sustava olakšat će protok vozila. Tako će se pridonijeti smanjenju zagađenja, ali i povećanju zadovoljstva žitelja i turista na UP-u Zadar. Istodobno, UP svoju zelenu tranziciju vidi i kroz razvoj zelenih otoka na cijelom području, težeći očuvanju bioraznolikosti (posebice kroz parkove mediteranskog bilja), ali i dizanju kvalitete prostora življenja i javne infrastrukture.

UP Zadar obiluje građevinama koje nisu iskorištene te se kroz ITU mehanizam planiraju *brownfield* investicije kako bi se istodobno oplemenio prostor i stvorio kvalitetan prostor za razvoj UP-a, posebno kroz transfer znanja i tehnologija, ali i višenamjensku infrastrukturu kroz koju se stvara mreža društvenih domova. Njihovim stavljanjem u funkciju se unaprjeđuje kvaliteta života u prostorima izvan urbanog središta, što se

pokazalo kao jedan od najvećih izazova u okviru izrađene *Analize stanja i trendova*. Unaprjeđenje kvalitete života i teritorijalna integracija UP-a Zadar ostvarit će se kroz razvoj mreže sportskih javnih igrališta na cjelokupnom prostoru kako bi se svakom građaninu omogućilo jednostavno dosezanje sportskih sadržaja.

6.2. Doprinos ITU mehanizma provedbi SRUP-a

ITU mehanizam je oblik ulaganja kojim se ne mogu i neće riješiti svi izazovi i slabosti UP-a Zadar, ali se opravdano očekuje da će on kroz multiplikativne učinke znatno pridonijeti njihovom rješavanju i ostvarenju postavljenih prioriteta. Istodobno će se pridonositi i ostvarivanju ciljeva politike i specifičnih ciljeva postavljenih na razini EU kroz *Uredbu (EU) 2021/1058 Europskog Parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021.*, o Europskom fondu za regionalni razvoj i Kohezijskom fondu (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1058&from=EN>; 13. siječnja 2023.). Očekuje se doprinos ciljevima:

- (1.iii.) Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja, kroz ostvarenja RCO 15 – Kapacitet stvorene inkubacije,
- (2.viii.) Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prijelaza na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika kroz ostvarenja RCO57 – Ekološki prihvatljiva vozila za javni prijevoz, RCO 58 – Infrastruktura namijenjena vožnji biciklom za koju je primljena potpora i RCO60 – Gradovi s novim ili moderniziranim digitaliziranim sustavima gradskog prijevoza,
- (5.i.) Poticanje integriranog i uključivog društvenog i gospodarskog razvoja, razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti u urbanim područjima kroz ostvarenje RCO18 – Stambeni objekti s poboljšanim energetske svojstvima, RCO19 – Javne zgrade s poboljšanim energetske svojstvima, RCO.5.1.2 – Broj pilot projekata u urbanim područjima, RCO20 – Novoizgrađene ili poboljšane mreže centraliziranoga grijanja i hlađenja, RCO38 – Površina obnovljenog zemljišta za koje je primljena potpora, RCO5.1.1 – Stvoreni ili obnovljeni prostor u urbanim područjima, RCO77 – Broj kulturnih i turističkih lokacija za koje je primljena potpora, RCO74 – Stanovništvo obuhvaćeno projektima u okviru strategija za integrirani teritorijalni razvoj, RCO75 – Strategije za integrirani teritorijalni razvoj za koje je primljena potpora, te RCO76 – Integrirani projekti za teritorijalni razvoj.

Izuzev navedenog očekuje se i doprinos ciljevima:

- (1.i.) Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjena naprednih tehnologija, kroz ostvarenja RCO 06 – Istraživači koji rade u istraživačkim

ustanovama koje su primile potporu i RCO 10 – Poduzeća koja surađuju s istraživačkim organizacijama,

- (2.vii.) Jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja kroz ostvarenja RCO 36 – Zelena infrastruktura za koju je primljena potpora za druge svrhe osim prilagodbe klimatskim promjenama i RCO 37 – Površina područja mreže Natura 2000 obuhvaćena mjerama zaštite i obnove,
- (4. vi.) Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama kroz ostvarenje RCO 77 – Broj kulturnih i turističkih lokacija za koje je primljena potpora.

Na UP-u Zadar očekuje se integracija ITU mehanizma s drugim izvorima financiranja, kao što su NPOO, VFO i drugi programi EU, kako bi se ostvarili postavljeni posebni ciljevi unutar odabranih prioriteta područja razvoja definiranih ovom strategijom razvoja. Upravo će prožimanje kvalitetnog odabira strateških projekata koji će postići najsnažniji multiplikativni efekt i projekata koji će biti financirani iz različitih izvora financiranja pridonijeti optimizaciji korištenja sredstava i ostvarenju najboljih učinaka. ITU mehanizam neće biti usmjeren samo prema jednom sektoru, nego će međusektorskim pristupom kroz različite mjere i aktivnosti pokušati zadovoljiti različite razvojne potrebe te ekonomično i učinkovito koristiti prepoznate potencijale kako bi se pridonijelo teritorijalnoj koheziji.

U ostvarenju prvoga postavljenog prioriteta **Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju** pridonijet će se kroz ITU mehanizam valorizaciji nedovoljno valorizirane ili zapuštene kulturne baštine na području tvrđave Fortica u Novigradu, Gradine (Utvrde) u Poličniku, tvrđave sv. Mihovila u Preku, ribarske baštine u Kalima i kule Kaštelina u Ražancu. Tim investicijama osnažuje se kulturna industrija prostora s ciljem jačanja njezine otpornosti i poticanja njezinog objedinjavanja u jedinstveni kulturni proizvod područja. Istodobno će se poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva kroz unaprjeđenje i izgradnju poslovnih i servisnih zona. To su prostori u kojima će se koncentrirati specijalizirana znanja i vještine kako bi se povećala konkurentnost i otpornost na krize gospodarskih subjekata koji djeluju na UP-u Zadar. Ovom cilju pridonosi i projekt rekonstrukcije preostalog dijela kompleksa stare Tehničke škole u kojem će biti prostor susreta dionika UP-a i kontakt točka za transfer tehnologija. Istom prioritetu doprinosi i rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a čime će se stvoriti mreža knjižnica koja istovremeno predstavlja mjesto čuvanja znanja i susreta lokalnog stanovništva, a što indirektno pridonosi poboljšanju uvjeta života na UP-u Zadar.

Tablica 20. Očekivani doprinos ITU mehanizma ostvarenju postavljenog prioriteta SRUP-a Zadar (1) Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju

NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
Broj novih sporazuma o znanstvenoj i/ili tehnološkoj suradnji	Broj novih sporazuma o znanstvenoj i/ili tehnološkoj suradnji visokoškolskih ustanova i poduzetnika/obrtnika na UP-u	Broj	49	70
RCO 10 Broj poduzeća koja surađuju s istraživačkim organizacijama	Broj poduzeća koja surađuju s istraživačkim institucijama (uključuje samo profitna poduzeća)	Broj	20	40
OI.02.8.48 Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku	Rashodi za kulturu po stanovniku	EUR	74,76	85,00
Broj revitaliziranih kulturnih lokacija	Broj revitaliziranih kulturnih atrakcija	Broj	0	7

Drugi prioritet – **Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj** – oslonjen je na potrebu zelene tranzicije prostora, kojoj će se kroz ITU mehanizam pridonijeti modernizacijom javnog prijevoza te implementacijom inteligentnog transportnog i *Park & Ride* sustava. Implementacija tih sustava unaprijedit će protočnost prometa i regulirati promet u mirovanju. K tome, povećat će se korištenje ekoloških prihvatljivih prometnih sredstava kao što su bicikli i električna vozila, što bi posljedično trebalo omogućiti smanjenje emisije CO₂ i drugih ispušnih plinova. Ta rješenja pridonijet će i ostvarenju digitalne transformacije UP-a, što je četvrti postavljeni prioritet. Istodobno, provedba tog strateškog projekta pridonijet će povećanju sigurnosti u prometu, ali i poboljšanju ponude održivog turističkog proizvoda ciklo turizma. Održivom, zelenom i ujednačenom razvoju pridonijet će se kroz uređenje javnih zelenih površina s ciljem očuvanja autohtonosti mediteranskoga prostora. Očuvati će se i bioraznolikost prostora te osigurati uređeni zeleni prostori šetnica sa sadržajima na otvorenom, što će omogućiti ugodniji život na UP-u Zadar. Turizam je kompleksan fenomen koji uključuje temeljne gospodarske aktivnosti na UP-u Zadar. Nažalost, on se razvio u obliku masovnoga sezonskog turizma, usmjerenog prema korištenju osnovnih prirodnih resursa – sunca i mora. Kako bi se produžila sezona i potaknuo razvoj specifičnih oblika turizma (i tako pridonijelo drugom postavljenom prioritetu SRUP-a), kroz ITU mehanizam planira se razviti proizvode oslonjene na prirodnu baštinu, uz ostalo i na ornitološko bogatstvo prostora. Posebno važnu *brownfield* investiciju predstavlja rekonstrukcija kompleksa

stare Tehničke škole (II. faza – radionice) koja se nalazi na ulazu u usku urbanu jezgru Grada Zadra i u trenutno zapuštenošću degradira prostor. Tom obnovom će se, osim obnove i vizualnog unaprjeđenja prostora, osnažiti potencijal Sveučilišta u Zadru, prije svega za transfer znanja i tehnologija, ali i za unaprjeđenje cjeloživotnog obrazovanja u skladu s potrebama tržišta rada. To mjesto predstavljat će kontaktnu točku u poticanju dionika iz javne uprave, privrede, civilnog sektora te akademske zajednice na uključivanje u model četverostruke spirale kako bi se potakao transfer znanja i tehnologija i na taj način pridonijelo ostvarenju prvog prioriteta.

U konačnici, ovaj prioritet poduprt je kroz ITU mehanizam i rekonstrukcijom mreže javne rasvjete s ciljem unaprjeđenja njezine energetske učinkovitosti i smanjenja svjetlosnog onečišćenja.

Tablica 21. Očekivani doprinos ITU mehanizma ostvarenju postavljenog prioriteta SRUP-a Zadar (2) Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj

NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
RCR 64 Godišnji broj korisnika infrastrukture namijenjene vožnji biciklom	Broj korisnika sustava javnih bicikala	Broj	0	12.000
Duljina biciklističkih staza na UP-u	Kilometri izgrađenih biciklističkih staza	Km	16	100
RCR 95 Stanovništvo koje ima pristup novoj ili poboljšanoj zelenoj infrastrukturi	Broj stanovnika koji imaju pristup novoj/poboljšanoj zelenoj infrastrukturi	Broj	0	50.000
OI.02.8.50 Indeks turističke razvijenosti JLS-ova	Indeks turističke razvijenosti JLS-ova koji spadaju pod UP (prosjeak)	Broj	21,96 (2021.)	25

S obzirom na to da je *Analizom stanja i trendova* utvrđen problem smanjenja broja stanovnika te njegovo starenje, ali i neujednačena kvalitetu života na UP-u Zadar, postavljen je prioritet da se na cijelom području stvore uvjeti za život po mjeri čovjeka, odnosno da se unaprijedi kvaliteta života. Kako bi se to postiglo, na području mnogih JLS-ova UP-a Zadar napraviti će se rekonstrukcija ili izgradnja društvenih domova. Kroz ITU mehanizam, obnovom tih prostora pridonijet će se razvoju civilnog društva, ujednačavanju kvalitete života i poticanju integriranog i uključivog razvoja na cijelom UP-u, što bi trebalo dovesti do demografske stabilnosti prostora temeljene na stvaranju

poželjnog kulturnog i društvenog okruženja za ostanak, a možda i za doseljavanje. Osim toga, za ostvarenje trećeg prioriteta **Unaprjeđenje kvalitete života (život po mjeri čovjeka)** kroz ITU mehanizam izgradit će se ili renovirati sportska kvartovska igrališta i druga sportsko-rekreativna infrastruktura kako bi se omogućio aktivan i zdrav život lokalnog stanovništva.

Tablica 22. Očekivani doprinos ITU mehanizma ostvarenju postavljenog prioriteta SRUP-a Zadar (3) Unaprjeđenje kvalitete života (život po mjeri čovjeka)

NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
OI.02.3.67 Migracijski saldo	Stvarni migracijski saldo UP-a	Broj	-4.181 (2011. - 2021.)	-1.000
OI.02.13.29 Broj aktivnih udruga	Broj aktivnih sportskih udruga na UP-u	Broj	12	30
OI.02.05.48 Rashodi za sport JLP(R)S, po stanovniku	Rashodi za sport po stanovniku	EUR	54,87	65,00

Kao četvrti prioritet definirana je **Digitalna tranzicija Urbanog područja Zadar**. U okviru provedbe ITU mehanizma, UP-u će se pridonijeti kroz postavljenu mjeru Pametnog prometa i Digitalne tranzicije baštine. To će se postići nastavkom razvoja i širenjem prema cijelom UP-u sustava *Zadar Urban Mobility*, koji je razvijen kroz ITU mehanizam u prethodnom financijskom razdoblju. Kroz taj projekt unaprijedit će se javni prijevoz postavljanjem *displaya* na autobusnim stanicama i u autobusima koji spajaju JLS-ove na UP-u te će se digitalizirati i optimizirati upravljanje javnom rasvjetom na prometnicama. Istodobno će se digitalizirati usluge vezane za kulturu i sustav javnih bicikala te objediniti ukupna ponuda u aplikaciji *Zadar Smart City*.

Tablica 23. Očekivani doprinos ITU mehanizma ostvarenju postavljenog prioriteta SRUP-a Zadar (4) Digitalna tranzicija (UP Zadar 4.0)

NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
RCR 11 Korisnici novih i poboljšanih javnih digitalnih usluga, proizvoda i procesa	Broj korisnika novih digitalnih usluga	Broj	0	10.000

NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
Broj pametnih prometnih rješenja	Broj pametnih prometnih rješenja na UP-u	Broj	1	2

Kroz ITU mehanizam nastojat će se (u određenoj mjeri ovisno o alociranim sredstvima) pridonijeti svim postavljenim prioritetima. S obzirom na to da su izazovi i slabosti koji su utvrđeni *Analizom stanja i trendova* veliki, u ovoj fazi je osmišljen strateški plan kako od niza uočenih razvojnih potencijala i potreba izabrati najbolje u smislu multiplikacije i sveobuhvatnog prelijevanja na cijelo UP i tako unaprijediti prostor i savladati izazove. Istodobno se pokušalo u svaki od osmišljenih projekata ugraditi i otpornost prema prijetnjama na koje samo područje ne može utjecati, ali se može pripremiti kako bi ih spremno dočekalo i kako bi se barem ublažile njihove negativne posljedice.

6.2. Opis sektorske i teritorijalne integracije kroz ITU mehanizam

Posebni ciljevi te uz njih definirane mjere i aktivnosti u *Strategiji razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027.* omogućuju sektorsku i teritorijalnu integraciju kroz implementaciju ITU mehanizma. Teritorijalnom integracijom omogućuje se ravnomjerniji razvoj prostora, što je jedan od temeljnih izazova relativno velikog i geografski raznolikog UP-a Zadar. Istodobno, sektorska integracija omogućit će da se savladaju relativno kompleksni izazovi koje taj prostor ima u multisektorskom preklapanju. Kako bi se ostvarilo učinke koje donosi sektorska i teritorijalna integracija kroz ITU mehanizam, pridonosit će se svim prioritetima koji su postavljeni u ovom strateškom dokumentu i to kroz sljedeće mjere:

- *1.2.1. Promicanje transfera znanja i tehnologija – obuhvaća brownfield ulaganja u cilju osiguravanja uvjeta za unaprjeđenje transfera znanja i tehnologija i razvoj pametne industrije te će izravno utjecati na različite sektore s ciljem njihova unaprjeđenja,*
- *1.3.3. Razvoj Sveučilišta u cilju zadovoljenja potreba društva i tržišta rada – obuhvaća brownfield ulaganja u infrastrukturu kako bi se razvilo Sveučilište u Zadru kao strateški važan dionik cijeloga UP-a u cilju zadovoljenja potreba društva i tržišta rada,*
- *1.4.1. Modernizacija kulturne infrastrukture s ciljem povećanja otpornosti na krize – obuhvaća investicije u modernizaciju kulturne infrastrukture s ciljem povećanja njezine otpornosti na različite vrste ugroza i njezinu valorizaciju na tržištu,*

- 1.4.4. *Podizanje razine svijesti o važnosti kulturne baštine* – obuhvaća aktivnosti podizanje razine svijesti o važnosti kulturne baštine na UP-u Zadar,
- 1.5.1. *Razvoj otpornosti na klimatske promjene* – ostvarit će se kroz prilagodbu ekstremnim meteorološkim pojavama i njihovim posljedicama (suše, požari, poplave, izdizanje razine mora i dr.) i očuvanje bioraznolikosti prostora,
- 2.2.1. *Zeleni promet* – u okviru ove mjere uspostaviti će se sustav javnih bicikala s popratnom infrastrukturom i tako smanjiti emisija CO₂ te teritorijalno integrirati prostor,
- 2.2.2. *Optimizacija sustava povezanosti i dostupnosti* – ostvarit će se kroz modernizaciju Autobusnog kolodvora Zadar te daljnji razvoj inteligentnoga transportnog sustava prema svim dijelovima UP-a Zadar,
- 2.3.3. *Održivo upravljanje prostorom* – obuhvatit će zelene intervencije u prostoru koje pridonose i očuvanju bioraznolikosti, posebice u obliku parkova kao hortikulturno uređenih i u mediteranskom kontekstu socijalnim interakcijama prilagođenih cjelina, nadalje će se ova mjera ostvariti kroz brownfield investicije kojima će se unaprijediti ukupni prostor Urbanog područja.
- 2.3.4. *Održivi razvoj turizma* – ostvarivat će se kroz unaprjeđenje turističke ponude prema specifičnim oblicima turizma koji nisu sezonski osjetljivi, kao što je turizam utemeljen na kulturnoj i prirodnoj baštini, ali i razvoj turističke infrastrukture,
- 2.4.1. *Unaprjeđenje energetske učinkovitosti* – ostvarit će se kroz rekonstrukcije javne rasvjete, odnosno zamjenom postojeće s energetski učinkovitom i onom koja minimalno svjetlosno onečišćuje,
- 3.2.2. *Stvaranje poželjnog kulturnog i društvenog okruženja za ostanak i doseljavanje u Urbano područje Zadar* – ostvarit će se kroz *brownfield* i *greenfield* investicije u tzv. društvene domove koji će postati prostor za djelovanje udruga civilnog društva, unaprjeđenje međugeneracijske integracije, očuvanje kulturnog identiteta prostora itd. Ta ulaganja snažno pridonose ujednačavanju kvalitete života na cijelom UP-u Zadar te se očekuje njegov učinak na smanjenje iseljavanja, prema urbanom središtu prostora te u druge prostore Hrvatske i izvan nje. Istodobno, to je prvi korak u poticanju doseljavanja u dijelove UP-a Zadar koji bilježe depopulaciju, jer se unaprjeđuje kvaliteta života,
- 3.3.1. *Sport dostupan svima* – ostvarit će se kroz rekonstrukciju i/ili izgradnju sportske infrastrukture,
- 3.3.4. *Zdrava i razigrana djeca* – ostvarit će se kroz rekonstrukciju i/ili izgradnju igrališta,
- 4.2.2. *Pametni promet* – ostvarit će se kroz integraciju različitih elementa prometa kao što su digitalizacije i optimizacije rasvjete na prometnicama, sustava javnih bicikala i povezivanje na aplikaciju *Zadar Smart City* cijeloga UP-a Zadar, razvoj sustava *displaya* na autobusnim stajalištima, digitalizaciju prometa u mirovanju itd.

Sve te mjere međusobno se isprepliću i nadopunjuju prije svega s ciljem teritorijalne integracije prostora, ali i međusektorskog pozitivnog učinka na taj prostor. Tako će se

kroz razvoj mreže višenamjenskih objekata u okviru kojih će se potaknuti uspostava jakog sektora civilnog društva osnažiti kulturne industrije, razviti male *coworking* prostore kao potporne institucije i implementirati načela energetske učinkovitosti, a sve s ciljem unaprjeđenja kvalitete života na UP-u i poticanja demografske stabilnosti, a potencijalno i demografske obnove UP-a.

6.3. Opis strateške relevantnosti kroz ITU mehanizam

Proces odabira strateških projekata zbivao se kroz isticanje prioriteta svake od JLS-ova koje su dio UP-a Zadar, potom objedinjavanje prioriteta i promatranje multiplikativnih učinaka njihovog ostvarenja na cijelo UP te, u konačnici, odabir najrelevantnijih. Kod objedinjavanja neki su projekti konvergirani u jedan, dok se neki planiraju izvoditi zasebno, ali se njihovim provođenjem i preklapanjem postiže sinergijski efekt.

Razvoj konkurentnog gospodarstva otpornog na krize cilj je koji se želi ostvariti kroz razvoj poslovne infrastrukture koja se naslanja i koja upotpunjuje infrastrukturu izgrađenu u okviru ITU mehanizma u prethodnom financijskom razdoblju. To će se prije svega postići kroz daljnju **izgradnju i unaprjeđenje poslovnih zona Crno, Lonići, Grabi Poličnik, Korčulanići i Posedarje**. Te zone ubrzat će razvoj malog i srednjeg poduzetništva, potaknuti otvaranje novih radnih mjesta i pridonijeti razvoju novih tehnologija, a time i povećati konkurentnosti i otpornost gospodarstva. Disperzija poslovnih zona u različitim dijelovima UP-a (otočnom, zaleđu i pri urbanom središtu) doprinosi teritorijalnoj integriranosti ovog projekta.

Skupina projekata **Obnova tvrđave Fortica s popločenjem povijesne jezgre Novigrada, Revitalizacija tvrđave sv. Mihovil, Projekt Kaštelina, Ribarska baština mjesta Kali te Trg sv. Frane u Zadru** točkaste su intervencije na unaprjeđenju kulturne baštine u UP-u Zadar kojima se pridonosi njezinoj modernizaciji te razvoju kulturnih i kreativnih industrija kako bi se taj segment osnažio i učinio otpornim na krize. Te planirane intervencije očuvat će baštinu te ju pretvoriti u visokovrijedne atrakcije na temelju kojih će se razviti jedinstveni kulturni proizvodi koji su manje osjetljivi na krize. Istodobno će se kroz *soft* aktivnosti tih projekata aktivno osvješćivati svi dionici o jedinstvenosti kulturnog turističkog proizvoda. Knjižnice su mjesta susreta zajednice, ali i mjesto čuvanja i dijeljenja znanja. Stoga je za razvoj na krize otpornog gospodarstva, ali i demografske obnove prostora, kao prioritetni projekt odabran **Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a**. Tim projektom će se stvoriti prostori u kojem će se moći organizirati različiti tipovi događanja, ali istodobno će se kroz korištenje IKT-a u svakodnevnom knjižničnom poslovanju unaprijediti pristup znanju za sve kategorije korisnika.

Kroz projekt **Uspostava sustava javnih bicikala Urbanog područja Zadar s popratnom infrastrukturom** unaprijedit će se sustav javnih bicikala s popratnom infrastrukturom koja će uključivati i korištenje šumskih staza i poljskih puteva. Korištenjem sustava javnih bicikala pridonijet će se dekarbonizaciji prostora, obogatiti turistička ponuda, ali i omogućiti lokalnom stanovništvu kvalitetna fizička aktivnost. Dio sustava biciklističkih staza uključit će i protupožarne puteve, čime će se pridonijeti njihovom održavanju te istodobno omogućiti (u nekim dijelovima područja) i lakša dostupnost perifernih i zapuštenih poljoprivrednih zemljišta lokalnom stanovništvu. Taj projekt se može smatrati i integrirajućim jer objedinjuje prethodno uspostavljene sustave javnih bicikala s novim projektima JLS-ova u jedinstvenu cjelinu i tako povećava svoje učinke.

Projekt **Modernizacija autobusnog kolodvora, ITS – faza II i uspostava inkubatora za zelenu prometnu tranziciju** obuhvaća modernizaciju središnjega autobusnog kolodvora u Zadru koji je čvorišna točka javnog cestovnog prometa na UP-u Zadar. Istodobno će se na rubnim dijelovima Zadra razviti sustav *Park & Ride* koji će uključiti elemente zelene tranzicije kao što su parkirališni prostor, električne punionice i sl., a koji će biti polazišna točka za ranije uspostavljen sustav javnih bicikala i za prijevoz električnim autobusima. Tako će se smanjiti prometni pritisak na Zadar uzrokovan potrebama lokalnog stanovništva i turista te će se smanjiti onečišćenje zraka, tla i voda, a povećati privlačnost kretanja kroz UP. Unaprijedit će se Središnji sustav upravljanja gradskim prometom te će se nastaviti s uspostavom ITS-a prema vanjskim granicama grada. Uz smanjenje onečišćenja i povećanje protočnosti prometa, taj projekt će omogućiti lakšu dostupnost potrebnih javnih usluga u Zadru stanovništvu cijeloga UP-a. Taj projekt naslanja se na projekt ITS financiran iz ITU mehanizma u prethodnom financijskom razdoblju.

Na to se nadovezuje i projekt **ZUM X**, koji je nastavak projekta ZUM 4.0 financiranog iz ITU mehanizma u prethodnoj financijskoj perspektivi. Tim će se projektom proširiti digitalizacija javnih usluga (do sada uspostavljenih samo za područje Zadra) na cijelo UP. To uključuje postavljanje *displaya* na autobusna stajališta i u autobuse, upravljanje i optimiziranje rasvjete na prometnicama te integraciju prethodno uspostavljenog sustava javnih bicikala u digitalnu uslugu koja će biti povezana s proširenom aplikacijom *Zadar Smart City*. Tako se osigurava bolja informiranost stanovništva i turista, bolja protočnost prometa te energetska učinkovitost javne rasvjete uz prometnice.

Uređenje postojećih ili stvaranje novih zelenih oaza u prostoru, kao odgovor na degradaciju i betonizaciju prostora, provest će se kroz skupinu projekata koji oplemenjuje dijelove UP-a Zadar: **Zeleni otoci Zadra, Uređenje park šume Musapstan, Zeleni park Vipauc**, Revitalizacija Stonovca – Mediteranski park i Izgradnja mediteranskog botaničkog vrta. Iako je potreba za intervencijama u zelene prostore mnogo veća od ovdje obuhvaćene te će se njezino ostvarenje nastojati financirati i iz drugih izvora, u okviru ITU mehanizma financirat će se oni projekti čiji je strateški utjecaj na prostor značajan. Taj utjecaj se ogleda u očuvanju autohtonosti mediteranskih šuma

(Musapstan) i stvaranju novih parkova koji flornim sastavom i uređenjem odgovaraju mediteranskom podneblju. Ti projekti osim zelenih površina u sebe integriraju i šetnice te sadržaje na otvorenom kojima se unapređuje kvaliteta života stanovništva, ali i turista na UP-u

Turizam je kao kompleksni fenomen jedan od temelja gospodarske aktivnosti UP-a Zadar. Nažalost, turistička kretanja u prostoru su najčešće motivirana osnovnim prirodnim preduvjetima – suncem (insolacijom i Sučevom radijacijom, a u skladu s tim temperaturom zraka) i morem (čija se privlačnost temelji na kakvoći, bioraznolikosti i temperaturi) – te su stoga koncentrirana u ljetnim mjesecima. Kako bi turistička ponuda pridonijela težnji prostora za rasterećenjem i implementaciji načela održivog razvoja turizma, kao strateška odabrana su tri projekta koja su izravno u toj funkciji: **Centar za posjetitelje – WINGS FOR NATURA, Izgradnja mosta na rijeci Baštici i ornitološke šetnice sv. Duh** i **Turistički informativni centar Ražanac**. Ti projekti su utemeljeni na prirodnim posebnostima područja te se njihovom realizacijom pomiču turistička kretanja izvan glavne ljetne sezone.

Strateški projekt **Rekonstrukcija kompleksa stare Tehničke škole – Faza II (radionice)** druga je faza *brownfield* investicije kojom se osnažuje infrastruktura Sveučilišta u Zadru u funkciji razvoja cijeloga UP-a. U prethodnom razdoblju iz ITU mehanizma je obnovljena secesijska zgrada, a sada je planirano uređenje preostalog dijela kompleksa koje su činile radionice. Time bi se istodobno uredila problematična točka u urbanom tkivu Zadra koja je trenutno devastirana i dobio bi se prostor za razmjenjivanje ideja i zajedničkog rada na razvoju UP-a Zadar. To se posebice ogleda u smislu transfera znanja i tehnologija, odnosno osmišljavanja pametnih i održivih rješenja za potrebe gospodarstva i drugih dionika u lokalnoj zajednici na načelima uzajamnosti, te pametnoga, uključivog i održivog razvitka s ciljem digitalne i zelene transformacije u središnjem dijelu hrvatskog Jadrana. Predviđeno je oblikovanje prostora koji bi služio za razvoj znanosti i poticanje inovacija, na koji će se u budućnosti naslanjati projekti kojima će se razvijati konkurentno gospodarstvo utemeljeno na inovacijama i pametnoj specijalizaciji. Tim projektom Sveučilište u Zadru odgovorit će na izazove koje tržište rada postavlja pred njega kroz unaprjeđenje sustava cjeloživotnog obrazovanja, ali i razvoj studentskih inkubatora i *spin-off* tvrtki na Sveučilištu koji će omogućiti umrežavanje mladih i podršku u stjecanju specifičnih vještina i unaprjeđenju konkurentnosti.

Potreba za energetsom tranzicijom je nužnost te će se kroz ITU mehanizam na dva područja pokušati kroz rekonstrukciju javne rasvjete i poboljšanje njezine učinkovitosti pridonijeti energetske tranziciji i smanjenju svjetlosnog onečišćenja. Neki dijelovi UP-a Zadar već su iz drugih izvora financiranja postavila energetske učinkovite javne rasvjete, dok će neka područja u doglednoj budućnosti postaviti energetske učinkovite rasvjete koristeći druge izvore financiranja izvan ITU mehanizma. Odluka da se kao strateški ITU projekti istakne **Energetska tranzicija grada Zadra** ima za cilj osvijestiti potrebu za energetsom tranzicijom cijelog UP-a na većim razinama od energetske učinkovite javne rasvjete.

Analizom stanja i trendova utvrđeno je da je depopulacija prostora jedan od ključnih izazova s kojim se UP Zadar treba nositi. Uz dnevnu i tjednu cirkulaciju lokalnog stanovništva, na UP-u je prisutna i snažna trajna migracija prema Zadru, ali i iseljavanje u druge dijelove Hrvatske i izvan nje. Osim ekonomskih razloga koji se nameću kao razlog za iseljavanje, snažno se ističe i nedostatak kvalitetnoga društvenog i kulturnog okružja u prostorima izvan urbanog središta. Stoga se planira izgradnjom/renoviranjem društvenih domova u odabranim JLS-ovima unaprijediti kvalitetu života te osigurati ostanak, odnosno potaknuti doseljavanje u te prostore. U okviru toga, odlučeno je da se kroz ITU mehanizam kao strateški promatraju sljedeći projekti: **Izgradnja društvenog doma u naselju Gorica, Društveni dom Poljica i Društveni dom Zemunik Gornji**. Domovi će biti rekonstruirani tako da se ostvare uštede u potrošnji energije i smanjenje utjecaja na okoliš te učinkovito digitalno upravljanje tim zgradama.

Strateški je cilj da cijelo UP osigura visoku razinu kvalitete života svojim građanima. Stoga je kao strateški projekt kojim se integrira i unaprjeđuje područje odabrana izgradnja sportske infrastrukture i dječjih igrališta u okviru projekta **Modernizacija sportske infrastrukture UP Zadar**. Tim projektom će se rekonstruirati postojeća i izgraditi nova kvartovska/mjesna igrališta i sportsko-rekreativna infrastruktura, kako bi se svakom stanovniku osigurala mogućnost aktivnog bavljenja sportom u svojoj neposrednoj blizini, čime se unaprjeđuje i zdravlje stanovništva.

6.4. Opis sustava provedbe ITU mehanizma

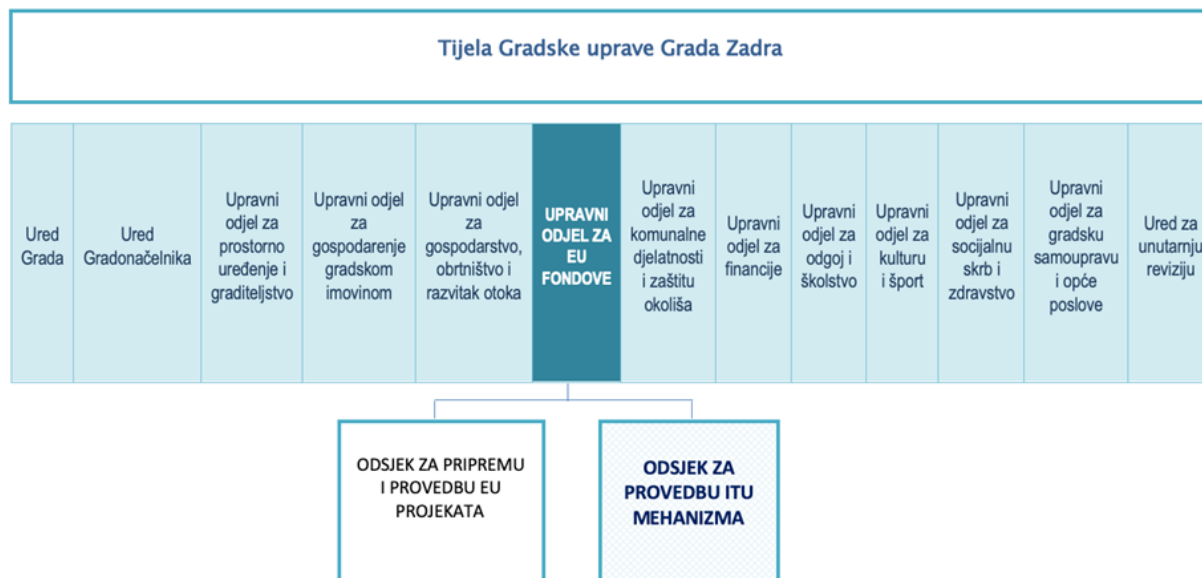
Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije donijelo je 5. listopada 2016. godine *Odluku o odabiru područja za provedbu mehanizama integriranih teritorijalnih ulaganja* kojom je UP Zadar jedno od 7 odabranih za provedbu mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam). Naknadno proširenje sa 7 na ukupno 22 urbana područja u Hrvatskoj nisu se odrazila na status UP-a Zadar.

U skladu s prijedlogom sustava za provedbu ITU mehanizma, a temeljem *Uredbe o tijelima u sustavima upravljanja i kontrole korištenja Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda, u vezi s ciljem „Ulaganje za rast i radna mjesta“* (NN 107/14, 23/15, 129/15, 15/17 i ispravak 18/17), 13. travnja 2017. godine sklopljen je *Sporazum o obavljanju delegiranih i s njima povezanih zadaća i aktivnosti u okviru Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija“ u financijskom razdoblju 2014. – 2020.* između Grada Zadra i Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije.

Temeljem prethodno spomenutog Sporazuma, uspostavljen je unutar strukture grada središta urbanog područja – Grada Zadra – u sklopu Upravnog odjela za EU fondove, Odsjek za provedbu ITU mehanizma koji obavlja ulogu Posredničkog tijela integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU PT) za UP Zadar. Ulogu čelnika ITU PT-a obavlja

gradonačelnik Grada Zadra. Razdvajanje funkcija u slučajevima kada je Grad Zadar korisnik ili potencijalni korisnik osigurano je time što funkciju korisnika obavlja Odsjek za pripremu i provedbu EU projekata, kao i ostali Upravni odjeli.

Organizacijska shema Gradske uprave Grada Zadra

Slika 7. Organizacijska shema Gradske uprave Grada Zadra

Izvor: Interni dokumenti Grada Zadra

Tijekom sedmogodišnjeg financijskog razdoblja 2014. – 2020., zaposlenici Odsjeka za provedbu ITU mehanizma stekli su višegodišnje iskustvo u provedbi delegiranih funkcija i zadaća te su ojačali svoja znanja i vještine sudjelovanjem na brojnim edukacijama, sastancima, okruglim stolovima, konferencijama i koordinacijama, čime je uspostavljen čvrst temelj za učinkovitu, pravovremenu i uspješnu provedbu ITU mehanizma za UP Zadar u financijskoj perspektivi 2021. - 2027. godine.

U uspostavljenom **Odsjeku za provedbu ITU mehanizma** sistematizirano je sedam (7) radnih mjesta.

Slika 8. Organizacijska shema sistematizacije Odsjeka za provedbu ITU mehanizma Grada Zadra

Izvor: Interni dokumenti Grada Zadra

Odsjekom za provedbu ITU mehanizma rukovodi *voditelj Odsjeka* koji planira, upravlja i vodi rad Odsjeka, koordinira obavljanje poslova u skladu s *Planom provedbe ITU mehanizma* i *Strategijom razvoja Urbanog područja Zadar*, radi na poslovima povezanim s ocjenjivanjem kvalitete projektnih prijedloga i njihovim rangiranjem, poslovima planiranja i programiranja, izrade natječajne dokumentacije, sudjelovanja u objavi natječaja, rangiranja i ugovaranja, upravljanja nepravilnostima, aktivnostima informiranja i vidljivosti te ostalim zadaćama i aktivnostima povezanim s delegiranim funkcijama u suradnji s Koordinacijskim tijelom, Upravljačkim tijelom i Posredničkim tijelima, daje smjernice za pripremu evaluacija za programske dokumente (operativne programe i ITU Implementacijski plan) i smjernice za provedbu revizorskih uputa te unaprjeđenje sustava upravljanja; usmjerava i nadzire pripremu Priručnika o postupanju, slijedeći napatke i smjernice nadležnog upravnog tijela (UT-a) te predaje nacrt Priručnika nadležnom UT-u na prethodno odobrenje; procjenjuje i definira rizike za poslove u svojoj nadležnosti i provodi procedure vezane uz upravljanje nepravilnostima; osigurava čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi funkcija radi osiguravanja odgovarajućeg revizijskog traga; usavršava se kroz sudjelovanje na seminarima i edukacijama vezanim uz ESI fondove, odabir projekata, nepravilnosti i prijave te ostale izobrazbe u organizaciji ministarstava i institucija nadležnih za provedbu izobrazbe te obavlja ostale poslove po nalogu pročelnika upravnog odjela.

Savjetnik za provedbu ITU mehanizma u suradnji s voditeljem Odsjeka planira aktivnosti kako bi se osiguralo njihovo kvalitetno i pravovremeno provođenje, pruža savjetodavnu

potporu za potrebe provedbe ITU mehanizma, organizira, koordinira i sudjeluje u pripremi i izradi poziva na dostavu projektnih prijedloga; organizira, koordinira i daje upute za vrednovanje i odabir projektnih prijedloga; radi na pripremi i ažuriranju nacrtu Priručnika o postupanju, slijedeći naputke i smjernice nadležnog UT-a, sudjeluje u izradi plana provedbe ITU mehanizma UP-a Zadar; surađuje s nadležnim Upravljačkim tijelom te Posredničkim tijelima, priprema periodična izvješća UT-u, organizira čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi procedure i rezultata odabira projekata (delegiranih funkcija) radi osiguravanja adekvatnog revizijskog traga u skladu sa smjericama UT-a, sudjeluje u procjeni i definiranju rizika za poslove u svojoj nadležnosti, provodi procedure vezane uz upravljanje nepravilnostima, usavršava se kroz sudjelovanje na seminarima i edukacijama vezanim uz ESI fondove, odabir projekata, nepravilnosti i prijevare te ostale izobrazbe u organizaciji ministarstava i institucija nadležnih za provedbu izobrazbe te obavlja ostale poslove po nalogu pročelnika upravnog odjela.

Viši stručni suradnik I za provedbu ITU mehanizma izvršava obveze, poslove i zadatke u svezi s provedbom ITU mehanizma, provodi zadaće povezane s provedbom ITU mehanizma u okviru delegiranih i s njima povezanih zadaća i aktivnosti u okviru pripadnog(ih) (operativnog) programa, prati propise i sudjeluje u pripremi nacrtu akata iz svog djelokruga rada; sudjeluje u izradi planova, odluka, izvještaja i drugih akata i programske dokumentacije za implementaciju ITU mehanizma, komunicira i surađuje s nadležnim Upravljačkim tijelima i Posredničkim tijelom, sektorskim ministarstvima, agencijama te drugim tijelima, sudjeluje u procjeni i definiranju rizika za poslove u svojoj nadležnosti, provodi procedure vezane uz upravljanje nepravilnostima, usavršava se kroz sudjelovanje na seminarima i edukacijama vezanim uz ESI fondove, odabir projekata, nepravilnosti i prijevare te ostale izobrazbe u organizaciji ministarstava i institucija nadležnih za provedbu izobrazbe te obavlja i druge poslove po nalogu pročelnika upravnog odjela.

Viši stručni suradnik II za provedbu ITU mehanizma izvršava zadaće u svezi s provedbom ITU mehanizma, pomaže pri provedbi zadaća povezanih s provedbom ITU mehanizma u okviru delegiranih i s njima povezanih zadaća i aktivnosti u okviru pripadnog(ih) (operativnog) programa, prati propise i sudjeluje u pripremi nacrtu akata iz svog djelokruga rada; sudjeluje u izradi izvještaja i drugih akata i programske dokumentacije za implementaciju ITU mehanizma, komunicira i surađuje s nadležnim Upravljačkim tijelima i Posredničkim tijelom, sektorskim ministarstvima, agencijama te drugim tijelima, sudjeluje u procjeni i definiranju rizika za poslove u svojoj nadležnosti, provodi procedure vezane uz upravljanje nepravilnostima, usavršava se kroz sudjelovanje na seminarima i edukacijama vezanim uz ESI fondove, odabir projekata, nepravilnosti i prijevare te ostale izobrazbe u organizaciji ministarstava i institucija nadležnih za provedbu izobrazbe te obavlja i druge poslove po nalogu pročelnika upravnog odjela.

Sukladno *Uredbi o tijelima u sustavu upravljanja i kontrole za provedbu programa iz područja teritorijalnih ulaganja i pravedne tranzicije za financijsko razdoblje 2021. – 2027.* (NN 96/2022), posrednička tijela za odabir operacija jesu gradovi središta urbanog

područja u kojima se provode integrirana teritorijalna ulaganja, utvrđena u skladu sa *Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* (Narodne novine, 147/14., 123/17. i 118/18.).

Slijedom navedenog, Odsjek za provedbu ITU mehanizma u financijskoj perspektivi 2021. – 2027. ima ulogu *Posredničkog tijela za odabir operacija*.

Nadležno Upravljačko tijelo i Posrednička tijela za odabir operacija sklapaju pisane sporazume kojima se za svaki poziv na dodjelu bespovratnih sredstava utvrđuju zadaće i odgovornosti Upravljačkog tijela i Posredničkih tijela za odabir operacija u obavljanju funkcija iz članka 73. stavka 2. Uredbe (EU) 2021/1060, koje se posebno utvrđuju u okviru svakog pojedinog poziva na dodjelu bespovratnih sredstava u okviru specifičnih ciljeva 5.i, 1.iii i 2.viii (kako je primjenjivo). Sporazum može predstavljati i poziv na dodjelu bespovratnih sredstava.

Uz minimalne delegirane funkcije odabira operacija/projekata – ocjene kvalitete projektnih prijedloga dostavljenih za financiranje unutar bilo kojeg ITU specifičnog cilja i rangiranja projektnih prijedloga na temelju rezultata ocjene kvalitete – Posrednička tijela za odabir operacija, u okviru specifičnog cilja iz svoje nadležnosti, obavljaju i sljedeće dodatne funkcije:

1. surađuju s Koordinacijskim tijelom, Upravljačkim tijelom, drugim posredničkim tijelima i partnerima tijekom provedbe i praćenja Programa,
2. sudjeluju u aktivnostima koje provodi Upravljačko tijelo u obavljanju koordinativne funkcije iz članka 6. stavka 1. točke 1. predmetne Uredbe,
3. sudjeluju u radu odbora za praćenje,
4. surađuju s Upravljačkim tijelom u izradi kriterija za odabir operacija,
5. surađuju s Upravljačkim tijelom u izradi dokumentacije poziva na dodjelu bespovratnih sredstava,
6. sudjeluju u aktivnostima zatvaranja Programa,
7. upravljaju rizicima na razini funkcija,
8. u sustav iz članka 69. stavka 8. Uredbe (EU) 2021/1060 evidentiraju i elektronički pohranjuju podatke o svakoj operaciji,
9. osiguravaju čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi funkcija radi osiguravanja odgovarajućeg revizijskog traga,
10. ako su ujedno i korisnici u okviru Programa, osiguravaju odgovarajuće razdvajanje funkcija u skladu s člankom 74. stavkom 3. Uredbe (EU) 2021/1060,
11. na zahtjev Koordinacijskog tijela u mrežu za informiranje i komunikaciju određuju osobu odgovornu za informiranje i komunikaciju koja je u svom radu odgovorna nacionalnom koordinatorskom tijelu u području komunikacije, vidljivosti i transparentnosti povezane s potporom iz EU fondova iz članka 5. stavka 2. točke 8. Zakona i službeniku za komunikaciju za Program iz članka 48. stavka 2. Uredbe (EU) 2021/1060,

12. u skladu s komunikacijskim planom iz članka 5. stavka 2. točke 10. Zakona provode komunikacijske aktivnosti iz svoje nadležnosti te o njima izvještavaju Upravljačko i Koordinacijsko tijelo,
13. izrađuju dokumente u skladu s pravilima iz članka 6. stavka 1. točke 2. predmetne Uredbe.

Nacrt UP ZADAR

7. USKLAĐENOST S EU STRATEŠKIM DOKUMENTIMA, NACIONALNOM RAZVOJNOM STRATEGIJOM, SEKTORSKIM I VIŠESEKTORSKIM STRATEGIJAMA, PLANOVIMA RAZVOJA ŽUPANIJA TE DOKUMENTIMA PROSTORNOG UREĐENJA

U cilju postizanja sinergijskog učinka, ovaj strateški dokument usklađen je s nadređenim strateškim dokumentima. *Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske* (NN 123/2017) u članku 4. stavak 2. propisuje: „Akti strateškog planiranja, odluke i djelovanje u okviru postupaka strateškog planiranja i provedbe moraju se temeljiti na ishodima prethodnih postupaka i biti usklađeni s ostalim aktima strateškog planiranja više ili jednake hijerarhijske razine.“. Ovaj strateški dokument je stoga usklađen sa strateškim dokumentima više razine i s onima na jednakoj i nižoj hijerarhijskoj razini.

Ovaj dokument, osim nacionalne usklađenosti, istodobno pokušava pridonijeti i postavljenim UN ciljevima održivog razvoja do 2030. godine od kojih se, ne zanemarujući ostale, poseban naglasak stavlja na (4) kvalitetno obrazovanje, (7) pristupačnu i čistu energiju, (8) dostojanstven rad i gospodarski rast, (10) smanjenje nejednakosti, (11) održive gradove i zajednice te (13) odgovor na klimatske promjene. Cjelokupni dokument i svi osmišljeni smjerovi razvoja, prioriteti i aktivnosti definirani su na način da pridonose realizaciji 17. postavljenog cilja, a to je partnerska suradnja svih dionika na njihovom ostvarenju.

Ovaj dokument svoje izvorište i usklađenost pronalazi u UN strateškom dokumentu *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>, 18. 2. 2023.). UN je u svojoj Agendi definirao 17 ciljeva kojima se nastoje ostvariti ljudska prava svih i postići jednakost i osnaživanje svih žena i djevojaka. Ciljevi su integrirani i nedjeljivi te se njima uravnotežuju tri dimenzije održivog razvoja: ekonomska, društvena i ekološka. Prioriteti, posebni ciljevi i mjere definirane ovim strateškim dokumentom svojim će ostvarenjem posebno doprinijeti ciljevima održivog razvoja UN-a i to:

- Cilj 3. – Osigurati zdrav život i promovirati blagostanje za ljude svih generacija;
- Cilj 4. – Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja;
- Cilj 6. – Osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvjete za sve;
- Cilj 7. – Osigurati pristup pouzdanoj, održivoj i suvremenoj energiji po pristupačnim cijenama za sve;

- Cilj 8. – Promovirati uključiv i održiv gospodarski rast, punu zaposlenost i dostojanstven rad za sve;
- Cilj 9. – Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost;
- Cilj 11. – Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim;
- Cilj 13. – Poduzeti hitne akcije u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica;
- Cilj 14. - Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održiv razvoj;
- Cilj 15. – Zaštititi, uspostaviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti.

Strategija razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027. pridonosi i ostvarenju ciljeva politika *Europske kohezijske politike 2020. – 2027.*: Pametnija Europa, Zelenija, otporna Europa s niskom razinom emisija ugljika, Povezaniya Europa, Uključivija Europa s istaknutom socijalnom pravdom te Europa bliža građanima (https://ec.europa.eu/regional_policy/home_en; 13. 2. 2023.). Ne zanemarujući ostale, ovaj strateški dokument posebnu pažnju pridaje doprinosu u ostvarenju cilja stvaranja zelene i socijalne Europe.

U okviru politike Zelenija Europa s niskom razinom emisija ugljika, doneseni su posebni ciljevi na koje se ovaj strateški dokument oslanja, a to su: (1) promicanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija stakleničkih plinova, (2) promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prelaska na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika, (3) jačanje zaštite i očuvanja prirode, bioraznolikosti i zelene infrastrukture, među ostalim u urbanim područjima, te smanjenje svih oblika onečišćenja, (4) promicanje pristupa vodi i održivog upravljanja vodama, (5) promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i sprečavanja rizika od katastrofa te otpornosti te (6) promicanje obnovljive energije.

Strategija razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027. svoje ciljeve usklađuje i s ciljevima unutar politika Europe s istaknutom socijalnom pravdom, a posebice s ciljevima: (1) poboljšanje jednakog pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja razvojem pristupačne infrastrukture, među ostalim jačanjem otpornosti obrazovanja na daljinu i obrazovanja putem interneta, (2) osiguravanje jednakog pristupa zdravstvenoj skrbi i jačanje otpornosti zdravstvenog sustava, uključujući primarnu zaštitu, i promicanje prelaska s institucijske skrbi na skrb u obitelji i skrb u zajednici te (3) jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama.

UP Zadar obuhvaća i otoke te je bilo potrebno ovaj dokument uskladiti s *Deklaracijom o pametnim otocima* čiji cilj je da otoci postanu pametne, uključive i uspješne zajednice,

oslanjajući se na svih sedam područja koja se ističu kao ključna za razvoj otoka (<https://www.smartislandsinitiative.eu/en/declaration.php>; 3. 9. 2022.).

Sukladno navedenom, *Strategija razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. - 2027.* usklađena je i s *Territorial agenda 2023 – A future for all places* (https://territorialagenda.eu/wp-content/uploads/TA2030_jun2021_en.pdf, 20. 4. 2023.). Teritorijalna agenda pruža okvir usmjeren na akciju za promicanje teritorijalne kohezije u Europi. Teritorijalna kohezija je cilj Europske unije uveden Ugovorom o Europskoj uniji (čl. 3. UEU). To znači promicanje uravnoteženog i skladnog teritorijalnog razvoja između i unutar zemalja, regija, gradova i općina, kao i osiguranje budućnosti za sva mjesta i ljude u Europi, nadovezujući se na raznolikost mjesta i supsidijarnost. Ova strategija ima za cilj ujednačavanje razvoja unutra UP-a Zadar, te istodobno ujednačavanje tog UP-a s razvijenim područjima EU. Temeljni cilj svih javnih politika trebao bi biti povećati dobrobit i kvalitetu života građana. Oni nadilaze ekonomske učinke, životni standard i čisto materijalne aspekte kojima treba uključiti pristup kvalitetne javne usluge, slobodu kretanja i zdravu, otpornu i visoko kvalitetnu arhitekturu i izgrađeni okoliš. Upravo ovaj smjer odgovara prioritetu Unaprjeđenje kvalitete života UPZD u ovom strateškom dokumentu, koji pridonosi ostvarenju postavljenog prioriteta Balanced Europe i Functional Regions. Istodobno, ostvarenje prioriteta Održivi, zeleni i ujednačen razvoj definiran u *Strategiji razvoja Urbanog područja Zadar* doprinosi i ostvarenju prioriteta A Green Europe i Sustainable Connections definiranih u *Territorial agenda 2023*. Implementacijom ITU mehanizma i njegovim učincima na UP Zadar ostvarit će se konvergentan lokalni i regionalni razvoj, smanjiti nejednakosti među mjestima unutar UP-a Zadar, a i u odnosu na druga razvijenija područja i time doprinijeti stvaranju funkcionalnih regija kako je to osmišljeno unutar *Territorial agenda 2023* (str. 17-18).

Ovaj dokument usklađen je u svojoj strukturi i sadržaju, a posebice smjerovima razvoja, s *Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine* (NN 13/21) kojoj pridonosi u sva 4 razvojna smjera: Zelenoj i digitalnoj tranziciji, Održivom gospodarstvu i društvu, Zelenoj i digitalnoj tranziciji i, naravno, Ravnomjernoj regionalnoj razini. Istodobno, svi strateški ciljevi *Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. - 2027.* usklađeni su sa strateškim ciljevima na nacionalnoj razini.

Na lokalnoj razini, ovaj dokument usklađen je s *Planom razvoja Zadarske županije za razdoblje 2021. - 2027.* koji se u svojoj strateškoj utemeljenosti poziva na usklađenost sa svim nadređenim dokumentima te navodi da pridonosi i ostvarenju *Europskog zelenog plana do 2050. godine*. Zadarska županija je svoj razvoj usmjerila na četiri razvojna smjera: Konkurentnost i inovativnost gospodarstva i društva, Izgradnja poticajnog okruženja otpornog na krize, Resursna učinkovitost i povezanost Zadarske županije te Uravnotežen i pametan regionalni razvoj. Ovi razvojni smjerovi su usklađeni s nacionalnom razvojnom strategijom, a istodobno i s ovim strateškim dokumentom. Iako se neki od razvojnih smjerova UP-a Zadar usklađuju na razini posebnih ciljeva iz dva

razvojna smjera nadređenih strateških dokumenata, može se zaključiti kako je ovaj strateški dokument usklađen s nadređenima.

Tablica 24. Prikaz usklađenosti razvojnih smjerova na nacionalnoj i regionalnoj razini s razvojnim smjerovima *Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027.*

RAZVOJNI SMJER HRVATSKA 2030	RAZVOJNI SMJER ZADARSKE ŽUPANIJE	RAZVOJNI SMJER SRUP-A ZADAR
RS1. Održivo gospodarstvo i društvo RS2. Jačanje otpornosti na krize	RS1. Konkurentnost i inovativnost gospodarstva i društva RS2. Izgradnja poticajnog okruženja otpornog na krize	Otporno društvo i gospodarstvo temeljeno na znanju
RS3. Zelena i digitalna tranzicija RS4. Ravnomjeran regionalni razvoj	RS4. Uravnotežen i pametan regionalni razvoj RS3. Resursna učinkovitost i povezanost Zadarske županije	Održivi, zeleni i ujednačen razvoj
RS2. Jačanje otpornosti na krize RS3. Zelena i digitalna tranzicija RS4. Ravnomjeran regionalni razvoj	RS2. Izgradnja poticajnog okruženja otpornog na krize	Unaprjeđenje kvalitete života UPZD
RS3. Zelena i digitalna tranzicija	RS4. Uravnotežen i pametan regionalni razvoj RS3. Resursna učinkovitost i povezanost Zadarske županije	Digitalna tranzicija

Tablica 25. Prikaz usklađenosti razvojnih ciljeva na nacionalnoj i regionalnoj razini s ciljevima *Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027.*

ODGOVARAJUĆI STRATEŠKI CILJ U NACIONALNOJ RAZVOJNOJ STRATEGIJI	CILJ PLANA RAZVOJA ZADARSKE ŽUPANIJE	POSEBAN CILJ SRUP-A ZADAR
SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo SC13. Jačanje regionalne konkurentnosti	PC1. Poticanje industrijske tranzicije prema nišama visoke dodane vrijednosti PC2. Stvaranje snažnog malog i srednjeg poduzetništva i poticajnog poslovnog okruženja PC20. Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova	PC1.1. Razvoj konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji

ODGOVARAJUĆI STRATEŠKI CILJ U NACIONALNOJ RAZVOJNOJ STRATEGIJI	CILJ PLANA RAZVOJA ZADARSKE ŽUPANIJE	POSEBAN CILJ SRUP-A ZADAR
SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	PC3. Povećanje uloge znanosti i istraživanja u gospodarstvu ZDŽ	PC1.2. Razvoj znanosti i poticanje inovacija
SC2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PC6. Povećanje usklađenosti odgojno-obrazovnog sustava s potrebama društva i gospodarstva	PC1.3. Fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada
SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	PC5. Očuvanje i valorizacija kulturne i povijesne baštine uz razvoj kreativnih industrija i dostupnost kulturnih sadržaja na području cijele ZDŽ	PC1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija
SC7. Sigurnost za stabilan razvoj	PC11. Unaprjeđenje sustava za jačanje otpornosti ZDŽ	PC1.5. Stvaranje sigurnog okružja za stabilan razvoj
SC3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom SC12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima	PC19. Povećanje teritorijalne kohezije Zadarske županije i poticanje ravnomjernog i održivog razvoja s naglaskom na otoke, brdsko-planinska i potpomognuta područja	PC2.1. Ujednačen razvoj
SC10. Održiva mobilnost	PC17. Unaprjeđenje prometne povezanosti i modernizacija prometnih sustava za održivo i sigurno prometovanje	PC2.2. Dekarbonizacija prostora
SC8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost SC9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva	PC4. Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cjelogodišnjeg turizma PC12. Unaprjeđenje sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima PC13. Unaprjeđenje kvalitete i održivosti komunalnih infrastrukturnih sustava i usluga	PC2.3. Zelena tranzicija
SC8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	PC14. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i OIE	PC2.4. Energetska tranzicija
SC2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PC10. Razvoj Zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelj	PC3.1. Uključiv i kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja

ODGOVARAJUĆI STRATEŠKI CILJ U NACIONALNOJ RAZVOJNOJ STRATEGIJI	CILJ PLANA RAZVOJA ZADARSKE ŽUPANIJE	POSEBAN CILJ SRUP-A ZADAR
SC6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji	PC10. Razvoj Zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelj	PC3.2. Demografska obnova
SC5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	PC9. Razvoj i unaprjeđenje učinkovitosti sustava sporta za poticanje rekreacije i vrhunske sportske rezultate	PC3.3. Aktivan i zdrav život
SC5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	PC8. Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencije za zdrav i kvalitetan život	PC3.4. Kvalitetna starost
SC3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom SC11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva SC12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima	PC7. Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave PC18. Razvoj i poticanje primjene kvalitetnih i prostorno ravnomjerno dostupnih elektroničkih komunikacijskih sustava	PC4.1. Razvoj pametnog društvenog okružja
SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo SC10. Održiva mobilnost SC11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	PC20. Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova	PC4.2. Razvoj pametnog gospodarstva

Osim ove vertikalne usklađenosti *Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027.* sa županijskim i nacionalnim strateškim okvirima, ovaj strateški dokument usklađen je i sa sektorskim/međusektorskim strateškim dokumentima te *Nacionalnim planom oporavka i otpornosti 2021. – 2026.* Također, strateški dokument je u svojoj osnovi usklađen s trenutno važećim *Prostornim planom Zadarske županije* (<https://www.zpu-zadup.hr/prostorno-uredjenje#1>; 13. 2. 2023.).

Tablica 26. Usklađenost posebnih ciljeva SRUP-a Zadar s aktima strateškog planiranja

POSEBAN CILJ SRUP-A ZADAR	AKTI STRATEŠKOG PLANIRANJA
PC1.1. Razvoj konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji	<p>Nacionalni plan razvoja poduzetništva Republike Hrvatske za razdoblje 2021. – 2030.</p> <p>Nacionalni plan za internacionalizaciju gospodarstva Republike Hrvatske za razdoblje 2021. – 2029.</p> <p>Nacionalni plan poticanja inovacija Republike Hrvatske za razdoblje 2021. – 2029.</p> <p>Strategije pametne specijalizacije do 2029. (S3)</p>
PC1.2. Razvoja znanosti i poticanje inovacija	<p>Nacionalni plan poticanja inovacija Republike Hrvatske za razdoblje 2021. – 2029.</p> <p>Strategije pametne specijalizacije do 2029. (S3)</p>
PC1.3. Fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada	<p>Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje od 2021. do 2027. godine</p>
PC1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija	<p>Nacionalni plan razvoja kulture i medija od 2021. do 2027. godine</p>
PC1.5. Stvaranje sigurnog okruženja za stabilan razvoj	<p>Nacionalna strategija razvoja vatrogastva za razdoblje 2021. - 2030.</p> <p>Integrirani energetske nacionalni i klimatski plan za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2021. do 2030. godine</p> <p>Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030.</p>
PC2.1. Ujednačen razvoj	<p>Višegodišnji program gradnje komunalnih vodnih građevina za razdoblje do 2030. godine</p> <p>Nacionalni plan razvoja otoka za razdoblje 2021. – 2027.</p> <p>Plan gospodarenja morskim otpadom</p> <p>Nacionalni plan razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027.</p>
PC2.2. Dekarbonizacija prostora	<p>Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2030.</p> <p>Nacionalni plan razvoja željezničke infrastrukture</p> <p>Nacionalni plan razvoja biciklističkog prometa</p>
PC2.3. Zelena tranzicija	<p>Programi razvoja kružnog gospodarenja prostorom i zgradama za razdoblje 2021. - 2030.</p> <p>Strategija razvoja održivog turizma do 2030.</p> <p>Nacionalni strateški plan razvoja ribarstva</p> <p>Strategija razvoja poljoprivrede za razdoblje od 2020. do 2030. godine</p> <p>Od polja do stola – Europski zeleni plan</p>

POSEBAN CILJ SRUP-A ZADAR	AKTI STRATEŠKOG PLANIRANJA
	<p>Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028.</p> <p>Dugoročna strategija obnove nacionalnog fonda zgrada do 2050. godine</p> <p>Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine</p> <p>Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030.</p> <p>Plan gospodarenja morskim otpadom</p>
PC2.4. Energetska tranzicija	<p>Integrirani energetske nacionalni i klimatski plan za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2021. do 2030. godine</p> <p>Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine, s pogledom na 2050. godinu</p> <p>Dugoročna strategija obnove nacionalnog fonda zgrada do 2050. godine</p>
PC3.1. Uključiv i kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja	<p>Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti osoba s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027.</p>
PC3.2. Demografska obnova	<p>Strategija demografske revitalizacije Republike Hrvatske</p>
PC3.3. Aktivan i zdrav život	<p>Nacionalni plan razvoja zdravstva za razdoblje od 2021. do 2027.</p>
PC3.4. Kvalitetna starost	<p>Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027.</p>
PC4.1. Razvoj pametnog društvenog okružja	<p>Strategija digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. godine</p> <p>Nacionalni plan razvoja širokopojsnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027.</p>
PC4.2. Razvoj pametnog gospodarstva	<p>Strategija digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. godine</p> <p>Nacionalni plan razvoja širokopojsnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027.</p>

8. OPIS PRIORITETA JAVNE POLITIKE U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

Temeljem prethodno izrađenih analiza stanja, SWOT analize te analize razvojnih potreba i potencijala UP-a Zadar, utvrđena su sljedeća prioritetna područja u srednjoročnom razdoblju:

PRIORITET 1. OTPORNO GOSPODARSTVO I DRUŠTVO TEMELJENO NA ZNANJU

PRIORITET 2. ODRŽIVI, ZELENI I UJEDNAČEN RAZVOJ

PRIORITET 3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA (Život po mjeri čovjeka)

PRIORITET 4. DIGITALNA TRANZICIJA (UP ZADAR 4.0.)

Navedeni prioriteti postavljaju okosnicu djelovanja svih relevantnih dionika razvoja UP-a Zadar u srednjoročnom razdoblju. Ti prioriteti se ne razmatraju kao zasebne politike, već su međusobno isprepleteni s ciljem postizanja sinergijskih učinaka u njihovom ostvarenju. Ostvarenje ovih politika temelji se na provedbi postavljenih posebnih ciljeva te uz njih vezanih mjera i aktivnosti za UP Zadar.

PRIORITET 1. OTPORNO GOSPODARSTVO I DRUŠTVO TEMELJENO NA ZNANJU

Otporno gospodarstvo dio je hrvatskog *Nacionalnog plana oporavka i otpornosti do 2026. godine*. Gospodarski rast i razvoj temelji se na povećanju produktivnosti javnog i privatnog sektora, ali i društva u cjelini. Navedeno zahtjeva kontinuirano unaprjeđenje i stvaranje znanja i tehnologija te primjenu istih kako bi se odgovorilo dinamičnom i nepredvidivom okruženju. Krize uzrokovane različitim ekološkim, društvenim i ekonomskim čimbenicima postale su dio suvremenog okruženja. Trenutna globalna kriza u pitanje je dovela održivost gospodarstava i društva u cjelini. U međunarodnoj interakciji UP Zadar ne djeluje kao samoodrživ sustav, stoga je nužno razviti različite instrumente usmjerene na unaprjeđenje otpornosti na krize i rizike, ali i ublažavanju njihovih negativnih posljedica koje je često nemoguće izbjeći. Jačanje otpornosti gospodarstva i društva temelj je osiguranja kvalitete života svim stanovnicima, ekonomske stabilnosti i očuvanja okoliša. Svi relevantni dionici UP-a Zadar imaju svoju ulogu u osiguranju navedenoga.

Konkurentno gospodarstvo i društvo znanja polazište je suvremenog društveno-gospodarskog razvoja. Temeljem suradnje znanstvene zajednice i gospodarstva utemeljenog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji, moguće je odgovoriti na dinamično, nestabilno i nepredvidivo okruženje. Transfer znanja i tehnologija prema

lokalnoj zajednici imperativ je koji neprestano treba propitivati i unaprjeđivati. Time se stvaraju institucionalne veze s javnim, privatnim i civilnim sektorom, a posebice s društvenim životom lokalne zajednice. Međutim, otpornost gospodarstva i društva zahtjeva određena znanja, vještina i kompetencije. U tom kontekstu, različitim ciljnim skupinama potrebno je osigurati fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada. Također, UP Zadar ima bogato kulturno naslijeđe koje stvara jedan od temelja za razvoj održivih oblika turizma i novih industrija u pogledu diverzifikacije gospodarstva. Kako bi se očuvao kulturni identitet lokalne zajednice te kulturna baština prostora, potrebno je revitalizirati kulturnu baštinu, razvijati kulturne institucije i kreativne industrije. Osim osiguranja potrebne infrastrukture, različitih usluga i visoke zaposlenosti, što je iskazano u drugim prioritetima, jedan od preduvjeta otpornosti je svakako sigurno okružje koje će osigurati održivi razvoj. S tog aspekta, prije svega treba promišljati o UP-u Zadar kao ranjivom području s visokim rizikom od ekstremnih meteoroloških situacija potaknutih klimatskim promjenama (suše, požari, poplave), ali i ugrožene opće sigurnosti, prije svega zbog kriminala koji nastaje kao posljedica turističke razvijenosti prostora.

PRIORITET 2. ODRŽIVI, ZELENI I UJEDNAČEN RAZVOJ

Sedamnaest globalnih ciljeva Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (SDG) i njima pripadajućih pokazatelja ishodište su za ovu javnu politiku. Stoga će se kroz ostvarivanje ove politike te održivi, zeleni i ujednačen razvoj UP-a Zadar pridonijeti svim nadređenim strateškim okvirima, županijskim, nacionalnim i, u konačnici, Održivoj Europi 2030. Istodobno, kroz ovu politiku otvara se mogućnost doprinosa ciljevima postavljenim na nižim strateškim dokumentima donesenim od strane svih jedinica lokalne samouprave uključenih u UP Zadar.

U okviru ovog prioriteta, aktivno će se nastaviti pridonositi ujednačenom razvoju UP-a, kako bi svaki žitelj imao istu kvalitetu života, s obzirom na to da su utvrđene značajne razlike u osnovnim uvjetima života (dostupnost zdravstvene i socijalne skrbi, vodoopskrba, odvodnja, širokopolasni internet i dr.) između Zadra i ostalih dijelova UP-a. Evidentan je trend preseljenja stanovništva iz ruralnih područja zaobalja i otoka u Zadar kao urbano središte. Taj trend je rezultat deindustrijalizacije, neravnomjernog infrastrukturnog razvoja područja i nedovoljno kvalitetne međusobne prometne povezanosti. Stoga je ujednačen razvoj cjelokupnog UP-a Zadar izazov na koji će se odgovoriti pripadajućim ciljevima i mjerama ove politike. U tom kontekstu, razvoj UP-a Zadar potrebno je temeljiti na posebnostima prirodnih i društveno-kulturnih resursa. Navedeno je pretpostavka jačanja regionalne konkurentnosti UP-a. Međutim, generiranje društveno-gospodarskog razvoja usmjereno ujednačenom razvoju moguće je jedino uz racionalnu uporabu i dugoročno korištenje resursa. Dakle, prioritet je očuvanje svih resursa kako bi se isti mogli koristiti u budućnosti i omogućiti stvaranje dodane vrijednosti novim generacijama. S tog aspekta, smanjenje ekološkog otiska i

dekarbonizacija prostora jedan je od posebnih ciljeva. Taj prioritet temelji se na načelima održivog razvoja te zelenoj i energetskej tranziciji.

PRIORITET 3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA (Život po mjeri čovjeka)

Ostvarenje ove politike temelji se na posebnim ciljevima usmjerenim svim dobnim skupinama, odnosno na uključivom i kvalitetnom sustavu odgoja i obrazovanja, demografskoj obnovi, aktivnom i zdravom životu te kvalitetnom životu stanovnika starije životne dobi. Ta politika horizontalno je usmjerena na druge politike, jer čini pretpostavku za učinkovito ostvarivanje njima pripadajućih ciljeva i mjera. Ostvarenje tog prioriteta značajno je zbog uočenih slabosti s kojima se susreću stanovnici UP-a Zadar. Prije svega, riječ je o kontinuiranom starenju stanovništva i depopulaciji prostora. Razvojne potrebe u srednjoročnom razdoblju treba usmjeriti prema ublažavanju navedenih trendova. Polazeći od najmlađih, jedna od potreba je unaprjeđenje kvalitete odgoja i primarnog obrazovanja te poticanje izvrsnosti, ali i darova svakog pojedinca od najranijeg djetinjstva. Osim mjera vezanih uz formalno obrazovanje, drugim mjerama nastoji se osigurati različita infrastruktura neophodna zdravom, uključivom i razigranom djetinjstvu. Što se tiče mladog radno aktivnog stanovništva, cilj je stvaranje poželjnoga gospodarskog, društveno-kulturnog okruženja za ostanak i doseljavanje u UP Zadar. Kvalitetu života toj dobnj skupini, ali i svim ostalima, podupire razvijenost infrastrukture za provođenje sportsko-rekreacijskih aktivnosti. Uz to, nužno je osigurati kvalitetan zdravstveni sustav i sustav socijalne skrbi, posebice starijim osobama. U tom kontekstu, prioritet će se provoditi kroz osiguranje infrastrukture potrebne za unaprjeđenje cjelokupnog sustava brige za starije osobe i palijativne skrbi. U konačnici, kako bi se osigurao ravnomjeren razvoj i kvaliteta života svim skupinama, taj prioritet predviđa razvijen sustav inkluzije ranjivih skupina.

PRIORITET 4. DIGITALNA TRANZICIJA (UP ZADAR 4.0.)

Digitalna tranzicija obuhvaća cjelovitu transformaciju poslovnih procesa i organizacijskih aktivnosti. Temelji se na maksimizaciji potencijala informacijsko-komunikacijske tehnologije u poslovanju. Cilj joj je pojednostavniti poslovne procese, omogućiti učinkovitije i produktivnije poslovanje, skratiti vrijeme izlaska na tržište, stvoriti bolje korisničko iskustvo, poboljšati kvalitetu usluga, omogućiti sigurnije korištenje podataka i dr. Digitalna transformacija nužna je u svim sferama ljudskog djelovanja (ekonomija, društvo i ekologija) kako bi se odgovorilo na složene zahtjeve i izazove čovječanstva. Stoga je kao prioritet definirano stvaranje pametnoga društvenog okruženja i gospodarstva.

Provedba navedene politike temelji se na implementaciji posebnih ciljeva vezanih uz digitalizaciju javnog i privatnog sektora te civilnog društva. S obzirom na sve izraženiju

ulogu javnih financija, mjera jačanja digitalnog poslovanja javne uprave usmjerena je ka bržem, jeftinijem i učinkovitijem pružanju mnogostrukih usluga stanovnicima UP-a Zadar. Javna uprava nositelj je društveno-gospodarskog razvoja UP-a, a s njom je implicitno povezana digitalna transformacija ostalih segmenata društva i gospodarstva. Kulturna baština, kulturne institucije i industrije neizostavni su čimbenici društvenog života, ali i turističkih aktivnosti koje također zahtijevaju digitalno unaprjeđenje. Uz navedeno, pametni promet pridonosi razvoju pametnog UP-a, što je u skladu s načelima održivog urbanog razvoja i jedan je od milenijskih ciljeva održivog razvoja.

Nacrt UP ZADAR

9. POPIS POSEBNIH CILJEVA I KLJUČNIH POKAZATELJA ISHODA

Polazeći od navedenih prioriternih politika razvoja, utvrđeni su posebni ciljevi plana razvoja UP-a Zadar. Utvrđeni posebni ciljevi povezani su s razvojnim potrebama i potencijalima pojedinih područja javnih politika. Njima se ostvaruje provedba odgovarajućih strateških ciljeva iz hijerarhijski nadređenih i povezanih akata strateškog planiranja, te relevantnih horizontalnih i sektorskih strategija. Svakom posebnom cilju pridruženi su relevantni pokazatelji ishoda iz Biblioteke pokazatelja. Ti pokazatelji omogućuju mjerenje, praćenje, vrednovanje i izvještavanje o uspješnosti ostvarenja postavljenog posebnog cilja. Odabrani pokazatelji ishoda posebnog cilja pridonose ostvarenju ciljne vrijednosti pokazatelja učinaka nadređenih i povezanih akata strateškog planiranja na nacionalnoj i regionalnoj razini (Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine i Planu razvoja Zadarske županije za razdoblje 2021. – 2027.)

PRIORITET 1. OTPORNO GOSPODARSTVO I DRUŠTVO TEMELJENO NA ZNANJU

Ovim prioritetom definirani su i razrađeni sljedeći posebni ciljevi:

Posebni cilj 1.1. Razvoj konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji

Svrha cilja: Razvoj konkurentnog gospodarstva temeljenog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji usmjeren je na jačanje i otpornost gospodarstva UP-a Zadar.

Opis i provedba

UP Zadar značajno je usmjereno prema turizmu, a *Analizom stanja i trendova* utvrđeno je da su gospodarstvo i radna snaga toga prostora umnogome ovisni o turizmu. Dodatne probleme stvara izrazita sezonalnost i opterećenost kapaciteta u ljetnim mjesecima. Istodobno, pandemija virusa COVID-19 ukazala je na slabosti turizma i potrebu da se gospodarstvo diversificira prema djelatnostima s visokom dodanom vrijednošću. Te djelatnosti temelje se na različitim inovativnim, kvalitetnim i posebnim proizvodima i uslugama. Time bi se intenzivirale snage u postojećim sektorima i djelatnostima, poput poljoprivrede, prerađivačke industrije, marikulture i ribarstva, te poticao razvoj sektora industrija s visokom dodanom vrijednošću kao što je npr. IT sektor. Pri tome valja računati kako je nositelj tih aktivnosti malo i srednje poduzetništvo koje u gospodarstvu zauzima značajnu ulogu. Stoga mjere i aktivnosti tog cilja trebaju biti usmjerene ka podizanju kapaciteta malog i srednjeg poduzetništva. S obzirom na probleme tržišta rada,

nepovoljno investicijsko i poduzetničko okruženje, iščezavanje tradicijskog obrtništva, nedovoljno razvijene poduzetničke kompetencije lokalnog stanovništva i sl., imperativ je omogućiti poticajno poslovno okruženje i jačati konkurentnost lokalnog poduzetništva.

Ovaj posebni cilj provodit će se temeljem tri mjere. Prva mjera usmjerena je prema razvoju malog i srednjeg poduzetništva te poticanju novih investicija u svrhu kreiranja lanaca vrijednosti. Ti lanci vrijednosti trebali bi se temeljiti na posebnostima pojedinih dijelova UP-a Zadar i njihovim specifičnim resursima (primjerice plodno tlo, more i dr.). Podrška navedenome je razvoj sustava savjetodavne mreže poduzetnicima (informiranje, savjetovanje, mentorstvo i dr.) te učinkovite poduzetničke potporne institucije (inkubatori, akceleratori, tehnološki parkovi i sl.). U skladu s time, poduzetnicima i obrtnicima je u razvoju i implementaciji inovativnih poslovnih modela potrebno osigurati različite potpore za financiranje razvoja i komercijalizaciju novih proizvoda, ali i primjenu novih tehnologija. Aktivnosti druge mjere usmjerene su tranziciji gospodarstva prema djelatnostima s visokom dodanom vrijednošću. To podrazumijeva pružanje potpora, i to poduzećima koje su pretežito izvozno orijentirana i poduzećima iz djelatnosti s visokom dodanom vrijednošću. Potonjima su također predviđene potpore za privlačenje investitora. U ovoj mjeri također su predviđene potpore za razvoj pametnih vještina potrebnih u industrijskoj tranziciji i privlačenju visokoobrazovanog kadra iz STEM područja. Razvoj poticajnog poslovnog okruženja i jačanje konkurentnosti lokalnog poduzetništva treća je mjera ovoga cilja. Usmjerena je na poticanje razvoja, unaprijeđenje potrebne infrastrukture te jačanje privlačnosti regije za potencijalne investitore. Tu se prije svega cilja na fizičku infrastrukturu (unaprijeđenje poduzetničkih i servisnih zona i potpornih institucija), ali i kompetencije i vještine ljudskih resursa potrebne u provedbi poduzetničkih aktivnosti (korištenje EU i drugih fondova, društveno poduzetništvo, krizni menadžment i dr.).

Tablica 27. Mjere i aktivnosti razvoja konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji

MJERA	AKTIVNOST
1.1.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva (MSP) otpornog na krize	Poticanje novih investicija u svrhu kreiranja lanaca vrijednosti temeljenih na resursima UP-a
	Razvoj sustava savjetodavne mreže poduzetnicima (informiranje, savjetovanje, mentoriranje itd.)
	Podrška razvoju poduzetničkih potpornih institucija (coworking prostorima, inkubatorima, akceleratorima, tehnološkim parkovima itd.)
	Potpora poslovnim modelima za financiranje razvoja i potpore komercijalizacije novih proizvoda

MJERA	AKTIVNOST
	Poticanje razvoja MSP-a kroz unaprjeđenje sustava poslovnih i servisnih zona
	Podrška poduzetnicima i obrtnicima u razvoju inovativnih poslovnih modela, proizvoda i usluga te implementaciji novih tehnologija
1.1.2. Tranzicija gospodarstva prema djelatnostima s visokom dodanom vrijednošću	Potpora poduzećima koja su pretežito izvezno orijentirana
	Podrška poduzetnicima iz djelatnosti s visokom dodanom vrijednošću
	Potpora aktivnostima za privlačenje investitora iz djelatnosti s visokom dodanom vrijednošću
	Razvoj pametnih vještina za industrijsku tranziciju
	Potpora privlačenju visokoobrazovanog kadra iz STEM područja
1.1.3. Razvoj poticajnog poslovnog okruženja i jačanje konkurentnosti lokalnog poduzetništva	Poticanje razvoja i unaprjeđenja infrastrukture u cilju jačanja atraktivnosti UP-a Zadar za privlačenje investicija
	Podrška uspostavi tematskih platformi za konkurentnost
	Poticanje društvenog poduzetništva
	Pružanje usluga u vezi s infrastrukturom po povoljnijim cijenama i uvjetima
	Podrška procesima jačanja otpornosti sektora turizma na prirodne, klimatske i antropogene rizike
	Edukacija gospodarstvenika i ostalih zainteresiranih dionika o mogućnostima korištenja europskih fondova i potpora kod prijave i provođenja projekata

Tablica 28. Pokazatelji ishoda razvoja konkurentnog gospodarstva utemeljenog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo				
	II.02.4.02 Indeks globalne konkurentnosti (GCI)	Rezultat/rang	63. (2019.)	<45. (2030.)	
	SC13. Jačanje regionalne konkurentnosti				
	II.02.4.22 Europski indeks regionalne konkurentnosti	Rezultat	32 (2019.)	38 (2030.)	
PRZDŽ	PC2. Stvaranje snažnog malog i srednjeg poduzetništva i poticajnog poslovnog okruženja				
	OI.02.1.07 Udio prihoda malih i srednjih poduzeća u ukupnom prihodu svih poduzeća	%	54,36 (2019.)	60	
	OI.02.4.06 Broj novih malih i srednjih poduzeća po godini	Broj	389 (2019.)	500	
	PC20. Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova				
	OI.02.13.37 Indeks gospodarske snage županije	Rezultat	89,8 (2020.)	100	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 1.1. Razvoj konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.1.06 Postotak malih i srednjih poduzeća od ukupnog broja poduzeća	Postotak mikro, malih i srednjih poduzeća od ukupnog broja poduzeća na UP-u	%	99,92 (2020.)	99
	OI.02.1.31 Udio zaposlenih u mikro, malim i srednjim poduzećima u ukupnom broju zaposlenih	Udio zaposlenih u mikro, malim i srednjim poduzećima u ukupnom broju zaposlenih na UP-u	%	86 (2020.)	88
	Broj mikro coworking prostora	Broj mikro coworking prostora na UP-u	Broj	2 huba	4

Posebni cilj 1.2. Razvoj znanosti i poticanje inovacija

Svrha cilja: Razvoj znanosti i poticanje inovacija kroz transfer znanja i tehnologija usmjereno je na jačanje i otpornost akademske zajednice i gospodarstva UP-a Zadar.

Opis i provedba

Suradnja znanstvene zajednice i gospodarstva polazište je stvaranja uspješnog i konkurentnog gospodarstva. Jedino tako moguće je odgovoriti na dinamično i promjenjivo okruženje. Osim toga, djelovanjem znanosti u lokalnom okruženju jača se veza s lokalnom zajednicom kojoj bi znanost trebala biti u funkciji razvoja. U tom smislu, Sveučilište u Zadru značajan je dionik gospodarskog i društvenog života UP-a Zadar. Međutim, djelovanje Sveučilišta potrebno je pojačati kroz razvoj znanstveno-stručnih projekata s ostalim lokalnim dionicima, razvoj studentskih poduzetničkih centara, razvoj istraživačkih centara i hubova, poticanje razvoja inovativnih rješenja i dr. Dakle, cilj je jačanje transfera znanja i tehnologija utemeljenih na znanstvenim spoznajama koje imaju priliku stvarati inovativnije, produktivnije i učinkovitije gospodarstvo i društvo u cjelini. Ovim ciljem intenzivnije se koristi već razvijena infrastruktura institucija uključenih u znanstveno-istraživačke projekte i koristi prilika za korištenje EU i drugih fondova usmjerenih razvoju gospodarstva i društva. Osim toga, daje se prilika razvoju IT sektora i industrije s visokom dodanom vrijednošću te razvoju strukovnog obrazovanja i obrazovanja kadra koji je na tržištu rada u deficitu.

Posebni cilj provodit će kroz dvije mjere. Prva mjera uključuje aktivnosti vezane uz promicanje transfera znanja i tehnologija i razvoj pametne industrije. Pruža podršku znanstveno-istraživačkim projektima koji unaprjeđuju gospodarstvo te jačaju otpornost na klimatske promjene i prirodne katastrofe. U cilju učinkovitije provedbe projekata, dodatna aktivnost usmjerena je podršci projektima centara za transfer tehnologija i provedbu drugih kompleksnih usluga. Projekti su posebice vezani uz SMART i STEAM područja, jer služe kao podrška IT sektoru i industriji s visokom dodanom vrijednošću. Sukladno ovome, dodatna aktivnost teži osiguranju tehničkih i tehnoloških pretpostavki razvoja i komercijalnog korištenja inovativnih proizvoda i usluga u suradnji s privatnim i javnim sektorom. Kao preduvjet tome, valja razvijati tzv. pametne vještine kroz unaprjeđenje postojećih i razvoj novih kvalifikacija. Drugom mjerom razvijaju se inovativna rješenja prevencije i smanjenja kriznih utjecaja. U tom kontekstu, aktivnosti su prije svega vezane uz poticanje IRI i inovacijskih projekata te projekata suradnje između poduzetnika/obrtnika i visokoškolskih ustanova. Uz to, potrebno je osigurati podršku projektima razvoja inovativnih rješenja za prevenciju ili smanjenje utjecaja krize. Problemi s prometom nameću potrebu kontinuirane prilagodbe cestovne infrastrukture (signalizacija i sl.) na rizičnim dionicama radi povećanja sigurnosti sudionika u prometu. S obzirom na razvijenost marikulture na UP-u, ali i njezin znatan

ekološki otisak, potrebno je razvijati i ulagati u održivu i pametnu plavu biotehnologiju kako bi se smanjili ekološki rizici i održala proizvodnja.

Tablica 29. Mjere i aktivnosti razvoja znanosti i poticanja inovacija

MJERA	AKTIVNOST
1.2.1. Promicanje transfera znanja i tehnologija i razvoj pametne industrije	Podrška znanstveno-istraživačkim projektima koji unaprjeđuju otpornost na klimatske promjene i prirodne katastrofe
	Podrška znanstvenim organizacijama koje provode istraživačko-razvojne projekte usmjerene na potrebe gospodarstva
	Osiguranje tehničkih i tehnoloških pretpostavki razvoja i komercijalnog korištenja inovativnih proizvoda i usluga u suradnji s privatnim i javnim sektorom
	Razvoj pametnih vještina – unaprjeđenje kvalifikacija postojeće i nove radne snage za pametnu specijalizaciju
	Podrška SMART i STEAM projektima u suradnji s visokoškolskim ustanovama
	Podrška projektima centara za transfer tehnologije i provedba kompleksnih usluga transfera znanja i tehnologija
1.2.2. Razvoj inovativnih rješenja za prevenciju i smanjenje kriznih utjecaja	Poticanje IRI projekata, inovacijskih projekata i projekata suradnje između poduzetnika/obrtnika i visokoškolskih ustanova, uključujući transfer znanja
	Podrška projektima razvoja inovativnih rješenja za prevenciju ili smanjenje utjecaja krize
	Razvoj i ulaganja u plavu biotehnologiju
	Uspostava Regionalnog centra za klimu i klimatske promjene uz transfer tehnologije i poticanje razvoja inovacija
	Prilagodba cestovne infrastrukture (signalizacija i sl.) na rizičnim dionicama radi povećanja sigurnosti sudionika u prometu

Tablica 30. Pokazatelji ishoda razvoja znanosti i poticanja inovacija

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo				
	II.02.4.02 Indeks globalne konkurentnosti (GCI)	Rezultat/rang	63. (2019.)	<45. (2030.)	
PRZDŽ	PC3. Povećanje uloge znanosti i istraživanja u gospodarstvu ZDŽ				
	OI.02.4.11 (preformuliran) Udio rashoda JLPRS za istraživanje i razvoj u ukupnim rashodima	%	1,71 (2019.)	5	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 1.2. Razvoj znanosti i poticanje inovacija				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	Broj novih sporazuma o znanstvenoj i/ili tehnološkoj suradnji	Povećanje broja novih sporazuma o znanstvenoj i/ili tehnološkoj suradnji visokoškolskih ustanova i poduzetnika/obrtnika na UP-u	Broj	49	65
	OI.02.9.43 Broj priznatih patenata	Povećanje broja priznatih patenata na razini Republike Hrvatske	Broj	-	5
RCO 10 Broj poduzeća koja surađuju s istraživačkim organizacijama	Broj poduzeća koja surađuju s istraživačkim institucijama	Broj	20	40	

Posebni cilj 1.3. Fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada

Svrha cilja: Fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada usmjereno je na jačanje i otpornost gospodarstva UP-a Zadar.

Opis i provedba

Uvjet za jačanje i otpornost gospodarstva je kvalitetna i sposobna radna snaga koja će biti spremna odgovoriti na izazove suvremenog okruženja. Nedostatak specifičnih znanja i određenih zanimanja te nedostatak kvalitetne i educirane radne snage ukazuje na

potrebu razvoja sustava cjeloživotnog obrazovanja usklađenog s potrebama društva i tržišta rada. Razvoj UP-a Zadar znatno je povezan sa srednjoškolskim i visokoškolskim sustavom obrazovanja. Srednjoškolsko obrazovanje zaduženo je za stvaranje strukovno obrazovanih djelatnika, dok visokoškolske ustanove imaju ulogu stvaranja kadra kvalificiranog za složenije i upravljačke poslove. Analizom stanja identificirana je potreba za kvalificiranom radnom snagom i prilagodbom obrazovnih programa na svim razinama tržišta rada, posebice iz STEM područja, a unutar njega posebno IT-a. Fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada čine prilike za društveni i gospodarski razvoj UP-a. Prilike se također ogledaju u daljnjem unaprjeđivanju rada srednjoškolskih i visokoškolskih ustanova, razvoju suvremenih i inovativnih studijskih programa, razvoju programa cjeloživotnog obrazovanja prilagođenim tržištu rada te poticanju razvojno-istraživačkih projekata, posebice u pogledu suradnje s javnim i privatnim sektorom, što je istaknuto u prethodnom cilju. Time se cilja na infrastrukturno opremanje i modernizaciju osnovnoškolskih (uključivo izgradnju), srednjoškolskih i visokoškolskih ustanova na UP-u Zadar čime bi se proširili kapaciteti, pružila podrška radu, ubrzao proces prijelaza na jednosmjenski rad i omogućilo kvalitetnije izvođenje obrazovnih programa. Osim toga, time se potiče jačanje institucionalnih veza s privatnim, javnim i civilnim sektorom u svrhu transfera znanja i tehnologija te aktivnijeg uključivanja u društveni život zajednice. K tome, podizanjem razine istraživačko-razvojnih aktivnosti namjerava se povećati učinkovitost i znanstvena produktivnost visokoškolskih ustanova, ostvariti njihova modernizacija te povećati prepoznatljivost i konkurentnost.

Za ostvarenje ovoga cilja predviđene su tri mjere. Prva mjera orijentirana je na unaprjeđenje srednjoškolskog obrazovanja i usklađivanje s potrebama tržišta rada. Kako bi se odgovorilo na glavni cilj, tu se prije svega želi pružiti podrška izradi programa usklađivanja srednjoškolskih programa s potrebama na tržištu rada. Osim toga, aktivnosti predviđaju jačanje regionalnih centara kompetentnosti kako bi se unaprijedila kvaliteta strukovnog obrazovanja. To je u skladu s postavljenim ciljevima na nacionalnoj razini, jer bi regionalni centri kompetentnosti trebali omogućiti izvrsnost u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju kroz programe redovitog strukovnog obrazovanja, stručnog usavršavanja i cjeloživotnog obrazovanja. S obzirom na deficitarnost određenih zanimanja, ta mjera također predviđa stipendiranje određenih deficitarnih zanimanja te provođenje promotivnih aktivnosti u svrhu popularizacije deficitarnih zanimanja i djelatnosti potrebnih na tržištu rada. Druga mjera usmjerena je na razvoj sustava cjeloživotnog obrazovanja. Kroz tu mjeru osigurat će se potpora sustavu vaučera za cjeloživotno obrazovanje te uvođenju programa cjeloživotnog učenja, mikrokvifikacija i prilagodbe postojećih programa, čime se potpomaže postojećem nacionalnom programu obrazovnih politika i poboljšanja obrazovne strukture stanovnika. Te aktivnosti zahtijevaju provođenje promotivnih aktivnosti u svrhu poticanja lokalnog stanovništva na cjeloživotno obrazovanje. U cilju zadovoljenja potreba društva i tržišta rada, u trećoj mjeri predviđen je razvoj Sveučilišta u Zadru, kako bi se podigla kvaliteta rada na Sveučilištu, odgovorilo na zahtjeve tržišta rada i ojačala funkcija Zadra kao

sveučilišnog grada. U tome dijelu prije svega valja jačati infrastrukturne kapacitete, poput opremanja i modernizacije objekata i opreme. Ta mjera obuhvaća razvoj studentskih inkubatora i *spin-off* tvrtki koji će omogućiti umrežavanje mladih, podršku u stjecanju specifičnih vještina i povećanju konkurentnosti na tržištu rada. Uz to, potrebno je kontinuirano prilagođavati postojeće i stvarati nove studijske programe.

Tablica 31. Mjere i aktivnosti fleksibilnog i inovativnog obrazovanja usklađenog s potrebama društva i tržišta rada

MJERA	AKTIVNOST
1.3.1. Unaprjeđenje srednjoškolskog obrazovanja i njegovo usklađivanje s potrebama tržišta rada	Pružanje podrške izradi programa usklađivanja srednjoškolskih programa s potrebama na tržištu rada, razvoju regionalnih centara kompetentnosti i unaprjeđenju kvalitete strukovnog obrazovanja
	Diverzifikacija sustava stipendiranja prema deficitarnim zanimanjima
	Provođenje promotivnih aktivnosti u svrhu popularizacije deficitarnih zanimanja i djelatnosti potrebnih na tržištu rada
1.3.2. Razvoj sustava cjeloživotnog obrazovanja	Potpora sustavu vaučera za cjeloživotno obrazovanje
	Provođenje promotivnih aktivnosti u svrhu poticanja lokalnog stanovništva na cjeloživotno obrazovanje
	Podrška uvođenju novih programa cjeloživotnog učenja, mikrokvalifikacija te redizajniranju postojećih programa u skladu s potrebama na tržištu rada
1.3.3. Razvoj Sveučilišta u cilju zadovoljenja potreba društva i tržišta rada	Podrška unaprjeđenju visokog obrazovanja (opremanje i modernizacija infrastrukture visokoškolskih ustanova) i jačanju prepoznatljivosti grada Zadra kao sveučilišnog grada
	Razvoj studentskih inkubatora i <i>spin-off</i> tvrtki na Sveučilištu koji će omogućiti umrežavanje mladih i podršku u stjecanju specifičnih vještina i unaprjeđenju konkurentnosti
	Potpora razvoju visokoškolskih obrazovnih programa usklađenih s potrebama tržišta rada

Tablica 32. Pokazatelji ishoda fleksibilnog i inovativnog obrazovanja usklađenog s potrebama društva i tržišta rada

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC2. Obrazovani i zaposleni ljudi				
	OI.02.2.47 Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj)	%	83 (2019.)	97 (2030.)	
	II.02.1.14 Stopa zaposlenosti prema dobi i spolu	%	66,70 (2019.)	75 (2030.)	
PRZDŽ	PC6. Povećanje usklađenosti odgojno-obrazovnog sustava s potrebama društva i gospodarstva				
	OI.02.2.58 Rashodi za odgojno obrazovni sustav JLPRS, po stanovniku	EUR/st.	63,52 (2019.)	74,33	
	OI.02.2.60 Broj dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja	Broj	85 (2019.)	90	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 1.3. Fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.2.64 Bruto investicije u materijalnu i nematerijalnu imovinu u području obrazovanja	Povećanje bruto investicija u materijalnu i nematerijalnu imovinu u području obrazovanja na UP-u	EUR	459.241,00	600.000,00
	OI.02.2.58 Rashodi za odgojno-obrazovni sustav JLP(R)S, po stanovniku	Povećanje rashoda za odgojno-obrazovni sustav JLP(R)S, po stanovniku na UP-u	EUR/st.	120 (2021.)	150
	OI.02.16.11 Postotak stanovnika s prvostupničkom ili višom diplomom	Povećanje postotka stanovnika sa završenim visokim obrazovanjem na UP-u	%	17,7 (2011.)	25

Posebni cilj 1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija

Svrha cilja: Razvoj kulturnih i kreativnih industrija kroz razvoj infrastrukture i jačanje kapaciteta usmjeren je na jačanje i otpornost gospodarstva UP-a Zadar.

Opis i provedba

Kultura i kulturna baština prostora UP-a Zadar neizostavan je element društvenog i gospodarskog života lokalne zajednice. Kulturna baština UP-a utječe na kulturni identitet lokalne zajednice i čini podlogu za razvoj kulturnog turizma, uzimajući u obzir da sektor turizma čini glavnu okosnicu gospodarskog razvoja UP-a Zadar. Također, povezanost kulturnih institucija s javnim i privatnim sektorom jača kulturnu integraciju UP-a. Međutim, utjecaj antropogenih i prirodnih čimbenika intenzivno nagrizava materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. Stoga, kulturna baština u cjelini zahtjeva odgovorno upravljanje kako bi se sačuvala za buduće generacije. S obzirom na bogatstvo baštine UP-a, uz istodobno sve manje raspoloživih financijskih sredstava za njeno održavanje, zaštitu i očuvanje, nameće se potreba za pronalaskom dodatnih izvora financiranja. Raspoloživost EU i drugih fondova stvorili su potporu za obnovu i održivo upravljanje kulturnom baštinom. Osim što kultura i kulturna baština pridonose kvaliteti života lokalne zajednice, koji se nameće kao prioritet razvoja, kulturna baština podloga je razvoju kvalitetnih i inovativnih turističkih proizvoda. Razvoj menadžmenta u kulturi, primjena inovativnih poslovnih modela, korištenje IT-a, različitih medija i sl. omogućili su razvoj kreativnih industrija koje otvaraju prostor za poduzetništvo te razvoj novih komercijalnih aktivnosti i radnih mjesta. Dodatno, takav pristup pridonosi očuvanju umjetničkih i tradicijskih obrta. Stoga, kulturne i kreativne industrije u sinergiji snaga bogate i visoko vrijedne materijalne i nematerijalne baštine na ovome prostoru stvaraju priliku za jačanje gospodarstva i razvoj društva.

Ovaj posebni cilj ostvarit će se implementacijom triju mjera. Prva mjera usmjerena je unaprjeđenju i modernizaciji kulturne infrastrukture te razvoju kreativnih industrija. U tom dijelu, potrebno je kontinuirano obnavljati, modernizirati i valorizirati kulturnu baštinu, uključivo njenu dostupnost osobama s teškoćama (OSI). U svrhu obnove, zaštite, očuvanja i održivog upravljanja kulturnom baštinom, valja pružiti podršku projektima revitalizacije kulturne baštine, izrade dokumentacije, razvoju poslovnih modela upravljanja baštinom, edukacijama i dr. Nadalje će se razvijati kreativne industrije kako bi se kulturna baština prilagodila digitalnom tržištu te razvoju inovativnih proizvoda i usluga. Navedeno će se ostvariti jačanjem kapaciteta koji djeluju u kulturnim i kreativnim industrijama. Druga mjera odnosi se na očuvanje umjetničkih i tradicijskih obrta. Kako bi se to osiguralo, potrebno je prije svega identificirati, a zatim zaštititi i očuvati tradicijske i umjetničke zanate. Nakon toga slijedi njihova valorizacija kroz sustav potpore uređenju i opremanju proizvodnih i prodajnih prostora, te provođenje obrazovnih programa usmjerenih očuvanju umjetničkih i tradicijskih obrta. Treća mjera usmjerena je na podizanje razine svijesti o važnosti kulturne baštine. Predviđene aktivnosti su provođenje infrastrukturnih i *soft* projekta, događanja i edukacija s ciljem osvješćivanja

o važnosti očuvanja kulturne baštine i razvoja kulturnih programa za različite ciljne skupine.

Tablica 33. Mjere i aktivnosti razvoja kulturnih i kreativnih industrija

MJERA	AKTIVNOST
1.4.1. Modernizacija kulturne infrastrukture i razvoj kreativnih industrija s ciljem povećanja otpornosti na krize	Obnova i valorizacija kulturne baštine, uključujući unaprjeđenje dostupnosti elemenata kulturne baštine, s naglaskom dostupnosti za osobe s invaliditetom i razvojnim teškoćama
	Podrška projektima izrade dokumentacije u funkciji zaštite i očuvanja kulturne baštine uz održivu valorizaciju te podrška aktivnostima unaprjeđenja zaštite i očuvanja kulturne baštine
	Potpora radu udruga i drugih organizacija iz područja kulturnih i kreativnih industrija
	Modernizacija postojećih prostora za kulturne djelatnosti te osiguranje novih kapaciteta za njihov razvoj(kino dvorana, koncertna dvorana, kazalište i sl.)
	Jačanje kapaciteta kulturnih i kreativnih industrija u svrhu prilagodbe digitalnom tržištu te razvoj novih inovativnih proizvoda i usluga
	Poticanje razvoja proizvoda i usluga temeljenih na održivoj valorizaciji kulturne baštine
1.4.2. Očuvanje umjetničkih i tradicijskih obrta	Identifikacija i vrednovanje tradicijskih i umjetničkih zanata te njihova valorizacija kroz sustav potpore uređenju i opremanju njihovih proizvodnih i prodajnih prostora
	Potpora zaštiti i očuvanju tradicijskih i umjetničkih obrta te obrta s dugovječnim radom
	Razvoj obrazovnih programa usmjerenih prema očuvanju umjetničkih i tradicijskih obrta
	Stvaranje baze "živog kulturnog blaga"
1.4.3. Podizanje razine svijesti o važnosti kulturne baštine i razvoja programa za mlade	Provođenje projekta razvoja publike i razvoja edukativnih programa za mlade i druge ciljne skupine, razvoj i provedba programa Centra za mlade
	Provedba aktivnosti informiranja lokalnog stanovništva o važnosti očuvanja i mogućnostima održive valorizacije kulturne baštine
	Potpora organiziranju kontinuirane edukacije za djelatnike u kulturnim i kreativnim industrijama

MJERA	AKTIVNOST
	Razvoj kulturno-društvene infrastrukture koja će biti u funkciji unaprjeđenja lokalne zajednice

Tablica 34. Pokazatelji ishoda razvoja kulturnih i kreativnih industrija

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo				
	II.02.4.02 Indeks globalne konkurentnosti (GCI)	Rezultat/rang	63. (2019.)	<45. (2030.)	
PRZDŽ	PC5. Očuvanje i valorizacija kulturne i povijesne baštine uz razvoj kreativnih industrija i dostupnost kulturnih sadržaja na području cijele ZDŽ				
	OI.02.8.48 Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku	EUR	25,04 (2019.)	28,88	
	OI.02.8.49 Broj posjetitelja ustanova u kulturi i kulturnih manifestacija na području županije	Broj	372.080,00 (2019.)	430.000,00	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.8.48 Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku	Povećanje rashoda za kulturu JLP(R)S, po stanovniku na UP-u	EUR/st.	74,76	85
	OI.02.13.29 Broj aktivnih udruga na UP-u Zadar	Broj aktivnih udruga iz područja kulturnih i kreativnih industrija na UP-u	Broj	143	150
	Broj revitaliziranih kulturnih atrakcija	Broj atrakcija koje su obnovljene ili revitalizirane i stavljene u upotrebu	Broj	-	7

Posebni cilj 1.5. Stvaranje sigurnog okruŕja za stabilan razvoj

Svrha cilja: Stvaranje sigurnog okruŕja za stabilan razvoj usmjereno je na jaćanje i otpornost gospodarstva UP-a Zadar.

Opis i provedba

Neophodan uvjet stabilnog i otpornog razvoja je sigurno okruŕje. Sigurno okruŕje ukljućuje različite vrste sigurnosti, pri ćemu su ugroze i rizici o kojima ovisi sigurnost vanjski ćimbenici na koje najćešće nije moguće utjecati. Međutim, prilikom djelovanja potrebno ih je uvidjeti i uvaŕiti. Postoje različite vrste ugroza koje mogu dovesti do kriznih situacija i polućiti različite i mnogostruke posljedice. Rizici i ugroze mogu biti ekonomske, socijalne, politićke, prirodne i druge naravi. Prilikom planiranja razvoja potrebno je uoćiti moguće krizne situacije, kako bi se pravodobno postavili mehanizmi odgovora na njih s ciljem izbjegavanja i ublaŕavanja negativnih posljedica. Suvremeno okruŕje puno je prijatniji, stoga je ovaj cilj postavljen kako bi se odgovorilo na izazove s kojima je suoćeno ćovjećanstvo. Prijatnije koje su detektirane analizom stanja su svakako ratni sukobi i nestabilnost u susjedstvu, pandemija zaraznih bolesti, gospodarska nestabilnost, energetska kriza, negativne posljedice klimatskih promjena, prirodne katastrofe, kriminal i dr. Međutim, ovdje valja razmišljati o onim krizama i ugrozama koje se tiću samog prostora UP-a Zadar u srednjoroćnom razdoblju, odnosno o onim segmentima na koje je relativno moguće utjecati u tome razdoblju. Pri tome treba imati na umu kako je razina opće sigurnosti UP-a na visokoj razini i treba ju oćuvati kao komparativnu prednost.

Ovim ciljem postavljene su ćetiri mjere. Prvom mjerom odgovara se na izazove koje donose klimatske promjene. Tu su predvićene različite aktivnosti, poput edukacije i osvješćivanje lokalnog stanovništva o klimatskim promjenama, unaprjećenja sustava navodnjavanja, razvoja zelene infrastrukture, oćuvanja bioraznolikosti, unaprjećenja sustava meteoroloških mjerenja i drugih rješenja temeljenih na prirodi, u svrhu prilagodbe na negativne ućinke klimatskih promjena. Jaćanje otpornosti na rizike od katastrofa i unaprjećenje sustava civilne zaštitite druga je mjera ovoga cilja. Tom mjerom se cilja na unaprjećenje infrastrukture i drugih potrebnih kapaciteta. Stoga je planirano ulaganje u izgradnju i opremanje kapaciteta sustava civilne zaštite, unaprjećenje sustava praćenja promjena u moru i kvalitete zraka te sustava za praćenje seizmološke aktivnosti i uzbunjivanje od potresa. Treća mjera orijentirana je na unaprjećenje sustava zaštite od poŕara. Taj segment je osobito znaćajan s obzirom na sve sušnija razdoblja godine i sve veći broj zapuštenih poljoprivrednih i šumskih površina, ali i sve veći broj neodgovornih graćana i turista na UP-u. U tome dijelu je takoćer predvićeno unaprjećenje infrastrukture i ostalih kapaciteta, poput urećenja protupoŕarnih puteva, unaprjećenja vatrogasnih postrojbi kroz modernizaciju opreme, potpore dobrovoljnim vatrogasnim društva i edukativnih programa. Potrebno je naglasiti kako se protupoŕarni putevi mogu valorizirati i kroz rekreacijske sadržaje (pješaćke i biciklistićke staze) namijenjene lokalnom stanovništva i turistima. S obzirom na rast i razvoj turizma na UP-u i negativne

učinke povećanja kriminala koje masovni turizam donosi, četvrta mjera vezana je uz unaprjeđenje sustava prevencije kriminala i povećanja sigurnosti. Ta mjera previđa provođenje edukativnih programa i kampanja namijenjenih različitim dionicima u turizmu, unaprjeđenje sustava praćenja turističkih boravaka, unaprjeđenje prometnica s ciljem povećanja sigurnosti te podršku različitim projektima vezanim uz prevenciju kriminala i povećanje sigurnosti u lokalnoj zajednici.

Tablica 35. Mjere i aktivnosti stvaranja sigurnog okružja za stabilan razvoj

MJERA	AKTIVNOST
1.5.1. Razvoj otpornosti na klimatske promjene	Podrška meteorološkim praćenjima i razvoju rješenja temeljenih na umjetnoj inteligenciji pri razvoju sustava ublažavanja posljedica klimatskih promjena
	Unaprjeđenje sustava navodnjavanja, uključujući i zelene urbane površine
	Razvoj zelene infrastrukture
	Poticanje korištenja rješenja temeljenih na prirodi (NBS) u svrhu prilagodbe na negativne učinke klimatskih promjena
	Provedba aktivnosti očuvanja bioraznolikosti
	Provedba edukacije i osvještavanja stanovništva o klimatskim promjenama
1.5.2. Jačanje otpornosti na rizike od katastrofa i unaprjeđenje sustava civilne zaštite	Ulaganje u izgradnju i opremanje kapaciteta sustava civilne zaštite
	Organiziranje edukacija o postupanju u kriznim situacijama
	Podrška razvoju sustava praćenja promjena u moru
	Podrška razvoju sustava za obranu od poplava
	Podrška uspostavi sustava praćenja kvalitete zraka
	Razvoj infrastrukture u službi smanjenja prirodnih i antropogenih rizika
	Podrška razvoju sustava za praćenje seizmološke aktivnosti i uzbunjivanja od potresa
	Podrška implementaciji inovativnih rješenja i novih tehnologija u sustav civilne zaštite
1.5.3. Unaprjeđenje sustava zaštite od požara	Uređenje protupožarnih puteva i njihova valorizacija (kroz biciklističke i treking staze)

MJERA	AKTIVNOST
	Potpora unaprjeđenju vatrogasnih postrojbi kroz modernizaciju infrastrukture (uključivo izgradnju), opreme i edukaciju osoblja
	Promocija i potpora dobrovoljnim vatrogasnim društvima
	Organizacija edukativnih radionica o zaštiti od požara
	Revitalizacija i uređenje šumskih područja s posebnim naglaskom na implementaciju edukativnih i rekreacijskih sadržaja
1.5.4. Unaprjeđenje sustava prevencije kriminala i povećanja sigurnosti	Provođenje edukacije stanovništva, malih privatnih iznajmljivača i ugostitelja o aktivnostima prevencije kriminala
	Podrška projektima unaprjeđenja sigurnosti u javnim prostorima
	Unaprjeđenje sustava evidencije turističkih kretanja u Urbanom području s ciljem povećanja sigurnosti
	Unaprjeđenje prometnica s ciljem povećanja sigurnosti
	Provođenje promotivnih kampanja s ciljem povećanja sigurnosti u prometu
	Podrška projektu Policajac u zajednici
	Podrška projektu Sigurna turistička sezona

Tablica 36. Pokazatelji ishoda stvaranja sigurnog okruŕja za stabilan razvoj

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC7. Sigurnost za stabilan razvoj				
	OI.02.10.32 Pojava kriminala, nasilja ili vandalizma po postotku prijava	%	2,7 (2019.)	Ostati najbolji u EU-u	
PRZDŕ	PC11. Unaprjeđenje sustava za jaćanje otpornosti ZDŕ				
	OI.02.10.34 Rashodi za civilnu zaštitu, po stanovniku	EUR/st.	10,17 (2019.)	10,62	
	OI.02.16.57 Broj požara na 10.000 stanovnika	Broj	76 (2019.)	65	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 1.5. Stvaranje sigurnog okruŕja za stabilan razvoj				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	
	OI.02.16.57 Broj požara na 10.000 stanovnika	Smanjenje broja požara na 10.000 stanovnika na UP-u	Broj na 10.000 stanovnika	45,83	40
	Broj kaznenih djela	Smanjenje broja kaznenih djela na UP-u	Broj	2.151 (2021.)	1.800
	II.02.10.01 Stopa kriminala	Smanjenje stope kriminala na UP-u	Broj na 1.000 stanovnika	14 (2021.)	12

PRIORITET 2. ODRŕIVI, ZELENI I UJEDNAĆEN RAZVOJ

Ovim prioritetom definirani su sljedeći posebni ciljevi:

Posebni cilj 2.1. Ujednaćen razvoj

Svrha cilja: Ujednaćen razvoj na cjelokupnom UP-u Zadar pridonosi održivosti, poboljšanju demografske obnove i ravnomjernijem raspoređivanju opterećenja prostora.

Opis i provedba

Analizom stanja i trendova utvrđeno je kako UP Zadar gravitira svome središtu. Tome su pridonijeli urbanizacija i koncentracija razlićitih društvenih i zdravstvenih usluga u Zadru. Zbog toga je gradsko središte često opterećeno, a potrebna infrastruktura ne

osigurava kvalitetu života u dovoljnoj mjeri. To je posebno vidljivo na rubnim dijelovima grada, otocima i ruralnim dijelovima UP-a Zadar. Također, prevelika koncentracija društvenih i gospodarskih aktivnosti na obalnom području saturirala je obalu prekomjernom izgradnjom, posebice onom namijenjenoj turizmu. Sve navedeno dovelo je do neujednačeno razvijene gospodarske i društvene infrastrukture na UP-u Zadar, nedostataka vezanih uz osnovne uvjete života (poput vodoopskrbe i odvodnje te druge komunalne infrastrukture) te nedostataka vezanih uz osiguranje zdravstvene i socijalne skrbi na ruralnim kopnenim područjima i otocima. Taj proces pratilo je iseljavanje ruralnih područja i otoka, posebice iseljavanje mladog stanovništva. Kako bi se riješile navedene slabosti i odgovorilo na potrebe vezane uz ujednačen razvoj i kvalitetu života na svim dijelovima UP-a Zadar, ovaj cilj usmjeren je na unaprjeđenje potrebne životne infrastrukture, jačanje materijalnih i ljudskih kapaciteta te valorizaciju i očuvanje posebnih resursa na kojima se temelji razvoj pojedinih dijelova UP-a Zadar. Ovim ciljem nastoji se osigurati društveno-gospodarski razvoj nerazvijenih i iseljenih područja.

Cilj će se ostvariti temeljem tri mjere. U prvoj mjeri planira se jačanje regionalne konkurentnosti kroz udruživanje. Ta mjera previđa udruživanje javnih poduzeća i organizacija s ciljem optimizacije poslovanja, ali i brendiranja i promocije UP-a Zadar. Dodatne aktivnosti vezane su uz jačanje kapaciteta za pripremu i provedbu EU projekata, te zaštitu i valorizaciju autohtonih resursa i potencijala pojedinih područja, s ciljem objedinjavanja istih u visokovrijedne lance vrijednosti. Druga mjera razvija pojedina područja temeljem posebnosti istih. Na tragu toga, planira se revitalizacija kulturne baštine ruralnih kopnenih područja i otoka te poticanje ekološke poljoprivrede i samozapošljavanja. U pogledu infrastrukture na otocima, cilj je obnoviti postojeće vodospreme i razviti mrežu desalinizatora kao alternativnih sustava vodoopskrbe i to u iznimnim situacijama gdje se ne mogu ostvariti kvalitetniji oblici umrežavanja u regionalni vodoopskrbni sustav. Osim toga, planira se prometno povezati otoke ekološki prihvatljivim prijevoznim sredstvima, dok se u ruralnim područjima UP-a Zadar planira osigurati logističko-distributivni centar za poljoprivredne proizvode. Očuvanje vodnih resursa treća je mjera orijentirana na obnovu i unaprjeđenje vodoopskrbnog sustava, sustava javne odvodnje i odvodnje oborinskih voda, sustava kontrole kvalitete mora i sustava za zbrinjavanje otpadnih voda iz brodica. Tim aktivnostima osigurava se kvaliteta života, ali i smanjenje negativnih utjecaja na okoliš.

Tablica 37. Mjere i aktivnosti ujednačenog razvoja

MJERA	AKTIVNOST
2.1.1. Jačanje regionalne konkurentnosti kroz sinergijske učinke udruživanja	Jačanje kapaciteta za pripremu i provedbu EU projekata
	Brendiranje i promocija UP-a Zadar
	Potporna zaštiti autohtonih proizvoda i usluga, pasmina i sorti

MJERA	AKTIVNOST
	Prepoznavanje najkvalitetnijih potencijala ukupnog prostora i njihovo objedinjavanje u visokovrijedne lance vrijednosti
2.1.2. Razvoj područja s razvojnim posebnostima	Revitalizacija kulturne baštine na otocima i razvoj kulturnog turizma na temeljima maritimne i ostale baštine i lokalnih posebnosti otoka
	Poticanje samozapošljavanja i sinergije otočnih mikroekonomija
	Poticanje razvoja ekološke poljoprivrede
	Potpora razvoju mreže desalinizatora kao alternativnih sustava te obnovi vodospreme
	Razvoj međuotočne prometne povezanosti ekološki prihvatljivim prijevoznim sredstvima
	Razvoj logističko-distributivnog centra za poljoprivredne proizvode
2.1.3. Očuvanje vodnih resursa	Razvoj i obnova vodoopskrbnog sustava
	Razvoj i obnova sustava javne odvodnje i odvodnje oborinskih voda s ciljem veće priključenosti stanovništva i smanjenja negativnih utjecaja na okoliš
	Razvoj sustava za kontrolu kvalitete mora temeljenog na implementaciji modernih tehnologija (satelitskih snimki prostora, strojnog učenja i sl.)
	Potpora unaprjeđenju sustava za zbrinjavanje otpadnih voda iz plovila

Tablica 38. Pokazatelji ishoda ujednačenog razvoja

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom				
	II.02.14.34 Indeks globalne konkurentnosti - Stup br. 1 - Institucije	Rezultat/rang	77. (2019.)	<60. (2030.)	
	SC12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima				
	II.02.13.15 Bruto domaći proizvod (BDP) u tekućim cijenama prema NUTS 2 regijama (Razlika u regionalnom BDP po stanovniku, omjer BDP-a po stanovniku ZG (najrazvijenija županija) u odnosu na VPŽ (najmanje razvijena županija)	Broj	3,10 (2017.)	2,50 (2030.)	
PRZDŽ	PC19. Povećanje teritorijalne kohezije Zadarske županije i poticanje ravnomjernog i održivog razvoja s naglaskom na otoke, brdsko-planinska i potpomognuta područja				
	OI.02.13.36 Broj JLS koji imaju indeks razvijenosti ispod 100	Broj	7 (2020.)	5	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 2.1. Ujednačen razvoj				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.6.35 Stanovništvo priključeno na javnu vodoopskrbu	Povećanje broja stanovnika priključenih na sustav odvodnje na UP-u	Broj	61.054 (2021.)	65.000
	OI.02.13.36 Broj JLS-ova na UP koji imaju indeks razvijenosti ispod 100	Smanjenje broja JLS-ova na UP-u koji imaju indeks razvijenosti ispod 100	Broj	1 (2018.)	0

Posebni cilj 2.2. Dekarbonizacija prostora

Svrha cilja: Dekarbonizacija prostora primjenom zelenog prometa pridonosi održivom, zelenom i ujednačenom razvoju UP-a Zadar.

Opis i provedba

U skladu s politikama Europske unije vezanim uz smanjenje negativnih klimatskih promjena i posljedica, potrebno je povećati energetske učinkovitost javne i privatne infrastrukture te umanjiti ekološki otisak. Promet na UP-u jedan je od najznačajnijih izvora štetnih (stakleničkih) plinova. Stoga je potrebno smanjiti njegov negativni utjecaj, posebice u obalnim i zaštićenim područjima. Dekarbonizacija prometa sastavni je element Europskog zelenog plana te jedan od načina smanjenja emisije ugljika u atmosferu. Analizom stanja i trendova utvrđene su određene slabosti po pitanju prometne infrastrukture. Nedostatak cestovne prometne infrastrukture u pokretu i mirovanju, nedostatak biciklističke infrastrukture, nedovoljno korištenje zelenog i održivog javnog prometa te intenzivni cestovni, avionski i pomorski promet tijekom turističke sezone temeljni su problemi prometnog sustava UP-a Zadar. Sukladno tome, potrebno je razvijati učinkovitija i zelena rješenja u javnoj prometnoj infrastrukturi.

Ovaj posebni cilj provodit će se kroz dvije mjere vezane uz koncept dekarbonizacije i digitalizacije prometnog sustava. Prva mjera je dekarbonizacija prometa, a provodit će se ulaganjem u razvoj i unaprjeđenje različite infrastrukture koja omogućuje učinkovitiji i ekološki prihvatljiv promet. To se prije svega odnosi na rekonstrukciju postojećih i izgradnju novih učinkovitijih prometnica, a zatim na razvoj i modernizaciju ekološki prihvatljivijih oblika prometa, poput primjerice biciklističkog. Osim toga, ova mjera planira izgradnju punionica za električna vozila (automobila, autobusa, i dr.), intenzivnije korištenje električnih vozila u javnom prijevozu i javnim poduzećima, korištenje ekološki prihvatljivih vozila i infrastrukturnu prilagodbu u pomorskom prijevozu te općenito popularizaciju korištenja ekološki prihvatljivih vozila i oblika prometa. Drugom mjerom teži se digitalizaciji i optimizaciji sustava povezanosti, odnosno unaprjeđenju učinkovitosti prometnog sustava. Aktivnosti koje se planiraju su unaprjeđenje i optimizacija prometa u mirovanju, unaprjeđenje i optimizacija javnog prijevoza autobusima, povezivanje luka za pomorski promet s linijama autobusnog prijevoza i biciklističkom infrastrukturom, uređenje lučica s komunalnim vezovima, uspostava intermodalnog HUB-a mobilnosti, razvoj međuotočnih i dužobalnih oblika prijevoza i dr.

Tablica 39. Mjere i aktivnosti dekarbonizacije prostora

MJERA	AKTIVNOST
2.2.1. Zeleni promet	Razvoj i modernizacija mreže biciklističke infrastrukture te uspostava primarne mreže biciklističkih prometnica i širenje mreže parkirališta za bicikle
	Izgradnja punionica za električna vozila
	Podrška korištenju ekološki prihvatljivih vozila i infrastrukturnoj prilagodbi u pomorskom prijevozu (brodovi na e-pogon)

MJERA	AKTIVNOST
	Podrška korištenju električnih vozila u javnim poduzećima i javnom prijevozu
	Unaprjeđenje sustava javnih bicikala i slow mobility opcija
	Rekonstrukcija postojećih prometnih pravaca i izgradnja novih s ciljem optimizacije prometnih tokova i širenje ITS-a
	Razvoj suradnje s HŽ-om u svrhu planiranja prilagodbe, obnove i modernizacije željezničkog prometa kao ekološki najprihvatljivijeg prijevoza
2.2.2. Digitalizacija i optimizacija sustava povezanosti i dostupnosti	Podrška aktivnostima koje doprinose realizaciji koncepta zelenih luka (green ports)
	Uspostava zona zajedničke namjene i zona smirenog prometa
	Kvalitetno povezivanje luka za pomorski promet s linijama autobusnog prijevoza, biciklističkom infrastrukturom, sustavima mikromobilnosti (npr. javni bicikli) i carsharing sustavom uz digitalizaciju procesa
	Digitalizacija i optimizacija linija javnog prijevoza autobusima s ciljem smanjenja zagađenja
	Digitalizacija i optimizacija parkirne politike, parkirnih zona i parkirališne ponude uz implementaciju načela zelene politike (uključivanje zelenih površina u parkirališta, stvaranje prirodnog hlada i zelenih ograda)
	Proširenje kapaciteta javnih parkirališnih prostora na obodima grada te digitalizacija i optimiziranje javnog prijevoza i implementacija koncepta Park & Ride
	Podrška aktivnostima koje doprinose razvoju zelenih zračnih luka (green airports infrastructure)
	Unaprjeđenje infrastrukture i modernizacija autobusnog kolodvora i autobusnih stajališta
	Podrška uređenju lučica s komunalnim vezovima za lokalno stanovništvo te manjih pristaništa
	Uspostava intermodalnog HUB-a mobilnosti
	Razvoj međuotočnih i dužobalnih oblika prijevoza

Tablica 40. Pokazatelji ishoda dekarbonizacije prostora

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC10. Održiva mobilnost				
	II.02.11.02 Indeks globalne konkurentnosti - stup br. 2 Infrastruktura	Rezultat/rang	32. (2019.)	<28. (2030.)	
PRZDŽ	PC17. Unaprjeđenje prometne povezanosti i modernizacija prometnih sustava za održivo i sigurno prometovanje				
	OI.02.11.47 Ukupan broj prevezenih putnika po linijama autobusnog prijevoza (gradski, prigradski, otoci)	Broj	7.834.667,00(2020.)	7.900.000,00	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 2.2. Dekarbonizacija prostora				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.11.14 Duljina ostalih cesta prema kategorijama cesta	Povećanje duljine ostalih državnih cesta prema kategorijama cesta na UP-u	Km	100	125
	OI.02.11.42 Duljina biciklističkih staza	Povećanje duljine biciklističkih staza na UP-u	Km	16	50
	OI.02.11.48 Udio korisnika prometnih sredstava koji koriste OIE u odnosu na ukupni broj korisnika javnog prijevoza	Udio korisnika prometnih sredstava koji koriste OIE u odnosu na ukupni broj korisnika javnog prijevoza na UP-u	%	0	6,67

Posebni cilj 2.3. Zelena tranzicija

Svrha cilja: Zelena tranzicija temeljena na primjeni mjera održivog upravljanja prostorom, otpadom i drugim elementima održivosti pridonosi održivom, zelenom i ujednačenom razvoju UP-a Zadar.

Opis i provedba

Zelena tranzicija obuhvaća korištenje čiste energije, zeleno i plavo ulaganje, dekarbonizaciju prometa i druge infrastrukture, primjenu kružnog gospodarstva, samodostatnost u proizvodnji hrane, biogospodarstvo te očuvanje i obnovu ekosustava i bioraznolikosti. Zelena tranzicija jedan je od razvojnih smjerova *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030.*

Analizom stanja i trendova utvrđene su mnoge slabosti na koje je potrebno odgovoriti mjerama i aktivnostima zelene tranzicije u UP-u Zadar. Slabosti koje se posebno ističu vezane su uz otpad, a to su nedostatak infrastrukture za gospodarenje otpadom, neprimjereno gospodarenje otpadom i loš sustav recikliranja, postojanje ilegalnih odlagališta otpada te neosvijestjenost lokalne zajednice o potrebi odgovornog i održivog gospodarenja otpadom. Osim otpada, problemi su vezani uz energetiku. U pogledu upravljanja prostorom, evidentno je nepridržavanje normi prostornog planiranja i uređenja uz bespovratno trošenje prostora. Također, dolazi do prekomjerne izgradnje (posebice namijenjene turizmu) u naseljenim područjima uz manjak i neprimjereno korištenje zelenih površina. Dodatne sigurnosne i estetske probleme stvaraju zapušteni i devastirani prostori. Uz to, masovni turizam i njegov nekontrolirani razvoj sve više opterećuju prostor. Mnogi novoizgrađeni stanovi i drugi kapaciteti namijenjeni su turizmu, zbog čega raste broj smještajnih kapaciteta u privatnom smještaju. Neki od negativnih učinaka prekomjernog turizma su rast cijena zemljišta, nekretnina i svakodnevnih potrepština, gužva, buka, prometna zagušenja i dr. Ipak, uz mnoge slabosti postoje određene snage i prilike koje je potrebno iskoristiti. Tu je prije svega riječ o postojećoj infrastrukturi koju je moguće dodatno unaprijediti. Primjerice, već postoji dobra pokrivenost područja elektroenergetskim i vodoopskrbnim sustavom te sustavom odvodnje i prikupljanja otpada, plinifikacija područja i dr. Također, povoljna klimatska, reljefna i hidrografska obilježja omogućuju zelenu tranziciju. Dakle, na prirodnim resursima i očuvanom okolišu (plodna zemlja, čisto more, bogati i čisti vodni resursi i dr.) može se temeljiti ekološka i samodostatna poljoprivreda te ribarstvo, a posljedično i prerađivačka prehrambena industrija. Uz to, određeni dijelovi prirode su zaštićeni. Vrlo važno je što UP Zadar ima velik broj *brownfield* područja (nekadašnje vojarne, tvornice i škole koje su u vlasništvu države, Županije, JLS-ova ili privatnih osoba) koje je moguće revitalizirati i staviti u funkciju. Temeljem navedenih slabosti, ali i snaga i prilika, moguće je identificirati razvojne potrebe uobičajene u nekoliko mjera.

Ovaj posebni cilj provest će se kroz pet mjera. Prva mjera usmjerena je na zelenu tranziciju gospodarstva, kojom se nastoji stvoriti poticajno gospodarsko okruženje spremno za implementaciju različitih instrumenata zelene tranzicije, poput dekarbonizacije poslovanja, ulaganja u inovativne ekološke tehnologije, implementaciju modela kružne ekonomije, primjenu tehnoloških dostignuća koja omogućuju smanjeni štetni utjecaj na okoliš, modernizaciju ribarske flote, učinkovitije opskrbe lance, provedbu različitih edukacija o zelenoj tranziciji i dr. Druga mjera odnosi se na upravljanje otpadom. U tome dijelu predviđena je transformacija cijelog sustava gospodarenja otpadom, koja zahtjeva sanaciju ilegalnih i neprimjerenih odlagališta

otpada, razvoj i unaprjeđenje potrebne infrastrukture i opreme za odvojeno prikupljanje i recikliranje otpada, edukacije i promocije usmjerene odgovornom i održivom gospodarenju otpadom i dr. Održivo upravljanje prostorom treća je mjera postavljena s ciljem da se odgovorno i održivo koristi prostor, odnosno da se riješe imovinsko-pravna pitanja, uredi kružno upravljanje prostorom i zgradama, revitaliziraju i saniraju *brownfield* i drugi neiskorišteni prostori, uredi biciklistička infrastruktura, groblja i dr. S obzirom na značaj, ali i sve veću opterećenost područja turističkim kretanjima, četvrta mjera odnosi se na različite međusobno povezane aktivnosti usmjerene prema održivom upravljanju turizmom. Neke od aktivnosti su praćenje i mjerenje pokazatelja održivog razvoja turizma, unaprjeđenje turističkog identiteta prostora, razvoj i valorizacija specifičnih oblika turizma temeljenih na baštini i posebnostima prostora, razvoj i unaprjeđenje turističke infrastrukture, jačanje suradnje dionika u turizmu, edukativni programi i sl. Održiva poljoprivreda i ribarstvo peta je mjera s pripadajućim aktivnostima kojima se cilja na unaprjeđenje potrebne infrastrukture i ljudskih kapaciteta. Mjera predviđa provedbu cjeloživotnih obrazovnih programa, osiguranje poticaja za poljoprivrednike, razvoj i revitalizaciju lokalnih tržnica, razvoj održive marikulture te modernizaciju ribarske infrastrukture i flote na otocima i priobalju i dr.

Tablica 41. Mjere i aktivnosti zelene tranzicije

MJERA	AKTIVNOST
2.3.1. Zelena tranzicija gospodarstva	Razvoj poticaja za poduzetnike u zelenoj tranziciji gospodarstva – dekarbonizacija poslovanja, korištenje OIE i dr.
	Razvoj, implementacija i ulaganje u inovativne ekološke tehnologije
	Podrška razvoju zelenih poslova i zelene i kružne ekonomije
	Edukacija dionika privatnog sektora o zelenoj tranziciji i kružnoj ekonomiji
	Kratki opskrbeni lanci (posebice u ugostiteljskoj ponudi) povezivanjem poljoprivrednika i ribara s ugostiteljima
	Potporna projektima za dekarbonizaciju proizvodnih procesa i implementaciju čistih tehnologija
	Razvoj poticaja za modernizaciju ribarske flote
	Podrška djelatnostima koje omogućuju održivu diversifikaciju gospodarstva
2.3.2. Upravljanje otpadom	Transformacija sustava gospodarenja otpadom prema održivom odvajanju, recikliranju otpada i prelasku na kružno gospodarstvo
	Razvoj infrastrukture, tehnologija i opreme potrebne za odvojeno prikupljanje i recikliranje otpada

MJERA	AKTIVNOST
	<p>Poticanje odvojenog prikupljanja otpada u javnim ustanovama i privatnim poduzećima, s posebnim naglaskom na turistički sektor (uključivo nautički turizam)</p> <p>Promocija i edukacija lokalne zajednice o važnosti i ispravnim načinima održivog gospodarenja otpadom</p> <p>Sanacija ilegalnih i neadekvatnih odlagališta otpada</p>
2.3.3. Održivo upravljanje prostorom	<p>Poticanje rješavanja imovinsko-pravnih pitanja</p> <p>Određivanja potencijala primjene zelenih tehnologija na postojećim građevinama i njihovo kartiranje</p> <p>Poticanje uključivanja raznovrsnih dionika u procese razvoja zelene infrastrukture i zelene urbane obnove</p> <p>Revitalizacija i sanacija brownfield i ostalih nedovoljno iskorištenih prostora</p> <p>Izrada plana kružnog upravljanja prostorom i zgradama</p> <p>Poticanje projekata kružnog gospodarenja prostorom i zgradama</p> <p>Poticanje održivog upravljanja osjetljivim područjima prirode</p> <p>Unaprjeđenje i valorizacija zelene infrastrukture i zelenih urbanih prostora</p> <p>Unaprjeđenje infrastrukture i proširenje kapaciteta groblja</p> <p>Podrška aktivnostima prostorno-planskog i strateško-planskog razvoja uz poticanje zelene i kružne tranzicije prostora</p> <p>Potpore osnaživanju područja Natura 2000 - ciljnih vrsta i stanišnih tipova</p> <p>Razvoj i modernizacija pješačke infrastrukture</p>
2.3.4. Održivi razvoj turizma	<p>Potpore nabavki opreme i razvoju sustava prikupljanja i praćenja indikatora održivosti razvoja turizma uz znanstvenu podršku</p> <p>Unaprjeđenje turističkog identiteta temeljenog na održivom razvoju</p> <p>Potpore turističkim proizvodima koji podržavaju održivi razvoj turizma, s posebnim naglaskom na specifične oblike turizma temeljene na baštini</p> <p>Valorizacija prirodne i kulturne baštine kroz održive turističke proizvode</p> <p>Podrška inicijativama za unaprjeđenje turističke ponude izvan glavne sezone</p> <p>Podrška razvoju održive turističke infrastrukture, unaprjeđenju i podizanju opremljenosti postojećih objekata javne turističke infrastrukture (kupališta, plaže i popratna infrastruktura, staze i šetnice uz more, poučne i druge tematske staze, interpretacijski centri, posjetiteljski centri, infoploče i turistička signalizacija itd.)</p>

MJERA	AKTIVNOST
	Razvoj seta potpora za dionike u turizmu u cilju povećanja udjela hotelskog smještaja i kvalitete turističke ponude
	Razvoj cikloturističke ponude (uređivanje, održavanje i markacija rekreacijskih staza i pametnih punktova za odmor biciklista) s integriranom zelenom infrastrukturom
	Podrška obrazovnim ustanovama koje obrazuju visokokvalitetan kadar sukladno potrebama tržišta rada i načelima održivog razvoja turizma
	Podrška jačanju suradnje dionika u turizmu
2.3.5. Održiva poljoprivreda i ribarstvo	Potpورا poticanju poljoprivrednika, s posebnim naglaskom na mlade poljoprivrednike
	Provedba edukativnih radionica za poljoprivrednike u svrhu povećanja konkurentnosti (o mogućnostima brendiranja, digitalizacije u poljoprivredi i mogućnostima umrežavanja) i implementacije načela ekološke poljoprivrede u poslovanje
	Izrada plana razvoja te revitalizacija lokalnih tržnica kao generatora socijalnih interakcija
	Poticanje razvoja održive marikulture i modernizacije ribarske infrastrukture na otocima i priobalju (ribarske luke, iskrcajna mjesta i ostala ribarska infrastruktura)
	Razvoj poticaja za modernizaciju ribarske flote s posebnim naglaskom na unaprjeđenje elemenata ekološke prihvatljivosti
	Podrška modernizaciji i restrukturiranju poljoprivrednih gospodarstava te primjeni novih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji
	Provedba edukacija s ciljem unaprjeđenja znanja o ekologiji mora, popularizacije sektora ribarstva i unaprjeđenja plavih djelatnosti

Tablica 42. Pokazatelji ishoda zelene tranzicije

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
NRS	SC8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost			
	II.02.6.29 Emisije stakleničkih plinova	%	75,20 (2019.)	65 (2030.)
	OI.02.6.18 Stupanj recikliranja komunalnog otpada	%	25,30 (2018.)	55 (2030.)
	SC9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva			

	OI.02.12.73 Faktorski prihod poljoprivrede po godišnjoj radnoj jedinici (GOD)	EUR/godišnja jedinica rada	6.107,00 (2019.)	10.000,00 (2030.)	
PRZDŽ	PC4. Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cjelogodišnjeg turizma				
	OI.02.8.50 Indeks turističke razvijenosti Zadarske županije	Rezultat	21,97 (2019.)	25	
	PC12. Unaprjeđenje sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima				
	OI.02.6.5 Kopnena i morska zaštićena područja (% ukupne teritorijalne površine),	%	10,36 (2019.)	12	
	PC13. Unaprjeđenje kvalitete i održivosti komunalnih infrastrukturnih sustava i usluga				
	OI.02.6.18 Stupanj recikliranja komunalnog otpada	%	15,6 (2018.)	25	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 2.3. Zelena tranzicija				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.6.11 Kupališta s izvrsnom kvalitetom vode prema mjestu	Kupališta s izvrsnom kvalitetom vode na UP-u	%	100	100
	OI.02.6.64 Sakupljena količina odvojenog komunalnog otpada u sklopu javne usluge	Količina ukupno odloženog otpada na području Zadarske županije	Tona	334.071 (2020.)	280.000
	OI.02.8.50 Indeks turističke razvijenosti JLS-ova	Indeks turističke razvijenosti JLS-ova koji spadaju pod UP (prosjek)	Rezultat	21,96 (2021.)	25
RCO 37 Površina područja mreže Natura 2000 obuhvaćena mjerama zaštite i obnove	Površina Natura 2000 u UP-u	Km ²	911,5 (25% teritorija ZŽ)	1.100 (30% teritorija ZŽ)	

Posebni cilj 2.4. Energetska tranzicija

Svrha cilja: Energetska tranzicija temeljena na primjeni mjera energetske učinkovitosti pridonosi održivom, zelenom i ujednačenom razvoju UP-a Zadar.

Opis i provedba

Energetska tranzicija strateški je cilj *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske 2030.*, postavljen u okviru zelene tranzicije kao razvojnog smjera. Usmjeren je ponajprije na proizvodnju i korištenje ekološki prihvatljive i čiste energiju. Također, energetska tranzicija potencira energetske samodostatnost krajnjih korisnika te korištenje različitih tehnoloških dostignuća koji će pomoći u pametnom upravljanju i racionalnoj i štedljivoj upotrebi energije. Analizom stanja i trendova utvrđene su određene slabosti po pitanju energetske učinkovitosti na UP-u Zadar. Prije svega, nisu u potpunosti dostupni podaci vezani uz potrošnju i proizvodnu energije na razini UP-a Zadar. Zatim, zastarjela je i istrošena postojeća elektroopskrbna mreža, koja je tijekom ljetnih mjeseci osobito opterećena turizmom. Također, planovi energetske učinkovitosti većinom se odnose na objekte u javnom vlasništvu, pri čemu izostaju drugi potrošači. Nedovoljno je korištenje obnovljivih izvora energije, a istodobno postoji slabi interes lokalne zajednice za priključenje na plinsku mrežu. Mnoge zgrade nemaju primjerenu energetske učinkovitu vanjsku fasadu i stolariju. U svemu valja uzeti u obzir postojanje dobre pokrivenosti područja elektroenergetskim sustavom i plinskom mrežom koje je potrebno unaprijediti.

Ovaj cilj obuhvaća dvije mjere. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti prva je mjera kojom se želi unaprijediti određena javna infrastruktura i potaknuti korištenje energetske učinkovitih rješenja. Aktivnosti ove mjere su poticanje korištenja obnovljivih izvora energije u javnom i privatnom sektoru, poticanje energetske obnove i energetske učinkovitosti u javnom i privatnom sektoru, korištenje energetske učinkovitog javnog prijevoza, razvoj pametnog sustava rasvjete i dr. U drugoj mjeri provode se aktivnosti unaprjeđenja sustava opskrbe energijom s ciljem samodostatnosti, odnosno samoodrživosti. Daljnji razvoj plinske mreže, razvoj energetske samodostatnosti otoka i podrška projektima obnove energetske mreže samo su neke od aktivnosti ove mjere kojima se teži unaprijediti opskrba energijom i poboljšati samodostatnost prostora.

Tablica 43. Mjere i aktivnosti energetske tranzicije

MJERA	AKTIVNOST
2.4.1. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti	Potpora korištenju obnovljivih izvora energije u javnoj infrastrukturi uključivo provedbu pilot projekata
	Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije u gospodarskoj infrastrukturi s posebnim naglaskom na poljoprivrednu i prehrambenu industriju i turizam
	Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije u stambenim objektima
	Modernizacija vozila javnog autobusnog prijevoza i povećanje njihove energetske učinkovitosti

MJERA	AKTIVNOST
	Poticanje uspostave sustava pametne rasvjete na cijelom području
	Podrška procesu energetske obnove i poticanje energetske učinkovitosti stambenih zgrada i objekata
	Podrška procesu energetske obnove i poticanje energetske učinkovitosti javnih zgrada i objekata
2.4.2. Unaprjeđenje sustava opskrbe energijom s ciljem samodostatnosti	Potpora daljnjem procesu plinifikacije
	Postizanje energetske samodostatnosti otoka putem iskorištavanja plave energije na otocima i ostalih oblika OIE
	Podrška projektima obnove energetske mreže
	Poticanje svih projekata (uključujući i znanstveno-istraživačke) koji za cilj imaju unaprjeđenje korištenja obnovljivih izvora energije
	Izrada studije o optimizaciji sustava opskrbe energijom

Nacrt UP ZADAR

Tablica 44. Pokazatelji ishoda energetske tranzicije

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost				
	OI.02.6.40 Udio obnovljive energije u bruto finalnoj potrošnji energije po sektorima	%	28,02 (2018.)	36,40 (2030.)	
PRZDŽ	PC14. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i OIE				
	OI.02.6.37 Potrošnja primarne energije (Neposredna potrošnja energije na području Zadarske županije, PJ)	Broj	10,22 (2019.)	10,18	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 2.4. Energetska tranzicija				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.6.63 Investicije u zaštitu okoliša	Povećanje investicija u zaštitu okoliša na UP-u	EUR	1.132.637,00	
	Udio kućanstava spojen na električnu energiju	Udio kućanstava spojenih na električnu energiju na UP-u	%	97%	100%
	Kilometri plinovoda	Povećanje kilometara plinovoda na UP-u	Km	48,5	60
	Broj korisnika spojenih na plinsku mrežu	Broj korisnika spojenih na plinsku mrežu	Broj	913	1.500
	OI.02.6.41 Primarna proizvodnja obnovljivih izvora energije prema vrsti	Proizvodnja obnovljivih izvora energije	Broj	-	25%

PRIORITET 3. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA (Život po mjeri čovjeka)

Ovim prioritetom definirani su sljedeći posebni ciljevi:

Posebni cilj 3.1. Uključiv i kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja

Svrha cilja: Uključiv i kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja pridonosi unaprijeđenju kvalitete života.

Opis i provedba

Najveći resurs UP-a Zadar su ljudi jer se na njima temelji društveno-gospodarski razvoj. Međutim, jedan od najvećih izazova s kojim se susreće UP Zadar je kontinuirano smanjenje broja stanovnika i njihovo starenje. Kako bi se zaustavio ovaj negativni trend, potrebno je ulagati u različite segmente društveno-gospodarskog sustava s ciljem unaprijeđenja kvalitete života. Povoljna klimatska obilježja samo su jedan od uvjeta za ugodan život na ovome prostoru, uz koje je potrebno osigurati privlačan urbani prostor i različite društvene usluge primjerene suvremenom standardu života. Svaka dobna skupina zahtjeva posebnu pažnju kako bi se razvijala i ostvarila u svome životu. Djeca i mlade osobe najranjivije su, jer im za primjereni razvoj treba osigurati poticajno okruženje temeljeno na kvalitetnom obrazovanju. Analizom stanja i trendova utvrđene su određene slabosti UP-a. To se prije svega odnosi na nedovoljne infrastrukturne kapacitete predškolskih i školskih ustanova te dotrajalost postojećih objekata i opreme. Osim toga, evidentna je tromost prilagodbe obrazovnog sustava potrebama društva i gospodarstva, kao i nedostatak nastavnog kadra u STEM području. Istodobno, s jedne strane postoji nedovoljna uključenost ranjivih skupina, a s druge strane nedovoljno razvijen sustav za prepoznavanje darovitih učenika u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima. Ti problemi su intenzivniji na ruralnim kopnenim područjima i otocima. Sustav odgoja i obrazovanja u UP-u Zadar postoji na svim razinama, ali ga treba unaprijediti, stoga iz ovih slabosti proizlaze određene potrebe.

U okviru ovog posebnog cilja utvrđene su tri mjere. Prva mjera usmjerena je unaprijeđenju kvalitete odgoja i primarnog obrazovanja, temeljem unaprijeđenja infrastrukture i drugih potrebnih kapaciteta. Aktivnosti ove mjere odnose na infrastrukturna poboljšanja koja bi osigurala jednosmjenski rad, sufinanciranje različitih usluga u području odgoja i obrazovanja (prehrana, produženi boravak, prijevoz i sl.), povećanje broja stručnih suradnika i dr. Druga mjera odnosi se na ranjive skupine, a aktivnosti su usmjerene razvoju sustava inkluzije ranjivih skupina. Neke od aktivnosti su razvoj programa namijenjenih djeci s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, prilagodba usluge javnog prijevoza i dostupnost infrastrukture osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću, osposobljavanje i integracija teško zapošljivih skupina na tržište rada i dr. Poticanje izvrsnosti od najranijeg djetinjstva treća je mjera ovoga cilja kojom se posvećuje pažnja darovitoj djeci. Tu je predviđen razvoj infrastrukture i usluga, poput unaprijeđenja prostora i opreme za potporu darovitoj djeci, dodatnih programa za darovitu djecu i dr.

Tablica 45. Mjere i aktivnosti uključivog i kvalitetnog sustava odgoja i obrazovanja

MJERA	AKTIVNOST
3.1.1. Unaprjeđenje kvalitete odgoja i primarnog obrazovanja	Sufinanciranje spektra usluga u području odgoja i obrazovanja (prehrana, produženi boravak, prijevoz itd.)
	Unaprjeđenje infrastrukture i proširenje kapaciteta za odgoj i obrazovanje, s posebnom težnjom prema jednosmjenskom radu u školama
	Podrška povećanom broju stručnih suradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama
3.1.2. Razvoj sustava inkluzije svih ranjivih skupina	Potpora dodatnim programima i aktivnostima namijenjenih djeci s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama
	Prilagodba usluge javnog prijevoza osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću (implementacija sustava zvučne i vizualne najave u vozilima i na stajalištima, opremanje stajališta taktilnim poljima, stazama, rukohvatima i rampama)
	Podrška osposobljavanju i integraciji teško zapošljivih skupina u tržište rada
	Povećanje dostupnosti infrastrukture i potrebnih stručnih usluga djeci i odraslima s teškoćama u razvoju
3.1.3. Poticanje izvrsnosti od najranijeg djetinjstva	Potpora razvoju dodatnih programa za darovitu djecu
	Proširivanje i opremanje prostora za potporu darovitoj djeci u cilju poticanja izvrsnosti (umjetničke radionice, plesne dvorane, informatički laboratoriji, akustične učionice i sl.)
	Potpora udrugama za poticanje izvrsnosti kod djece

Tablica 46. Pokazatelji ishoda uključivog i kvalitetnog sustava odgoja i obrazovanja

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC2. Obrazovani i zaposleni ljudi				
	OI.02.2.47 Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj)	%	83 (2019.)	97 (2030.)	
	II.02.1.14 Stopa zaposlenosti prema dobi i spolu	%	66,70 (2019.)	75 (2030.)	
PRZDŽ	PC10. Razvoj Zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelj				
	OI.02.3.02 Postotak stanovništva od 0 do 14 godina u ukupnom stanovništvu	%	14,85 (2019.)	15	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 3.1. Uključiv i kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.2.60 Broj dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja	Broj ustanova predškolskog odgoja na UP-u	Broj	66 (2021.)	71
	OI.02.2.58 Rashodi za odgojno-obrazovni sustav JLP(R)S, po stanovniku	Povećanje rashoda za odgojno-obrazovni sustav JLP(R)S, po stanovniku na UP-u	EUR/st.	120 (2021.)	150

Posebni cilj 3.2. Demografska obnova

Svrha cilja: Demografska obnova pridonosi unaprjeđenju kvalitete života po mjeri čovjeka i omogućuje održivi gospodarski razvoj

Opis i provedba

Kao što je prethodno navedeno, jedan od najvećih problema s kojim se UP Zadar susreće je kontinuirana depopulacija i starenje stanovništva. Ti trendovi uvjetovani su različitim elementima, a najvažniji su negativna prirodna promjena i iseljavanje iz UP-a u druge dijelove Hrvatske i izvan nje. Neke od općina UP-a Zadar ipak pokazuju pozitivan trend rasta broja stanovnika (Poličnik, Zemunik Donji), što je moguće pripisati njihovoj blizini i dobroj povezanosti s urbanim središtem Zadrom, ali i povećanom mogućnošću

zaposlenja. Osim zaposlenja, mladom radno aktivnom stanovništvu i mladim obiteljima je potrebno osigurati jednostavnije rješavanje stambenog pitanja i druge povlastice kako bi ih se zadržalo na ovome području. Dakle, stanovanje i zaposlenje egzistencijalna su životna pitanja svih dobnih skupina, posebice mladih osoba koje žele zasnovati obitelj. Uz to, potrebno im je osigurati različite društvene usluge. Stoga je navedeno prepoznato kao potreba čije ostvarenje može pridonijeti demografskoj obnovi. Rast broja zaposlenih osoba i intenzivna stanogradnja na UP-u Zadar prilika je koju treba iskoristiti u realizaciji ovog cilja.

Ovaj cilj predviđa provedbu dviju mjera. Stvaranje poželjnog poslovnog okruženja za ostanak i doseljavanje u UP Zadar prva je mjera kojom se želi prije svega doprinijeti rješavanju stambenog pitanja kroz osiguranje poticaja stanogradnje s povlasticama. S aspekta zaposlenja, mjera između ostalog predviđa potporu zapošljavanju i samozapošljavanju. Provedbom druge mjere cilj je stvoriti poželjno kulturno i društveno okruženje za ostanak i doseljavanje u UP Zadar. Mjera predviđa aktivnosti koje pridonose većem socijalnom uključivanju i društveno-kulturnom životu mladih (unaprjeđenje i modernizacija višenamjenske infrastrukture (društvenim i kulturnim domovima i dr.), unaprjeđenje rada različitih udruga civilnog društva, potpora kulturno-zabavnim događanjima, sportsko-rekreativnim sadržajima i sl.). Navedeno je posebno potrebno u ruralnim kopnenim područjima i na otocima.

Tablica 47. Mjere i aktivnosti demografske obnove

MJERA	AKTIVNOST
3.2.1. Stvaranje poželjnog poslovnog okruženja za ostanak i doseljavanje u Urbano područje Zadar	Poticanje stanogradnje s povlasticama za visokoobrazovane stručnjake deficitarnih zanimanja
	Potpورا zapošljavanju, a posebice samozapošljavanju, s posebnim naglaskom na žene i mlade
	Poticanja razvoja poduzetničke klime na cijelom prostoru UP-a Zadar
	Potpore zadržavanju ureda Hrvatskih pošta u ruralnim područjima (posebno na otocima)
3.2.2. Stvaranje poželjnog kulturnog i društvenog okruženja za ostanak i doseljavanje u Urbano područje Zadar	Podrška projektima koji pridonose većem socijalnom uključivanju mladih i radu udruga mladih
	Poticanje stanogradnje s povlasticama za mlade obitelji i obitelji s djecom
	Obnova i modernizacija višenamjenske i društvene infrastrukture u UP-u (posebice na otocima i ruralnim prostorima), uključujući brownfield lokacije za razvoj potrebnih društvenih sadržaja

MJERA	AKTIVNOST
	Potpora razvoju kvalitetnih medija i medijske pismenosti
	Potpora udrugama i događanjima za poticanje multikulturalnosti i interkulturalnog razumijevanja
	Poticanje organizacije lokalnih manifestacija orijentiranih na mještane

Tablica 48. Pokazatelji ishoda demografske obnove

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji				
	II.02.3.33 Ukupna stopa fertiliteta	%	1,47 (2018.)	1,8 (2030.)	
PRZDŽ	PC10. Razvoj Zadarske županije kao poticajnog okruženja za mlade i obitelj				
	OI.02.3.64 Iznos isplaćenih potpora za novorođenu djecu	EUR	384.897,00	424.713,00	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 3.2. Demografska obnova				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.13.21 Broj kućanstava i stambenih jedinica	Broj kućanstava i stambenih jedinica namijenjenih za stalno stanovanje na UP-u	Broj	39.967/59.998 (2021.)	40.000 / 60.000
	OI.02.3.67 Migracijski saldo	Stvarni migracijski saldo UP-a	Broj	-4.181 (2011.-2021.)	-1.000
	OI.02.4.06 Broj novih malih i srednjih poduzeća po godini	Broj malih i srednjih poduzeća na UP-u	Broj	491	520

Posebni cilj 3.3. Aktivan i zdrav život

Svrha cilja: Aktivan i zdrav život pridonosi unaprjeđenju kvaliteti života po mjeri čovjeka.

Opis i provedba

Dostupnost različitih vrsta društvenih, zdravstvenih i sportsko-rekreacijskih sadržaja važan je čimbenik kvalitete života. Unaprjeđenje kvalitete života kroz osiguranje tih usluga prepoznato je kao važna potreba UP-a. Ključni izazov koji se nameće je nedovoljna dostupnost ovih usluga na pojedinim dijelovima UP-a Zadar zbog neujednačene razvijenosti istih i izražene koncentracije u gradskom središtu. U tom segmentu potrebno je razvijati zdravstvene i sportske sadržaje namijenjene svim dobnim skupinama. Kako bi se održalo zdravlje i aktivnost, to je osobito važno mlađoj populaciji od koje se očekuje da sve više slobodnog vremena provodi na otvorenome i u različitim sportsko-rekreacijskim aktivnostima. Analizom stanja i trendova utvrđeno je kako na UP-u Zadar postoji veliki broj javnih ustanova i udruga u području kulture i sporta koje osiguravaju različite društvene usluge. Također, Opća bolnica Zadar kao središnja zdravstvena ustanova nadregionalne važnosti i Psihijatrijska bolnica Ugljan pružaju određenu razinu zdravstvene skrbi stanovnicima UP-a Zadar. Uz to, na UP-u je razvijen institucionalni sustav socijalne skrbi s velikim brojem javnih ustanova i udruga u području socijalne skrbi. Razvojem Športskog centra Višnjik unaprijeđeni su mnogi sportski sadržaji. Međutim, usprkos tome vidljive su određene slabosti po pitanju osiguranja zdravstvenih i socijalnih usluga. Te slabosti se očituju kroz lošu kvalitetu i izostanak određenih elemenata zdravstvene skrbi u ruralnom kopnenom području i na otocima. Evidentna je nedostatna i neujednačena socijalna skrb na UP-u Zadar, posebice u pogledu starijih osoba (hospiciji, starački domovi, palijativna skrb i dr.). Nedostaje zelenih i javnih površina i dječjih igrališta na kojima se djeca mogu bezbrižno igrati. Kako bi se dijelom odgovorilo na potrebe potrebno je u većoj mjeri iskoristiti postojeće snage zdravstvenog sustava i sustava socijalne skrbi.

Ovaj cilj provest će se temeljem četiri mjere. Prva mjera usmjerena je na osiguranje sportsko-rekreacijskih sadržaja svim skupinama. Navedeno se planira provesti unaprjeđenjem sportske i rekreacijske infrastrukture, razvojem neprofitnih sportskih društava i projekata vezanih uz promicanje sporta, organiziranjem sportskih manifestacija i dr. Kvalitetan zdravstveni sustav dostupan svima druga je mjera kojom se želi osigurati daljnji razvoj i modernizacija zdravstvene infrastrukture, kako bi se svim stanovnicima UP-a Zadar pružila potrebna razina zdravstvene skrbi. Neke od aktivnosti su potpora uspostavi specijalističkih (ponajprije pedijatrijskih i ginekoloških) ordinacija, potpora mobilnih zdravstvenih timova na otocima te prevencija bolesti i promocija zdravog načina života. Treća mjera cilja na kvalitetan sustav socijalne skrbi kroz unaprjeđenje kompetencija osoba u sustavu socijalne skrbi i izvaninstitucionalnim oblicima skrbi. Zdrava i razigrana djeca kao četvrta mjera odgovara na potrebe djece. Uključuje izgradnju dječjih igrališta i druge sportsko-rekreacijske infrastrukture te drugu podršku za djecu i mlade.

Tablica 49. Mjere i aktivnosti aktivnog i zdravog života

MJERA	AKTIVNOST
3.3.1. Sport dostupan svima	Poticanje unaprjeđenja i razvoja sportske i rekreacijske infrastrukture, uključivo i infrastrukturu i/ili opremu prilagođenu osobama s invaliditetom ili razvojnim teškoćama
	Podrška razvoju neprofitnih sportskih društava i projektima vezanim uz promicanje sporta
	Poticanje razvoja sportske i rekreacijske infrastrukture na otvorenom, s integriranom zelenom infrastrukturom
	Poticanje sportskih manifestacija
3.3.2. Kvalitetan zdravstveni sustav dostupan svima	Ravnomjerna podrška razvoju i modernizacija zdravstvene infrastrukture i usluga u skladu sa standardima kvalitete i potrebama zajednice na cijelom prostoru UP-a Zadar
	Potpora uspostavi pedijatrijskih i ginekoloških ordinacija
	Potpora uspostavi mobilnih zdravstvenih timova na otocima
	Postavljanje vanjskih defibrilatora na frekventnim javnim površinama
	Potpora prevenciji bolesti i promociji zdravog načina života
3.3.3. Kvalitetan sustav socijalne skrbi dostupan svima	Podrška stvaranju izvaninstitucionalnih oblika skrbi u zajednici (mobilni timovi, osobni asistenti i sl.)
	Podrška unaprjeđenju kompetencija osoba u sustavu socijalne skrbi i izvaninstitucionalnim oblicima skrbi
3.3.4. Zdrava i razigrana djeca	Izgradnja dječjih igrališta i poticanje inkluzije
	Poticanje razvoja zdravih prehrambenih navika u najranijoj dobi
	Unaprjeđenje podrške za djecu i mlade bez roditeljske skrbi te udomljavanje
	Poticanje izgradnje sportsko-rekreacijske infrastrukture namijenjene obrazovanju

Tablica 50. Pokazatelji ishoda aktivnog i zdravog života

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život				
	II.02.5.08 Broj godina zdravog života	Broj godina	56,5 (2018.)	>64 (2030.)	
	II.02.3.11 Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenost	%	23,3 (2019.)	<15 (2030.)	
PRZDŽ	PC9. Razvoj i unaprjeđenje učinkovitosti sustava sporta za poticanje rekreacije i vrhunske sportske rezultate				
	OI.02.05.48 Rashodi za sport JLP(R)S, po stanovniku	EUR/st.	37,04 (2019.)	41,15	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 3.3. Aktivan i zdrav život				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.13.29 Broj aktivnih udruga	Broj aktivnih sportskih udruga na UP-u	Broj	12	30
	OI.02.05.56 Broj zaposlenih u području "Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi" (prema NKD -u 2007.)	Povećanje broja zaposlenih u području "Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi" (prema NKD -u 2007.) na UP-u	Broj	58	70
	OI.02.05.51 Rashodi za zdravstvo JLP(R)S, po stanovniku	Povećanje rashoda za zdravstvo JLP(R)S, po stanovniku na UP-u	EUR/st.	2,44	4
	OI.02.05.48 Rashodi za sport JLP(R)S, po stanovniku	Povećanje rashoda za sport JLP(R)S, po stanovniku na UP-u	EUR/st.	54,87	65,00

Posebni cilj 3.4. Kvalitetna starost

Svrha cilja: Kvalitetna starost kroz mjere unaprjeđenja sustava za brigu o starijim osobama pridonosi unaprjeđenju kvalitete života po mjeri čovjeka.

Opis i provedba

S obzirom na starenje stanovništva i veliki broj umirovljenika, sve veća pažnja pridaje se kvaliteti života u trećoj životnoj dobi. Pri tome valja imati na umu da treća životna dob ne podrazumijeva samo starost, već razdoblje života od umirovljenja do smrti. Različita zdravstvena i socijalna skrb, ali i drugi čimbenici povezani s društvenim životom starije životne dobi pridonijeli su produljenju životnog vijeka. Obilježja života i različiti interesi u toj dobi dovode do specifičnih potreba, a osobe u trećoj životnoj dobi zaslužuju ostvarivati iste životne prilike kao i ostali članovi društva. Posebice treba razumjeti njihovu ulogu u suvremenom društvu u smislu potpore mladim obiteljima i roditeljstvu, radne snage, dijeljenja znanja i iskustva i sl. Aktivan život, bavljenje hobbijima i sudjelovanje u društvu osoba treće životne dobi suprotstavljaju se njihovoj bespomoćnosti, isključenosti i zapuštenosti. Stoga to osjetljivo razdoblje života zahtjeva posebnu skrb. Međutim, neujednačena razvijenost usluga potrebnih toj dobi jedan je od ključnih problema UP-a Zadar. Nedovoljna i neujednačena zdravstvena i socijalna skrb, nedostatak hospicija, staračkih domova i palijativne skrbi osobito su evidentni na ruralnim kopnenim područjima i na otocima. Iz tih slabosti proizlaze potrebe na koje je potrebno odgovoriti.

Ovaj posebni cilj realizirat će se kroz dvije mjere. Prva mjera cilja na unaprjeđenje infrastrukture i cjelokupnog sustava za brigu o starijim osobama. Aktivnosti ove mjere su poticanje unaprjeđenja infrastrukture za brigu o starijim osobama te potpora aktivnostima i programima za inkluziju starijih osoba u društveni život zajednice. Unaprjeđenje sustava palijativne skrbi druga je mjera temeljena na izgradnji ustanova za palijativnu skrb, uspostavi mobilnih palijativnih timova i drugim elementima kvalitetnog sustava za palijativnu skrb.

Tablica 51. Mjere i aktivnosti kvalitetne starosti

MJERA	AKTIVNOST
3.4.1. Unaprjeđenje infrastrukture i cjelokupnog sustava za brigu o starijim osobama	Poticanje unaprjeđenja infrastrukture za brigu o starijim osobama (izgradnja domova za stare i nemoćne, dnevnih boravaka i sl.)
	Potpora aktivnostima i programima za inkluziju starijih osoba u društveni život zajednice
	Razvoj učinkovitog sustava za potporu starijim osobama (pomoć u kući / gerontodomaćice i sl.)
3.4.2. Unaprjeđenje sustava palijativne skrbi	Izgradnja ustanova za palijativnu skrb
	Potpora uspostavi mobilnih palijativnih timova
	Podrška razvoju sustava za palijativnu skrb

Tablica 52. Pokazatelji ishoda kvalitetne starosti

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život				
	II.02.5.08 Broj godina zdravog života	Broj godina	56,5 (2018.)	>64 (2030.)	
	II.02.3.11 Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenost	%	23,3 (2019.)	<15 (2030.)	
PRZDŽ	PC8. Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencije za zdrav i kvalitetan život				
	OI.02.05.51 Rashodi za zdravstvo JLP(R)S, po stanovniku	EUR/st.	482,40 (2019.)	530,90	
	OI.02.3.63 Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku	EUR/st.	37,43 (2019.)	41,15	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 3.4. Kvalitetna starost				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.3.70 Broj domova za starije osobe	Povećanje broja domova za starije i nemoćne na UP-u	Broj	25	35
	Broj sustava palijativne skrbi	Povećanje broja sustava palijativne skrbi na UP-u	Broj	0	1

PRIORITET 4. DIGITALNA TRANZICIJA (UP ZADAR 4.0.)

Ovim prioritetom definirani su sljedeći posebni ciljevi:

Posebni cilj 4.1. Razvoj pametnog društvenog okružja

Svrha cilja: Razvoj pametnog društvenog okružja pridonosi digitalnoj tranziciji kroz unaprjeđenje i modernizaciju infrastrukture, jačanje ljudskih kapaciteta i digitalizaciju poslovnih procesa u javnom i privatnom sektoru te civilnom društvu.

Opis i provedba

Primjereno upravljanje društveno-gospodarskim razvojem zahtjeva kontinuirano unaprjeđenje infrastrukture i ljudskih kapaciteta. S obzirom na zahtjeve okruženja, sustav upravljanja potrebno je unaprjeđivati primjenom tehnoloških dostignuća i

digitalnih rješenja. Navedeno omogućuje brže, jeftinije i učinkovitije poslovne modele, bržu obradu i analize velikog broja podataka, jednostavnije, transparentnije i brže administrativne postupke, kvalitetnije pružanje usluga i dr. Primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije i digitalizacija poslovnih procesa potiče rast učinkovitosti cijelog sustava i razvoj novih proizvoda. Posljedično, dolazi do poboljšanja kvalitete pružanja usluga i zadovoljstva korisnika. Digitalizacija tako pridonosi gospodarstvu i društvu u pogledu zelene transformacije, povećanju sigurnosti, učinkovitosti i produktivnosti. Taj proces zahtjeva aktivno uključivanje svih relevantnih dionika javnog i privatnog sektora. Navedene potrebe usmjerene su na rješavanje određenih slabosti UP-a Zadar. To se prije svega odnosi na nedovoljnu digitalizaciju javne uprave, ali i manjak inovativnih i sofisticiranih proizvoda i usluga temeljnih na digitalnim rješenjima. Osim toga, evidentna je nedovoljna pokrivenost kvalitetnom telekomunikacijskom infrastrukturom na perifernim dijelovima UP-a, posebice na otocima. Ti elementi prepoznati su i kao prilike za razvoj UP-a Zadar, jer korištenje modernih informacijsko-komunikacijskih tehnologija poboljšava kvalitetu i standard života svih stanovnika.

Ovaj posebni cilj realizirat će se temeljem tri mjere. Digitalna tranzicija javne uprave prva je mjera administrativnog rasterećenja i inovativne digitalizacije javnog sektora. Njome se želi unaprijediti infrastruktura i jačati ljudski kapaciteti u javnoj upravi putem modernizacije i tehnološkog unaprjeđenje opreme, razvoja IKT mreže, digitalizacije javnih usluga, unaprjeđenja kompetencija i vještina u primjeni informacijsko-komunikacijske tehnologije te razvoja različitih digitalnih rješenja u poslovanju. Drugom mjerom osigurat će se digitalna tranzicija baštine. Predviđene aktivnosti uključuju primjenu informacijsko-komunikacijske tehnologije u poslovanju kako bi se unaprijedio sustav digitalizacije i sustav upravljanja baštinom te kako bi se povećala atraktivnost u prezentaciji i prodaji iste. Treća mjera odnosi se na unaprjeđenje i ujednačavanje digitalnog razvoja prostora UP-a Zadar. Ta mjera obuhvaća izgradnju nove infrastrukture širokopojasnog pristupa na cijelom UP-u Zadar s posebnim naglaskom na otoke koji u tom pogledu najviše zaostaju, unaprjeđenje postojećih komunikacijskih mreža, podršku digitalnoj tranziciji civilnog sektora, potporu korištenju informacijsko-komunikacijske tehnologije u javnom i privatnom sektoru i dr.

Tablica 53. Mjere i aktivnosti razvoja pametnog društvenog okružja

MJERA	AKTIVNOST
4.1.1. Digitalna tranzicija javne uprave	Razvoj IoT mreže na cijelom UP-u Zadar
	Digitalizacija javnog sektora u svrhu administrativnog rasterećenja (uključivo tvrtke u vlasništvu JLS-ova)
	Modernizacija infrastrukture i opreme javnog sektora, s naglaskom na unaprjeđenje IKT-a (uključivo tvrtke u vlasništvu JLS-ova)

MJERA	AKTIVNOST
	<p>Unaprjeđenje kompetencija svih djelatnika javne uprave o naprednom korištenju IKT-a</p> <p>Promocija sustava digitalizacije javne uprave i edukacija korisnika o njegovim potencijalima</p> <p>Unaprjeđenje poslovne klime uklanjanjem i smanjivanjem administrativnih troškova i pojednostavljenjem administracije kroz proces digitalne tranzicije javne uprave</p> <p>Razvoj i/ili unaprjeđenje online platforme za komunikaciju s građanima</p>
4.1.2. Digitalna tranzicija baštine	<p>Unaprjeđenje sustava promocije i prodaje usluga baštinskih institucija</p> <p>Razvoj sustava za pametno upravljanje kulturnom baštinom</p> <p>Unaprjeđenje kompetencija o naprednom korištenju IKT-a kod upravljanja baštinom</p> <p>Potporna digitalizaciji baštine</p> <p>Poticanje korištenja novih tehnologija u valorizaciji i prezentaciji kulturne baštine (razvoj virtualnih vodiča, korištenje holograma i sl.)</p>
4.1.3. Unaprjeđenje i ujednačavanje digitalnog razvoja	<p>Izgradnja nove infrastrukture širokopojasnog pristupa na cijelom UP-u Zadar, s posebnim naglaskom na otoke</p> <p>Podrška razvoju digitalnih platformi za cjelovito upravljanje grobljima</p> <p>Unaprjeđenje postojećih komunikacijskih mreža</p> <p>Unaprjeđenje internetskih usluga na otocima</p> <p>Podrška digitalnoj tranziciji civilnog sektora (podrška ulaganju u digitalnu infrastrukturu i alate)</p> <p>Potporna korištenju IKT-a u odgoju i obrazovanju kroz korištenje virtualnih učionica, digitalnih obrazovnih sadržaja, digitalnih knjižnica i sl.</p> <p>Potporna razvoju telemedicine i njezinoj implementaciji, prije svega u otočnim područjima</p>

Tablica 54. Pokazatelji ishoda razvoja pametnog društvenog okružja

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom				
	II.02.14.34 Indeks globalne konkurentnosti - Stup br. 1 - Institucije	Rezultat/rang	77. (2019.)	<60. (2030.)	
	SC11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva				
	II.02.7.01 Indeks digitalne ekonomije i društva	Rezultat/rang	47,6/20. u EU (2020.)	Dostići prosjek država članica EU	
PRZDŽ	PC7. Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave				
	OI.02.14.54 Ukupni proračunski prihodi poslovanja JLP(R)S po stanovniku	EUR/st.	918,05 (2019.)	1.181,23	
	PC18. Razvoj i poticanje primjene kvalitetnih i prostorno ravnomjerno dostupnih elektroničkih komunikacijskih sustava				
	OI.027.35 Broj novih e-usluga za građane	Broj	0 (2020.)	2	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 4.1. Razvoj pametnog društvenog okružja				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	OI.02.7.35 Broj novih e usluga za građane	Broj novih e-usluga	Broj	11	40
	OI.02.7.36 Broj korisnika e-usluga za građane	Broj korisnika e-usluga	Broj	906	10.000

Posebni cilj 4.2. Razvoj pametnog gospodarstva

Svrha cilja: Razvoj pametnog gospodarstva pridonosi digitalnoj tranziciji kroz unaprjeđenje i učinkovitost gospodarskih aktivnosti te primjenu pametnih prometnih rješenja.

Opis i provedba

Pametno gospodarstvo jedna je od komponenti pametnog razvoja gradova. Prema tome, neizostavni je čimbenik suvremenog planiranja razvoja urbanih područja. Pametno gospodarstvo zasnovano je na korištenju modernih i pametnih tehnologija i informacijsko-komunikacijske tehnologije. Primjenom pametnih rješenja u gospodarstvu povećava se inovativnost tradicionalnih proizvoda i usluga. To potiče poduzetništvo i konkurentnost. Ujedno, omogućuje visoku produktivnost u svim segmentima, stoga utječe na fleksibilnost tržišta rada te integraciju u nacionalno i međunarodno tržište. Uz to, pametno gospodarstvo ulaže u razvoj infrastrukture, istraživanje i razvoj, društveni i kulturni okvir, odnosno sve ono što izravno i neizravno pokreće gospodarske djelatnosti. Cilj pametnog gospodarstva je dugoročna ekonomska održivost UP-a Zadar temeljena na pravednoj i učinkovitoj raspodjeli dostupnih sredstava, izgradnji ljudskih kapaciteta i zdravoj ekonomiji u djelatnostima koje će lokalnom stanovništvu omogućiti potreban standard i kvalitetu života. Iz ovoga slijedi da pametno gospodarstvo horizontalno utječe na ostvarenje drugih posebnih ciljeva plana razvoja UP-a Zadar, jer shvaća društvene i ekonomske potrebe stanovnika UP-a.

Ovaj posebni cilj provest će se implementacijom dvije mjere. Prva mjera odnosi se na digitalnu tranziciju gospodarstva općenito, a posebno u području turizma. Ovom mjerom potiče se razvoj infrastrukture te proizvoda i usluga temeljenih na pametnim rješenjima. Njome se osiguravaju različiti oblici potpore razvoju pametnih poslovnih modela primjenjivih u turizmu i poljoprivredi, te drugim djelatnostima i sektorima, poput IT sektora i digitalnih nomada. Pametni promet druga je mjera kojom se žele osigurati pametna prometna rješenja kojima bi se doprinijelo bržem, jeftinijem i ekološki prihvatljivijem prometu.

Tablica 55. Mjere i aktivnosti razvoja pametnog gospodarstva

MJERA	AKTIVNOST
4.2.1. Digitalna tranzicija gospodarstva	Poticanje proizvoda koji podupiru koncept pametnog turizma
	Potpora razvoju baza s odabranim pokazateljima održivog razvoja kao podloge za donošenje strateških odluka temeljenih na procesima potpomognutim strojnim učenjem
	Razvoj modela privlačenja digitalnih nomada, uključujući razvoj potrebne infrastrukture s ciljem poticanja prijenosa znanja i produžetka turističke sezone
	Podrška razvoju mikro coworking prostora namijenjenih IT sektoru
	Podrška rješenjima za digitalnu tranziciju gospodarstva
	Razvoj pametnih sustava za skraćivanje distributivnih lanaca

MJERA	AKTIVNOST
	Podrška razvoju poduzeća uslužnog sektora usmjerenih na razvoj visokih tehnologija
4.2.2. Pametni promet	Uspostava novih prometnih procesa u svim vidovima prometa
	Unaprjeđenje i širenje područja implementacije pametnih prometnih rješenja
	Potporna razvoju i implementaciji rješenja za razvoj pametnog prometnog sustava

Tablica 56. Pokazatelji ishoda razvoja pametnog gospodarstva

	NAZIV	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)	
NRS	SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo				
	II.02.4.02 Indeks globalne konkurentnosti (GCI)	Rezultat/rang	63. (2019.)	<45. (2030.)	
	SC10. Održiva mobilnost				
	II.02.11.02 Indeks globalne konkurentnosti - stup br. 2 Infrastruktura	Rezultat/rang	32. (2019.)	<28. (2030.)	
	SC11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva				
	II.02.7.01 Indeks digitalne ekonomije i društva	Rezultat/rang	47,6/20. u EU (2020.)	Dostići prosjek država članica EU	
PRZDŽ	PC20. Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova				
	OI.02.13.37 Indeks gospodarske snage županije	Rezultat	89,8 (2019.)	100	
SRUP ZADAR	Posebni cilj 4.2. Razvoj pametnog gospodarstva				
	NAZIV	DEFINICIJA	MJERILO (JEDINICA)	POLAZNA VRIJEDNOST (2022.)	CILJNA VRIJEDNOST (2027.)
	Broj pametnih prometnih rješenja	Broj pametnih prometnih rješenja na UP-u	Broj	1	2

10. TERMINSKI PLAN PROVEDBE PROJEKATA OD STRATEŠKOG ZNAČAJA

10.1. Baza projekata Urbanog područja Zadar

Za potrebe izrade ovog strateškog dokumenta, a u cilju što kvalitetnijeg izbora projekata od strateškog značaja, prikupljeni su od članova Koordinacijskog i Partnerskog vijeća informacije o projektima čije provođenje bi pridonijelo razvoju UP-a Zadar, a koji su usklađeni s konceptom ITU mehanizma, ali se ne moraju financirati iz njega. Mnogi od ovih projekata koji su prikazani u bazi mogu se financirati iz drugih programa i fondova EU te će sukladno uvjetima poziva biti prijavljeni na različite izvore financiranja. Prikupljeni projekti predstavljaju objedinjenu bazu projekata, koja je podloga za odabir projekata koji su direktno povezani i najbolje doprinose postavljenim ciljevima te odgovaraju uvjetima financiranja iz ITU mehanizma. Projekti su teritorijalno i sektorski objedinjeni i pridonose ujednačenom razvoju UP-a Zadar, te se smatraju strateškima u ovom dokumentu.

10.2. Terminski plan provedbe strateških projekata za Urbano područje Zadar

Nakon više sastanaka predstavnika JLS-ova koje čine UP Zadar, definirani su strateški projekti koji mogu pridonijeti ostvarenju postavljenih posebnih ciljeva. Kroz ITU mehanizam nije moguće ostvariti sve postavljene ciljeve iz ovog strateškog dokumenta. Odabrani su oni projekti koji će najviše pridonijeti njegovom ujednačenom razvoju te koji zadovoljavaju komponentu višesektorske, teritorijalne ili unutarsektorske integracije. Ipak, njihovom realizacijom se ostvaruju učinci za cijelo UP, a u konačnici se stvaraju preduvjeti kako bi se u narednom financijskom razdoblju ujedinili u npr. jedinstveni kulturno-turistički proizvod ili mrežu višenamjenske infrastrukture za povećanje uključenosti stanovništva UP-a Zadar s ciljem unaprjeđenja kvalitete života, poticanja demografske obnove i očuvanja okoliša i identiteta prostora. Doprinosi svake grupe projekata razvoju UP-a Zadar će se obrazložiti u daljnjem tekstu. Važno je napomenuti da većina tih projekata ne pridonosi samo jednom prioritetu, nego se njegov učinak multiplicira i pridonosi i drugim posebnim ciljevima.

1. Projekt koji doprinosi **prioritetu 1. Otporno društvo i gospodarstvo temeljeno na znanju** i posebnom cilju 1.1. Razvoj konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji kroz mjeru 1.1.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva (MSP) otpornog na krize

Tablica 57. Pregled strateškog projekta - START-UP! – Razvoj poslovne infrastrukture UP Zadar

PRIORITET	1. Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju
POSEBNI CILJ	1.1. Razvoj konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji
NAZIV PROJEKTA	START-UP! – Razvoj poslovne infrastrukture UP Zadar
OPIS PROJEKTA	<p>Projekt je usmjeren na izgradnju potrebne komunalne i prateće infrastrukture nužne za uspostavu i/ili proširenje poslovnih i/ili servisnih zona.</p> <p>Predviđene aktivnosti obuhvaćaju izgradnju ceste te sve ostale infrastrukture potrebne za funkcioniranje zone koja se uglavnom nalazi u koridoru cestovne mreže (fekalna kanalizacijska mreža, oborinska kanalizacijska mreža s pripadajućim građevinama odvodnje, vodovodna mreža, elektroenergetska mreža, mreža kabelaške kanalizacije (DTK), javna rasvjeta, hortikulturno uređenje javnih zelenih površina duž koridora cestovne mreže).</p> <p>Cilj je osigurati odgovarajuću podršku MSP-ovima, što će rezultirati razvojem novih tehnologija i proizvoda, koncentracijom specijaliziranih znanja i vještina, povećanjem konkurentnosti i izvoza, otvaranjem novih radnih mjesta i dinamičnim gospodarskim rastom UP-a Zadar.</p> <p>Strateški projekt sadržajno obuhvaća više komponenti (manjih projekata) od kojih se svaka kao cjelina provodi zasebno te ima vlastitog nositelja projekta, ali u svojoj cjelini i sinergijskom djelovanju rezultata implementiranih projekata ima strateški učinak za cjelokupno UP.</p> <p>Obuhvat i korisnici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zona Crno - faza 2, Grad Zadar • Poslovna Zona Lonići 2, Općina Bibinje • Proširenje poslovne zone Grabi Poličnik, Općina Poličnik • Opremanje PPZ Posedarje – Slivnica, Posedarje • Poslovna zona Korčulanići, Lukoran, Općina Preko • Poduzetnička zona Vukovac, Općina Ražanac
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt spreman za provedbu
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	2024. – 2029.
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	10.338.778,29 <ul style="list-style-type: none"> • Zona Crno - faza 2, Grad Zadar (4.700.000,00)

	<ul style="list-style-type: none"> • Poslovna Zona Lonići 2, Općina Bibinje (1.473.223,17) • Proširenje poslovne zone Grabi Poličnik, Općina Poličnik (2.415.555,11) • Opremanje PPZ Posedarje – Slivnica, Posedarje (750.000,00) • Poslovna zona Korčulanići, Lukoran, Općina Preko (500.000,00) • Poduzetnička zona Vukovac, Općina Ražanac (500.000,00)
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Sredstva JLS-ova UP-a, sredstva EU, sredstva državnog proračuna

2. Projekt koji doprinosi **prioritetu 1. Otporno društvo i gospodarstvo temeljeno na znanju** i posebnom cilju 1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija kroz mjere 1.4.1. Modernizacija kulturne infrastrukture s ciljem povećanja otpornosti na krize i 1.4.4. Podizanje razine svijesti o važnosti kulturne baštine

Bogata kulturna baština jedna je od ključnih snaga, ali svakako i najveća prilika za razvoj UP-a, i to kroz sve segmente razvoja, prostora i gospodarstva (posebice onog turističkog), ali i očuvanja identiteta prostora i društva. U ovoj fazi baštinu koja se nalazi na UP-u Zadar potrebno je prvo obnoviti i konzervirati kako bi se u narednom financijskom razdoblju mogla objediniti u jedinstveni kulturni turistički proizvod.

Tablica 58. Pregled strateškog projekta – CULTURE UPLIFT! – Revitalizacija kulturne baštine UP-a Zadar

PRIORITET	1. Otporno društvo i gospodarstvo temeljeno na znanju 2. Održiv, zeleni i ujednačen razvoj
POSEBNI CILJ	1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija 2.3. Zelena tranzicija
NAZIV PROJEKTA	CULTURE UPLIFT! – Revitalizacija kulturne baštine urbanog područja Zadar
OPIS PROJEKTA	Projekt obuhvaća valorizaciju i obnovu kulturne baštine, općenito kulturne i popratne infrastrukture te razvoj novih kulturno-turističkih proizvoda. Ove točkaste intervencije na unaprjeđenju i revitalizaciji kulturne baštine u UP-u Zadar doprinose njezinom očuvanju, modernizaciji te razvoju kulturnih i kreativnih industrija kako bi se taj segment osnažio i učinio otpornim na krize. Integrirani strateški projekt sadržajno obuhvaća više komponenti (manjih projekata), ali u svojoj cjelini i sinergijskom djelovanju rezultata implementiranih projekata ima strateški učinak za cjelokupno UP. Kulturna baština, kao što su povijesne građevine, spomenici i lokaliteti, vrijedni su resursi koji pridonose razvoju održivog turizma i lokalnom

	<p>gospodarskom razvoju, istovremeno čuvajući prirodni okoliš i štiteći ga za buduće generacije.</p> <p>Obuhvat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obnova tvrđave Fortica s popločenjem povijesne jezgre Novigrada, Općina Novigrad • Revitalizacija tvrđave sv. Mihovil, Općina Preko • Ribarska baština mjesta Kali, Općina Kali • Trg Sv. Frane, Grad Zadar <p>Kroz proces revitalizacije doprinosi se očuvanju i promicanju kulturne baštine, njegujući osjećaj ponosa i identiteta lokalne zajednice. Ista ima ulogu katalizatora za uključivanje zajednice, jačanje društvenih veza i društvenu koheziju te doprinos održivijoj i otpornijoj zajednici.</p> <p>Korisnik: Općina Preko</p> <p>Partneri: Grad Zadar, Općina Novigrad, Općina Kali</p>
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt spreman za provedbu u roku od 1–2 godine
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	<p>Indikativni početak provedbe projekta: Q4/2024</p> <p>Indikativni završetak provedbe projekta: Q4/2028</p> <p>Trajanje projekta: 24 – 48 mjeseci</p>
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	<p>6.380.400,16</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obnova tvrđave Fortica s popločenjem povijesne jezgre Novigrada, Općina Novigrad (1.327.228,08) • Revitalizacija tvrđave sv. Mihovil, Općina Preko (3.000.000,00) • Ribarska baština mjesta Kali, Općina Kali (1.000.000,00) • Trg Sv. Frane, Grad Zadar (1.053.172,08)
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračun JLS-ova, sredstva EU (84%)

3. Projekt koji doprinosi prioritetu 1. **Otporno društvo i gospodarstvo temeljeno na znanju** i posebnom cilju 1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija kroz mjeru 1.4.1. Modernizacija kulturne infrastrukture s ciljem povećanja otpornosti na krize, uz istovremeni doprinos prioritetu 3. Unaprjeđenje kvalitete života i posebnom cilju Demografska obnova kroz mjeru 3.2.2. Stvaranje poželjnog kulturnog i društvenog okruženja za ostanak i doseljavanje u Urbano područje Zadar

Tablica 59. Pregled strateškog projekta – BOOK it UP! – Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a

PRIORITET	<p>1. Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju</p> <p>3. Unaprjeđenje kvalitete života</p>
------------------	---

POSEBNI CILJ	1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija 3.2. Demografska obnova
NAZIV PROJEKTA	BOOK it UP! – Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a
OPIS PROJEKTA	<p>Knjižnice grade zajednicu, stoga je zajednica zaslužna i odgovorna za to da njih izgradi. Projektni obuhvat uključuje rekonstrukciju i dogradnju Gradske knjižnice Zadar te modernizaciju i digitalizaciju knjižnica diljem UP-a.</p> <p>Novim, površinski većim te suvremeno opremljenim prostorom, Gradska knjižnica Zadar postat će informacijsko, komunikacijsko, obrazovno i društveno središte grada, ali i korisnika cijelog UP-a koji dnevno migriraju u grad središte UP-a, te atraktivno, privlačno i suvremeno mjesto okupljanja i razmjene znanja. Rekonstrukcijom i dogradnjom Gradska knjižnica Zadar dobit će adekvatnu infrastrukturu u kojoj se otvaraju brojne mogućnosti za provedbu raznih kulturnih programa.</p> <p>Knjižnice su mjesta okupljanja lokalne zajednice, a modernizacijom knjižnica diljem UP-a one jačaju svoju ulogu suvremenih društveno-edukacijsko-kulturnih centara.</p> <p>Nositelj: Grad Zadar Partneri: JLS UP (pojedini)</p>
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt spreman za provedbu u roku 3-4 godine
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	Indikativni početak provedbe projekta: Q1/2027 Indikativni završetak provedbe projekta: Q4/2029 Trajanje projekta: 36 mjeseci
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	6.500.000,00
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Sredstva EU, sredstva JLS-ova

4. Projekt koji doprinosi **prioritetu 2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj** i posebnom cilju 2.2. Dekarbonizacija prostora kroz mjeru 2.2.1. Zeleni promet

Tablica 60. Pregled strateškog projekta – BIKE UP! – Širenje sustava javnih bicikala UP-a Zadar s popratnom infrastrukturom

PRIORITET	2. Održivi, zeleni i ujednačen razvoj 3. Unaprjeđenje kvalitete života
POSEBNI CILJ	2.2. Dekarbonizacija prostora

	3.3. Aktivan i zdrav život
NAZIV PROJEKTA	BIKE UP! – Širenje sustava javnih bicikala UP-a Zadar s popratnom biciklističkom infrastrukturom
OPIS PROJEKTA	<p>Projekt obuhvaća širenje i uspostavu sustava javnih bicikala uz izgradnju nove, prilagodbu i/ili modernizaciju postojeće biciklističke infrastrukture i druge srodne infrastrukture na UP-u Zadar.</p> <p>Cilj projekta je promicanje održive gradske mobilnosti, dekarbonizacija prostora i jačanje urbano-ruralnih veza kroz uvođenje alternativnih oblika javnog prijevoza (sustav javnih bicikala) i razvoja nužne infrastrukture na UP-u Zadar. Projekt pridonosi održivijem okruženju za svoje stanovnike kroz pozitivne okolišne učinke i jači doprinos postizanju nulte neto stope emisije ugljika. Projekt predviđa prilagodbu, modernizaciju i/ili dogradnju infrastrukture (nove biciklističke staze, vidikovac (Općina Galovac), aktivacija šumskih i poljskih puteva i/ili dr.), opremanje odgovarajućom urbanom opremom te širenje i uspostavu sustava javnih bicikala među sastavnicama UP-a Zadar.</p> <p>Ovaj projekt direktno doprinosi smanjenju prometnih gužvi, smanjenju zagađenja zraka štetnim plinovima, poboljšanju zdravlja stanovništva, povećanju sigurnosti sudionika u prometu, razvoju cikloturizma (Meditranska ruta EuroVelo 8), poboljšanju pristupačnosti i mobilnosti u pogledu bržeg dolaska do željene destinacije (posebice tijekom turističke sezone – gužve na cestama i dugotrajno traženje parkirnog mjesta) te dostupnosti u pogledu većeg broja stanica sustava javnih bicikala i različitih tipova bicikala ovisno o željenom tipu aktivnosti (primjerice klasični gradski bicikli, bicikli s dječjim sjedalicama, e-bicikli, e-brdski bicikli i dr.). S obzirom da su urbano-ruralne veze u pogledu javnog prijevoza ograničene, ovim projektom stvara se novi vid integrirane povezanosti i dostupnosti među sastavnicama UP-a.</p> <p>Korisnik: Grad Zadar</p> <p>Partneri: sastavnice UP Zadar</p>
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt spreman za provedbu u roku od 1–2 godine
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	<p>Indikativni početak provedbe projekta: Q3/2025</p> <p>Indikativni završetak provedbe projekta: Q3/2027</p> <p>Trajanje projekta: 24 mjeseca</p>
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	4.339.626,44
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračuni JLS-ova – sve sastavnice UP-a Zadar, sredstva EU (84%)

5. Projekti koji doprinose **prioritetu 2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj** i posebnom cilju 2.2. Dekarbonizacija prostora kroz mjeru 2.2.2. Optimizacija sustava povezanosti i dostupnosti

Tablica 61. Pregled strateškog projekta – MOBILITY UPGRADE! – Modernizacija autobusnog kolodvora, ITS – faza II i uspostava inkubatora za zelenu prometnu tranziciju

PRIORITET	2. Održivi, zeleni i ujednačen razvoj 4. Digitalna tranzicija
POSEBNI CILJ	2.2. Dekarbonizacija prostora 2.4. Energetska tranzicija 4.1. Razvoj pametnog društvenog okružja 4.2. Razvoj pametnog gospodarstva
NAZIV PROJEKTA	MOBILITY UPGRADE! – Modernizacija autobusnog kolodvora, ITS – faza II i uspostava inkubatora za zelenu prometnu tranziciju
OPIS PROJEKTA	<p>Cilj projekta je unaprjeđenje održive multimodalne gradske mobilnosti digitalizacijom i modernizacijom gradskog prometa, poboljšanjem i optimizacijom prometne infrastrukture i tokova te stvaranjem novih intermodalnih točaka.</p> <p>Projekt se sastoji od 3 komponente: K1. Modernizacija autobusnog kolodvora, K2. Proširenje ITS-a grada Zadra – Faza II. te K3. Uspostava Inkubatora za zelenu prometnu tranziciju.</p> <p>K1 obuhvaća modernizaciju infrastrukture kolodvora javnog prijevoznika Liburnija d.o.o. (npr. obnovu sanitarnih čvorova, prilagodbu pristupačnosti za OSI, sl. radove na rekonstrukciji AK), modernizaciju elektroničkih i informacijskih sustava, ugradnju urbane opreme i/ili rekonstrukciju parkinga za autobuse i/ili izgradnju punionica za el. vozila, i/ili nabavu električnih vozila javnog prijevoza, i sl.),</p> <p>K2 obuhvaća proširenje inteligentnog transportnog sustava grada Zadra i predstavlja nastavak projekta ITS-a iz ITU mehanizma financijske perspektive 2014. – 2020. Obuhvaća nastavak optimizacije i digitalizacije prometnih tokova rekonstrukcijom nužne prometne infrastrukture koja će povezivati ulicu dr. Franje Tuđmana prema ulici Put Dikla, opremanje semaforima, sustavima nadzora i optimizacije prometa, širenje sustava prema vanjskim granicama grada te povezivanje na uspostavljeni Centralni sustav upravljanja gradskim prometom.</p> <p>K3 usmjerena je na izgradnju novih multimodalnih točaka s ciljem poticanja većeg korištenja javnog prijevoza (npr. Park&Ride sustava) na rubnim područjima grada Zadra i/ili druge parkirališne infrastrukture (npr. Park&Bike), optimizacije upravljanja prometom u mirovanju te smanjenja gužvi i pritiska vozila na povijesnu gradsku jezgru (posebice u turističkoj sezoni). Planirana je uspostava lokacija za Park&Ride sustav, odnosno uspostavu inkubatora za zelenu prometnu tranziciju s kojima će stara gradska jezgra biti povezana novim uspostavljenim autobusnim linijama (električni autobusi). Planirana investicija obuhvaća osiguravanje optimalnog broja parkirnih mjesta s popratnom infrastrukturom i korištenjem OIE, punionice za električna vozila, sustav javnih bicikala, zelenu infrastrukturu (krajobrazno uređenje), ostalu urbanu opremu te infrastrukturne radove.</p> <p>Nositelj: Grad Zadar</p> <p>Partner: Liburnija d.o.o., Obala i lučice d.o.o.</p>

STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt spreman za provedbu u roku od 1–2 godine
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	Indikativni početak provedbe projekta: Q4/2024 Indikativni završetak provedbe projekta: Q4/2027 Trajanje projekta: 36 mjeseci
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	16.000.000,00
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračun Grada Zadra, sredstva EU (82,42%)

6. Projekti koji doprinose **prioritetu 2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj** i posebnom cilju 2.3. Zelena tranzicija kroz mjeru 2.3.3. Održivo upravljanje prostorom te aktivnost Revitalizacija i sanacija *brownfield* i ostalih nedovoljno iskorištenih prostora

Tablica 62. Pregled strateškog projekta – EDUCATION UPLINKS! – Projekt rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole – Faza II (radionice)

PRIORITET	1. Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju 2. Održiv, zelen i ujednačen razvoj
POSEBNI CILJ	1.3. Fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada 2.3. Održivo upravljanje prostorom
NAZIV PROJEKTA	EDUCATION UPLINKS! Projekt rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole – Faza II (radionice)
OPIS PROJEKTA	Suradnja Sveučilišta u Zadru s JLS-ovima na UP-u Zadar jedan je od obostranih prioriteta javnih politika u ovom dijelu Hrvatske. U tom kontekstu treba istaknuti aktualnu obnovu secesijske zgrade koju je koristila Tehnička škola, a planirano je, u kontinuitetu, uređenje preostalog dijela tog kompleksa koji su nekada činile radionice. Na taj način alimentirat će se dio nužnih potreba Sveučilišta i konačno kvalitetno urediti problematična točka u urbanom tkivu grada Zadra koja ima potencijal transformacije u jednu od ključnih točaka funkcionalne veze svih dionika u lokalnoj zajednici. Zbog toga je planirano u tom prostoru smjestiti sadržaje u kojima će se razmjenjivati ideje i zajednički raditi na razvoju UP-a Zadar, posebno u smislu transfera znanja i tehnologija te osmišljavanja pametnih i održivih rješenja za potrebe gospodarstva i drugih dionika u lokalnoj zajednici na načelima uzajamnosti, te pametnoga, uključivog i održivog razvitka s ciljem digitalne i zelene transformacije u središnjem dijelu hrvatskog Jadrana. Ovim projektom predviđeno je indikativno ITU financiranje u iznosu 4.941.176,47 EUR. Nositelj: Sveučilište u Zadru
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt spreman za provedbu u roku od 1–2 godine

INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	Indikativni početak provedbe projekta: Q4/2025 Indikativni završetak provedbe projekta: Q4/2028 Trajanje projekta: 36 mjeseci
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	12.000.000,00
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Sredstva MZO, sredstva EU

7. Projekti koji doprinose **prioritetu 2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj** i posebnom cilju 2.3. Zelena tranzicija kroz mjeru 2.3.4. Održivi razvoj turizma

UP Zadar jako je ovisno o turističkim kretanjima, a, nažalost, turistička aktivnost je pretežito usmjerena na prirodne čimbenike – sunce i more – pa je iznimno osjetljivo i obilježeno sezonalnošću. Neophodno je unaprijediti proizvode koji su manje ovisni o klimatskim uvjetima ili koji pomiču potražnju prema područjima koja su manje opterećena turističkim kretanjima. Istodobno, razvojem turističkih proizvoda utemeljenih na prirodnoj baštini, uz ostalo i ornitološkim posebnostima, unaprijedit će se ponuda u kontekstu šire destinacije i na taj način pridonijeti stvaranju jedinstvenoga turističkog proizvoda.

Tablica 63. Pregled strateškog projekta – TOURISM UPWARDS! – Razvoj posjetiteljske i turističke infrastrukture UP-a Zadar

PRIORITET	2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj 1. Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju
POSEBNI CILJ	2.3. Zelena tranzicija 1.5. Stvaranje sigurnog okružja za stabilan razvoj
NAZIV PROJEKTA	TOURISM UPWARDS! – Razvoj posjetiteljske i turističke infrastrukture UP Zadar
OPIS PROJEKTA	Cilj projekta je razvoj turističke i posjetiteljske infrastrukture te stvaranje preduvjeta za održivu turističku valorizaciju i podizanje javne svijesti o važnosti očuvanja zaštićenih dijelova prirode i ekološke mreže Natura 2000 na UP-u. Projektom se rješavaju dugoročne potrebe za zaštitom i prezentacijom prirodne baštine na atraktivan i održiv način te daje podrška održivom upravljanju destinacijom, čime se podiže konkurentnost odredišta prirodne baštine. Integrirani strateški projekt sadržajno obuhvaća više komponenti (manjih projekata), ali u svojoj cjelini i sinergijskom djelovanju rezultata implementiranih projekata ima strateški učinak za cjelokupno UP.

	<p>Obuhvat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Centar za posjetitelje – Wings for Natura, Grad Nin • Izgradnja mosta na rijeci Baštici i ornitološke šetnice sv. Duh, Općina Posedarje • Turistički informativni Centar, Općina Ražanac <p>Poboljšanje turističke infrastrukture za posjetitelje i prirodne baštine doprinosi integriranom i uključivom društvenom i gospodarskom razvoju, kao i drugim aspektima održivog turizma, uključujući okoliš, kulturu, prirodnu baštinu i sigurnost. Valorizacija ovih razvojnih potencijala stvara prilike za zapošljavanje i potiče lokalno gospodarstvo, promiče održive turističke prakse i jedinstvene značajke i atrakcije područja te doprinosi zaštiti okoliša osiguravanjem sigurnih i pristupačnih staza i objekata za aktivnosti na otvorenom.</p> <p>Korisnik: Grad Nin</p> <p>Partneri: Općina Posedarje, Općina Ražanac</p>
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt neposredne realizacije odmah spreman za realizaciju
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	<p>Indikativni početak provedbe projekta: Q4/2024</p> <p>Indikativni završetak provedbe projekta: Q4/2027</p> <p>Trajanje projekta: 24 - 36 mjeseci</p>
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	<p>3.813.614,04</p> <ul style="list-style-type: none"> • Centar za posjetitelje – Wings for Natura, Grad Nin (2.500.000,00) • Izgradnja mosta na rijeci Baštici i ornitološke šetnice sv. Duh, Općina Posedarje (650.000,00) • Turistički informativni Centar, Općina Ražanac (663.614,04)
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračun JLS-ova, sredstva EU (84%)

8. Projekti koji doprinose **prioritetu 2. Održivi zeleni i ujednačeni razvoj** i posebnom cilju 2.3. Zelena tranzicija kroz mjeru 2.3.3. Održivo upravljanje prostorom

Degradacija prostora jedna od temeljnih slabosti UP-a Zadar. Stoga se kao logičan izbor u razvoju ovog područja nametnula potreba za održivim upravljanjem prostorom, prije svega kroz razvoj i unaprjeđenje zelenih oaza u prostoru.

Tablica 64. Pregled strateškog projekta – GREEN UPLOAD! – Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar

PRIORITET	<p>2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj</p> <p>1. Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju</p>
------------------	---

POSEBNI CILJ	2.3. Zelena tranzicija 1.5. Stvaranje sigurnog okruţja za stabilan razvoj
NAZIV PROJEKTA	GREEN UPLOAD! – Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar
OPIS PROJEKTA	<p>Ulaganje u zelenu infrastrukturu doprinosi ublaţavanju učinaka klimatskih promjena smanjenjem emisija stakleničkih plinova i pruţanjem prirodnih rješenja za prilagodbu. Europski zeleni plan utvrđuje obvezu EU-a da postane klimatski neutralna do 2050. godine.</p> <p>Projektom je obuhvaćeno ulaganje u sadnju stabala i zelenila, izradu odgovarajućih elaborata zelene infrastrukture i druge potrebne projektno-tehničke dokumentacije, uređenje park šume Musapstan, stvaranje i uređenje novih zelenih površina (tzv. zelenih otoka) s popratnom infrastrukturom i urbanom opremom na području grada Zadra te sastavnica UP-a. Implementacija ovakvih projekata ima pozitivan doprinos ublaţavanju klimatskih promjena, potiče očuvanje bioraznolikosti, izvedbu rješenja temeljenih na prirodi, ima pozitivne učinke na ljudsko zdravlje i dobrobit poboljšanjem kvalitete zraka i vode, kreiranjem urbanih zaštitnih otoka od toplinskih valova, pruţanjem mogućnosti za fizičku aktivnost i rekreaciju, što ujedno potiče i socijalnu uključenost, te povećava kvalitetu života stanovništva UP-a.</p> <p>Korisnik: Grad Zadar Partneri: Sastavnice UP-a, Nasadi d.o.o.</p>
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt spreman za provedbu u roku 1-2 godine
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	Indikativni početak provedbe projekta: Q1/2025 Indikativni završetak provedbe projekta: Q1/2028 Trajanje projekta: 36 mjeseci
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	3.000.000,00
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračuni JLS-ova, sredstva EU (82,43%)

9. Projekti koji doprinose **prioritetu 2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj** i posebnom cilju 2.4. Energetska tranzicija kroz mjeru 2.4.1. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti

Neujednačenost u upotrebi obnovljivih izvora energije u prostoru je utvrđena *Analizom stanja i trendova*. Svakako, velika je potreba za korištenjem tehnologija koje će pridonijeti energetske učinkovitosti. U tom smislu, kao potreba UP-a Zadar se pokazuje unaprjeđenje energetske učinkovitosti u okviru javne rasvjete, koja se proteţe i u drugim projektima, a ovdje se posebno ističe.

Tablica 65. Pregled strateškog projekta – SOLAR UP! – Energetska tranzicija grada Zadra

PRIORITET	2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj
POSEBNI CILJ	2.4. Energetska tranzicija
NAZIV PROJEKTA	SOLAR UP! – Energetska tranzicija grada Zadra
OPIS PROJEKTA	<p>Kvalitetna javna rasvjeta omogućuje sigurno odvijanje prometa te nesmetano obavljanje različitih svakodnevnih aktivnosti, boravak na javnim površinama, okupljanje, bavljenje sportom i sl. Promjenom regulacije, odnosno smanjenjem intenziteta javne rasvjete može se uštedjeti i do 50% energije, a sustavom daljinskog upravljanja i nadzora značajno smanjiti troškove održavanja.</p> <p>Korištenje obnovljivih izvora energije (sunčeva energija) kroz energetski učinkovitu rasvjetu, ali i izgradnju solarne elektrane u poduzetničkoj zoni Crno, doprinosi borbi protiv klimatskih promjena jer takva proizvodnja energije ne šteti okolišu te ne utječe na rast globalne temperature.</p> <p>Isto tako, korištenje OIE smanjuje ovisnost o fosilnim gorivima i potiče energetska neovisnost. Solarna elektrana je pritom i optimalno rješenje za stanovnike koji žive na otocima jer omogućuje opskrbu električnom energijom bez povezivanja na tradicionalnu elektro-distribucijsku mrežu.</p>
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt spreman za provedbu u roku 3-4 godine
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	<p>Indikativni početak provedbe projekta: Q1/2027</p> <p>Indikativni završetak provedbe projekta: Q1/2029</p> <p>Trajanje projekta: 24 mjeseci</p>
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	10.000.000,00
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračun JLS-ova, sredstva EU

10. Projekt koji doprinosi **prioritetu 3. Unaprjeđenje kvalitete života (Život po mjeri čovjeka)** i posebnom cilju 3.2. Demografska obnova kroz mjeru 3.2.2. Stvaranje poželjnog kulturnog i društvenog okruženja za ostanak i doseljavanje u Urbano područje Zadar

Cilj ovog projekta je unaprijediti kvalitetu života na cijelom UP-u Zadar. Iako je svaki od projekata prikazan zasebno, oni čine cjelinu u unaprjeđenju i ujednačavanju uvjeta života na ovom području. Stvaranjem mreže prostora višenamjenske infrastrukture na UP-u Zadar omogućuje se povećanje uključenosti stanovnika urbanog prostora, međugeneracijsko susretanje te očuvanje identiteta. Unaprjeđenje uvjeta života u konačnici dovodi do povećanja zadovoljstva življenja na prostoru te time i do smanjenja želje za iseljavanjem, ali i povećanja želje za vraćanjem u prostor.

Tablica 66. Pregled strateškog projekta – COMMUNITY UPGROW! – Povećanje uključenosti i demografska obnova stanovništva kroz razvoj višenamjenske infrastrukture UP Zadar

PRIORITET	3. Unaprjeđenje kvalitete života 1. Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju
POSEBNI CILJ	3.2. Demografska obnova 1.4. Razvoj kulturnih i kreativnih industrija
NAZIV PROJEKTA	COMMUNITY UPGROW! – Povećanje uključenosti i demografska obnova stanovništva kroz razvoj višenamjenske infrastrukture UP Zadar
OPIS PROJEKTA	<p>Izgradnja društvenih centara u ruralnim područjima može imati značajan utjecaj na uključenost, održivost i opću dobrobit lokalnog stanovništva. Društveni centri predstavljaju središte društvenih, kulturnih i obrazovnih aktivnosti, pružajući prostor za okupljanje stanovništva, razmjenu ideja i sudjelovanje u životu zajednice. Njihov rad pridonosi sprječavanju depopulacije ruralnih područja, potiče društvenu integraciju ne samo mladih, nego i starijeg stanovništva. Pružanjem niza aktivnosti koje privlače mlade ljude i njihove obitelji, društveni centri mogu pomoći u stvaranju osjećaja pripadnosti i povezanosti s lokalnom sredinom, povećavajući vjerojatnost ostanka i doprinosa njenoj dugoročnoj održivosti.</p> <p>Integrirani strateški projekt sadržajno obuhvaća više komponenti (manjih projekata), ali u svojoj cjelini i sinergijskom djelovanju rezultata implementiranih projekata ima strateški učinak za cjelokupno UP.</p> <p>Obuhvat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja društvenog doma u naselju Gorica, Općina Sukošan • Društveni dom Poljica, Općina Vrsi • Društveni dom Zemunik Gornji, Općina Zemunik Donji <p>Izrazito je važno ulagati u stvaranje društvenih centara, posebice u ruralnim područjima, kako bi se podržala socijalna kohezija, poboljšao pristup uslugama i promicao gospodarski rast.</p> <p>Korisnik: Općina Sukošan Partneri: Općina Zemunik Donji, Općina Vrsi</p>
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt neposredne realizacije odmah spreman za realizaciju
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	Indikativni početak provedbe projekta: Q4/2024 Indikativni završetak provedbe projekta: Q4/2026 Trajanje projekta: 24 mjeseca
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	1.950.445,62 <ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja društvenog doma u naselju Gorica, Općina Sukošan (1.135.000,00) • Društveni dom Poljica, Općina Vrsi (265.445,62)

	<ul style="list-style-type: none"> Društveni dom Zemunik Gornji, Općina Zemunik Donji (550.000,00)
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračun JLS-ova, sredstva EU (84%)

11. Projekti koji doprinose **prioritetu 3. Unaprjeđenje kvalitete života (Život po mjeri čovjeka)** i posebnom cilju 3.3. Aktivan i zdrav život kroz mjere 3.3.1. Sport dostupan svima i 3.3.4. Zdrava i razigrana djeca

Tablica 67. Pregled strateškog projekta – SPORT UPBILD! – Modernizacija sportske infrastrukture UP Zadar

PRIORITET	2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj 3. Unaprjeđenje kvalitete života
POSEBNI CILJ	2.3. Zelena tranzicija 3.3. Aktivan i zdrav život
NAZIV PROJEKTA	SPORT UPBUILD! – Modernizacija sportske infrastrukture UP Zadar
OPIS PROJEKTA	<p>Izgradnja sportske infrastrukture u urbanim područjima, uključujući malu sportsku infrastrukturu u više kvartova i JLS-ova, ima niz utjecaja na zdravlje, okoliš, društveno blagostanje i kvalitetu života stanovnika, kao i potencijalne koristi za mlade, sportaše, zapošljavanje te obitelji s malom djecom.</p> <p>Cilj projekta usmjeren je na modernizaciju, obnovu i izgradnju sportske infrastrukture na UP-u Zadar. Projekt obuhvaća modernizaciju SC Višnjik kroz izgradnju olimpijskog bazena, opremanje centra za dijagnostiku sportaša, rekonstrukciju i/ili izgradnju sportskih kvartovskih/mjesnih igrališta i sportske infrastrukture u gradu Zadru. Unutar projekta obuhvaćene su i Općina Bibinje (Izgradnja i uređenje SC Franko Lisica te igrališta u Sportskom centru Režani; 373.583,13 EUR), Općina Škabrnja (Sportsko i dječje igralište; 100.000,00 EUR) te Općina Poličnik (Rekonstrukcija Sportskog centra NK Dragovoljac s izgradnjom dvorane za boćanje; 1.000.000,00 EUR) .</p> <p>Sport promiče tjelesnu aktivnost i zdravlje, potiče društvenu integraciju, uključivost i jednakost što utječe na smanjenje depopulacije područja, stvara prilike za razvoj lokalnog gospodarstva te otvara mogućnosti razvoja novih oblika turizma (npr. sportski turizam).</p> <p>Nositelj: Grad Zadar</p> <p>Partneri: Općina Bibinje, Općina Škabrnja, Općina Poličnik</p>
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt neposredne realizacije odmah spreman za realizaciju
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	Indikativni početak provedbe projekta: Q1/2024 Indikativni završetak provedbe projekta: Q1/2027

	Trajanje projekta: 36 mjeseca
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	8.218.523,79
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračun JLS-ova, sredstva EU (84%)

12. Projekti koji doprinose **prioritetu 4. Digitalna tranzicija (UP Zadar 4.0.)** i posebnom cilju 4.2. Razvoj pametnog gospodarstva kroz mjeru 4.2.2. Pametni promet

Tablica 68. Pregled strateškog projekta - ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“

PRIORITET	4. Digitalna tranzicija (UP Zadar 4.0.) 2. Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj
POSEBNI CILJ	4.2. Razvoj pametnog gospodarstva 2.2. Dekarbonizacija prostora 2.4. Energetska tranzicija
NAZIV PROJEKTA	ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“
OPIS PROJEKTA	<p>Cilj projekta je jačanje pametnog, zelenog i održivog gradskog prometa implementacijom integriranih inovativnih rješenja kroz digitalizaciju javnih usluga na UP-u.</p> <p>Usmjeren je na digitalizaciju i povećanje dostupnosti javnih usluga mobilnosti i drugih javnih usluga na UP-u Zadar te na povećanje sigurnosti javnih prostora. Digitalizacija javnih usluga obuhvaća širenje sustava pametnog parkiranja kroz postavljanje parkirnih senzora na novim lokacijama u UP-u te uspostavljenim Park&Ride sustavima, kao i njihovu integraciju u razvijeno aplikativno rješenje (aplikacija Zadar ParkIn) i modul za e-punionice za električna vozila. Također, predviđena je i dopuna razvijenog aplikativnog rješenja Zadar Smart City kroz integraciju novih usluga, linija javnog prijevoza uspostavljenih u sklopu izgradnje Park&Ride lokacija, razvoja novog modula integracije sustava javnih bicikala (na području grada Zadra, ali u UP-u Zadar), modula obavijesti u prometu, digitalnog mapiranja biciklističkih staza i ITU intervencija na UP-u Zadar sa svrhom kreiranja novog kulturno-turističkog proizvoda na razini UP-a te razvoj modula za integraciju i digitalizaciju usluga u kulturi. Također, predviđa se širenje broja i postavljanje pametnih autobusnih stanica (npr. info displayi i dr.) diljem UP-a, opremanje autobusa odgovarajućim displayima za informiranje građana i druge srodne opreme i male infrastrukture.</p> <p>Predviđa se postavljanje multifunkcionalnih kamera na području grada, nadogradnja pozadinskog sustava za nadzor i upravljanje kamerama te ugradnja daljinski kontroliranih prepreka za vozila u važnim zonama grada, a sve s ciljem povećanja sigurnosti i zaštite javnih prostora, građana i imovine.</p>

	Nositelj: Grad Zadar Partneri: JLS-ovi UP-a (pojedini)
STATUS I SPREMNOST PROJEKTA	Projekt neposredne realizacije odmah spreman za realizaciju
INDIKATIVNI POČETAK I PLANIRANO TRAJANJE PROJEKTA	Indikativni početak provedbe projekta: Q2/2025 Indikativni završetak provedbe projekta: Q2/2027 Trajanje projekta: 24 mjeseca
UKUPNA PROCIJENJENA VRIJEDNOST PROJEKTA (EUR)	2.000.000,00
PLANIRANI IZVORI FINANCIRANJA	Lokalni proračun JLS-ova, sredstva EU (82,42%)

Nacrt UP ZADAR

Tablica 69. Gantogram provedbe strateških projekata

		2024				2025				2026				2027				2028				2029			
		1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q
1	START-UP! – Razvoj poslovne infrastrukture UP Zadar																								
2	CULTURE UPLIFT! – Revitalizacija kulturne baštine urbanog područja Zadar																								
3	BOOK it UP! – Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice i modernizacija knjižnica na području UP-a																								
4	BIKE UP! – Širenje sustava javnih bicikala UP-a Zadar s popratnom infrastrukturom																								
5	MOBILITY UPGRADE! - Modernizacija autobusnog kolodvora, ITS - faza II i Park & Ride sustav																								
6	EDUCATION UPLINKS! – Projekt rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole – Faza II																								
7	TOURISM UPWARDS! – Razvoj posjetiteljske i turističke infrastrukture UP Zadar																								
8	GREEN UPLOAD! – Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar																								

11. INDIKATIVNI FINANCIJSKI PLAN

R.br.*	Naziv cilja/mjere/APP	Iznos sredstava u godini n-1 (2023)	Iznos sredstava u godini n (2024)	Iznos sredstava u godini n+1 (2025)	Iznos sredstava u godini n+2 (2026)	Iznos sredstava u godini n+3 (2027)	SVEUKUPNO
	1						
1.1.	Razvoj konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji	- €	705.000,00 €	5.304.798,34 €	4.395.775,61 €	2.058.143,66 €	12.463.717,61 €
strateški projekt	<i>START UP! - Razvoj poslovne infrastrukture UP Zadar</i>	- €	705.000,00 €	4.405.511,31 €	3.252.450,23 €	1.475.816,74 €	9.838.778,28 €
1.1.1.	Razvoj malog i srednjeg poduzetništva (MSP) otpornog na krize	€ -	705.000,00 €	5.304.798,34 €	4.395.775,61 €	2.058.143,66 €	12.463.717,61 €
projekt	<i>Zona Crno - faza 2, Grad Zadar</i>	- €	705.000,00 €	2.350.000,00 €	940.000,00 €	705.000,00 €	4.700.000,00 €
projekt	<i>Poslovna Zona Lonići 2, Općina Bibinje</i>	- €	- €	589.289,27 €	662.950,43 €	220.983,48 €	1.473.223,17 €
projekt	<i>Proširenje poslovne zone Grabi Poličnik, Općina Poličnik</i>	- €	- €	966.222,04 €	1.086.999,80 €	362.333,27 €	2.415.555,11 €
projekt	<i>Opremanje PPZ Posedarje – Slivnica, Posedarje</i>	- €	- €	300.000,00 €	337.500,00 €	112.500,00 €	750.000,00 €
projekt	<i>Poslovna zona Korčulanići, Lukoran, Općina Preko</i>	- €	- €	200.000,00 €	225.000,00 €	75.000,00 €	500.000,00 €
projekt	<i>Poslovna zona Murvica Zapad</i>	- €	- €	597.252,64 €	597.252,64 €	209.038,42 €	1.403.543,70 €
projekt	<i>Izgradnja poslovne zone Barake</i>	- €	- €	5.972,53 €	5.972,53 €	2.090,38 €	14.035,44 €
projekt	<i>Izgradnja poslovne zone Marinovac</i>	- €	- €	19.908,42 €	19.908,42 €	6.967,95 €	46.784,79 €
projekt	<i>Nova Varoš</i>	- €	- €	176.153,44 €	220.191,80 €	264.230,16 €	660.575,40 €

projekt	Poduzetnička zona Sukošan	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Poduzetnička zona "Vukovac" Ražanac	- €	- €	100.000,00 €	300.000,00 €	100.000,00 €	500.000,00 €
1.1.2.	Tranzicija gospodarstva prema djelatnostima s visokom dodanom vrijednošću	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.1.3.	Razvoj poticajnog poslovnog okruženja i jačanje konkurentnosti lokalnog poduzetništva	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.2.	Razvoj znanosti i poticanje inovacija	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.2.1.	Promicanje transfera znanja i tehnologija i razvoj pametne industrije	€ -	€ -	€ -	€ -	- €	- €
1.3.	Fleksibilno i inovativno obrazovanje usklađeno s potrebama društva i tržišta rada	- €	- €	105.000,00 €	350.000,00 €	20.245.000,00 €	20.700.000,00 €
strateški projekt + 2.3	EDUCATION UPLINKS! - Projekt rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole – Faza II (radionice)	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.3.1.	Unaprjeđenje srednjoškolskog obrazovanja i njegovo usklađivanje s potrebama tržišta rada	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.3.2.	Razvoj sustava cjeloživotnog obrazovanja	€ -	€ -	€ -	€ -	- €	- €
1.3.3.	Razvoj Sveučilišta u cilju zadovoljenja potreba društva i tržišta rada	€ -	€ -	105.000,00 €	350.000,00 €	20.245.000,00 €	20.700.000,00 €

1.4.	Razvoj kulturnih i kreativnih industrija	- €	819.020,01 €	4.244.060,00 €	11.330.393,29 €	6.703.193,23 €	23.096.666,54 €
strateški projekt + 2.3	<i>CULTURE UPLIFT! - Revitalizacija kulturne baštine UP Zadar</i>	- €	319.020,01 €	1.914.120,05 €	4.147.260,10 €	- €	6.380.400,16 €
strateški projekt	<i>BOOK it UP! - Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a</i>	- €	- €	- €	- €	- €	- €
strateški projekt + 3.2	<i>COMMUNITY UPGROW! - Povećanje uključenosti i demografska obnova stanovništva kroz razvoj višenamjenske infrastrukture UP Zadar</i>	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.4.1.	Modernizacija kulturne infrastrukture i razvoj kreativnih industrija s ciljem povećanja otpornosti na krize	€ -	819.020,01 €	4.244.060,00 €	9.930.393,29 €	4.103.193,23 €	19.096.666,54 €
strateški projekt	<i>BOOK it UP! - Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a</i>	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	<i>Ribarska baština mjesta Kali, Općina Kali</i>	- €	50.000,00 €	300.000,00 €	650.000,00 €	- €	1.000.000,00 €
projekt	<i>Obnova tvrđave Fortica s popločenjem povijesne jezgre Novigrada, Općina Novigrad</i>	- €	66.361,40 €	398.168,42 €	862.698,25 €	- €	1.327.228,08 €
projekt	<i>Trg Sv. Frane, Grad Zadar</i>	- €	52.658,60 €	315.951,62 €	684.561,85 €	- €	1.053.172,08 €
projekt	<i>Revitalizacija tvrđave sv. Mihovil, Općina Preko</i>	- €	150.000,00 €	900.000,00 €	1.950.000,00 €	- €	3.000.000,00 €
1.4.2.	Očuvanje umjetničkih i tradicijskih obrta	€ -	€ -	€ -	1.050.000,00 €	1.950.000,00 €	3.000.000,00 €
1.4.3.	Podizanje razine svijesti o važnosti kulturne baštine	€ -	€ -	€ -	350.000,00 €	650.000,00 €	1.000.000,00 €
1.5.	Stvaranje sigurnog okruženja za stabilan razvoj	3.530,43 €	27.000,00 €	997.358,95 €	19.297.246,33 €	34.121.644,38 €	54.446.780,09 €

<i>strateški projekt + 2.3</i>	<i>TOURISM UPWARDS! - Razvoj posjetiteljske i turističke infrastrukture UP Zadar</i>	- €	- €	- €	- €	- €	- €
<i>strateški projekt + 2.3</i>	<i>GREEN UPLOAD! - Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar</i>	- €	- €	750.000,00 €	1.200.000,00 €	1.050.000,00 €	3.000.000,00 €
1.5.1.	Razvoj otpornosti na klimatske promjene	3.530,43 €	€ -	750.000,00 €	1.200.000,00 €	1.050.000,00 €	3.003.530,43 €
<i>strateški projekt</i>	<i>GREEN UPLOAD! - Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar</i>	- €	- €	750.000,00 €	1.200.000,00 €	1.050.000,00 €	3.000.000,00 €
1.5.2.	Jačanje otpornosti na rizike od katastrofa i unaprjeđenje sustava civilne zaštite	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.5.3.	Unaprjeđenje sustava zaštite od požara	€ -	27.000,00 €	247.358,95 €	464.529,83 €	325.170,88 €	1.064.059,66 €
1.5.4.	Unaprjeđenje sustava prevencije kriminala i povećanja sigurnosti	€ -	€ -	€ -	17.632.716,50 €	32.746.473,50 €	50.379.190,00 €
2.1.	Ujednačen razvoj	1.719.120,94 €	2.812.246,51 €	3.089.535,77 €	5.090.774,16 €	6.089.329,12 €	12.463.717,61 €
2.1.1.	Jačanje regionalne konkurentnosti kroz sinergijske učinke udruživanja	- €	- €	- €	- €	- €	- €
2.1.2.	Razvoj područja s razvojnim posebnostima	- €	23.353,87 €	65.182,69 €	1.058.303,38 €	1.048.741,12 €	2.195.581,06 €

2.1.3.	Očuvanje vodnih resursa	1.719.120,94 €	2.788.892,64 €	3.024.353,08 €	4.032.470,78 €	5.040.588,00 €	16.605.425,44 €
2.2.	Dekarbonizacija prostora	398.168,43 €	1.157.576,64 €	6.294.960,51 €	15.002.715,92 €	9.009.281,89 €	31.862.703,39 €
strateški projekt	BIKE UP! - Širenje sustava javnih bicikala s popratnom biciklističkom infrastrukturom	- €	- €	2.169.813,22 €	2.169.813,22 €	- €	4.339.626,44 €
strateški projekt	MOBILITY UPGRADE!- Modernizacija autobusnog kolodvora, ITS – faza II i uspostava inkubatora za zelenu prometnu tranziciju	- €	- €	2.400.000,00 €	8.000.000,00 €	5.600.000,00 €	16.000.000,00 €
strateški projekt + 2.4 + 4.2	ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“	- €	- €	- €	- €	- €	- €
2.2.1.	Zeleni promet	398.168,43 €	570.681,53 €	3.074.055,70 €	5.183.954,84 €	2.109.899,13 €	11.336.759,63 €
strateški projekt	BIKE UP! - Širenje sustava javnih bicikala s popratnom biciklističkom infrastrukturom	- €	- €	2.169.813,22 €	2.169.813,22 €	- €	4.339.626,44 €
2.2.2.	Optimizacija sustava povezanosti i dostupnosti	€ -	586.895,11 €	3.220.904,80 €	9.818.761,09 €	6.899.382,76 €	20.525.943,76 €
strateški projekt	MOBILITY UPGRADE!- Modernizacija autobusnog kolodvora, ITS – faza II i uspostava inkubatora za zelenu prometnu tranziciju	- €	- €	2.400.000,00 €	8.000.000,00 €	5.600.000,00 €	16.000.000,00 €
2.3.	Zelena tranzicija	2.994.608,46 €	6.182.589,18 €	8.638.344,47 €	24.063.390,45 €	24.010.464,95 €	12.463.717,61 €

strateški projekt + 1.4	CULTURE UPLIFT! - Revitalizacija kulturne baštine UP Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €
strateški projekt + 1.3	EDUCATION UPLINKS! - Projekt rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole – Faza II (radionice)	- €	- €	1.791.176,47 €	5.970.588,24 €	4.179.411,76 €	11.941.176,47 €
strateški projekt + 1.5	TOURISM UPWARDS! - Razvoj posjetiteljske i turističke infrastrukture UP Zadar	- €	453.403,51 €	775.445,62 €	1.512.722,81 €	1.072.042,11 €	3.813.614,04 €
strateški projekt + 1.5	GREEN UPLOAD! - Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €
2.3.1.	Zelena tranzicija gospodarstva	€ -	€ -	274.977,15 €	916.590,50 €	641.613,35 €	1.833.181,00 €
2.3.2.	Upravljanje otpadom	2.994.608,46 €	4.129.185,67 €	1.833.105,32 €	2.197.631,17 €	1.543.141,82 €	12.697.672,43 €
2.3.3.	Održivo upravljanje prostorom	€ -	100.000,00 €	3.776.678,09 €	11.842.651,68 €	13.638.011,67 €	29.357.341,45 €
strateški projekt	EDUCATION UPLINKS! - Projekt rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole – Faza II (radionice)	- €	- €	1.791.176,47 €	5.970.588,24 €	4.179.411,76 €	11.941.176,47 €
2.3.4.	Održivi razvoj turizma	€ -	1.953.403,51 €	2.425.170,88 €	8.011.807,02 €	7.421.401,06 €	19.811.782,47 €
projekt	Turistički informativni Centar, Općina Ražanac	- €	165.903,51 €	265.445,62 €	132.722,81 €	99.542,11 €	663.614,04 €
projekt	Izgradnja mosta na rijeci Baštici i ornitološke šetnice sv.Duh, Općina Posedarje	- €	162.500,00 €	260.000,00 €	130.000,00 €	97.500,00 €	650.000,00 €
projekt	Centar za posjetitelje – Wings for Natura, Grad Nin	- €	125.000,00 €	250.000,00 €	1.250.000,00 €	875.000,00 €	2.500.000,00 €
2.3.5.	Održiva poljoprivreda i ribarstvo	€ -	€ -	328.413,02 €	1.094.710,08 €	766.297,06 €	2.189.420,16 €

2.4.	Energetska tranzicija	20.000,00 €	79.807,12 €	137.336,71 €	2.038.902,38 €	3.659.747,83 €	12.463.717,61 €
	<i>SOLAR UP! – Energetska tranzicija grada Zadra</i>	- €	- €	- €	- €	- €	- €
<i>strateški projekt + 2.2 + 4.2</i>	<i>ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“</i>	- €	- €	- €	- €	- €	- €
2.4.1.	Unaprjeđenje energetske učinkovitosti	20.000,00 €	79.807,12 €	137.336,71 €	2.038.902,38 €	3.659.747,83 €	5.935.794,04 €
<i>strateški projekt</i>	<i>SOLAR UP! – Energetska tranzicija grada Zadra</i>	- €	- €	- €	- €	- €	- €
2.4.2.	Unaprjeđenje sustava opskrbe energijom s ciljem samodostatnosti	- €	- €	- €	- €	- €	- €
3.1.	Uključiv i kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja	364.118,39 €	3.971.066,43 €	2.292.237,71 €	4.083.522,46 €	4.589.376,87 €	12.463.717,61 €
3.1.1.	Unaprjeđenje kvalitete odgoja i primarnog obrazovanja	364.118,39 €	3.971.066,43 €	2.292.237,71 €	4.083.522,46 €	4.589.376,87 €	15.300.321,85 €
3.1.2.	Razvoj sustava inkluzije svih ranjivih skupina	- €	- €	- €	- €	- €	- €

3.1.3.	Poticanje izvrsnosti od najranijeg djetinjstva	- €	- €	- €	- €	- €	- €
3.2.	Demografska obnova	40.000,00 €	257.522,28 €	1.484.080,86 €	4.264.280,25 €	2.097.543,42 €	8.143.426,81 €
strateški projekt + 1.4	COMMUNITY UPGROW! - Povećanje uključenosti i demografska obnova stanovništva kroz razvoj višenamjenske infrastrukture UP Zadar	- €	97.522,28 €	585.133,69 €	1.267.789,65 €	- €	1.950.445,62 €
3.2.1.	Stvaranje poželjnog poslovnog okruženja za ostanak i doseljavanje u Urbano područje Zadar	€ -	€ -	210.000,00 €	700.000,00 €	490.000,00 €	1.400.000,00 €
3.2.2.	Stvaranje poželjnog kulturnog i društvenog okruženja za ostanak i doseljavanje u Urbano područje Zadar	40.000,00 €	257.522,28 €	1.274.080,86 €	3.564.280,25 €	1.607.543,42 €	6.743.426,81 €
projekt	Društveni dom Zemunik Gornji, Općina Zemunik Donji	- €	27.500,00 €	165.000,00 €	357.500,00 €	- €	550.000,00 €
projekt	Društveni dom Poljica, Općina Vrši	- €	13.272,28 €	79.633,69 €	172.539,65 €	- €	265.445,62 €
projekt	Izgradnja društvenog doma u naselju Gorica, Općina Sukošan	- €	56.750,00 €	340.500,00 €	737.750,00 €	- €	1.135.000,00 €
3.3.	Aktivan i zdrav život	- €	484.605,35 €	16.547.072,12 €	34.965.017,65 €	22.779.393,64 €	12.463.717,61 €
	SPORT UPBUILD! - Modernizacija sportske infrastrukture UP Zadar	- €	410.926,19 €	5.752.966,65 €	2.054.630,95 €	- €	8.218.523,79 €
3.3.1.	Sport dostupan svima	- €	484.605,35 €	8.513.252,15 €	8.185.617,75 €	4.033.813,72 €	21.217.288,97 €

strateški projekt	SPORT UPBUILD! - Modernizacija sportske infrastrukture UP Zadar	- €	410.926,19 €	5.752.966,65 €	2.054.630,95 €	- €	8.218.523,79 €
projekt	SC Franko Lisica Bibinje i SC Režani	- €	18.679,16 €	261.508,19 €	93.395,78 €	- €	373.583,13 €
projekt	Sportsko i dječje igralište - Općina Škabrnja	- €	5.000,00 €	70.000,00 €	25.000,00 €	- €	100.000,00 €
projekt	Rekonstrukcija Sportskog centra NK Dragovoljac s izgradnjom dvorane za boćanje	- €	50.000,00 €	700.000,00 €	250.000,00 €	- €	1.000.000,00 €
3.3.2.	Kvalitetan zdravstveni sustav dostupan svima	€ -	€ -	8.033.819,97 €	26.779.399,90 €	18.745.579,93 €	53.558.799,79 €
3.3.3.	Kvalitetan sustav socijalne skrbi dostupan svima	- €	- €	- €	- €	- €	- €
3.3.4.	Zdrava i razigrana djeca	€ -	€ -	€ -	€ -	- €	- €
3.4.	Kvalitetna starost	- €	- €	362.333,27 €	1.207.777,56 €	845.444,29 €	12.463.717,61 €
3.4.1.	Unaprjeđenje infrastrukture i cjelokupnog sustava za brigu o starijim osobama	€ -	€ -	362.333,27 €	1.207.777,56 €	845.444,29 €	2.415.555,11 €
3.4.2.	Unaprjeđenje sustava palijativne skrbi	- €	- €	- €	- €	- €	- €
4.1.	Razvoj pametnog društvenog okružja	35.000,00 €	229.548,74 €	274.548,74 €	353.246,40 €	268.246,40 €	12.463.717,61 €
4.1.1.	Digitalna tranzicija javne uprave	35.000,00 €	40.000,00 €	40.000,00 €	40.000,00 €	- €	155.000,00 €

4.1.2.	Digitalna tranzicija baštine	- €	- €	45.000,00 €	150.000,00 €	105.000,00 €	300.000,00 €
4.1.3.	Unaprjeđenje i ujednačavanje digitalnog razvoja	- €	189.548,74 €	189.548,74 €	163.246,40 €	163.246,40 €	705.590,28 €
4.2.	Razvoj pametnog gospodarstva	- €	- €	500.000,00 €	1.200.000,00 €	300.000,00 €	12.463.717,61 €
<i>strateški projekt + 2.2 + 2.4</i>	<i>ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“</i>	- €	- €	500.000,00 €	1.200.000,00 €	300.000,00 €	2.000.000,00 €
4.2.1.	Digitalna tranzicija gospodarstva	- €	- €	- €	- €	- €	- €
4.2.2.	Pametni promet	- €	- €	500.000,00 €	1.200.000,00 €	300.000,00 €	4.000.000,00 €
<i>strateški projekt</i>	<i>ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“</i>	- €	- €	500.000,00 €	1.200.000,00 €	300.000,00 €	2.000.000,00 €

12. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE

U okviru ovog strateškog dokumenta za svaki od postavljenih posebnih ciljeva i mjera definiran je jedan ili više pokazatelja kojima će se mjeriti njihovo ostvarenje. Pokazatelji su odabrani kako bi najbolje opisali postignuti napredak po svakoj pojedinačnoj mjeri, a odabrani su iz *Biblioteke pokazatelja Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije*. Standardizirani pokazatelji su iznimno korisni jer omogućuju usporedbu s drugim urbanim područjima i nacionalnom razinom, a istovremeno se kroz korištenje standardiziranih pokazatelja pojednostavljuje postupak njihova prikupljanja. To je preduvjet za praćenje provedbe ovog strateškog dokumenta. Praćenje provedbe zbivat će se na temelju kontinuiranog prikupljanja podataka. Kao izvor za prikupljanje podataka koristit će se dostupne baze podataka poput Eurostata, Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, Sektorskih analiza na razini države i sl. Prikupljeni podaci će se razmatrati u kontekstu ciljanih vrijednosti indikatora te će se analizirati moguća odstupanja. Sukladno zaključcima provedene cjelovite Analize stanja i trendova, u slučaju značajnih odstupanja poduzimat će se korektivne aktivnosti kako bi se ostvarili postavljeni posebni ciljevi i za njih definirani specifični pokazatelji.

Grad Zadar, kao središte urbanog područja i nositelj izrade ovog strateškog dokumenta, temeljem provedene analize izrađuje izvješće o provedbi SRUP-a najmanje jednom godišnje. Izvješće će biti izrađeno temeljem uputa koje će nadležno Ministarstvo dostaviti svim gradovima središtima urbanog područja. Izrađeno izvješće potrebno je predstaviti Partnerskom vijeću i Koordinacijskom vijeću. Koordinacijsko vijeće daje mišljenje na predstavljeno izvješće. Temeljem *Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* (NN 147/14, 123/17, 118/18), izvješće o provedbi SRUP-a za prethodnu godinu dostavlja se Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije najkasnije do 31. srpnja tekuće godine. Transparentnost i participativnost provedbe *Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027.* osigurat će se javnim objavljivanjem godišnjeg izvješća na mrežnim podstranicama Grada Zadra koje su namijenjene informiranju najšire javnosti o važnosti i rezultatima provedbe ITU mehanizma.

Sukladno *Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* (NN 147/14, 123/17, 118/18), svi planski dokumenti politike regionalnoga razvoja podliježu postupku vrednovanja tijekom izrade, tijekom provedbe te nakon provedbe. To sustavno praćenje temeljit će se na *Pravilniku o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnoga razvoja* (NN 121/15). *Strategija razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027.* u sebi sadrži zaključke vrednovanja provedenog u fazi izrade dokumenta.

Tijekom implementacije ovog dokumenta provodit će se kontinuirano vrednovanje, sukladno donesenom planu vrednovanja, a koji definira što će se i kada vrednovati. Grad Zadar, kao središte UP Zadar i nositelj izrade planskog dokumenta, 1. kolovoza 2022.

godine donio je *Odluku o početku postupka vrednovanja i Plan vrednovanja* (KLASA: 302-01/22-01/05; URBROJ: 2198/01-8-22-1).

Prethodno vrednovanje SRUP-a provodi nezavisno stručno tijelo, istodobno s izradom Strategije, a u skladu s planom vrednovanja i metodologijom propisanom navedenim Pravilnikom. Vrednovanje tijekom izrade (prethodno vrednovanje) se provodi tijekom izrade planskog dokumenta. Osnovna svrha je poboljšanje kvalitete, relevantnosti i koherentnosti Strategije te kvalitete cjelokupnog procesa programiranja. Prethodno vrednovanje pruža potrebnu osnovu za praćenje i buduće vrednovanje, na način da osigurava oblikovanje jasnih i mjerljivih ciljeva te pokazatelja za praćenje ostvarenja ciljeva.

Prvi izvještaj o tijeku provedbe očekuje se u 2025. godini. Tako osmišljen proces obveznog izvještavanja omogućuje donositeljima odluka da tijekom provedbe utvrde odstupanja u provedbi i ostvarenju ciljeva i slijedom toga poduzmu potrebne korake prilagodbe.

Konačno izvješće o ostvarenim rezultatima izradit će se po završetku provedbenog razdoblja, tijekom 2028. godine. To izvješće će sublimirati sva godišnja izvješća te će se ocijeniti cjelokupan utjecaj, odnosno djelotvornost koju je implementacija SRUP-a imala na UP Zadar. Završni korak po podnošenju ovog izvještaja, a koji omogućuje kvalitetno buduće planiranje za novo financijsko razdoblje, je definiranje prijedloga za unaprijeđenje strateškog planiranja i smjernica za budući rast. Sukladno načelima transparentnosti i uključivosti svih zainteresiranih dionika u ovaj proces, završno izvješće o provedbi, kao i sva godišnja izvješća, bit će objavljeni na mrežnim podstranicama Grada Zadra na kojima se prati razvoj UP-a Zadar koji je definiran ovim strateškim dokumentom i implementacija ITU mehanizma na ovom području.

13. PRILOZI

Prilog 1 - Dokument provedene Analize stanja (SWOT/ PESTLE)

Prilog 3 - Sažetak rezultata prethodnog vrednovanja

Prilog 4 - Odluka o osnivanju partnerskog vijeća i imenovanim članovima te izvještaji o provedenom konzultacijskom postupku

Prilog 5 - Odluka o osnivanju Koordinacijskog vijeća

Nacrt UP ZADAR

STRATEGIJA RAZVOJA URBANOG PODRUČJA ZADAR 2021. – 2027.

Analiza stanja i trendova

Izrada: Sveučilište u Zadru

Zadar
Rujan 2022.

Sadržaj

1. UVOD	4
2. METODOLOGIJA.....	10
3. OSNOVNA PRIRODNO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA U FUNKCIJI RAZVOJA	12
3. 1. Prostorni obuhvat i geografski položaj.....	12
3. 2. Uzajamnosti prirodno-geografskih obilježja i društveno-gospodarskog razvoja	14
4. POSTOJEĆE STANJE I TRENDOVI.....	20
4. 1. Društvo	20
4. 1. 1. Demografska obilježja	20
4. 1. 1. 1. Broj stanovnika i prostorni razmještaj stanovništva	20
4. 1. 1. 2. Prirodno kretanje stanovništva.....	23
4. 1. 1. 3. Migracije stanovništva	25
4. 1. 1. 4. Opće kretanje stanovništva	28
4. 1. 1. 5. Dobno-spolni sastav stanovništva	30
4. 1. 1. 6. Narodnosni sastav stanovništva i nacionalne manjine	33
4. 1. 2. Društvena infrastruktura.....	35
4. 1. 2. 1. Stanovanje i stambeni fond.....	36
4. 1. 2. 2. Zdravstvena infrastruktura	38
4. 1. 2. 3. Kulturna infrastruktura.....	40
4. 1. 2. 4. Sportsko-rekreacijska infrastruktura	42
4. 1. 3. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi.....	45
4. 1. 3. 1. Socijalno stanje.....	45
4. 1. 3. 2. Dostupnost i korištenje socijalnih usluga	47
4. 1. 3. 3. Kriminalitet i sigurnost građana.....	49
4. 1. 4. Odgoj i obrazovanje	55
4. 1. 4. 1. Obrazovni sastav stanovništva	56
4. 1. 4. 2. Predškolski odgoj.....	58
4. 1. 4. 3. Osnovnoškolsko obrazovanje.....	60
4. 1. 4. 4. Srednjoškolsko obrazovanje	62
4. 1. 4. 5. Visokoškolsko obrazovanje	65
4. 1. 4. 6. Cjeloživotno obrazovanje	68
4. 1. 5. Tržište rada	70
4. 1. 5. 1. Radna snaga.....	70
4. 1. 5. 2. Zaposlenost	71

4. 1. 5. 3. Prostorna kretanja radne snage.....	73
4. 1. 5. 4. Nezaposlenost.....	74
4. 2. Gospodarstvo	76
4. 2. 1. Opća gospodarska kretanja.....	77
4. 2. 1. 1. Bruto domaći proizvod	77
4. 2. 1. 2. BDP po stanovniku.....	80
4. 2. 1. 3. Ostvarenje proračuna	81
4. 2. 2. Zaposlenost	84
4. 2. 3. Poslovno okruženje.....	86
4. 2. 3. 1. Obrtništvo	86
4. 2. 3. 2. Kretanje broja tvrtki registriranih na UP-u Zadar po djelatnostima	91
4. 2. 3. 3. Veličina tvrtki registriranih sa sjedištem na UP-u Zadar	94
4. 2. 3. 4. Ukupni prihodi i dobit/gubitak tvrtki sa sjedištem na UP-u Zadar	96
4. 3. Infrastruktura	110
4. 3. 1. Vodoopskrbna infrastruktura	111
4. 3. 2. Javni sustav odvodnje	114
4. 3. 3. Gospodarenje otpadom.....	118
4. 3. 4. Energetska infrastruktura.....	119
4. 3. 4. 1. Proizvodnja energije	119
4. 3. 4. 2. Potrošnja	122
4. 3. 4. 3. Infrastruktura	123
4. 3. 4. 4. Energetska učinkovitost.....	125
4. 3. 5. Promet	127
4. 3. 5. 1. Cestovni promet	127
4. 3. 5. 2. Javni cestovni prijevoz	128
4. 3. 5. 3. Promet u mirovanju, biciklistički i pješački promet.....	131
4. 3. 5. 4. Pomorski promet.....	132
4. 3. 5. 5. Zračni promet	136
4. 3. 5. 5. Telekomunikacijska infrastruktura i pošta	139
4. 4. Urbano okruženje	141
4. 4. 1. Gospodarenje okolišem i izloženost rizicima.....	141
4. 4. 2. Upravljanje javnim urbanim površinama	145
4. 5. Okvir upravljanja razvojem	147
5. SWOT ANALIZA.....	149

Literatura i izvori 160

1. UVOD

U sklopu priprema za implementaciju mehanizma kohezijske politike usmjeren na održivi urbani razvoj pod naslovom *Integrirana teritorijalna ulaganja* 12. listopada 2015. godine donesena je Odluka o ustroju i sastavu Urbanog područja Zadar. Sastav Urbanog područja Zadar čine sljedeće jedinice lokalne samouprave: Grad Zadar, Grad Nin i Općine Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Ražanac, Sukošan, Škabrnja, Vrsi i Zemunik Donji. Teritorijalni obuhvat UP Zadar određen je u skladu s nacionalno određenim kriterijima i terminologijom definiranom Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18), urbana područja ustrojena su s namjerom optimalnog planiranja, usklađivanja i provedbe politike regionalnog razvoja, pri čemu su posebno tretirani gradovi i gravitirajuća im područja. Osnovni kriterij za određivanje prostornog obuhvata urbanih područja je da najmanje 30 % zaposlenih dnevnih migranata svakodnevno iz svojih jedinica lokalne samouprave zbog posla putuju u najbliže veće gradsko središte. S obzirom na veličinu Zadra riječ je o tzv. većem urbanom području, a njim nisu obuhvaćeni svi dijelovi Zadarske županije koji su doista po mnogim društvenim i gospodarskim funkcijama najbliže povezani sa Zadrom kao jednim od najvećih hrvatskih gradova, položenih u središnjem dijelu hrvatskog Jadrana.

S obzirom na to da se u odnosu na 2015. po najnovijim dostupnim podacima (s napomenom da još nisu dostupni oni utvrđeni Popisom stanovništva, kućanstava i stanova 2021., stanje nije bitno promijenilo, 15. studenoga 2021. nadležnom Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske Unije poslano je očitovanje o tome da se prostorni obuhvat UP-a Zadar nije promijenio. To je učinjeno u skladu sa *Smjernicama za uspostavu urbanih područja i izradu strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021. – 2027.* Prema tome, UP Zadar čine dva grada i trinaest općina, odnosno sljedeće jedinice lokalne samouprave:

Grad Zadar

Grad Nin

Općina Bibinje

Općina Galovac

Općina Kali

Općina Kukljica

Općina Novigrad

Općina Poličnik

Općina Posedarje

Općina Preko

Općina Ražanac

Općina Sukošan

Općina Škabrnja

Općina Vrsi

Općina Zemunik Donji.

Dosadašnja provedba ITU mehanizma UP Zadar temeljila se na Strategiji razvoja urbanog područja Zadar 2014. – 2020. Ta je Strategija bila izrađena u skladu sa *Smjernicama za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje* (2015) koje je izradilo Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Strategijom su prostorno obuhvaćene sve jedinice lokalne samouprave koje čine Urbano područje Zadar, a sadržajno su obuhvaćena sva relevantna područja društvenoga i gospodarska razvitka te postavljena četiri osnovna cilja:

Cilj 1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji

Cilj 2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga

Cilj 3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša

Cilj 4. Dobro upravljanje.

Ti su ciljevi definirani na temelju sljedećih kriterija:

a) relevantnost – zašto je određeni cilj značajan u odnosu na situaciju u urbanom području te je li njegova relevantnost potkrijepljena nalazima analize stanja i SWOT analize;

b) očekivani načini postizanja ciljeva – koji problemi će se pokriti i koji učinci će biti postignuti njegovom implementacijom; te

c) dosljednost – usklađenost ciljeva SRUP-a s ciljevima u ključnim strateškim dokumentima na regionalnoj, nacionalnoj i EU razini odnosno s relevantnim sektorskim dokumentima uključujući i one na lokalnoj razini.

Za svaki su cilj bili utvrđeni relevantni pokazatelji učinka koji su određeni očekivanim vremenom ostvarenja te su kvantificirani. Unutar svakog cilja definirani su prioriteti, a za svaki prioritet utvrđene su konkretne mjere. Potrebno je istaknuti da su ciljevi istaknuti u Strategiji ujedno usuglašeni sa Specifičnim ciljevima iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija (OPKK) i iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali (OPULJP).

Strategijom je definirano deset strateških projekata:

1. Novi kampus – Centar novih tehnologija, edukacije i kulturnih resursa Sveučilišta u Zadru
2. Centar za mlade
3. Razvoj urbane mobilnosti
4. Razvoj luke Gaženice
5. Modernizacija Zračne luke Zadar u Zemuniku
6. Izgradnja županijskog centra za gospodarenje otpadom u Biljanima Donjim
7. Sanacija odlagališta Dikla
8. Izgradnja mreže odvodnje u Urbanom području
9. Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže i sanacija gubitaka vode u sustavu Urbanog područja
10. Muzej Dvije palače / Centar za baštinu.

Provedba projektnih aktivnosti predviđenih mjerama i prioritetima financirala se velikim dijelom bespovratnim sredstvima alociranim putem mehanizma Integralnih teritorijalnih ulaganja (ITU), bespovratnim sredstvima iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020., ali i iz drugih EU fondova i drugih izvora financiranja od strane državnih tijela, jedinica lokalne samouprave i dr. Tijekom provedbe Strategije implementirane su predviđene mjere što je rezultiralo napretkom postignutim u uklanjanju problema utvrđenih detaljnom analizom stanja koja je bila podloga za izradu Strategije. Isto tako, osmišljeni su i najvećim dijelom ostvareni oni projekti čiji je opći cilj funkcionalna integracija Urbanog područja Zadar unutar kojega se uvažavaju posebnosti, mogućnosti, potrebe i ograničenja urbane jezgre unutar Grada Zadra te urbanih i mješovitih te prevladavajućih ruralnih zona u drugim jedinicama lokalne samouprave.

Značajan napredak ostvaren je u pogledu sva četiri osnovna cilja. Posebno nastojanje uloženo je u ublažavanju asimetrije institucionalnog i razvojnog potencijala Grada Zadra i drugih jedinica lokalne samouprave koje su u odnosu na Grad Zadar u nepovoljnijem položaju s obzirom na ljudske, financijske i druge materijalne resurse. Naravno, takvu asimetriju nije moguće u potpunosti anulirati, ali potrebno je i dalje raditi na izgradnji dobrog sustava upravljanja koji će i periferne dijelove UP Zadar uvažavati u odnosu na unaprjeđenje životnog standarda, poboljšanje društvenih sadržaja, dostupnosti kvalitetnih usluga te unaprjeđenje konkurentnoga gospodarstva koje će se zasnivati na sinergijskim učincima s ciljem komplementarnoga, međusobno nadopunjujućega gospodarskog sustava u kojemu se postiže sektorska suradnja (npr. turizma, ugostiteljstva i poljoprivrede), a izbjegavaju kolizije i potencijalni konflikti (npr. u pogledu intenzivne marikulture i turizma s jedne i zaštite okoliša s druge strane). Na tome će i dalje trebati raditi pa je to jedan od

razloga pristupanja izradi Strategiji razvoja urbanog područja Zadar 2021. – 2027. Poseban problem koji je nije riješen pa je prenesen i u aktualno strateško razdoblje je optimizacija opterećenja prostora ljudskim aktivnostima. To je izazov s kojim se nije lako nositi niti na globalnoj razini, a podrazumijeva uspostavu ravnoteže, odnosno harmonije, između zadovoljenja različitih potreba stanovništva UP-a Zadar i potrebe da se ono što manje odrazi na stanje okoliša u kontaktnom morsko-obalnom-zaobalnom području velike bioraznolikosti ali i izloženosti različitim oblicima često nerazboritoga gospodarskog korištenja.

Intervencije u smislu infrastrukturne izgradnje i opremanja kao i osmišljavanja i provedbe konkretnih programa u društvenom i gospodarskom sektoru UP-a Zadar najvećim dijelom su pratile zadane ciljeve, a unutar njih prioritete i mjere. Pravovremena provedba intervencija ostvarena je u svim slučajevima gdje su nositelji aktivnosti već imali pripremljenu projektnu dokumentaciju ili su je brzo i kvalitetno izradili unutar provedbenoga strateškog razdoblja. To je bilo lakše učiniti u onim aktivnostima u kojima nije bilo potrebno izraditi zahtjevniju tehničku dokumentaciju i ishoditi odgovarajuće dozvole javnopravnih tijela. Potrebno je naglasiti otežavajuće okolnosti na koje dionici UP-a Zadar nisu mogli utjecati, a to su neriješeni imovinsko-pravni odnosi, anakronizam katastarskih evidencija i zemljišno-knjižnih dokumenata, pandemija COVID-19 te problemi na tržištu radne snage i usluga što je rezultiralo raskorakom u planiranim financijskim sredstvima i onima koja su potrebna za kvalitetnu provedbu planiranih aktivnosti, što se posljedično odrazilo i na kašnjenje u realizaciji. Nažalost, općenit je problem i to što strateški i prostorno-planski dokumenti nisu posve usuglašeni pa se mnogo vremena troši na udovoljavanje besmislenim kriterijima i odredbama koje u pojedinim prostornim cjelinama jednostavno nije moguće udovoljiti (npr. osigurati dovoljno mjesta za promet u mirovanju u gradskoj jezgri unutar koje se tlocrtno poklapaju građevina i katastarska čestica na kojoj se objekt nalazi, bez obzira na režim vlasništva ili zaštite). Također, dinamika je ovisila o postupcima javne nabave koji su, s ciljem implementacije konkretnih projekata, prema javno dostupnim informacijama svi provedeni uredno, ali ponekad znatno dulje nego li je predviđeno (posebno u pogledu izgradnje županijskog centra za gospodarenje otpadom u Biljanima Donjim).

Projekti obnove postojećih građevina nerijetko kasne u provedbi zbog objektivnih okolnosti koje nisu sve negativne, štoviše pozitivne su i imaju pozitivne učinke, ali usporavaju provedbu planiranih aktivnosti. Takva su, primjerice, arheološka istraživanja očekivanih i neočekivanih otkrića povijesnih kulturnih slojeva u temeljima i zidovima Provedurove palače te u temeljima zgrade koju je nekada koristila Tehnička škola, a trenutačno se obnavlja za potrebe znanstvenih i nastavnih aktivnosti Sveučilišta u Zadru.

S obzirom na to da su mnogi ključni projekti u strateškom razdoblju 2014. – 2020. odnosili na intervencije u Gradu Zadru, mogao bi ste steći dojam kako su i u funkcionalnom smislu lokalizirane samo na Grad Zadar, preciznije na grad Zadar kao središnje naselje te jedinice lokalne samouprave i cijeloga urbanog područja. Primjerice, to se odnosi ponajprije na velike infrastrukturne projekte – *Obnova kompleksa bivše crkve i samostana sv. Nikole u Zadru, Izgradnja infrastrukture poduzetničke zone Crno – faza I, Razvoj i implementacija inteligentnog prometnog sustava i rekonstrukcije prometnice sa prioritizacijom vozila javnog prijevoza i biciklističkom stazom u gradu Zadru* i obnova stare Tehničke škole pod naslovom *Sveučilišna znanstveno-nastavna infrastruktura za 21. stoljeće*. Isto tako, U Zadru su locirani važni projekti *Poduzetnički inkubator u zadarskom naselju Bili brig* te *Centar za mlade* u nekadašnjoj vojarni Stjepana Radića. Posebno treba istaknuti i luku Gaženicu. Međutim, njihova realizacija u funkciji je cijeloga UP-a Zadar, pa i znatno većega prostora. Zbog koncentracije urbanih funkcija u Zadru koje nije moguće dislocirati na neki drugi dio unutar urbanog područja, intenzivna je dnevna i tjedna cirkulacija stanovnika svih jedinica lokalne samouprave koji u Zadru rade, u njemu se školuju te ostvaruju brojne usluge i različita prava. Važnije investicije vezane za područje izvan Zadra su modernizacija Zračne luke Zadar te izgradnja županijskog centra za gospodarenje otpadom u Biljanima Donjim.

Najvažnijim projektima koji se financiraju iz tzv. ITU mehanizma omogućuje se povoljno okruženje za razvoj poduzetništva (Poduzetnička zona Crno i Poduzetnički inkubator na Bilom brigu), poboljšava se pristup visokokvalitetnim socijalnim uslugama i relevantnim obrazovnim sadržajima (Sveučilišna znanstveno-nastavna infrastruktura za 21. stoljeće) i angažira te obogaćuje kulturna baština koja nije samo turistički resurs već i živi mehanizam koji generira različite ekonomske aktivnosti (primjerice, projekt *Obnova kompleksa bivše crkve i samostana sv. Nikole u Zadru*).

Vrlo je važno održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša, što se na poseban način ogleda u funkcioniranju prometnog sustava. Zbog toga je nužno jačanje javnog putničkog prometa, smanjenje pritiska i ekološkog otiska automobilima uz poticanje korištenja ekološki prihvatljivih rješenja (npr. bicikli). Sve to se provodi kroz složen projekt *Razvoj i implementacija inteligentnog prometnog sustava i rekonstrukcije prometnice sa prioritizacijom vozila javnog prijevoza i biciklističkom stazom u gradu Zadru*. Vrlo su važni strateški projekti *Razvoj luke Gaženice* i *Modernizacija Zračne luke Zadar* u Zemuniku. Dok je u Gaženici ostvarena glavnina poslova na uređenju putničkog terminala, još uvijek se uređuje ribarska luka, modernizacija Zračne luke Zadar provodi se fazno i sporije, sve u skladu s raspoloživim financijskim sredstvima.

Revitalizacija *brownfield* područja, posebno bivših vojnih sadržaja, ostvaruje se rekonstrukcijom i uređenjem bivšeg vojnog objekta (u sklopu nekadašnje vojarnje u ulici Stjepana Radića u Zadru) u prostor javnoga društvenog i kulturnog sadržaja – *Centra za*

mlade. To uključuje i drugu fazu projekta koja se odnosi na *Parterno uređenje okoliša Centra za mlade*. Osim što izravno pridonosi cilju razvoja konkurentnog gospodarstva temeljenog na aktivnoj međusektorskoj integraciji, *Poduzetnički inkubator na Bilom brigu* omogućuje i razvoj ljudskih potencijala.

Infrastrukturno zahtjevan je *Projekt poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Zadar – Petrčane* kojim je planirano proširenje izgrađenosti sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u gradu Zadru, objedinjavanje pročišćavanja otpadnih voda na uređaju za pročišćavanje Centar i rekonstrukcija sustava vodoopskrbe. Slično je i s aglomeracijama kojim je obuhvaćen zapadni dio UP-a (Grad Nin, Općina Vrsi), kao i najveći dio otoka Ugljana.

U aktualnom strateškom razdoblju 2021. – 2027. potrebno je dati naglasak i na one sadržaje koji mogu biti dislocirani, ili koji već postoje, ali su zapušteni ili nedovoljno iskorišteni, a mogu biti na dobrobit svih stanovnika UP-a Zadar, drugih stanovnika Zadarske županije, kao i posjetitelja ili drugih povremenih stanovnika / korisnika iz različitih dijelova Hrvatske, EU i svijeta. Takvi su, primjerice, fortifikacijski sustavi Sv. Mihovil na otoku Ugljanu i Fortica u Novigradu kao prvorazredni kulturni spomenici, ali i atrakcijska osnova turizma i drugih djelatnosti koje bi trebale diskretno evaluirati tu kulturnu baštinu koja značenjem nadilazi zadarsku regiju. Isto tako, na cijelom UP-u je potrebno osigurati najveći mogući standard održivog gospodarenja prostornim resursima u okolnostima klimatskih promjena, pojačanog pritiska na okoliš (uz ostalo i zbog pretjeranog fokusiranja na turizam i prateće djelatnosti) te globalne političke i ekonomske krize koji se na različite načine manifestiraju i u životima lokalnih zajednica. Neizostavno je provoditi one aktivnosti koje će ublažiti negativne demografske procese koji ugrožavaju biološku i ekonomsku vitalnost UP-a Zadar, a k tome skrbiti o kvaliteti života sve starijega i malobrojnijega stanovništva u većini naselja obuhvaćenih UP-om, od čega nisu izuzeta ni ruralna naselja u sastavu Grada Zadra koji je u pogledu društvene i gospodarske dinamike težište cijeloga UP-a.

2. METODOLOGIJA

Analiza stanja na UP-u Zadar temelji se na prikupljanju, obradi i sistematizaciji različitih izvora podataka te na informacijama prikupljenim tijekom razgovora na participativnim radionicama s četiri tematske skupine (fokus-grupe), u koje su bili uključeni relevantni dionici UP-a Zadar (javni i privatni sektor, udruge građana i druge organizacije). Isto tako, uvaženi su prijedlozi izneseni na sjednici Partnerskog vijeća UP-a Zadar. Obradene su sljedeće grupe kvantitativnih i kvalitativnih podataka:

- 1) statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku, evidencije specijaliziranih javnih ustanova i agencija, komunalnih tvrtki i dr.,
- 2) strategije i planovi na nacionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini,
- 3) zakonski i podzakonski akti,
- 4) znanstvene publikacije

Participativne radionice generirale su informacije ali i nacрте zaključaka u sljedećim područjima:

- 1) društvo
- 2) gospodarstvo
- 3) infrastruktura
- 4) okoliš (urbano okruženje)

Svrha cjelovite analize stanja je bio detaljno istražiti i zatim u optimalnom opsegu prikazati sve relevantne elemente prostornog razvoja UP-a Zadar. Pritom su u obzir uzeti postojeće stanje i trendovi za koje je opravdano pretpostaviti da će umnogome utjecati na budući društveni i gospodarski razvoj promatranog područja. Takva polazišna osnova kao i utvrđivanje aktualnih procesa na UP-u Zadar važni su za definiranje razvojnih potreba, mogućnosti i ograničenja, a u skladu s tim i za određivanje razvojnih smjerova, odnosno strateških ciljeva razvoja UP-Zadar. Pojedini dijelovi teksta, gdje je bilo potrebno, upotpunjeni su tematskim kartama koje su izrađene na temelju licenciranih ili otvoreno pristupačnih računalnih programa.

Mnogi relevantni statistički podatci nisu dostupni na razini naselja niti na razini JLS već samo na razini Županije. Ti, na županijskoj razini dostupni podatci, detaljno su analizirani i predstavljeni u *Osnovnoj analizi stanja* koja je sastavni dio dokumentacije *Plana razvoja Zadarske županije 2021. – 2027.* pa ih nema potrebe ponavljati jer je taj dokument javno

dostupan. U ovoj pak *Analizi stanja i trendova* dan je fokus na one teme i sadržaje koji jasno upućuju na osnovne društvena i gospodarska obilježja i procese.

Potrebno je naglasiti da neke izvanredne situacije i s njima povezane posljedice teško predvidjeti, a mogu imati velik, u nekim aspektima i presudan, utjecaj na prostornu preobrazbu i dinamiku provedbe strateških projekata na UP-u Zadar, poput globalne pandemije COVID-19 koja je obilježila završnu etapu prethodnog strateškog razdoblja ili pak aktualnu globalnu političku, energetska i financijsku krizu izazvano ili pak kataliziranu agresijom Ruske Federacije na Ukrajinu. Na razini UP-a teško je učinkovito upravljati takvim krizama, kako god bio dobro osmišljen plan oporavka i otpornosti definiran na EU i nacionalnoj razini. Stoga analiza stanja i trendova ima domete u okvirima poznatoga i mogućega, a u strateškom razdoblju 2021. – 2027. mogu se dogoditi zbivanja koja mogu djelomično ili posve demantirati na logičnim pretpostavkama definirane zaključke, prijedloge i planove.

3. OSNOVNA PRIRODNO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA U FUNKCIJI RAZVOJA

3. 1. Prostorni obuhvat i geografski položaj

UP Zadar središnje je položen prostor na hrvatskom dijelu Jadrana. Integrira otočni, obalni i zaobalni geografski profil unutar neposrednoga gravitacijskog utjecaja Zadra. Taj prostor obuhvaća površinu od 790 km² (od ukupno 3646 km² površine Zadarske županije), a na njemu, prema *Popisu stanovništva, kućanstva i stanova* provedenom 2021. godine, živi 108.015 stanovnika (od ukupno 159.766 stanovnika u Zadarskoj županiji). Dakle, na 21,7% površine Zadarske županije živi 67,6% stanovništva te jedinice područne (samo)uprave.

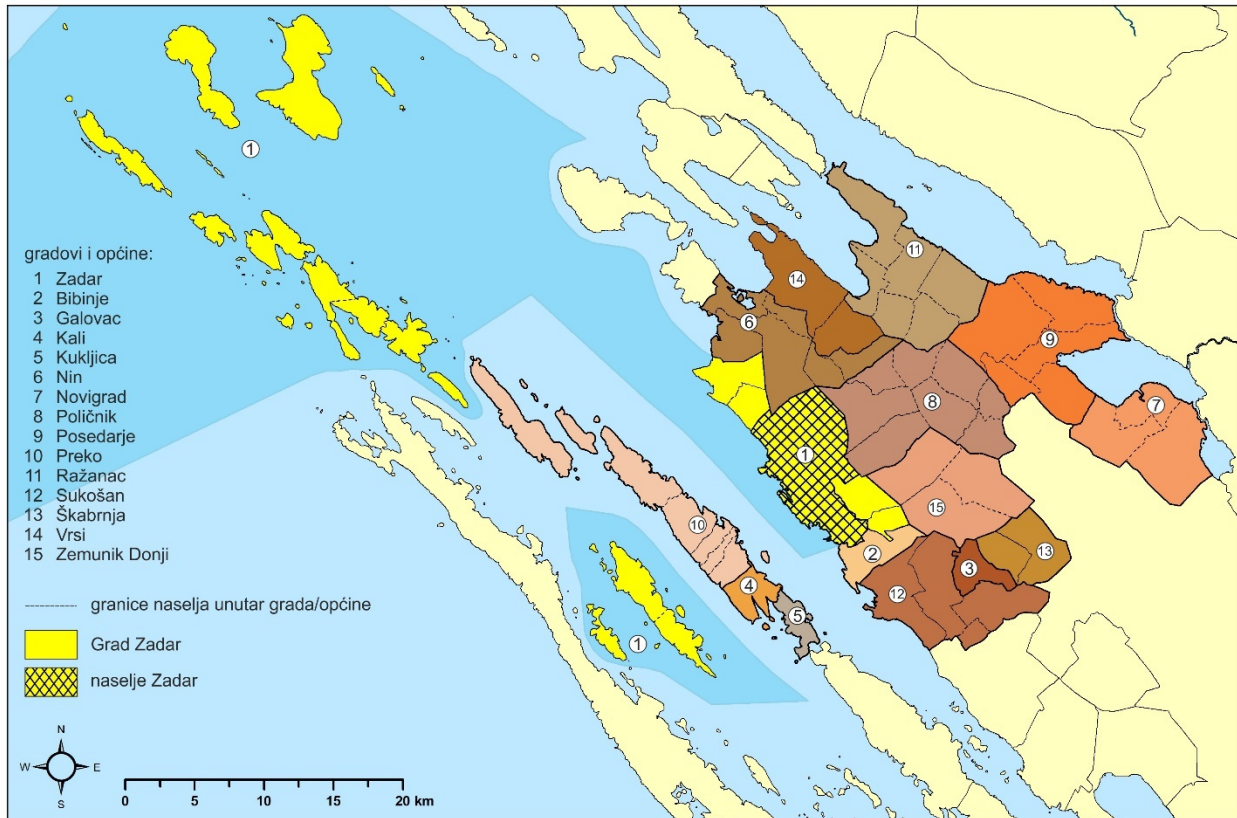
UP Zadar moguće je uvjetno podijeliti u četiri geografske razvojne cjeline, koje su međusobno prožete i nisu strogo omeđene prirodno-geografskim obilježjima već su definirane granicama JLS-ova (Slika 1):

Zona I – Obala: Grad Zadar, Grad Nin, Općina Bibinje, Općina Sukošan i Općina Vrsi

Zona II – Zaobalje bez izlaza na more: Općina Galovac, Općina Poličnik, Općina Škabrnja i Općina Zemunik Donji

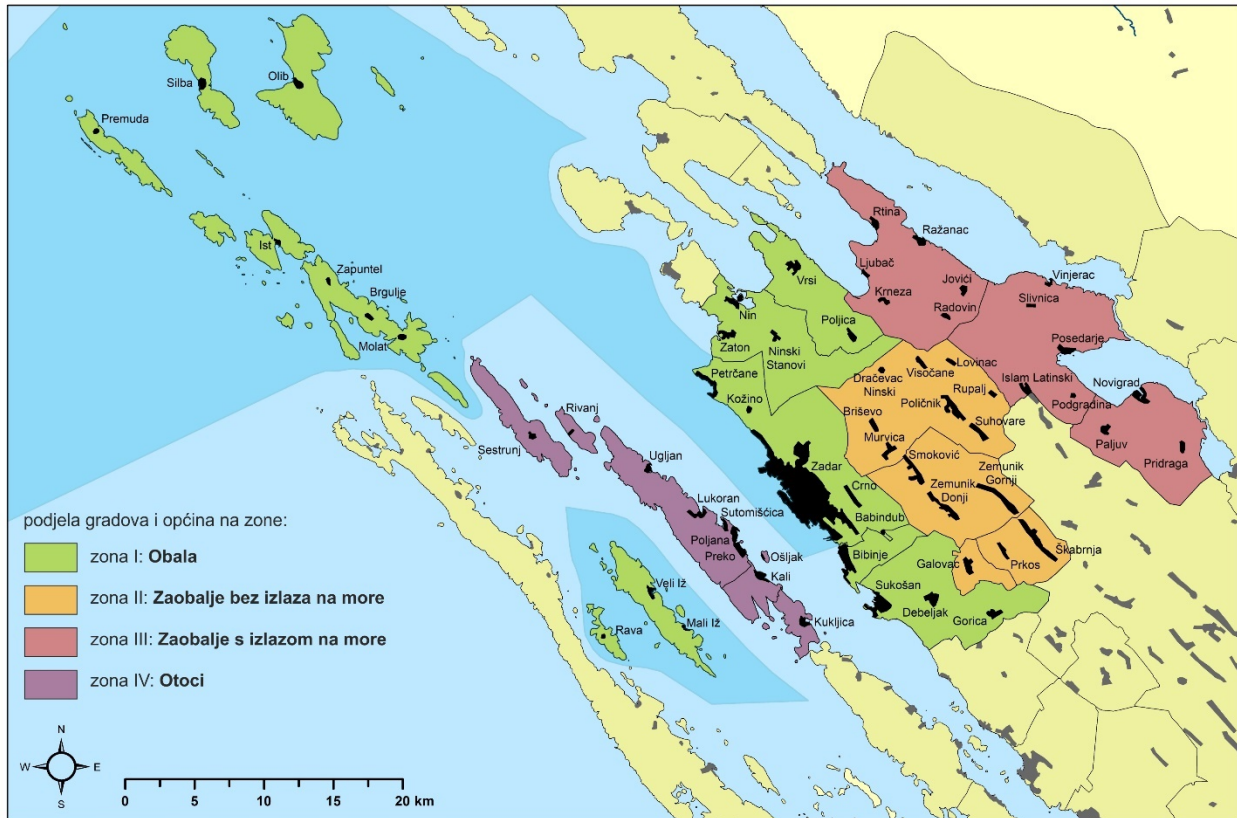
Zona III – Zaobalje s izlazom na more: Općina Ražanac, Općina Posedarje i Općina Novigrad

Zona IV – Otoci: Općina Preko, Općina Kali i Općina Kukljica.

Slika 1 Prostorni obuhvat i zone UP-a Zadar

Prirodno-geografski i funkcionalno otočna obilježja imaju svi otoci u sastavu Grada Zadra, kod koji je zbog udaljenosti, usitnjenosti i frekventnosti javnoga putničkog prijevoza inzularnost zapravo izraženija nego li je to slučaj na otočnim naseljima na otoku Ugljanu. Istodobno, izlaz na obalu imaju općine Ražanac, Posedarje i Novigrad s tim da velik dio njihova teritorija funkcionalno nema maritimna obilježja (slično je s pojedinim naseljima u Gradu Ninu i u Vrsima; Slika 2). To, naravno, ne znači da u tim općinama nisu izražene litoralne funkcije. Štoviše, ne može se zanemariti ribarska ili pak pomorska orijentacija mnogih stanovnika Novigrada, Posedarja, Vinjerca, Ražanca, Rtine i Ljubča, a u suvremeno doba upravo su obala i pripadajući akvatorij temeljni privlačni čimbenici razvoja turizma u tom dijelu UP-a. Ipak, taj je obalni pojas u drugom planu u odnosu na litoralizacijsku konvergenciju prema obali u gotovo neprekinutoj zoni od Zatona do Sukošana koja pripada Zoni I UP-a.

Slika 2 Geografski smještaj naselja na UP-u Zadar

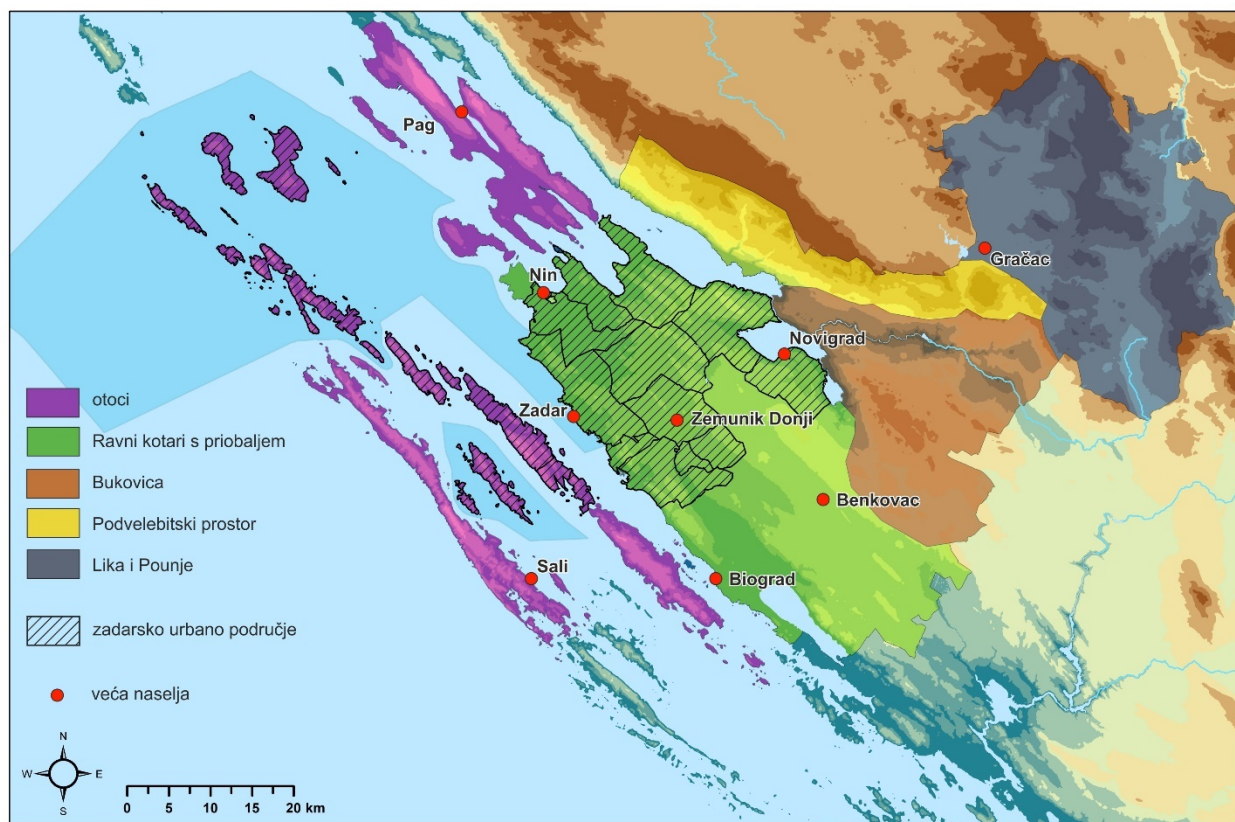
Važno je istaknuti još jednu geografsku determinantu koja se ne podudara s administrativnim ustrojem. Naime, Grad Zadar obuhvaća mnoga ruralna naselja pri čemu je njihova perifernost i taktilnost mnogo veća nego li je slučaj s mnogim naseljima u središnjem i zaobalnom dijelu UP-a. To ima i negativne implikacije kada se taj prostor razmatra na temelju pojedinih parametara i kriterija poput tzv. indeksa razvijenosti po kojemu je, primjerice, najudaljeniji i gotovo posve depopulirani otok Premuda u rangu najrazvijenijeg dijela UP-a pa i većeg dijela cijele Hrvatske!?

3. 2. Uzajamnosti prirodno-geografskih obilježja i društveno-gospodarskog razvoja

Geografski položaj i usmjerenost na more umnogome su odredili razvoj UP-a tijekom prošlosti, a i danas utječu na društveno-gospodarske značajke i procese. To se ponajprije odnosi na prevladavajuću karbonatnu geološku osnovu i s njom povezani krški reljef, ali i zone fliša i jezerskih naslaga s dubljim horizontima plodnoga tla, Csa klimu tj. sredozemnu

klimu s vrućim ljetom i Csb klimu tj. sredozemnu klimu s toplim ljetom s pripadajućim biljnim zajednicama, te, posebno važno Jadransko more koje funkcionira kao izvor života i medij komunikacije, što je pogodovalo razvoju pomorstva i ribarstva s marikulturom, a posljednjih desetljeća i intenzivnom razvoju turizma.

UP Zadar obuhvaća najveći dio ravnokotarskog i otočnog prostora Zadarske županije (Slika 3) i Osnovna prirodno-geografska obilježja i procesi umnogome utječu na oblikovanje krajolika te na prostornu organizaciju i svakidašnje društveno-gospodarske aktivnosti UP-a Zadar. Priroda, naime, nije samo geografska kulisa društvenih i gospodarskih procesa, nerijetko obilježenih površnim kratkovidnim iskorištavanjem s ciljem zadovoljavanja partikularnih financijskih ili sektorski fokusiranih interesa, nego je dragocjen čimbenik cijeloga sustava UP-a Zadar. Stoga su dragocjene zalihe pitke vode u (rijetkim) nadzemnim tokovima i u podzemlju, obradiva tla, šumski pokrov, petrografski kompleks s prevladavajućim vapnencem i dolomitima, ugodna klima s toplim i vrućim te pretežito suhim ljetima i blagim te oborinama bogatijim zimama (Slika 4) resurs kojemu treba pristupiti odgovorno, tj. razborito i s velikim oprezom.

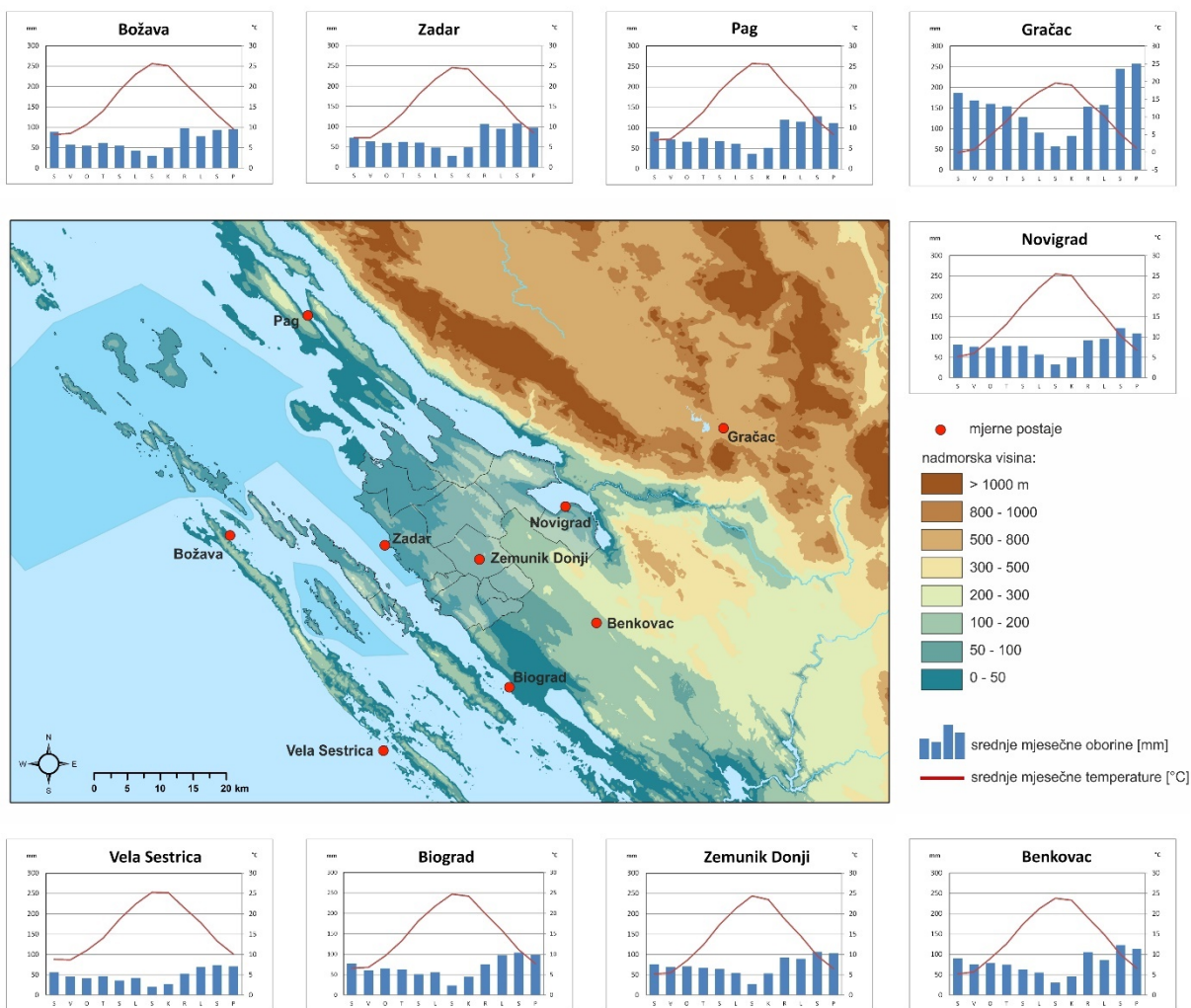

Slika 3 Prirodno-geografska raščlamba na UP-u Zadar u okviru Zadarske županije

Prirodni su resursi osnova razvoja poljodjelstva, stočarstva, šumarstva, pomorskih aktivnosti (brodarstva, brodogradnje, ribarstva, marikulture i dr.), energetike (ponajprije s obzirom na obnovljive izvore energije), industrije, turizma, ugostiteljstva, prometa, trgovine, ali i drugih djelatnosti. Istodobno, sastavnice raznolike prirodne baštine na dodiru mora i krša pod utjecajem sredozemnoga podneblja na UP-u Zadar:

- 1) oblikuju privlačan ambijent za stanovanje, odmor i rekreaciju,
- 2) čine važan temelj održivoga gospodarskog razvitka,
- 3) bivaju objekt znanstvenoga istraživanja i
- 4) motiv nadahnuća za stvaranje vrhunskih umjetničkih djela.

Prirodna obilježja UP-a Zadar uvelike su utjecala na tijek dosadašnjega društvenog i gospodarskog razvoja, utječući na odabir te kvantitativna i kvalitativna obilježja osnovnih ekonomskih aktivnosti, izgradnju prometne i stambene infrastrukture, ali i na način svakidašnjega života prilagođenog dnevnom i godišnjem prirodnom ritmu (promjenama godišnjih doba, vegetacijskih ciklusa, migracija kopnenih i morskih životinja i dr.). Ta su prirodna obilježja u više navrata detaljno obrađena u znanstvenoj literaturi pa ih nema potrebe ponavljati (primjerice u monografiji *Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije* objavljenoj 2014., ali i u monografijama o pojedinim prostornim cjelinama unutar UP-a Zadar poput knjiga *Zemunik u prostoru i vremenu* objavljene 2016., *Novigrad nekad i sad* objavljene 2016., *Kali*, objavljene 2017., *Župa Ljubač – zrcalo povijesnih i geografskih mijena u sjeverozapadnom dijelu Ravnih kotara* objavljene 2017., i *Bibinje* objavljene 2022.).

Slika 4 Klimadijagrami meteoroloških postaja na UP-u Zadar i neposrednom okružju

Suvremeni razvitak utemeljen na održivom, pametnom i uključivom rastu, a kadšto i odrastu, u mnogo manjoj mjeri ovisi o pojedinim prirodnim ograničenjima, osim ekstrema poput dugotrajnih suša u ljetnim mjesecima, povremenih vjetrova vrlo velike snage (orkanske bure zbog koje se prekida cestovni promet na dionici A1 između čvorova Sv. Rok i Maslenica te orkanskoj juga zbog kojeg se povremeno prekida pomorski putnički promet u zadarskom akvatoriju), rijetkih velikih anomalija temperature zraka i velikih količina oborina u kratkom razdoblju s razornim učincima (poput one koja se dogodila 11. rujna 2017.). Nažalost, često se događa da se pojedinci, rjeđe i neke zajednice, postavljaju superiorno prema prirodi, nastojeći u kratko vrijeme iskoristiti prirodne resurse (more, biljni svijet, građevinski kamen i dr.), bez ikakvih obzira prema ekosustavu, ali i prema svojem bližnjem. Primjerice, betonizacijom uskoga obalnog pojasa trajno se estetski

devastira i biološki osiromašuje dodirni prostor na sjecištu litosfere, hidrosfere, atmosfere i biosfere koji je, uostalom, jedan od glavnih čimbenika ugodnog životnog ambijenta i privlačan čimbenik turizma na UP-u Zadar.

Zahvaljujući povoljnom prometno-geografskom položaju na sjecištu mnogih prometnih pravaca Zadar je stoljećima jedno od ključnih urbanih žarišta na sjeveroistočnoj obali Jadrana čija je snaga natkrilila cijelu regiju, ne omogućivši razvoj drugih urbanih središta, osim djelomično na rubu UP-a u kojima su se isticali Nin i, u manjoj mjeri, Novigrad. Paradigma geografskog položaja s vremenom se mijenjala. U skladu sa sveobuhvatnim procesom litoralizacije dolazi do velike koncentracije društvenih i ekonomskih aktivnosti duž gotovo cijeloga ninsko-zadarsko-biogradskog priobalja što ujedno generira veliki pritisak na prostorne resurse, često s trajnom devastacijom ili pak degradacijom obalnih ekosustava. Istodobno, ravnokotarsko zaobalje s velikim potencijalom razvoja poljoprivrede kao i glavnina otočnog prostora izvan fokusa turističkih aktivnosti, postupno depopuliraju, usprkos sve boljoj prometnoj povezanosti (unutar regije, ali i unutar države i EU zahvaljujući ponajprije autocesti A1 i s njom povezanim državnim cestama, Zračnoj luci Zadar i Luci Gaženica), komunalnoj opremljenosti i dostupnosti različitih usluga. Urbanizacija se svela na demografsku koncentraciju u Zadru i obližnjim obalnim naseljima, a nije se disperzirala u okolni prostor tako da, barem u smislu rezidencijalne funkcije, u većoj mjeri rastereti jezgru UP-a. Iznimku čine sadržaji poduzetničkih zona u Općini Poličnik i Zračna luka Zadar (najvećim dijelom u Općini Zemunik Donji) koji su smješteni u zaobalju, a ostvaruju regionalno relevantne gospodarske funkcije. ITU mehanizam bi takvu koncentraciju trebao ublažiti dvojako: fizičkom disperzijom novih sadržaja u sve JLS-ove, uključujući ruralne dijelove Grada Zadra, te dostupnošću i otvorenošću postojećih i novih sadržaja u Zadru svim stanovnicima UP-a Zadar.

Tablica A. *Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – osnovna prirodno-geografska obilježja u funkciji razvoja*

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - položaj na središnjem dijelu hrvatskog Jadrana - komplementarnost prirodnih resursa mora, otoka, obale i zaobalja - bogata prirodna baština s mnogim zaštićenim dijelovima prirode <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontaktni i privlačni položaj može dovesti do konflikta među 	<ul style="list-style-type: none"> - povoljan geografski položaj omogućuje dostupnost i unaprjeđenje prometnog sustava - sinergija prirodnih resursa koja omogućuje diversifikaciju gospodarstva 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati komplementarne gospodarske aktivnosti koje imaju temelj u raznolikim prirodnim resursima (ribarstvo s marikulturom i poljoprivreda, turizam i dr.) - disperzija društvenih i gospodarskih aktivnosti na cijelom urbanom području - razvijati gospodarske aktivnosti uzimajući u obzir osjetljive ekosustave

<p>sektorima i različitim partikularnim interesima</p> <ul style="list-style-type: none">- prevelika koncentracija društvenih i gospodarskih aktivnosti uz uski obalni rub što dovodi do saturacije obale prekomjernom izgradnjom, bezobzirnim odnosima prema osjetljivim ekosustavima- izloženost posljedicama klimatskih promjena (meteorološki ekstremi, podizanje razine mora i dr.)		
---	--	--

4. POSTOJEĆE STANJE I TRENDOVI

Postojeće stanje i trendovi obrađeni su i prikazani u četiri tematske cjeline: 1) društvo, 2) gospodarstvo, 3) infrastruktura i 4) okoliš (urbano okruženje). Na temelju tako sistematizirane analize oblikovan je i sažeti pregled u obliku tzv. SWOT analize u kojoj su posebno izdvojeni ključne snage (*Strengths*), slabosti (*Weaknesses*), prilike (*Opportunities*) i prijetnje (*Threats*).

4. 1. Društvo

Analiza stanja vezana uz društveni aspekt razvoja urbanog područja Zadra obuhvaća sljedeće, za planiranje budućeg razvoja, bitne aspekte: demografska obilježja, socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi, društvena i zdravstvena infrastruktura te obrazovanje. Prikazani su trenutno stanje društva, društveni potencijal i ukazano je na razvojne probleme.

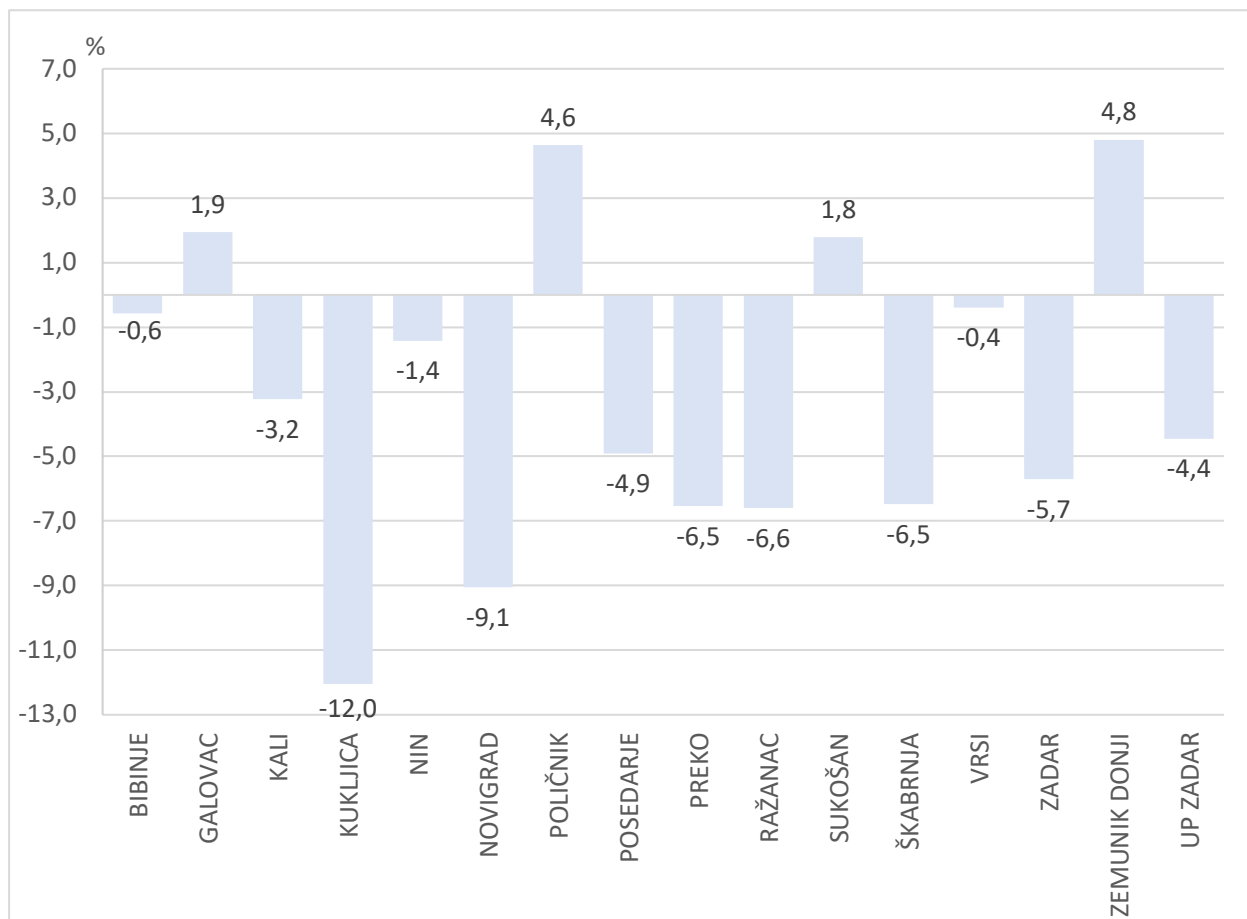
4. 1. 1. Demografska obilježja

Stanovništvo je skup osoba koje žive i rade na određenom prostoru te je odraz prošlih zbivanja, čimbenik sadašnjosti i subjekt budućnosti (Nejašmić, 2005). Značajke stanovništva konstantno se mijenjaju u vremenu i prostoru te je poznavanje demografskog potencijala određenog prostora izuzetno bitno za planiranje budućeg razvoja. Pri tome, važno je istražiti broj stanovnika, prirodno i prostorno kretanje te pojedine strukture stanovništva. U ovom poglavlju analizirani su broj stanovnika i njihov prostorni razmještaj na istraživanom području, prirodno kretanje stanovništva, migracije, dobno-spolni i etnički sastav. Vremenski okvir za analizu promjene broja stanovnika, prirodnog kretanja i migracija je biti posljednje međupopisno razdoblje (2011. – 2021.), dok su strukture stanovništva analizirane prema podacima popisa stanovništva 2011. godine, jer ti podaci još uvijek nisu dostupni za sve popisne kategorije za 2021. godinu.

4. 1. 1. 1. Broj stanovnika i prostorni razmještaj stanovništva

Prema podacima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2021. godine na UP-u Zadar živjelo je 108 015 stanovnika što je smanjenje od 4,4% u odnosu na 2011. godinu kada je na

tom prostoru živjelo 113 045 stanovnika. Od ukupno 15 jedinica lokalne samouprave (JLS) 11 ih je zabilježilo smanjenje broja stanovnika u posljednjem međupopisnom razdoblju. Jedino su općine Galovac, Poličnik, Sukošan i Zemunik Donji zabilježile demografski rast u navedenom razdoblju (Slika 5.). Od ukupno 70 naselja smještenih na analiziranom području samo 23 (32,9%) ih je zabilježilo povećanje broja stanovnika, dva su zabilježila stagnaciju dok je u 45 naselja zabilježena depopulacija.

Slika 5 Međupopisna promjena broja stanovnika jedinica lokalne samouprave urbanog područja Zadra od 2011. do 2021.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Najveće smanjenje broja stanovnika (preko 5,0%) u razdoblju od 2011. do 2021. godine zabilježile su općine Kukljica (-12,0%), Novigrad (-9,1%), Ražanac (-6,6%), Preko (-6,5%) i Škabrnja (-6,5%) (Tablica 1). Osim navedenih općina, značajno smanjenje broja stanovnika zabilježio je i Grad Zadar, prvenstveno zbog smanjenja broja stanovnika u pojedinim otočnim

naseljima (Rava, Veli Iž, Mali Iž, Ist, Molat i Olib). Grad Zadar, kao najveće naselje u Zadarskoj županiji, također je zabilježio smanjenje broja stanovnika od 5,8%.

Tablica 1. Broj stanovnika i međupopisna promjena broja stanovnika jedinica lokalne samouprave urbanog područja Zadra od 2011. do 2021.

JLS	2011.	2021.	Promjena 2011.-2021.
Bibinje	3.985	3.962	-0,6
Galovac	1.234	1.258	1,9
Kali	1.638	1.585	-3,2
Kukljica	714	628	-12,0
Nin	2.744	2.705	-1,4
Novigrad	2.375	2.160	-9,1
Poličnik	4.469	4.676	4,6
Posedarje	3.607	3.430	-4,9
Preko	3.805	3.556	-6,5
Ražanac	2.940	2.746	-6,6
Sukošan	4.583	4.665	1,8
Škabrnja	1.776	1.661	-6,5
Vrsi	2.053	2.045	-0,4
Zadar	75.062	70.779	-5,7
Zemunik Donji	2.060	2.159	4,8
UP Zadar	113.045	108.015	-4,4

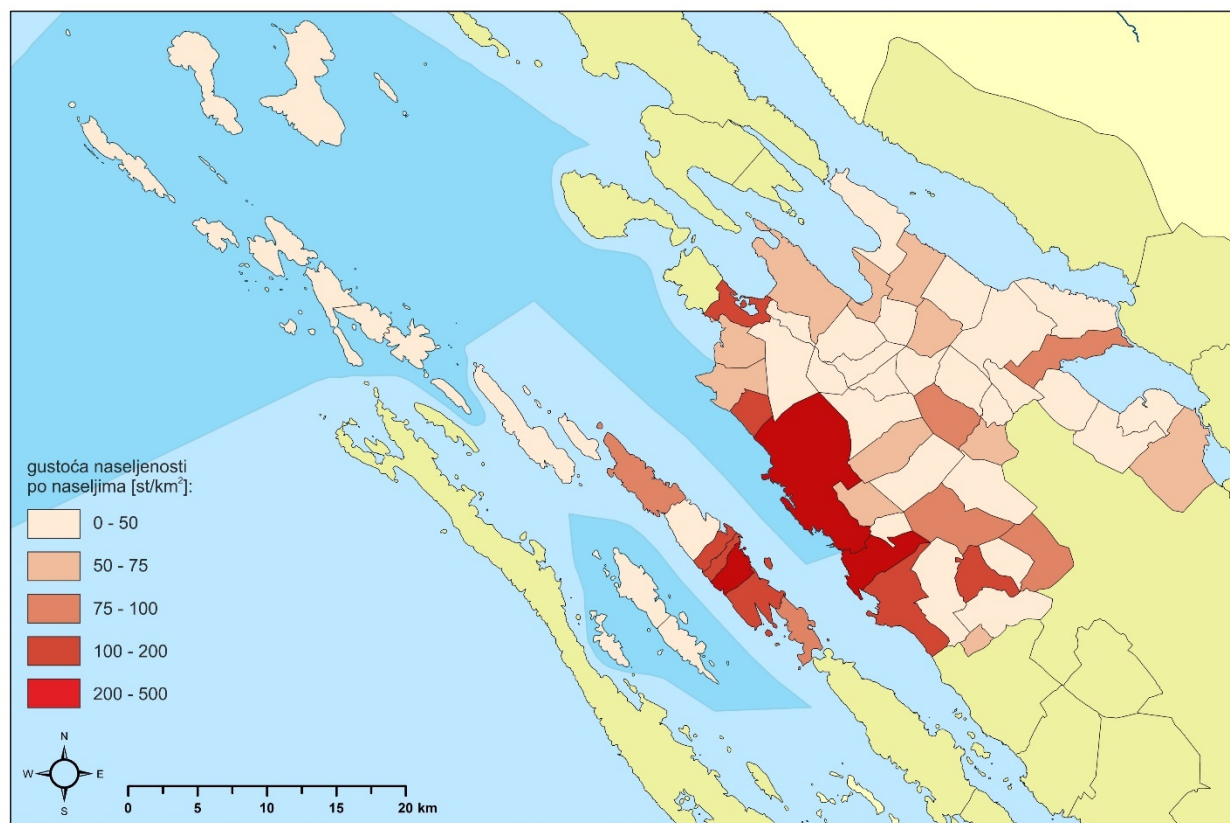
Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr ; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

U odnosu na ukupan broj stanovnika Zadarske županije 2021. godine (159.766 stanovnika) na urbanom području Zadra živjelo je 67,6% stanovnika županije. Na prostoru Urbanog područja Zadra prisutna je izrazita prostorna polarizacija stanovništva – u gradu Zadru živi čak 62,3% stanovništva. Razlog tome je činjenica da je Zadar regionalni centar županije te već desetljećima u skladu s društveno-gospodarskim razvojem te snažnom funkcijom rada u najvećoj mjeri privlači stanovništvo drugih dijelova županije te iz drugih dijelova Republike Hrvatske. Ako se tome pridoda stanovništvo ostalih naselja u sklopu Grada Zadar, tada je razvidno da čak 2/3 stanovništva urbanog područja živi na području jedne jedinice lokalne samouprave. Druge dvije najnaseljenije jedinice lokalne samouprave su općine Poličnik i Sukošan u kojima živi po 4,3% stanovništva UP-a Zadar (Tablica 2). Dakle, u tri populacijski najveće jedinice lokalne samouprave živi čak 68,7% stanovništva. S druge strane, gotovo 46,0% naselja ima između 101 i 500 stanovnika, ali u njima živi tek 8,5% stanovništva.

Tablica 2. Naselja prema veličini i broju stanovnika 2021. godine

Veličina naselja	Broj naselja	Udio u ukupnom broju naselja	Broj stanovnika	Udio u ukupnom broju stanovnika
0-100	10	14,3	549	0,5
101-200	11	15,7	1.799	1,7
201-500	21	30,0	7.382	6,8
501-1000	14	20,0	9.671	9,0
1001-2000	11	15,7	14.363	13,3
2001+	3	4,3	74.251	68,7

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

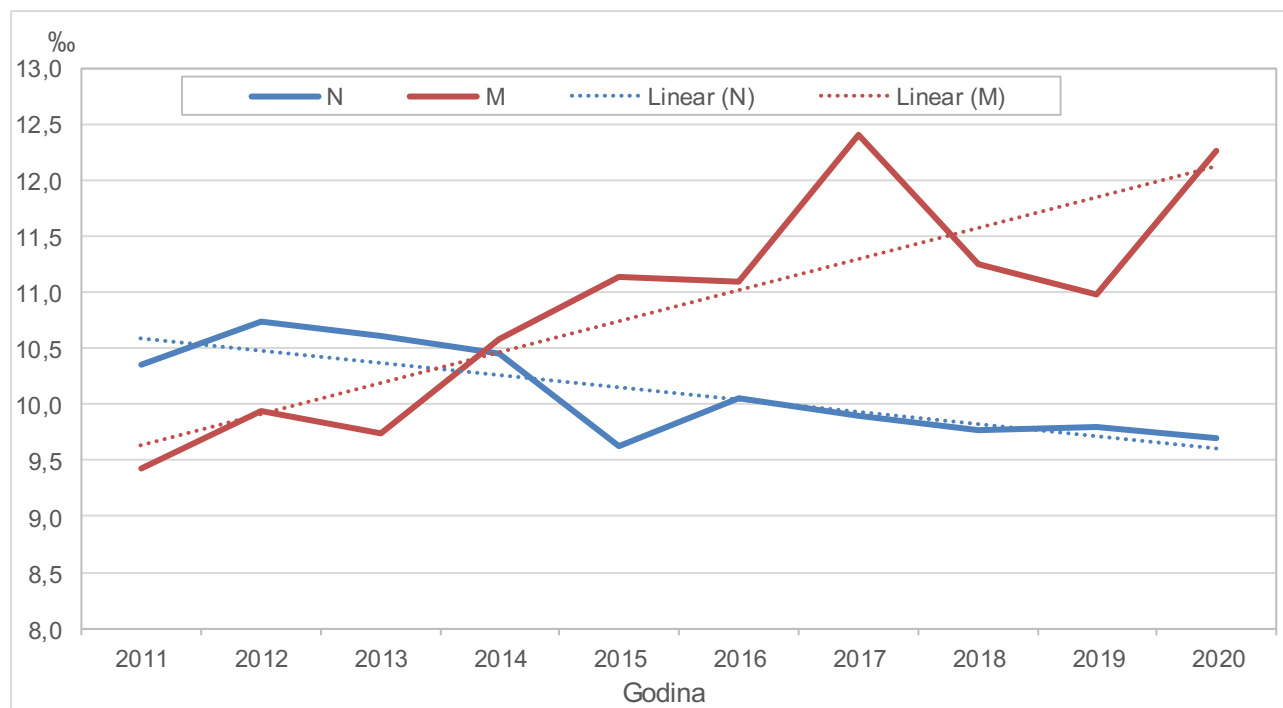
Slika 6 Gustoća naseljenosti UP-a Zadar po naseljima 2021. godine

4. 1. 1. 2. Prirodno kretanje stanovništva

Prirodno kretanje stanovništva odnosi se na kretanje broja (ili stope) rođenih i umrlih osoba na određenom razdoblju. Njihova rezultanta jest prirodna promjena koja može biti pozitivna (više rođenih nego umrlih), negativna (više umrlih nego rođenih) ili nulta (jednak broj rođenih i umrlih). Rodnost (natalitet) je pozitivna sastavnica prirodnog kretanja te se osim u apsolutnoj vrijednosti (broj rođenih u godini dana) često iskazuje kao stopa (broj živorođene djece na 1 000 stanovnika). S druge strane, mortalitet je negativna sastavnica prirodnog kretanja te se također izražava u apsolutnim ili relativnim vrijednostima (broj umrlih na 1 000 stanovnika) (Nejašmić, 2005).

Republika Hrvatska je još tijekom 1980-ih ušla u posttranzicijsku fazu demografske tranzicije koju karakteriziraju niske stope rodnosti i smrtnosti te niska ili negativna stopa prirodne promjene. Od 1991. do danas Hrvatska gotovo kontinuirano bilježi negativnu prirodnu promjenu (više umrlih od rođenih), uz iznimku 1996. i 1997. godine zbog kratkotrajnog *baby booma* nakon Domovinskog rata.

Zadarska županija je jedna od rijetkih koja je do početka 2000-ih imala pozitivnu prirodnu promjenu, ali nakon toga i ona, u većini godina, počela bilježiti negativnu prirodnu promjenu. Na UP-u Zadra, negativna prirodna promjena zabilježena je 2014. godine i od tada je kontinuirano negativna. U razdoblju od 2011. do 2020. godine zamjetan je trend povećanja stope smrtnosti uz istovremeni trend smanjenja rodnosti (Slika 7).

Slika 7 Kretanje stopa nataliteta (N) i mortaliteta (M) na urbanom području Zadra 2011. – 2020.

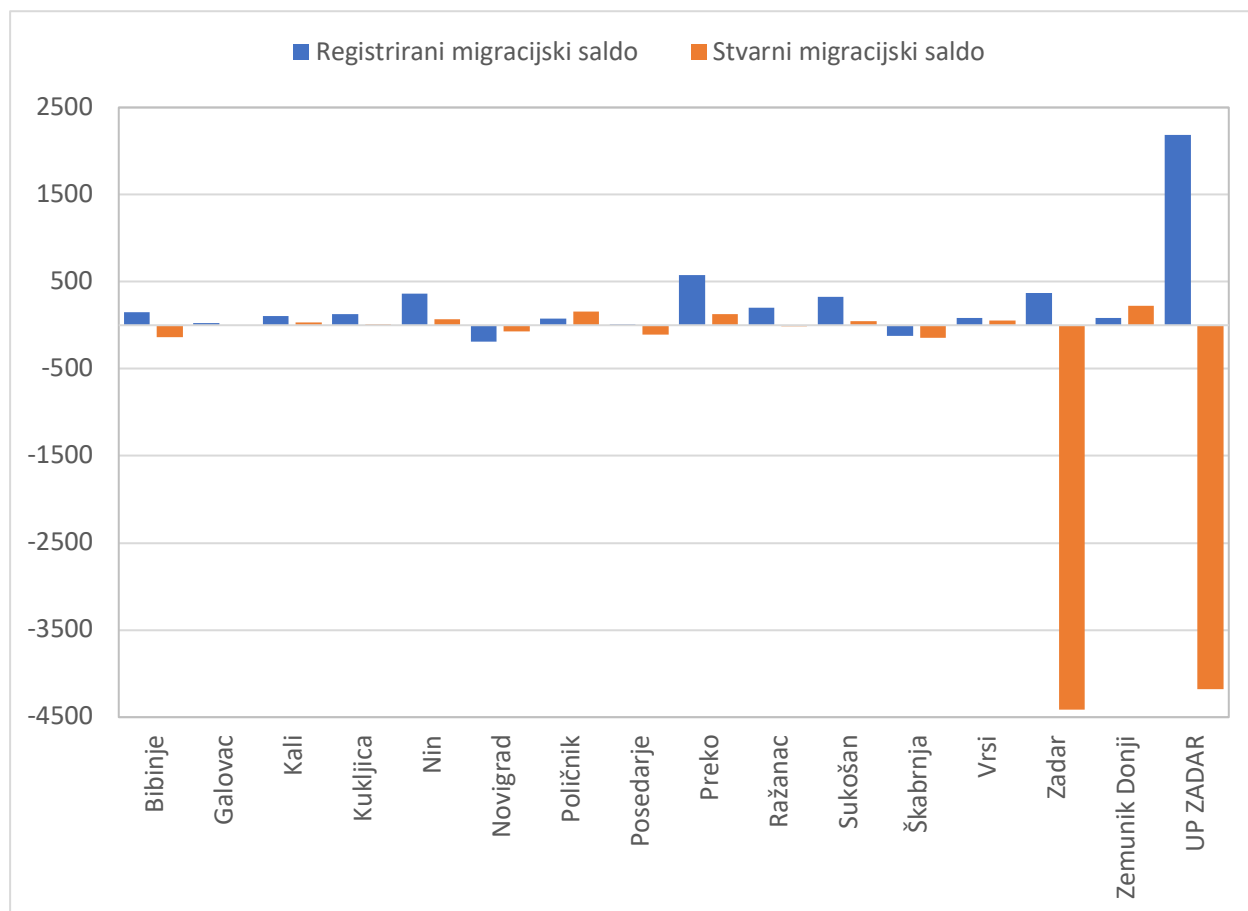
Izvor: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

U istom razdoblju samo su općine Bibinje, Galovac, Poličnik, Sukošan i Škabrnja te Grad Zadar imali pozitivnu prirodnu promjenu, dok je u ostalim jedinicama lokalne samouprave zabilježena višegodišnja prirodna depopulacija. Međutim, iako su navedene općine i Grad Zadar imali pozitivnu prirodnu promjenu u analiziranom desetogodišnjem razdoblju, zamjetna je tendencija smanjenja prirodne promjene te su tako u posljednjih pet godina samo općine Bibinje, Galovac, Poličnik i Škabrnja još uvijek imale pozitivnu prirodnu promjenu. Značajnu prirodnu depopulaciju posljednjih pet godina zabilježio je Grad Zadar. S obzirom na zabilježene dominantne trendove, može se očekivati da će se prirodna depopulacija nastaviti.

4. 1. 1. 3. Migracije stanovništva

Istraživanje i analiza migracija na području Republike Hrvatske su znatno otežani zbog nepostojanja registra migracije te se u znanstvenim istraživanjima najčešće koriste podaci Ministarstva unutarnjih poslova o prijavi/odjavi prebivališta. Međutim, dosadašnja istraživanja su pokazala da je opseg migracija u Hrvatskoj puno veći, pogotovo kad je riječ o

odlaznoj migraciji, jer ne odjavljuju svi prebivalište prilikom odlaska u inozemstvo zbog zadržavanja određenih beneficija u Hrvatskoj (zdravstveno osiguranje i sl.). U prilog toj tezi ide i usporedba navedenih službenih podataka i izračuna migracijskog salda na temelju broja stanovnika i prirodne promjene u međupopisnom razdoblju.

Slika 8 Usporedba registriranoga migracijskog salda i stvarnoga migracijskog salda na urbanom području Zadra 2011. – 2020.

Izvor: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Prema službenim podacima Državnoga zavoda za statistiku u razdoblju 2011. – 2020. UP Zadar imalo je pozitivan migracijski saldo od 2 182 stanovnika. Nadalje, u istom razdoblju samo su općine Novigrad i Škabrnja imale negativan migracijski saldo. Međutim, ako se na temelju broja stanovnika posljednjih dvaju popisa te prirodne promjene u međupopisnom razdoblju izračuna migracijski saldo, situacija je znatno nepovoljnija – UP Zadar zabilježilo je negativan migracijski saldo od čak 4 181 osoba, kao i četiri općine (Bibinje, Novigrad, Posedarje i Škabrnja) i Grad Zadar (Slika 8). U većini ostalih jedinica lokalne samouprave

stvarni migracijski saldo je bio manji od registriranog. Iznimku čine općine Poličnik i Zemunik Donji u kojima je stvarni migracijski saldo veći od registriranog. Najveća razlika između registriranog i stvarnog migracijskog salda zabilježena je u Gradu Zadru – registrirani saldo iznosio je 371, a stvarni -4 416 osoba. Jedan od značajnih čimbenika koji je potakao emigraciju iz Hrvatske, pa tako i s prostora UP Zadar, jest svakako ulazak Hrvatske u EU 2013. godine.

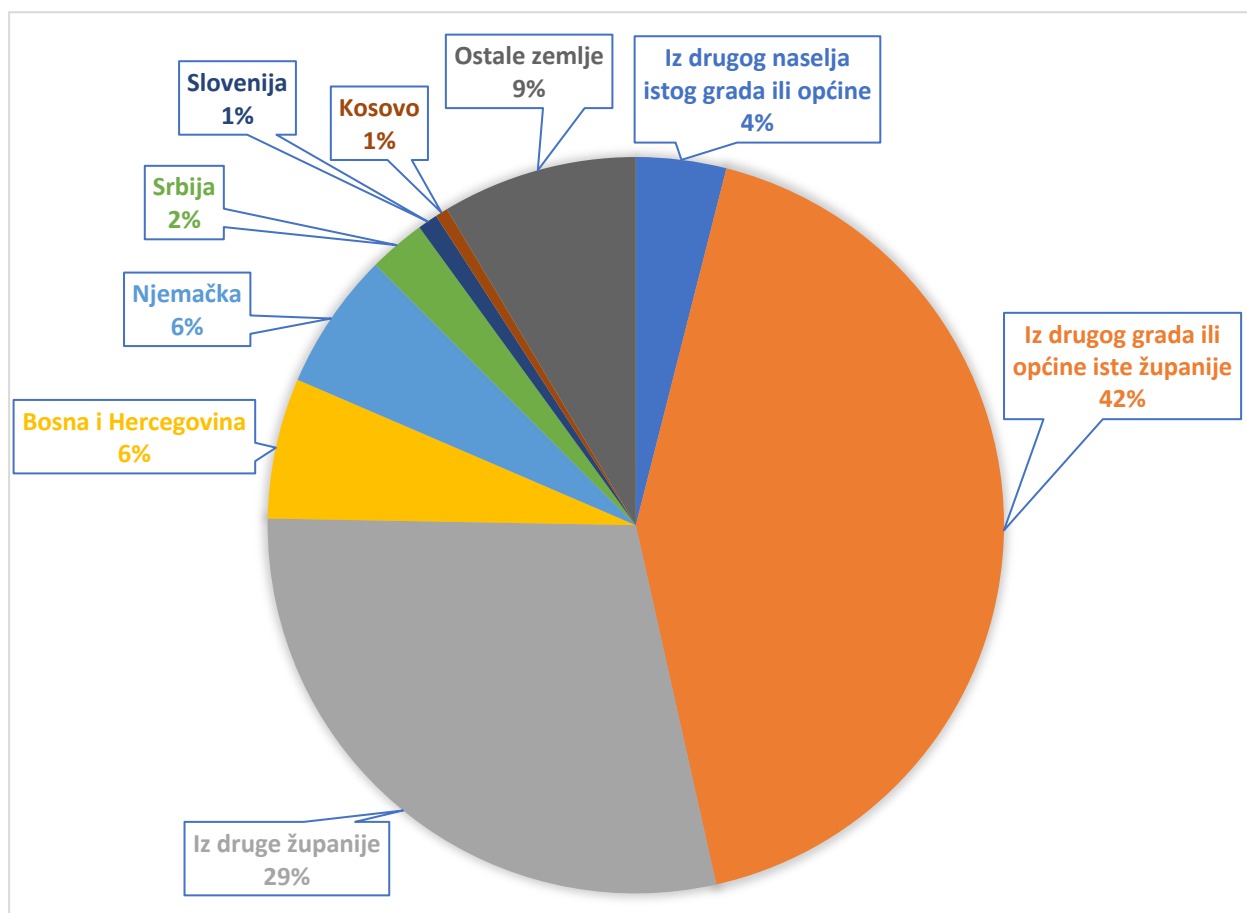
Tablica 3. Migracijska obilježja stanovništva UP Zadar 2011. godine

JLS	Od rođenja stanuju u istom naselju	Doseljeni								
		s područja RH				iz inozemstva				
		svega	iz drugog naselja istog grada ili općine	iz drugog grada ili općine iste županije	iz druge županije	svega	BiH	Njemačka	Srbija	Ostale zemlje
Bibinje	67,4	21,9	0,0	70,1	29,9	10,8	20,5	25,6	2,6	51,4
Galovac	68,8	27,9	0,0	88,7	11,0	3,3	14,6	34,1	0,0	51,2
Kali	71,4	22,0	0,0	70,3	29,4	6,6	12,0	15,7	1,9	70,4
Kukljica	57,4	25,9	0,0	71,4	28,6	16,7	16,8	5,0	1,7	76,5
Nin	51,1	34,7	6,6	64,9	28,4	14,2	27,1	19,9	3,3	49,6
Novigrad	13,7	80,3	0,4	85,4	14,2	6,0	3,5	63,4	0,7	32,4
Poličnik	60,5	31,0	15,2	66,8	17,7	8,5	5,8	43,5	1,6	49,2
Posedarje	57,5	36,3	10,9	58,7	30,4	6,2	18,8	40,8	8,1	32,3
Preko	46,7	44,1	8,8	58,6	32,6	9,2	10,3	20,1	4,0	65,6
Ražanac	54,8	34,9	12,4	54,8	32,7	10,3	7,6	50,7	1,3	40,5
Sukošan	58,0	32,6	8,1	66,9	24,9	9,3	16,8	35,7	3,7	43,7
Škabrnja	63,1	32,0	4,0	89,5	6,5	4,8	8,1	40,7	3,5	47,7
Vrsi	57,5	32,0	2,3	50,8	47,0	10,5	29,2	31,5	1,9	37,5
Zadar	47,3	38,6	4,7	50,6	44,5	14,1	28,1	22,1	11,8	38,0
Zemunik Donji	44,3	47,2	1,2	80,5	18,2	8,4	9,2	16,1	40,2	34,5
UP Zadar	49,9	37,7	5,3	56,4	38,2	12,4	25,0	24,5	10,1	40,5
Zadarska županija	46,4	38,9	7,1	53,3	39,6	14,7	24,2	22,0	21,9	31,9

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr

Prema podacima popisa stanovništva 2011. godine otprilike je podjednak broj onih koji su od rođenja živjeli na UP Zadar i onih koji su se doselili. Dakle, 49,9% stanovništva je od rođenja živjelo na analiziranom prostoru, 37,7% ih se doselilo s područja RH, a 12,4% iz inozemstva (Tablica 3). Analiza područja porijekla doseljenika pokazala je da je najviše doseljenih došlo iz drugih gradova i općina Zadarske županije (što upućuje na snažno unutaržupanijsko preseljavanje), a potom iz drugih županija (Slika 9).

U 11 od 15 jedinica lokalne samouprava zabilježeno je više domicilnog nego doseljenog stanovništva. Od jedinica u kojima je veći udio doseljenog stanovništva (Novigrad, Preko, Zadar i Zemunik Donji) zanimljiv je slučaj Općine Novigrad u kojoj je tek 13,7% stanovništva od rođenja živi u istom naselju, a preko 85,0% doseljenog stanovništva je doseljeno iz drugih gradova i općina Zadarske županije.

Slika 9 Doseljeno stanovništvo na UP Zadar 2011. godine s obzirom na područje doseljenja

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr

4. 1. 1. 4. Opće kretanje stanovništva

Opće kretanje stanovništva rezultat je prirodnog kretanja i konačne migracije. Međutim, za bolje razumijevanje dinamičnih značajki stanovništva nije dovoljna samo međupopisna promjena, već složeniji pokazatelji koji daju detaljniji uvid u demografske promjene na određenom prostoru u međupopisnom razdoblju. Pri tome se često korištena metoda jest

određivanje tipova općeg kretanja stanovništva koji pokazuju odnos i utjecaj prirodne promjene i migracije u određenoj populaciji. Ovisno o tome je li migracijski saldo pozitivan ili negativan, određuje se ima li neki prostor emigracijska ili imigracijska obilježja (Nejašmić, 2005).

U posljednjem međupopisnom razdoblju urbano područje Zadra imalo je najnepovoljniji emigracijski podtip općeg kretanja (E₄ – izumiranje), koje obilježava negativna prirodna promjena, negativna međupopisna promjena broja stanovnika i negativan migracijski saldo. Od 15 jedinica lokalne samouprave, njih pet imalo je jedan od emigracijskih tipova općeg kretanja (Bibinje, Novigrad, Posedarje, Škabrnja i Zadar). Najpovoljniji podtip općeg kretanja (I₁ – porast imigracijom) zabilježen je u općinama Galovac i Sukošan, gdje su sve promatrane komponente imale pozitivan predznak (Tablica 4).

Tablica 4. Tipovi općeg kretanja stanovništva na urbanom području Zadra za razdoblje 2011. – 2021.

JLS	Prirodna promjena 2011.-2020.	Međupopisna promjena broja stanovnika 2011. - 2021.	Migracijski saldo 2011. - 2021.	Tip općeg kretanja
Bibinje	115	-23	-138	E ₂
Galovac	24	24	0	I ₁ /E ₁
Kali	-84	-53	31	I ₄
Kukljica	-96	-86	10	I ₄
Nin	-106	-39	67	I ₄
Novigrad	-142	-215	-73	E ₄
Poličnik	52	207	155	I ₁
Posedarje	-68	-177	-109	E ₄
Preko	-374	-249	125	I ₄
Ražanac	-184	-194	-10	I ₄
Sukošan	35	82	47	I ₁
Škabrnja	30	-115	-145	E ₃
Vrsi	-60	-8	52	I ₄
Zadar	133	-4.283	-4.416	E ₃
Zemunik Donji	-124	99	223	I ₃
UP Zadar	-849	-5.030	-4.181	E₄

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr ; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Šest jedinica lokalne samouprave zabilježile su I₄ tip općeg kretanja (Kali, Kukljica, Nin, Preko, Ražanac i Vrsi) – dakle, imale su pozitivan migracijski saldo, ali svejedno su imale pad

ukupnog broja stanovnika, jer migracijski saldo nije mogao nadoknaditi pad uzrokovan negativnom prirodnom promjenom.

4. 1. 1 .5. Dobno-spolni sastav stanovništva

Analiza sastava stanovništva prema dobi i spolu izuzetno je bitna u kontekstu budućega društveno-gospodarskog razvoja. Sastav stanovništva prema spolu najčešće se analizira s obzirom na udio muškog i ženskog stanovništva u ukupnom stanovništvu ili u pojedinim dobnim skupinama stanovništva te kao koeficijent maskuliniteta (broj muškaraca na 100 žena) u ukupnom stanovništvu te u pojedinim dobnim skupinama. Vrlo je bitan odnos broja muškaraca i žena u reproduktivnoj dobi, posebice u užoj reproduktivnoj dobi (20-39 godina). U pravilu, odnosno u normalnim okolnostima, u ukupnoj populaciji ima nešto više žena nego muškaraca. U dječjoj dobi nešto je više dječaka nego djevojčica, jer se iz bioloških razloga rađa 5–6% više muške nego ženske djece. U odrasloj dobi broj muškaraca i žena se izjednačava, a u starijoj životnoj dobi više je žena, jer u prosjeku imaju dulji životni vijek (Nejašmić, 2005).

Koeficijent ukupnog maskuliniteta na urbanom području Zadra 2021. godine nije se značajnije razlikovao od koeficijenta maskuliniteta u Zadarskoj županiji (Tablica 5). U većini jedinica lokalne samouprave omjer broja muškaraca i žena u ukupnoj populaciji je uglavnom ujednačen, ali kao iznimka mogu se istaknuti općine Kali i Novigrad s preko 106 muškaraca na 100 žena te Grad Zadar i Općina Vrsi u kojima je nešto više žena nego muškaraca. Kod analize koeficijenta maskuliniteta u reproduktivnoj dobi od 20-39 godine može se primijetiti da je najnepovoljniji omjer muškaraca i žena u toj dobi zabilježen u općinama Novigrad, Kukljica i Škabrnja. Navedeni nesrazmjer posljedica je većeg iseljavanja žena u odrasloj dobi, uglavnom zbog udaje, obrazovanja ili zaposlenja na kopnu, ali i nepovoljan čimbenik reprodukcije stanovništva u budućnosti.

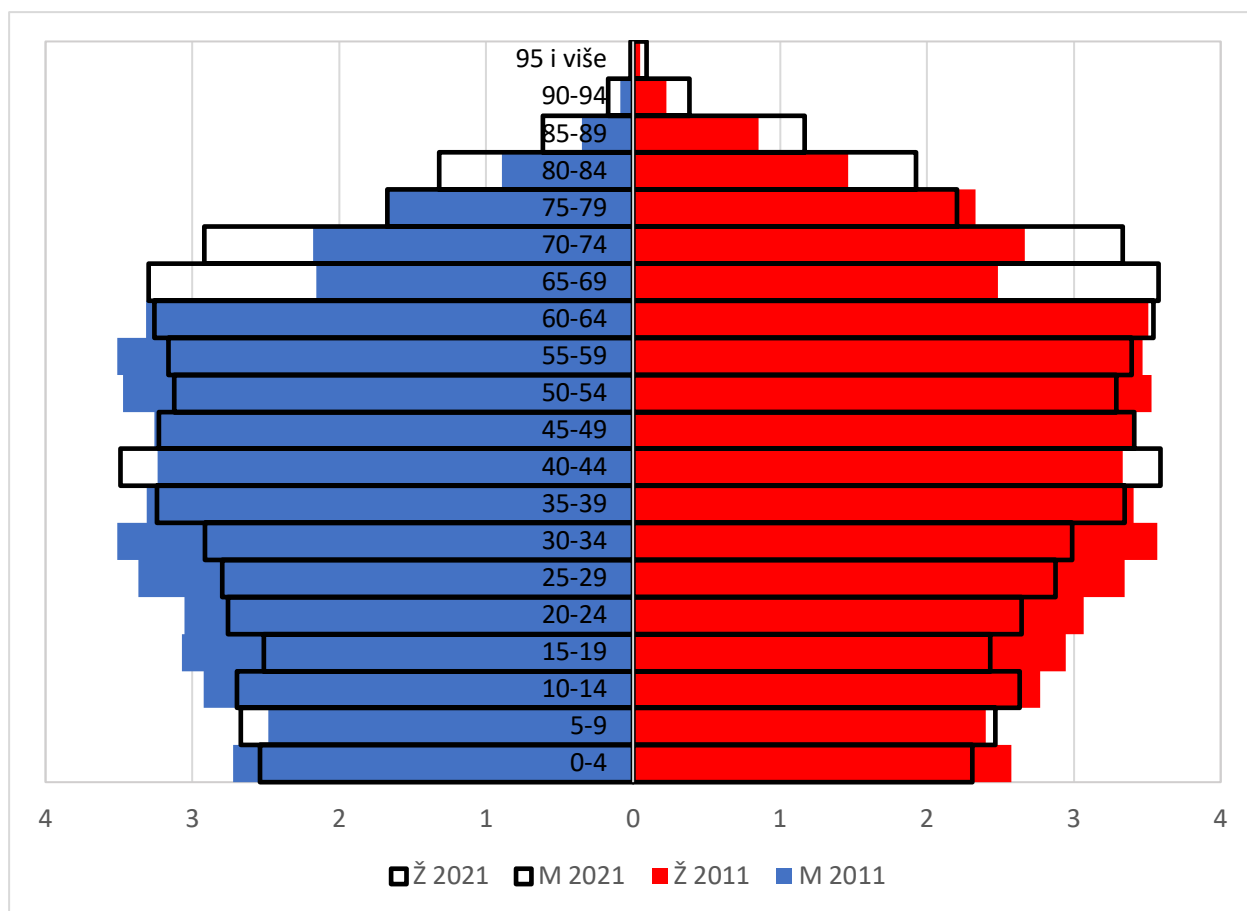
Tablica 5. Dobni sastav stanovništva na urbanom području Zadra 2021. godine

JLS	0-14	15-64 (u %)	65+	Koeficijent ukupnog maskuliniteta	Koeficijent maskuliniteta 20-39	Indeks starosti	Prosječna starost
Bibinje	18,2	62,1	19,7	100,3	104,3	108	40,7
Galovac	15,8	62,1	22,1	101,6	88,0	140	42,9
Kali	12,1	59,1	28,8	106,6	108,2	238	47,1
Kukljica	7,2	51,4	41,4	102,6	122,0	578	53,4
Nin	13,8	59,0	27,2	99,2	108,6	197	45,8
Novigrad	11,4	63,4	25,1	106,7	131,6	220	46,5

JLS	0-14	15-64 (u %)	65+	Koeficijent ukupnog maskuliniteta	Koeficijent maskuliniteta 20-39	Indeks starosti	Prosječna starost
Poličnik	15,9	65,0	19,1	102,5	97,5	120	42,0
Posedarje	14,2	62,2	23,6	100,9	107,9	166	44,4
Preko	10,8	53,0	36,2	102,2	100,6	337	51,1
Ražanac	13,0	58,9	28,1	104,0	108,6	216	47,1
Sukošan	16,0	61,1	23,0	102,4	110,1	144	43,3
Škabrnja	16,0	64,3	19,7	104,1	117,6	124	41,4
Vrsi	12,2	60,2	27,6	94,8	108,4	227	47,0
Zadar	15,8	62,7	21,5	89,9	95,0	136	43,2
Zemunik Donji	15,1	60,2	24,7	98,4	106,1	163	44,7
UP Zadar	15,3	62,0	22,7	93,8	98,8	148	43,8
Zadarska županija	14,6	61,5	24,0	95,9	101,2	164	44,6

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021.; <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Dobni sastav stanovništva najčešće se analizira s obzirom na udjele mladog, zrelog i starog stanovništva u ukupnoj populaciji. Hrvatska je, kao i sve razvijene zemlje svijeta zahvaćena starenjem stanovništva, odnosno povećanjem udjela stanovništva od 65 i više godina u ukupnom stanovništvu. Udjeli pojedinih dobnih skupina stanovništva na urbanom području Zadra ne razlikuju se značajno od županijskog i državnog prosjeka međutim, uočavaju se značajne razlike među pojedinim jedinicama lokalne samouprave. U većini JLS više je starog nego mladog stanovništva, ali situacija je najnepovoljnija u općinama Kukljica i Preko u kojima ima manje od 11% mladog i više od 35% starog stanovništva te na 100 mladih stanovnika ima preko 300 starih. Prosječna dob stanovništva od preko 50 godina u ovim općinama također ukazuje na visok stupanj ostarjelosti stanovništva. Osim u otočnim općinama, dobno-spolni sastav je izrazito nepovoljan i u otočnim naseljima koja se nalaze u sklopu Grada Zadra. S druge strane, gradovi/općine s nešto povoljnijim dobnim sastavom stanovništva (više od 15% mladog stanovništva i do 23% starog stanovništva i prosječna starost ispod 44 godine) su Bibinje, Galovac, Poličnik, Sukošan, Škabrnja i Zadar.

Slika 10 Usporedba dobno-spolnog sastava stanovništva UP Zadar 2011. i 2021. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Dobno-polni sastav stanovništva najčešće se prikazuje pomoću dobno-polne piramide. Usporedba dobno-spolnog sastava 2011. i 2021. godine pokazuje da su 2021. godine gotovo sve dobne skupine muškog i ženskog stanovništva od 0 do 39 godine zabilježile smanjenje udjela u ukupnom stanovništvu (osim skupine 5–9 godine) u usporedbi s 2011. godinom. Posljedica je to dugotrajnog smanjenja rodности i emigracije stanovništva u mlađoj životnoj dobi. S druge strane, uočava se povećanje udjela starijih dobni skupina stanovništva, posebice kohorti 65–69 i 70–74 godine (*baby boom* generacija rođena poslije Drugoga svjetskog rata). Na temelju navedenih podataka senilizacija na UP Zadar je očita te se može očekivati da će podaci popisa 2021. godine pokazati nastavak trenda ubrzanog starenja stanovništva.

4. 1. 1. 6. Narodnosni sastav stanovništva i nacionalne manjine

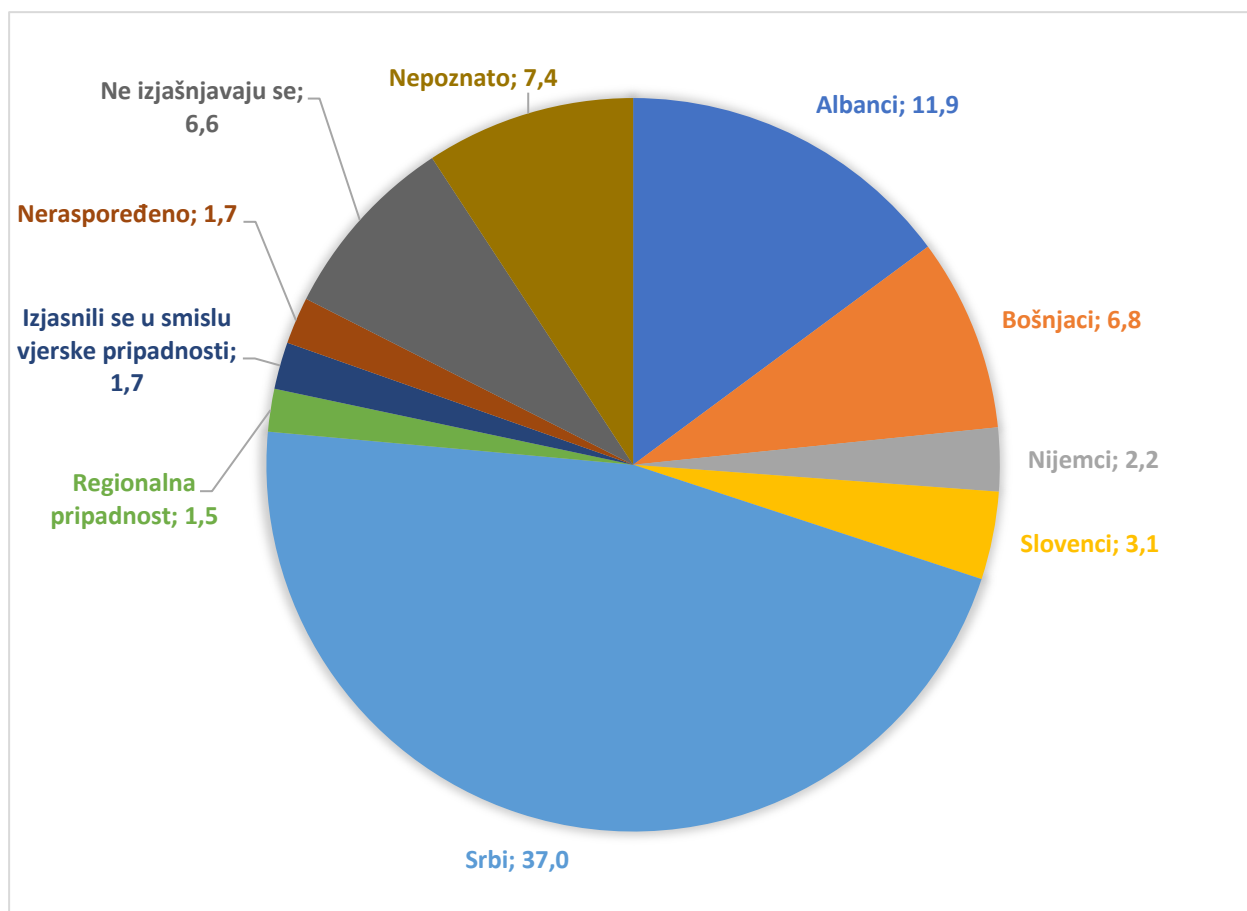
Prema podacima popisa stanovništva 2021. godine narodnosna struktura UP Zadar bila je izrazito homogena – 95,7% stanovništva činili su Hrvati. U svim JLS struktura je također homogena, jer su Hrvati u svakoj od njih činili više od 90,0% stanovništva. Jedina nacionalna manjina na području UP Zadar koja je zastupljena s više od 1,0% su Srbi (1,6%). Od ostalih manjina (s više od 100 pripadnika) mogu se još izdvojiti Albanci (0,5%), Bošnjaci (0,3%), Slovenci (0,1%) i Nijemci (0,1%). Ako se u obzir uzmu samo pripadnici nacionalnih manjina, tada je razvidno da Srbi čine 37,0%, Albanci 11,9%, Bošnjaci 6,8%, Slovenci 3,1%, a Nijemci 2,2% manjinskog stanovništva (Slika 11).

Tablica 6. Narodnosni sastav stanovništva UP Zadar 2021. godine

JLS	Hrvati	Ostali i nepoznato
Bibinje	97,7	2,3
Galovac	98,7	1,3
Kali	98,7	1,3
Kukljica	93,6	6,4
Nin	95,8	4,2
Novigrad	99,2	0,8
Poličnik	98,8	1,2
Posedarje	98,2	1,8
Preko	97,3	2,7
Ražanac	97,8	2,2
Sukošan	98,2	1,8
Škabrnja	98,6	1,4
Vrsi	91,3	8,7
Zadar	94,9	5,1
Zemunik Donji	92,7	7,3
UP Zadar	95,7	4,3
Zadarska županija	93,5	6,5

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Analiza narodnosnog sastava, odnosno zastupljenosti nacionalnih manjina na razini gradova i općina pokazala je da srpska nacionalna manjina najzastupljenija u općinama Vrsi (5,5%), Zemunik Donji (5,2%) te u gradovima Zadru (1,9%) i Ninu (1,9%). U usporedbi s podacima popisa 2011. godine nije došlo do značajnije promjene narodnosnog sastava stanovništva.

Slika 11 Nacionalne manjine na UP Zadar i 2021. godine (u %)

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Analiza demografskih podataka i trendova na UP Zadar pokazala je da je u posljednjem međupopisnom razdoblju to područje zabilježilo smanjenje broja stanovnika zbog negativne prirodne promjene i negativnoga migracijskog salda. Većina jedinica lokalne samouprave (11 od 15) također je zabilježila depopulaciju. Negativno prirodno kretanje određeno je intenzivnijim povećanjem mortaliteta i smanjenjem nataliteta od 2014. godine. Dugotrajno smanjenje nataliteta i fertiliteta te iseljavanje negativno se odražavaju na društveno-gospodarski razvoj. Smanjenje mladog radno sposobnog i fertilenog stanovništva ima izravan negativan utjecaj na obujam radne snage te na reprodukciju stanovništva. Dobni sastav također ukazuje na starenje stanovništva i nepovoljan odnos mladog i starog stanovništva. Dobni sastav stanovništva i demografski trendovi posebice su nepovoljni u otočnim općinama Kali, Kukljica i Preko te u otočnim naseljima u sklopu Grada Zadra. S druge strane,

demografski povoljnije trendove bilježe općine Bibinje, Sukošan, Galovac i Poličnik. Prilikom osmišljavanja mjera obiteljske politike potrebno je posvetiti posebnu pozornost demografski najugroženijim područjima, ali i onima koja su trenutno u povoljnijem položaju kako ne bi doživjeli sudbinu izrazito depopulacijskih područja. Fokus bi trebao biti na razvijanju tržišta rada s adekvatnim radnim mjestima za različite skupine i profile građana te na poboljšanju javnih funkcija i usluga koje bi mogle zadovoljiti različite potrebe stanovništva i poboljšati kvalitetu života. Poboljšanjem kvalitete života i višom razinom zadovoljavanja potreba stanovništva moglo bi se utjecati na zadržavanje mladog, radno aktivnog stanovništva i poboljšanje demografske slike.

Tablica B. *Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – demografska obilježja*

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - relativno blaži negativni osnovni demografski trendovi u odnosu na većinu hrvatskih regija <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - postupno erodiranje demografske baze negativnom prirodnom promjenom - iseljavanje mladoga stanovništva, posebno iz seoskog prostora na otocima i u zaobalju - starenje stanovništva što pridonosi slabljenju biološkog i ekonomskog potencijala 	<ul style="list-style-type: none"> - stanovništvo kao preduvjet ali i konačni cilj svakog razvoja - atraktivnost prostora (posebno uske obalne zone) što miže utjecati na povećanje doseljavanja mlađeg stanovništva 	<ul style="list-style-type: none"> - poboljšati obrazovni sastav stanovništva u svim znanstvenim i stručnim područjima - unaprijediti kvalitetu života i osigurati poticajno okruženje za mlade obitelji - osigurati prikladnu radnu funkciju svim radno sposobnim stanovnicima

4. 1. 2. Društvena infrastruktura

Društvena infrastruktura odnosi se na različite objekte i usluge koje utječu na kvalitetu života stanovništva određenog prostora, a obuhvaća sektore zdravstva, socijalne skrbi, stanovanja, kulture, obrazovanja, sporta i sl. (Šimović i Deskar-Škrbić, 2020). U ovom poglavlju analizirani su odabrani elementi društvene infrastrukture – stambeni fond, zdravstvena, kulturna i sportsko-rekreacijska infrastruktura.

4. 1. 2. 1. Stanovanje i stambeni fond

Prema popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2021. godine na području UP Zadar zabilježeno je 76 529 stanova (51,6% svih stanova u županiji) od čega je 78,4% bilo namijenjeno stalnom stanovanju (59,8% svih stalno nastanjenih stanova u županiji). Osim toga, zabilježeno je ukupno 39 967 kućanstava, koja su gotovo u potpunosti privatna. Čak 57,7% stambenih jedinica i 66,8% kućanstava nalazi se u Gradu Zadru. S obzirom na to da nisu dostupni o ostalim namjenama stambenih jedinica i njihovoj opremljenosti, u nastavku će se podrobnije analizirati podaci popisa 2011. godine.

Tablica 7. Stanovi prema načinu korištenja 2011. godine

JLS	Ukupno	Stanovi za stalno stanovanje				Stanovi koji se koriste povremeno		Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost	
		ukupno	nastanjeni	privremeno nastanjeni	napušteni	za odmor i rekreaciju	u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi	iznajmljivanje turistima	ostale djelatnosti
Bibinje	2.332	1.453	1.233	212	8	610	0	269	0
	%	62,3	84,9	14,6	0,6	26,2	0,0	11,5	0,0
Galovac	475	449	368	75	6	19	6	1	0
	%	94,5	82,0	16,7	1,3	4,0	1,3	0,2	0,0
Kali	1.213	1.028	638	374	16	130	0	55	0
	%	84,7	62,1	36,4	1,6	10,7	0,0	4,5	0,0
Kukljica	837	338	283	42	13	403	0	93	3
	%	40,4	83,7	12,4	3,8	48,1	0,0	11,0	0,4
Nin	2.589	1.649	920	676	53	749	1	150	40
	%	63,7	55,8	41,0	3,2	28,9	0,0	5,8	1,5
Novigrad	1.615	1.053	807	227	19	543	0	18	1
	%	65,2	76,6	21,6	1,8	33,6	0,0	1,1	0,1
Poličnik	2.125	2.078	1.350	645	83	38	5	2	2
	%	97,8	65,0	31,0	4,0	1,8	0,2	0,1	0,1
Posedarje	2.530	1.368	1.205	147	16	1.072	0	90	0
	%	54,1	88,1	10,7	1,2	42,4	0,0	3,6	0,0
Preko	3.866	2.484	1.415	881	188	1.144	4	232	2
	%	64,3	57,0	35,5	7,6	29,6	0,1	6,0	0,1
Ražanac	2.427	1.331	1.022	174	135	1.032	0	62	2
	%	54,8	76,8	13,1	10,1	42,5	0,0	2,6	0,1

JLS	Ukupno	Stanovi za stalno stanovanje				Stanovi koji se koriste povremeno		Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost	
		ukupno	nastanjeni	privremeno nenastanjeni	napušteni	za odmor i rekreaciju	u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi	iznajmljivanje turistima	ostale djelatnosti
Sukošan	2.592	1.721	1.454	189	78	549	9	313	0
	%	66,4	84,5	11,0	4,5	21,2	0,3	12,1	0,0
Škabrnja	601	600	499	83	18	1	0	0	0
	%	99,8	83,2	13,8	3,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Vrsi	2.348	1.012	691	266	55	1.208	0	128	0
	%	43,1	68,3	26,3	5,4	51,4	0,0	5,5	0,0
Zadar	41.003	36.290	27.153	8.762	375	3.035	7	1.384	287
	%	88,5	74,8	24,1	1,0	7,4	0,0	3,4	0,7
Zemunik Donji	998	924	639	243	42	70	2	1	1
	%	92,6	69,2	26,3	4,5	7,0	0,2	0,1	0,1
UP Zadar	67.551	54.758	40 720	13.304	1.154	10.951	36	2.865	341
	%	79,6	73,8	24,2	2,1	15,7	0,1	4,1	0,5

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr

Godine 2011. na području UP Zadar zabilježeno je 67 551 stanova od čega je gotovo 80,0% bilo namijenjeno za stalno stanovanje. U svim jedinicama lokalne samouprave, osim u Kukljici, više od 50,0% stambenog fonda namijenjeno je za stalno stanovanje. Iz navedenih podataka također se može zaključiti kako puno veći udio stanova za stalno stanovanje imaju općine koje nemaju izlaz na more, dok je u gradovima/općinama uz more značajan udio stanova koji se koriste za odmor i rekreaciju te za iznajmljivanje turistima (Tablica 7).

Tablica 8. Stambene jedinice prema broju kućanstava i članova kućanstava 2011. godine

JLS	Ukupno stambene jedinice			
	broj stambenih jedinica	broj kućanstava	broj članova kućanstava	Prosječan broj članova kućanstava
Bibinje	1.236	1.237	3.985	3,22
Galovac	368	374	1.234	3,30
Kali	638	640	1.638	2,56
Kukljica	283	290	714	2,46
Nin	920	931	2.744	2,95

JLS	Ukupno stambene jedinice			
	broj stambenih jedinica	broj kućanstava	broj članova kućanstava	Prosječan broj članova kućanstva
Novigrad	807	809	2.375	2,94
Poličnik	1.351	1.353	4.468	3,30
Posedarje	1.206	1.214	3.607	2,97
Preko	1.420	1.431	3.804	2,66
Ražanac	1.022	1.030	2.940	2,85
Sukošan	1.455	1.460	4.583	3,14
Škabrnja	499	500	1.776	3,55
Vrsi	692	694	2.053	2,96
Zadar	27.189	27.483	75.060	2,73
Zemunik Donji	641	642	2 060	3,21
UP Zadar	39.727	40.088	113.041	2,82

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr

Na području UP Zadar 2011. godine zabilježeno je 40.088 kućanstava s 113.041 članom. Prosječna veličina kućanstva bila je 2,82 osobe, ali se uočavaju razlike među pojedinim jedinicama lokalne samouprave. Najmanji prosječni broj članova kućanstva imale su otočne općine (Kali, Kukljica i Preko), dok su kućanstva s preko tri člana zabilježena u demografski perspektivnijim općinama – Bibinje, Galovac, Poličnik i Sukošan te u Škabrnji i Zemunik Donjem. Trend smanjenja prosječnog broja članova kućanstva prisutan je u Hrvatskoj već desetljećima, a rezultat je smanjenja veličine obitelji te povećanja broja stambenih jedinica i kućanstava. Nekoć su bila uobičajena kućanstva u kojima je živjelo više generacija iste obitelji, dok je danas trend da mladi ljudi nakon osnivanja obitelji osnivaju i vlastito kućanstvo.

Posljednjih desetljeća zamjetan je trend povećanja broja, ali i cijena nekretnina te su stoga potrebna ulaganja programe poticane stanogradnje, odnosno u rješavanje stambenog pitanja za mlade obitelji. Također je bitno nastaviti ulagati u obnovu postojeće stambene infrastrukture, posebice u kontekstu energetske učinkovitosti i smanjenja zagađenja okoliša.

4. 1. 2. 2. Zdravstvena infrastruktura

Zdravstvenu infrastrukturu UP Zadar čine brojne javne i privatne zdravstvene ustanove koje pružaju brojne zdravstvene usluge, a broj privatnih ustanova se iz godine u godinu povećava. Primarna zdravstvena zaštita provodi se u sklopu Doma zdravlja Zadar i disperznih

ambulanti koje osiguravaju usluge patronaže, sanitetskog prijevoza, obiteljske medicine, dentalne medicine, zdravstvene zaštite žena i djece te sportske medicine. Međutim, osim ambulanti obiteljske medicine, ostale usluge primarne zdravstvene zaštite nisu dostupne u svim jedinicama lokalne samouprave. Posljednjih godina posebice je izražen nedostatak ginekoloških i pedijatrijskih ambulanti te pritisak osiguranika na postojeće ambulante. U sklopu primarne zdravstvene zaštite djeluju i brojne gradske i privatne ljekarne.

Specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu pruža Opća bolnica Zadar u Zadru koja pokriva područje čitave Zadarske županije. U sklopu Opće bolnice Zadar djeluju sljedeće službe i odjeli: služba za interne bolesti, služba za kirurgiju, služba za ginekologiju i opstetriciju, objedinjeni hitni bolnički prijem, odjel za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivnu medicinu, odjel za neurologiju, odjel za kliničku radiologiju, odjel za urologiju, odjel za oftalmologiju i optometriju, odjel za patologiju, citologiju i sudsku medicinu, odjel za otorinolaringologiju, odjel za pedijatriju, odjel za laboratorijsku dijagnostiku, odjel za psihijatriju, odjel za onkologiju i nuklearnu medicinu, odjel za infektologiju, odjel za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju, odjel za transfuzijsku medicinu, bolnička ljekarna te odjel centralne sterilizacije.

Znatno unaprjeđenje kvalitete rada postignuto je izgradnjom i opremanjem zgrade Poliklinike Opće bolnice Zadar u kojoj su smještene pojedine specijalističke ambulante Opće bolnice Zadar, laboratoriji i drugi sadržaji Zavoda za javno zdravstvo Zadarske županije te Zavod za hitnu medicinu Zadarske županije. Specijalističke ambulante ustrojene su i u sklopu Doma zdravlja Zadarske županije i kao privatne ordinacije. Naime, Dom zdravlja Zadarske županije je javna zdravstvena ustanova primarne zdravstvene zaštite koja obuhvaća: obiteljsku medicinu, dentalnu zdravstvenu zaštitu, specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu (oralnu kirurgiju i ortodonciju), zubni rendgen, zdravstvenu zaštitu žena, zdravstvenu zaštitu predškolske djece, medicinu rada, patronažnu zdravstvenu zaštitu, zdravstvenu njegu u kući bolesnika i palijativnu skrb. Većina te djelatnosti obavlja se u Zadru s tim da se pojedine ambulante nalaze i u općinskim sjedištima JLS-ova i u nekim drugim naseljima u sastavu UP-a Zadar. Uglavnom su to ambulante obiteljske medicine, a manje su brojne ordinacije dentalne medicine, dok drugih specijalističkih ambulanti u sastavu Doma zdravlja Zadarske županije izvan Zadra nema. To znači da je većina stanovnika UP-a Zadar usmjerena na pružanje zdravstvene skrbi u Zadru. Važnu i jedinstvenu iznimku čini Psihijatrijska bolnica Ugljan koja je specijalizirana za pružanje zdravstvene skrbi za pacijente s različitim psihičkim bolestima, ovisnike o alkoholu i dementne osobe, a u novije vrijeme pruža i uslugu palijativne skrbi.

Pojedine usluge iz područja specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite pružaju i privatne poliklinike smještene u gradu Zadru.

Unaprjeđenju kvalitete zdravstvene skrbi u Općoj bolnici Zadar i drugim medicinskim ustanovama pridonose znanstvena istraživanja i usavršavanja liječnika, medicinskih sestara i tehničara, posebno ona koja se provode u suradnji s Odjelom za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru. Ta sinergija rezultira i uključivanjem medicinskog osoblja iz zadarskih medicinskih ustanova u domovinske i inozemne istraživačke timove s ciljem kreiranja novih znanja i njihove implementacije u sustav zdravstvene skrbi.

4. 1. 2. 3. Kulturna infrastruktura

Kulturna infrastruktura na području UP-a Zadar najvećim je dijelom smještena u gradu Zadru kao najvećem urbanom središtu. Grad Zadar osnivač je četiri ustanove u kulturi: Hrvatskog narodnog kazališta Zadar, Znanstvene knjižnice Zadar, Gradske knjižnice Zadar i Koncertnog ureda Zadar. Osim navedenih ustanova na području grada Zadra djeluju i brojne druge ustanove u kulturi drugih osnivača (Republike Hrvatske, Zadarske županije, Zadarske nadbiskupije), a to su: Kazalište lutaka Zadar, Arheološki muzej, Muzej antičkog stakla, Narodni muzej Zadar, Muzej za podvodnu arheologiju, Stalna izložba crkvene umjetnosti (SICU) te Državni arhiv u Zadru. U Zadru također djeluju Konzervatorski odjel i Restauratorski odjel Ministarstva kulture i medija.

Na području Grada Zadra postoje 143 aktivne udruge u kulturi te se redovito održava više desetaka manifestacija od kojih neke imaju dugu tradiciju. Kulturni život očituje se u organizaciji tradicionalnih godišnjih festivala (npr. Glazbene večeri u sv. Donatu), godišnjim programima rada pojedinih ustanova u kulturi (npr. kazališna, koncertna, filmska i plesna sezona) te prigodnim aktivnostima domaćih i gostujućih ansambla i skupina. U kulturnom životu značajno participira i Sveučilište u Zadru organizacijom predavanja, predstavljanja knjiga, okruglih stolova i znanstvenih skupova, među kojima su mnogi međunarodni.

Premda su kulturne aktivnosti brojne, postoje problemi u njihovoj organizaciji i koncentraciji. Prostorna je koncentracija vezana uz Zadar, dok ostale JLS manje sudjeluju u kulturnom životu UP-a, a vremenska koncentracija je vezana uz turističku sezonu. Zadar nema primjerenu koncertnu dvoranu i jedini je veći hrvatski grad s takvim nedostatkom. Također, nema ni kina u kojem bi se sveobuhvatnije publici predstavila ostvarenja filmske umjetnosti jer program u postojećim (kvalitetno opremljenim) dvoranama *Cinestara* ne obuhvaća sva kulturno relevantna audiovizualna ostvarenja. U pogledu kulturne infrastrukture značajan pomak učinjen je obnovom Kneževe i Providurove palače, ali još nisu optimalno organizirani sadržaji i upravljački modeli u tom novom zadarskom kulturnom ambijentu. K tome, u Zadru još uvijek ne postoji koordinacija između kulturnih ustanova i udruga u pogledu organizacije kulturnih događaja pa dolazi do čestih vremenskih kolizija

čime se gubi mogućnost komplementarnosti i veće participativnosti svih mogućih sudionika kulturnog života. Potrebno je stoga poticati razvoj suvremenog kulturnog stvaralaštva, te obnavljati postojeće te izgraditi nove objekte, koji odgovaraju suvremenim potrebama kulturnih djelatnosti te potrebama građana i turista (osiguranje/obnova prostora za projekcije ljetnog kina, osiguranje/obnova prostora za Art kino, za suvremeni ples i dr.).

Na prostoru ostalih JLS-a također postoje različite ustanove u kulturi (knjižnice u Kalima i Ražancu, etnografska zbirka i kino u Bibinjama), a među njima treba spomenuti Grad Nin u kojem se ističu Muzej soli i Muzej ninskih starina (koji je ustrojbeno jedinica Arheološkog muzeja Zadar). U Ninu se te priređuje i manifestacija Ninska šokolijada koja uz promidžbu lokalnoga specijaliteta obuhvaća i kulturne sadržaje. Kulturni život obogaćuju i brojne udruge te kulturno-umjetnička društva, njegujući i predstavljajući tradicionalnu kulturnu baštinu.

Za kulturu UP-a Zadar važna je nepokretna i pokretna kulturna baština kao i brojni kulturni programi vjerskih zajednica, posebno Katoličke Crkve, a u manjoj mjeri Srpske pravoslavne Crkve i drugih manjih zajednica. Zadarska nadbiskupija je već više od 1700 godina jedan od najvažnijih nositelja kulturnog identiteta na prostoru današnjega UP-a Zadar, s tim da današnji obuhvat te mjesne Crkve obuhvaća drevnu Zadarsku (nad)biskupiju i nekadašnju Ninsku biskupiju.

U pogledu razvoja kulture jedan od najvažnijih iskoraka trebalo bi učiniti disperzijom različitih programa u prostor cijeloga UP-a izlaskom zadarskih kulturnih ustanova i nezavisne kulturne scene na periferije gravitirajućeg područja. Uz pojedina gostovanja u sklopu Glazbenih večeri u sv. Donatu te putujućih izložbi i knjižničnih aktivnosti Gradske knjižnice (*bibliobus*, ali još ne i *bibliobrod*), to permanentno čini Sveučilište u Zadru organizacijom znanstvenih skupova kojima je prostorno pokriven velik dio UP-a što je rezultiralo objavljivanjem multidisciplinarnih znanstvenih monografija. Te knjige nisu samo pregledi povijesnog razvoja te prirodne i kulturne baštine već i programske osnove za izradu strateških razvojnih i prostorno-planskih dokumenata. Opravdano je očekivati da će konkretni programi poput sveučilišnog Arhipelogosa, značajnije pridonijeti dinamici ruralnog dijela UP-a pri čemu oni neće biti samo predmet ili lokacija istraživanja već prostori su-djelovanja s očekivanim pozitivnim sinergetskim učincima suradnje između akademske zajednice, civilnog društva i lokalnih gospodarskih subjekata.

Paradigmatski kulturu je u cijelom UP-u potrebno tretirati kao nositeljicu identiteta i kao jedan od ključnih razvojnih čimbenika, a ne kao mjesto troška ili prigodne ekstenzije efemernim konzumeristički osmišljenim sadržajima. Kulturnu infrastrukturu ne čine samo ustanove nego i bogata materijalna kulturna baština u kojoj se ističu spomenici sakralnoga i profanog graditeljstva među kojima su i oni koji značenjem nadilaze regionalne okvire. Tu ponajprije treba istaknuti, uz zadarsku i ninsku urbanu jezgru, još i utvrde Sv. Mihovila na

otoku Ugljanu, Forticu u Novigradu, rimsku urbanu vilu u Ninu, Mletačku kulu u Ražancu i Gradinu u Poličniku. Isto tako, posebnu pozornost zaslužuje nematerijalna kulturna baština (običaji, vokalni glazbeni izričaj, tradicijske vještine i dr.). Ona u ruralnom dijelu UP-a dramatičnom brzinom iščezava zbog depopulacije i modernizacije preostalih otočnih i zaobalnih zajednica pri čemu tradicionalne obrasce i motive zamjenjuju oni univerzalni i „standardni“. Zbog toga je potrebno intenzivirati rad ustanova u kulturi, među njima posebno one koja je specijalizirana za etnografske teme. Kao jedna od najboljih jasno artikuliranih ideja jest ona o osnivanju Muzeja hrvatske maritimne kulture koji bi bio smješten na području perivoja Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, potencijalno i na susjednom Maraska parku, s ekstenzijama u obalnim i otočnim naseljima.

4. 1. 2. 4. Sportsko-rekreacijska infrastruktura

Sportsko-rekreacijska infrastruktura izrazito je dobro zastupljena na području grada Zadra. Prema službenim podacima, na navedenom prostoru postoji oko 400 registriranih sportskih udruga i klubova, jedna ustanova za upravljanje sportskim objektima (Javna ustanova Zadarski sport) te jedno sportsko dioničko društvo (ŠC Višnjik). Zahvaljujući dobro razvijenoj sportsko-rekreacijskoj infrastrukturi na području Zadra građanima je omogućeno rekreativno i organizirano bavljenje različitim sportovima i sportskim aktivnostima u 16 sportskih objekata (Tablica 9) te 37 otvorenih sportskih igrališta na području različitih mjesnih odbora u gradu.

Tablica 9. Sportski objekti na području Grada Zadra

Objekt	Dostupni sadržaji
Sportska dvorana Jazine	Dvorana
ŠC Višnjik	Glavna dvorana, 4 polivalentne pomoćne dvorane, 1 veliko nogometno igralište, atletska staza od 400 m sa šest pruga, 4 terena za mali nogomet, 1 otvoreno igralište za odbojku, košarku i badminton, rolalište/klizalište, dvorana za gimnastiku, judo i boks, 5 terena za padel, 10 terena za tenis te ostali otvoreni tereni za djecu i rekreaciju.
Zatvoreno bazensko plivalište	
Sportski centar Ravnice	Sportska dvorana (velika i mala), teretana otvoreni tereni za košarku, odbojku, mali nogomet i badminton, dječji park.
ŠRC Mocire	Velika dvorana
Kuglana Mocire	

Objekt	Dostupni sadržaji
Streljana Mocire	
Dvorana Teakwondo kluba Zadar	
Stolnoteniska dvorana Lignum	
Nogometni stadion Stanovi	
Nogometno igralište Bagat	
Otvoreno plivalište Kolovare	
Streljana Žmirići	
Tenis tereni Draženica	
Veslački dom	
Jedriličarski klub Uskok	

Izvor: Upravni odjel za kulturu i sport Grada Zadra, 2022.

U ostalim jedinicama lokalne samouprave od sportskih objekata postoje uglavnom dječja igrališta, sportske dvorane u školama te košarkaški i nogometni tereni. Od ostalih elemenata sportsko-rekreacijske infrastrukture ističu se sportsko-rekreacijske udruge i klubovi (Tablica 10.). Ta infrastruktura pridonosi razvoju amaterskog sporta u seoskom dijelu UP-a, dok djeca i ostali sportaši koji nastoje ostvariti profesionalni angažman usmjereni na uključivanje u etablirane sportske klubove i/ili timove u Zadru. Potrebno je istaknuti da je uz nedavne velike iskorake u izgradnji javno dostupne i široj populaciji uvjetno dostupne vrhunske sportske infrastrukture prošlih desetljeća nerazmjerno mnogo više ulagano u Košarkaški klub Zadar i Nogometni klub Zadar nego u druge klubove u tim i drugim timskim sportovima, dok je individualni sport bolje pozicioniran ostvarenim rezultatima nego li ulaganjima. Dinamikom i ostvarenjima ističu nogometni klubovi u mnogim naseljima UP-a i izvan Zadra, što je više rezultat entuzijazma, a manje sustavnih ulaganja. To znači da se uz disperziju financijskih sredstava namijenjenih sportu veća pozornost treba posvetiti i organizacijskom unaprjeđenju sporta u cijelom UP-u. Potrebno je istaknuti nedostatak ulaganja i otežano održavanje infrastrukture kvartovskih sportskih igrališta u gradu Zadru radi nedovoljnih financijskih sredstava uz odgovarajuće iskorake i u drugim dijelovima UP-a.

Tablica 10. Sportsko-rekreacijska infrastruktura na UP Zadar (bez Grada Zadra)

JLS	Broj udruga	Broj klubova	Broj ustanova
Bibinje	1	11 (9)	0
Galovac	1	7	0
Kali	0	2 (3)	0
Kukljica	0 (1)	0 (3)	0

JLS	Broj udruga	Broj klubova	Broj ustanova
Nin	1	6 (9)*	1
Novigrad	1	9 (6)	0
Poličnik	1	13 (10)	0
Posedarje	1	11 (4)	0
Preko	0	5 (8)	0
Ražanac	0	4 (5)	0
Sukošan	1 (2)	11 (8)	0
Škabrnja	0	2 (3)	0
Vrsi	0 (1)	7 (4)	0
Zemunik Donji	2	4 (6)	1

*U zagradi su navedene pravne osobe koje nisu izvršile obvezu prijave u Registar sportskih djelatnosti Zadarske županije.

Izvor: Registar sportskih djelatnosti Zadarske županije, 2022.

Analiza postojeće društvene infrastrukture na području UP Zadar pokazuje da na analiziranom području postoji raznolika i brojna društvena infrastruktura, ali njen prostorni raspored je dosta neujednačen, posebice zdravstvena infrastruktura. Izražena je centraliziranost zdravstvenih usluga te kulturnih i sportskih sadržaja u samom gradu Zadru. Na temelju navedenoga, a u svrhu poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva i društveno-gospodarskog razvoja u narednom razdoblju, iznimno su bitna daljnja ulaganja u razvoj društvene infrastrukture na području ostalih jedinica lokalne samouprave. Dostupnost različitih aspekata zdravstvene zaštite te kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja neizostavan je element poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva te bitan čimbenik zadržavanja stanovništva na određenom prostoru (naravno uz dostupnog radnih mjesta). Pritom je važna suradnja svih sudionika u društvenom životu UP-a koji trebaju biti povezani s cijelom obrazovnom vertikalom: od ustanova predškolskog odgoja preko osnovnih i srednjih škola do sveučilišta. Planovi razvoja analiziranog područja trebali bi se osloniti na različite izvore financiranja (posebice EU fondove) kako bi se potaknuo socio-ekonomski razvoj svih jedinica lokalne samouprave.

Tablica C. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – društvena infrastruktura

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna - bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština u cijelom urbanom području - Opća bolnica Zadar kao središnja medicinska ustanova nadregionalne važnosti	- materijalna i nematerijalna kulturna baština kao razvojni resurs (turizam, kreativne industrije) - razvijeno civilno društvo	- unaprijediti specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu izvan Zadra - osigurati prikladnu kulturnu i sportsku infrastrukturu u ruralnom dijelu urbanog područja

<ul style="list-style-type: none"> - veliki broj javnih ustanova i udruga u području kulture i sporta <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - koncentracija društvene infrastrukture u Zadru - nedovoljno razvijen sustav zdravstvene skrbi u seoskom prostoru na otocima i u zaobalju - koncentracija stanogradnje uz uski obalni rub 	<ul style="list-style-type: none"> - bolnički resursi Opće bolnice Zadar i Psihijatrijske bolnice Ugljan 	<ul style="list-style-type: none"> - obnoviti i gospodarski prikladno valorizirati reprezentativne elemente kulturne baštine (npr. utvrda na Sv. Mihovilu na otoku Ugljanu i Fortica u Novigradu)
---	---	--

4. 1. 3. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

U ovom poglavlju fokus će biti na postojeće stanje i probleme u domeni socijalnog uključivanja i usluga socijalne skrbi. Analizirat će se socijalno stanje, dostupnost i korištenje socijalnih usluga te kriminalitet i sigurnost.

4. 1. 3. 1. Socijalno stanje

Neki od najznačajnijih pokazatelja socijalnog stanja su zajamčena minimalna naknada, broj nezaposlenih osoba te broj beskućnika. Prema odredbama Zakona o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20) zajamčena minimalna naknada je pravo na novčani iznos kojim se osigurava zadovoljenje osnovnih životnih potreba samca ili kućanstva koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba.

U razdoblju od 2017. do 2020. godine broj korisnika minimalne zajamčene naknade u nadležnosti Centra za socijalnu skrb Zadar (CZSS Zadar) smanjio se za 34,1% (Tablica 11) što ukazuje na pozitivne pomake u socijalnoj slici promatranog prostora, ali bez detaljnije analize nije moguće utvrditi je li smanjenje rezultat poboljšanja socijalnog stanja ili nekih drugih čimbenika.

*Tablica 11. Kretanje broja korisnika minimalne zajamčene naknade 2017. – 2020. za jedinice lokalne samouprave u nadležnosti Centra za socijalnu skrb Zadar**

Godina	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj korisnika	864	633	576	569

* Zbog načina vođenja statistike, nije moguće izdvojiti broj korisnika minimalne zajamčene naknade za UP Zadar, već samo za ukupno sve JLS koje su u nadležnosti CZSS Zadar.

Izvor: Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2017. godini; Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2018. godini; Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2019. godini; Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2020. godini.

Analiza kretanja broja nezaposlenih 2015. – 2021. godine pokazala je da je u navedenom razdoblju došlo do smanjenja broja nezaposlenih na UP Zadar i to za 52,6%. Trend pada nezaposlenosti zabilježen je i u svim jedinicama lokalne samouprave i to za više od 50,0%. Jedina iznimka jest Općina Kali gdje je nezaposlenost opala za 38,7%, ali radi se o općini koja je u čitavom promatranom razdoblju imala mali apsolutni broj nezaposlenih (pad s 39 na 24 nezaposlena) (Tablica 12). U čitavom tom razdoblju povećanje nezaposlenosti zabilježeno je u svim jedinicama lokalne samouprave 2020. godine kao posljedica pandemije COVID-19, *lockdowna* i brojnih ograničenja u društvenom i gospodarskom životu s ciljem sprječavanja širenja virusa. Međutim, već 2021. trend opadanja broja nezaposlenih se nastavio. On, međutim, nije povezan samo s povećanim brojem zaposlenih (posebno tijekom turističke sezone) već i s iseljavanjem radno-sposobnog stanovništva na što ukazuje ranije spomenuta negativna migracijska bilanca koja je rezultat migracija u dobnim skupinama mladog i zrelog stanovništva.

Tablica 12. Kretanje broja prosječnog broja nezaposlenih 2015. – 2021. za UP Zadar po jedinicama lokalne samouprave

JLS	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Bibinje	220	190	138	102	82	97	80
Galovac	68	53	39	30	29	32	30
Kali	39	36	29	29	19	26	24
Kukljica	27	19	15	15	13	20	13
Nin	128	114	92	73	65	63	54
Novigrad	155	117	83	78	62	79	67
Poličnik	239	208	151	109	95	121	95
Posedarje	150	132	101	103	78	96	75
Preko	96	77	65	49	46	53	46
Ražanac	112	93	77	53	52	73	48

JLS	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Sukošan	209	171	133	110	105	119	94
Škabrnja	80	67	51	43	32	47	37
Zadar	3.428	2.966	2.445	2.039	1.731	2.137	1.700
Zemunik Donji	102	79	65	47	38	54	39
Vrsi	108	85	73	58	48	51	44
UP Zadar	5.160	4.406	3.556	2.935	2.494	3.067	2.444

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Zadar

Prema podacima Caritasa Zadarska nadbiskupije u razdoblju od 2015. do 2021. godine u Prenocištu za beskućnike bilo je zbrinuto oko 85 osoba, od čega je osam osoba boravilo stalno duži niz godina. Trenutni kapacitet smještaja prenoćišta je 12 muških osoba, ali u planovima skrbi za beskućnike Caritasa Zadarske nadbiskupije jest osiguravanje smještaja za 20 beskućnika (16 muškaraca i četiri žene). Caritas također pruža usluge pripreme i dostave gotovih jela za 300 korisnika dnevno. Te aktivnosti Caritasa umnogome olakšavaju egzistencijalne potrebe socijalno i na druge načine ugroženim pojedincima (koji su u loš socijalni položaj došli zbog različitih životnih nevolja, ovisnosti, društvenih devijacija i dr.). Prenocište i pučka kuhinja smješteni su unutar kompleksa odgojno-obrazovnih ustanova i sveučilišnih sadržaja te bi trebalo razmotriti mogućnost pronalaska alternativne lokacije radi lakše dostupnosti i cjelovitog povezivanja komplementarnih usluga interesne skupine.

4. 1. 3. 2. Dostupnost i korištenje socijalnih usluga

Socijalne usluge obuhvaćaju različite mjere, aktivnosti i programe koji su namijenjeni sprječavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća s kojima se susreću obitelji i pojedinci te su usmjereni za poboljšavanje kvalitete njihova života u zajednici. Dakle, ove su usluge usmjerene na one kategorije stanovništva koje imaju određene teškoće i temelje se na životu u zajednici, a ne na trajnim institucionalnim rješenjima. Prema Zakonu o socijalnoj skrbi u ovu kategoriju uključene su različite usluge i oblici pomoći: prva socijalna usluga, usluga sveobuhvatne procjene i planiranja, savjetovanje, stručna procjena, psihosocijalno savjetovanje, socijalno mentorstvo, obiteljska medijacija, psihosocijalni tretman radi prevencije nasilničkog ponašanja, psihosocijalna podrška, rana intervencija / razvojna podrška, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja, pomoć u kući, boravak, organizirano stanovanje i smještaj.

Glavna ustanova socijalne skrbi na UP-u Zadar pruža Centar za socijalnu skrb Zadar. Osim toga, u 10 jedinica lokalne samouprave postoje druge ustanove koje pružaju određene usluge

iz domene socijalnih usluga (Tablica 13.). K tome, potrebno je istaknuti i djelovanje Kabineta za ranu intervenciju Caritasa Zadarske nadbiskupije.

Tablica 13. Ustanove na UP-u Zadar koje pružaju socijalne usluge

JLS	Ustanova
Zadar	Dom za starije i nemoćne osobe Zadar Dom za odrasle osobe Sv. Frane Centar za pružanje usluga u zajednici Mocire Dom za odgoj djece i mladeži Obiteljski domovi (13)
Nin	Pomoć u kući
Bibinje	Dom za stare i nemoćne P. J.
Galovac	Obiteljski dom
Poličnik	Pomoć u kući
Posedarje	Obiteljski dom
Preko	Podružnica doma za starije i nemoćne osobe Zadar
Sukošan	Obiteljski dom (2)
Vrsi	Obiteljski dom (2)
Zemunik Donji	Dom za odrasle osobe Zemunik

Izvor: Zadarska županija, Upravni odjel za hrvatske branitelje, udruge, demografiju i socijalnu politiku

Uz institucijsku potporu vezanu uz veća naselja unutar UP-a, kvalitetnoj socijalnoj skrbi zasigurno bi pridonijeli mobilni timovi kojima bi se pridonijelo deinstitucionalizaciji kroz pružanje usluge odgovarajuće socijalne skrbi stanovništvu na ruralnoj periferiji UP-a na otocima i u zaobalju. Tome treba pridodati i potrebu organizacije socijalno-palijativne skrbi za staro stanovništvo kojom bi se po istim principima mogla obuhvatiti sva naselja na UP-u Zadar. Dobro su došli projekti financirani sredstvima Europskoga socijalnog fonda kojima se, u vrijeme financiranja, učinio važan iskorak u dostupnosti socijalnih usluga starijim i nemoćnim stanovnicima ruralnih naselja unutar UP-a (npr. *Pomoć u kući*, *Život u susjedstvu*, *Zaželi* i dr.). Međutim, problem je što po isteku financijskih razdoblja JLS često ne mogu osigurati kontinuirano financiranje osoba koje se prošle odgovarajuću edukaciju u području pružanja socijalnih usluga upotpunjujući svoj kompetencijski profil i u sklopu projekta stekle radno iskustvo.

4. 1. 3. 3. Kriminalitet i sigurnost građana

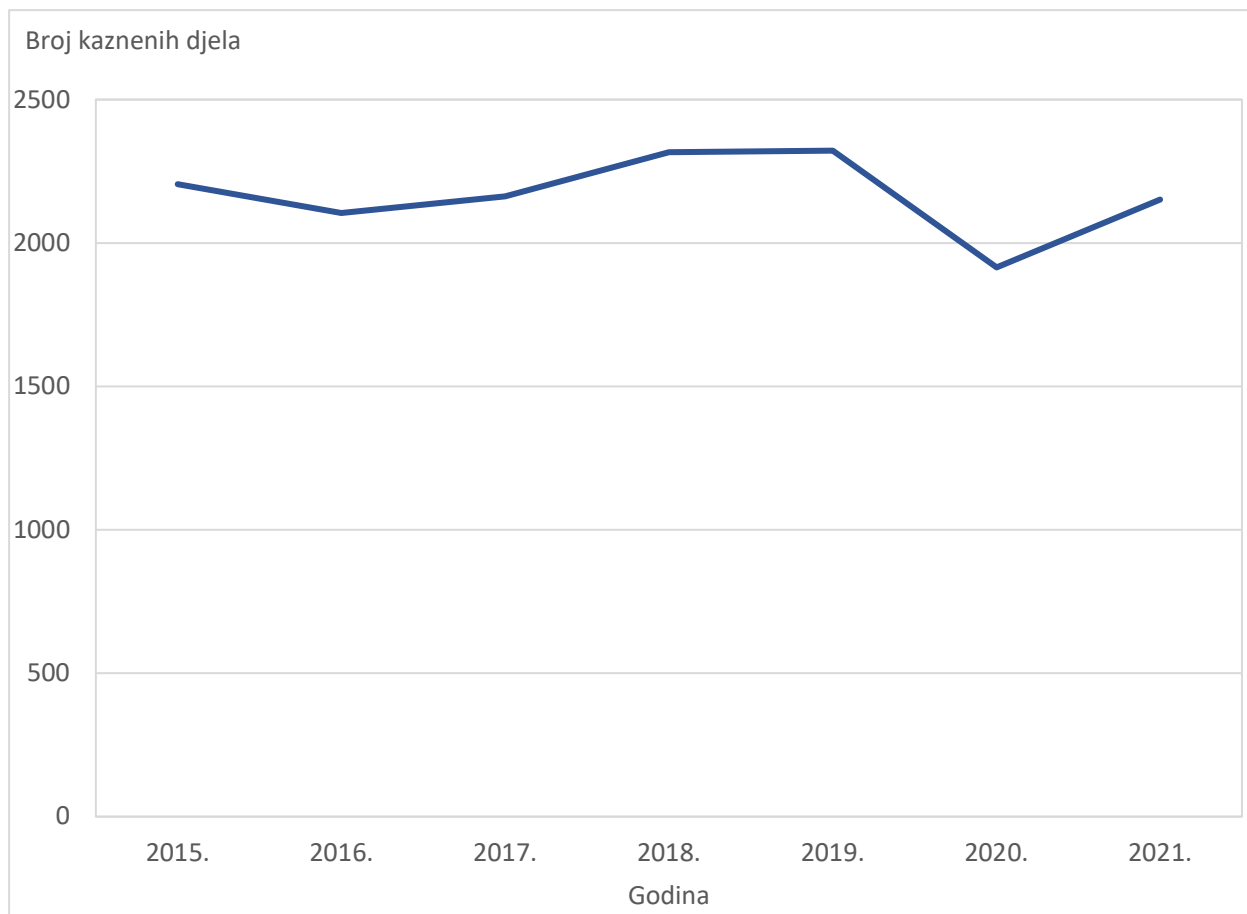
Broj počinjenih kaznenih djela te sigurnost građana bitan su element kvalitete života na nekom području. Prema podacima Policijske uprave zadarske za razdoblje 2015. – 2021. može se zaključiti da se broj kaznenih djela nije značajnije mijenjao (Slika 12). Iznimka je 2020. godina kada je zabilježen najmanji broj kaznenih djela, što je zasigurno povezano s pandemijom COVID-19, *lockdownom* te brojnim restrikcijama koje su bile na snazi u pojedinim razdobljima tijekom godine.

Tablica 14. Broj kaznenih djela na UP-u Zadar 2015. – 2021.

JLS	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Bibinje	88	48	57	53	152	60	46
Galovac	40	61	23	18	18	10	9
Kali	22	11	16	12	11	15	11
Kukljica	21	13	6	8	5	6	9
Nin	65	67	57	63	69	55	56
Novigrad	22	19	25	22	13	17	23
Poličnik	48	63	71	87	58	72	91
Posedarje	42	44	58	52	68	65	52
Preko	47	53	52	42	39	28	49
Ražanac	34	42	46	34	36	20	30
Sukošan	77	80	69	67	44	60	64
Škabrnja	18	21	10	149	23	121	6
Vrsi	26	23	29	34	84	20	18
Zadar	1.619	1.528	1.614	1.642	1.683	1.320	1.639
Zemunik Donji	37	31	30	33	19	46	48
UP Zadar	2.206	2.104	2.163	2.316	2.322	1.915	2.151

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava zadarska, 2022.

U skladu s najvećim brojem stanovnika, najveći broj kaznenih djela zabilježen je na području Grada Zadra – s iznimkom 2020. godine, između 70,0 i 76,0% svih kaznenih djela zabilježeno je upravo na navedenom području (Tablica 14). Jedinice lokalne samouprave u kojima je posljednjih godina zabilježen najmanji udio počinjenih kaznenih djela (manje od 1,0%) su Galovac, Kali i Kukljica.

Slika 12 Kretanje broja kaznenih djela na UP-u Zadar 2015. – 2021.

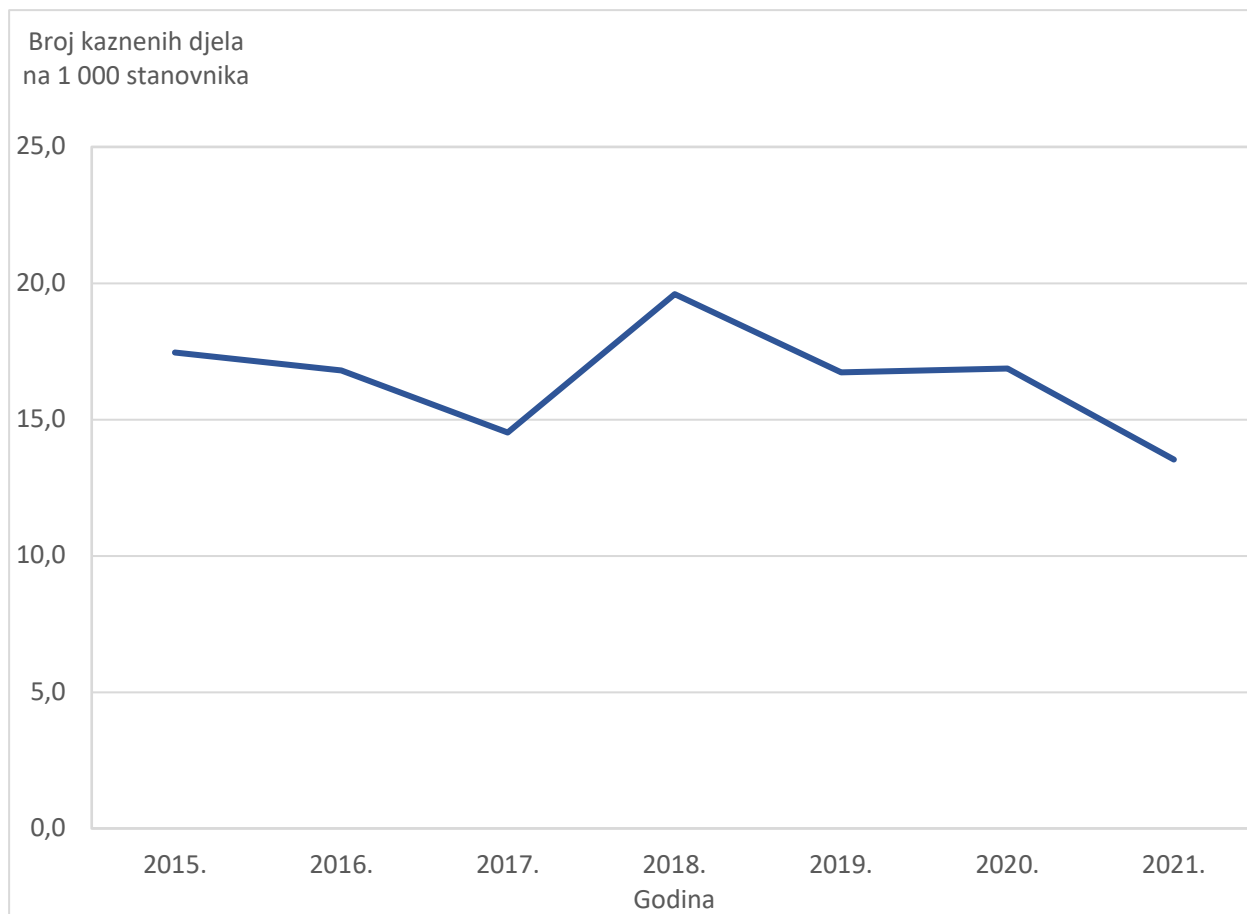
Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava zadarska, 2022.

Sam broj počinjenih kaznenih djela ne govori puno o kriminalitetu i sigurnosti građana na nekom području, toga se često koristi drugi pokazatelj – stopa kriminaliteta, tj. broj kaznenih djela na 1 000 stanovnika. Od 2015. do 2021. godine stopa kriminaliteta oscilirala je između 20 i 14 (Slika 13). Godine 2015. stopa kriminaliteta na urbanom području Zadra iznosila je 18, a u pet JLS-a stopa je bila viša od prosjeka (Bibinje, Galovac, Kukljica, Nin i Zadar). U narednim godinama stopa se kretala između 14 i 20 kaznenih djela na 1 000 stanovnika (Tablica 15). Na kraju razmatranog razdoblja stopa kriminaliteta iznosila je 14 i tada je ponovno pet JLS-a imalo iznadprosječnu stopu kriminaliteta (Nin, Poličnik, Posedarje, Zadar i Zemunik Donji), dok su najmanju stopu (manju od 10) imali Galovac, Kali, Škabrnja i Vrsi. Iako je Škabrnja 2021. imala nisku stopu kriminaliteta, potrebno je istaknuti da je u dvije godine promatranog razdoblja zabilježena iznimno visoka stopa – 2018. iznosila je 89, a 2020. 72 kaznena djela na 1 000 stanovnika.

Tablica 15. Broj kaznenih djela na 1000 stanovnika na UP-u Zadar 2015. – 2021.

JLS	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Bibinje	22	12	14	13	38	15	12
Galovac	32	47	18	14	14	8	7
Kali	14	7	10	7	7	9	7
Kukljica	33	20	9	12	8	9	14
Nin	24	25	21	23	25	20	21
Novigrad	10	9	11	10	6	8	11
Poličnik	10	13	15	18	12	15	19
Posedarje	12	13	17	15	20	19	15
Preko	13	15	14	12	11	8	14
Ražanac	12	15	17	12	13	7	11
Sukošan	16	17	15	14	9	13	14
Škabrnja	11	12	6	89	14	72	4
Vrsi	13	11	14	17	41	10	9
Zadar	23	22	23	23	24	19	23
Zemunik Donji	17	14	14	15	9	21	22
UP Zadar	18	17	15	20	17	17	14

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava zadarska, 2022.

Slika 13 Kretanje broja kaznenih djela na 1000 stanovnika na UP-u Zadar 2015. – 2021.

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava zadarska, 2022.

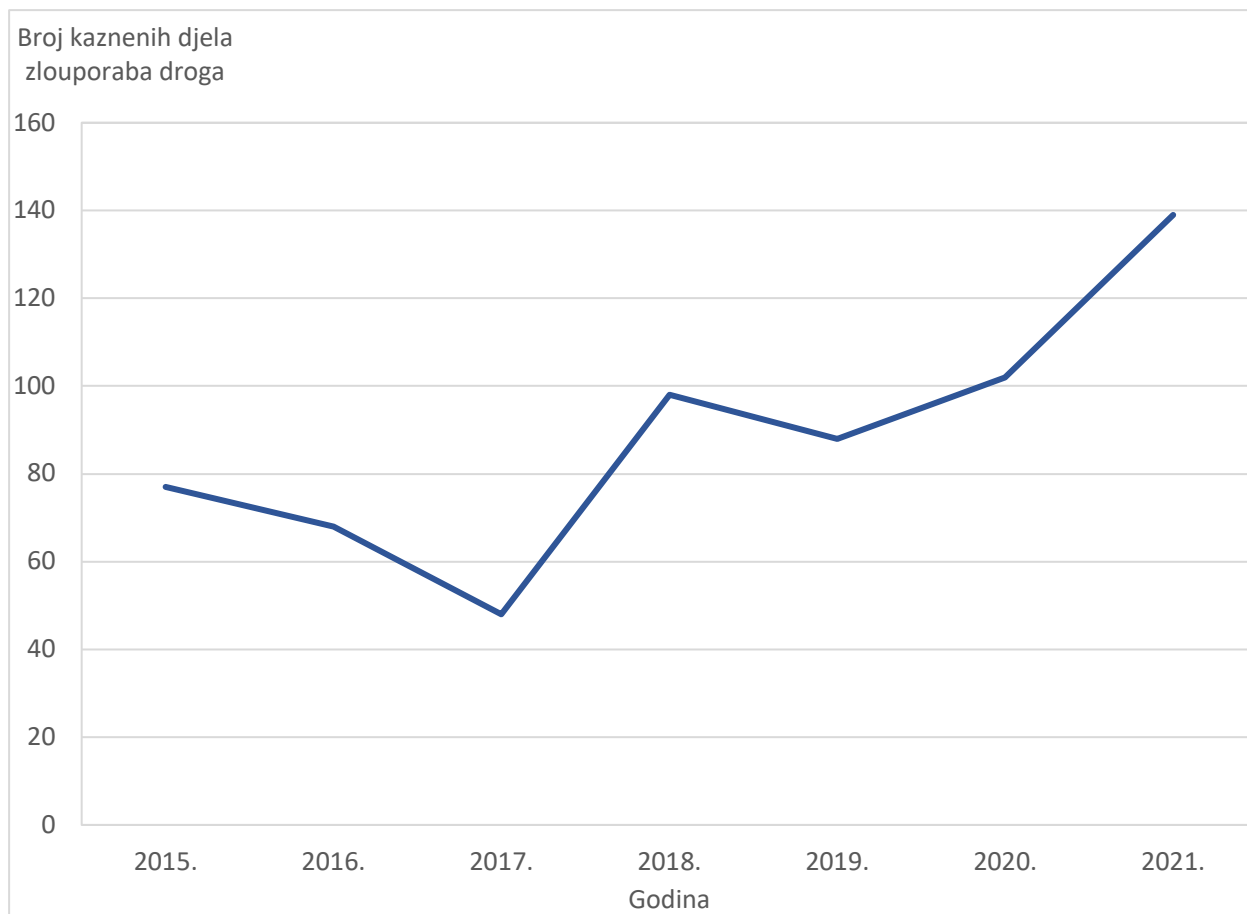
Dok je u Republici Hrvatskoj od 2015. do 2021. zabilježena stagnacija broja kaznenih djela zlouporabe droga, na UP-u Zadar zamjetan je značajan porast broja navedenih kaznenih djela (Slika 14). Godine 2015. zabilježeno je ukupno 77 kaznenih djela zlouporabe droga, dok je do 2021. taj broj porastao na 139 (povećanje od čak 80,5%). Većina kaznenih djela zlouporabe droga zabilježena je na području Grada Zadra (između 68,0% i 88,0%). Osim na području Grada Zadra, može se istaknuti i nešto veći broj zabilježenih kaznenih djela na području Općine Poličnik, dok je u ostalim jedinicama lokalne samouprave broj tih kaznenih djela nizak.

Tablica 16. Broj kaznenih djela zlouporabe droga na UP-u Zadar 2015. – 2021.

JLS	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Bibinje	5	1	0	1	3	0	2

JLS	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Galovac	0	0	0	0	0	0	0
Kali	5	0	0	2	0	0	0
Kukljica	0	0	0	0	0	0	0
Nin	1	1	0	5	1	0	1
Novigrad	0	0	0	0	0	0	0
Poličnik	3	1	1	10	0	5	17
Posedarje	3	0	0	4	3	3	1
Preko	6	4	0	3	1	3	1
Ražanac	0	3	0	0	0	0	1
Sukošan	1	0	2	2	2	4	4
Škabrnja	0	0	0	0	0	0	0
Vrsi	1	0	1	0	1	2	1
Zadar	52	58	42	70	75	82	111
Zemunik Donji	0	0	2	1	2	3	0
UP Zadar	77	68	48	98	88	102	139

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava zadarska, 2022.

Slika 14 Kretanje broja kaznenih djela zlorporabe droga na UP-u Zadar 2015. – 2021.

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava zadarska, 2022.

Analiza je pokazala da se broj korisnika minimalne zajamčene naknade u razdoblju od 2017. do 2020. na području jedinica lokalne samouprave koje su u nadležnosti Centra za socijalnu skrb Zadar smanjio. Iako navedeni podatak može ukazivati na poboljšanje socijalnog stanja na promatranom području, bez detaljnije analize nije moguće utvrditi je li ovo smanjenje doista rezultat poboljšanja socijalnog stanja ili nekih drugih promjena i procesa (npr. emigracije stanovništva). Sličan trend zabilježen je i kod nezaposlenosti stanovništva. Naime, u promatranom razdoblju smanjio se prosječan godišnji broj nezaposlenih osoba što isto tako može upućivati na poboljšanje društveno-gospodarskih prilika, ali isto tako do smanjenja je moglo doći pod utjecajem drugim čimbenika (npr. emigracije nezaposlenog stanovništva). Na urbanom području Zadra zabilježeno je 29 ustanova koje pružaju socijalne usluge, a većina ih je smještena na području Grada Zadra. U ostalim jedinicama lokalne samouprave zabilježeni su uglavnom obiteljski domovi, domovi za starije i pomoć u kući. S druge strane, u pet jedinica lokalne samouprave ne postoji niti jedna ustanova za pružanje

socijalnih usluga te bi na to svakako trebalo obratiti pozornost kod planiranja širenja mreže socijalnih usluga. Podaci o kriminalitetu i sigurnosti ukazuju na stagnaciju broja kaznenih djela i stope kriminaliteta, ali zabrinjavajući su podaci o porastu broja kaznenih djela zlouporabe droga. Očito je da stoga potrebno učiniti dodatne napore na polju prevencije, uključujući i odgovarajuću edukaciju, kako bi se smanjili učinci različitih ovisnosti, posebno onih o drogama, ali i drugih štetnih praksi (alkohol, kocka) koji ovisnike dovode u nepovoljan financijski i, posljedično ali i s drugih motrišta, slabiji socijalni položaj.

Tablica D. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - institucionalizirani sustav socijalne skrbi (iako bez dovoljno kapaciteta za skrb o starijim i nemoćnim osobama) - opća sigurnost <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - nedovoljno razvijen vaninstitucionalni sustav socijalne skrbi (uz iznimku onoga uspostavljen i održavanog u sklopu projektnih aktivnosti) - velika koncentracija turista - nedovoljni kapaciteti smještaja za starije i nemoćne osobe - može pridonijeti povećanju kaznenih djela (krađa, zlouporaba droga) i prometnih nesreća 	<ul style="list-style-type: none"> - ustanove za pružanje socijalne i palijativne skrbi (posebno u Zadru) - institucionalni programi prevencije ovisnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - unaprijediti sustav socijalne skrbi u ruralnom dijelu urbanog područja (mobilni timovi za skrb o starijim osobama koji žive u svojim kućanstvima, palijativnu skrb, za pomoć u kući i dr.) - ulagati u sustav unaprjeđenja socijalne skrbi o najslabijim članovima društva te povećati i unaprijediti smještaj za starije i nemoćne - unaprjeđivati prevenciju različitih oblika ovisnosti i drugih štetnih praksi posebno osjetljive populacije (mladi, branitelji)

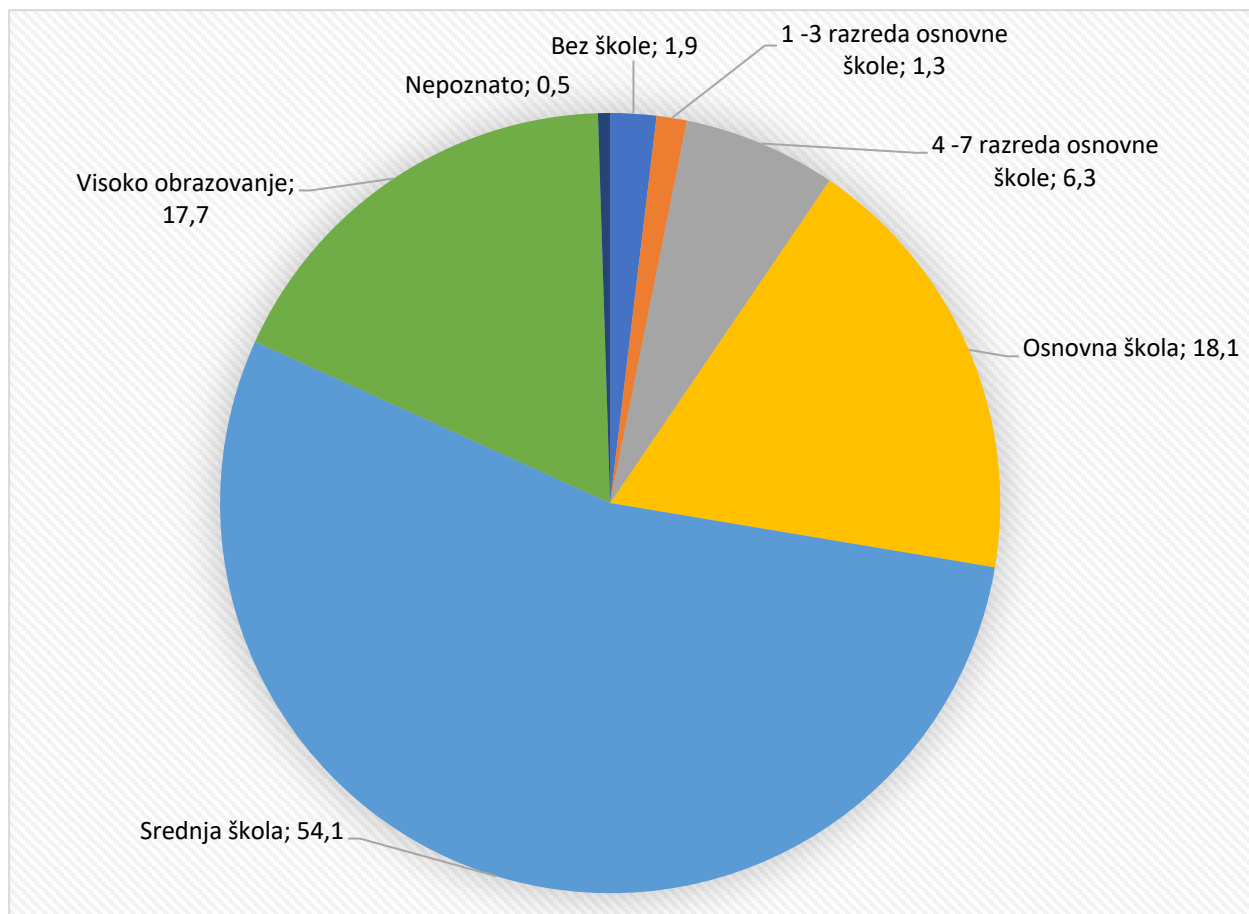
4. 1. 4. Odgoj i obrazovanje

Odgoj i obrazovanje bitne su komponente suvremenoga društveno-gospodarskog razvoja. U skladu s time, posljednjih desetljeća širi se mreža ustanova svih razina obrazovanja i obrazovnih programa (s iznimkom naselja koja su zahvaćena posvemašnjom depopulacijom gdje je došlo do zatvaranja osnovnih škola). Također, sve se više stavlja naglasak na programe cjeloživotnog obrazovanja koji su od iznimne važnosti u vrijeme ubrzanog gospodarskog i tehnološkog napretka te promjena na tržištu rada. Jedinice lokalne samouprave osnivači su ustanova za predškolski odgoj te osnovnih škola, dok je Zadarska

županija osnivač srednjih škola. Posljednjih godina povećava se i broj programa cjeloživotnog obrazovanja na različitim učilištima koji su dostupni stanovnicima Zadarske i okolnih županija. Na području visokog obrazovanja ističe se jedna ustanova – Sveučilište u Zadru – čiji je osnivač država. Ta ustanova izvodi znanstvene i nastavne aktivnosti, ali u sve većoj mjeri je uključena i u razvojne projekte putem kojih se ostvaruje transfer znanja i tehnologija pa je tako jedan od ključnih dionika društveno-gospodarskog razvoja UP Zadar

4. 1. 4. 1. Obrazovni sastav stanovništva

Obrazovni sastav stanovništva pokazuje najviši završeni formalni stupanj obrazovanja koje je postiglo stanovništvo starije od 15 godina. Od kraja 1950-ih, kada je u Hrvatskoj uvedeno obvezno osnovnoškolsko obrazovanje, obrazovni sastav stanovništva je sve povoljniji – konstantno se smanjuje broj stanovnika bez škole te onih s nepotpunim osnovnim obrazovanjem uz istovremeno povećanje osoba sa završenom srednjom školom i visokim obrazovanjem. Prema podacima popisa stanovništva 2011. godine 54,1% stanovništva starijeg od 15 godina imalo je završeno srednju školu, dok je 9,5% stanovništva bilo bez završene škole te završen 1 do 7 razreda osnovne škole. Udjeli stanovništva sa završenom osnovnom školom i visokim obrazovanjem je gotovo podjednak. U usporedbi s državnim prosjekom, UP Zadar ima nešto povoljniji obrazovni sastav, odnosno ima veći udio stanovništva sa završenom srednjom školom i visokim obrazovanjem od državnog prosjeka.

Slika 15 Obrazovni sastav stanovništva UP Zadar 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr

Najpovoljniji obrazovni sastav stanovništva imao je Grad Zadar u kojem je smješten i najveći broj obrazovnih institucija. S druge strane, nešto nepovoljniji obrazovni sastav imale su općine smještene u zaobalnom dijelu Zadarske županije (Tablica 17). Najveći dio stanovništva s najnižim stupnjevima obrazovanja jesu osobe starije životne dobi. Također, među osobama s najnižim stupnjem obrazovanja više je žena nego muškaraca što je rezultat nekadašnjeg slabijeg uključivanja žena u obrazovni sustav. Najveći dio stanovništva u radno aktivnoj dobi ima završeno srednje ili visoko obrazovanje što im osigurava konkurentnost na tržištu rada.

Tablica 17. Obrazovni sastav stanovništva UP Zadar 2011. godine

JLS	Uk.	Bez škole	1-3 razreda	4-7 razreda	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Nepoznato
-----	-----	-----------	-------------	-------------	---------------	---------------	--------------------	-----------

			osnovne škole	osnovne škole				
Nin	2 340	40	39	286	491	1 233	251	0
	%	1,7	1,7	12,2	21,0	52,7	10,7	0,0
Zadar	63.097	680	493	2.767	9.743	35.103	14.244	67
	%	1,1	0,8	4,4	15,4	55,6	22,6	0,1
Bibinje	3.197	38	51	250	780	1.798	279	1
	%	1,2	1,6	7,8	24,4	56,2	8,7	0,0
Galovac	1.001	48	23	56	279	553	42	0
	%	4,8	2,3	5,6	27,9	55,2	4,2	0,0
Kali	1.400	16	37	127	373	701	146	0
	%	1,1	2,6	9,1	26,6	50,1	10,4	0,0
Kukljica	645	10	4	96	171	304	60	0
	%	1,6	0,6	14,9	26,5	47,1	9,3	0,0
Novigrad	1.981	120	50	215	547	940	109	0
	%	6,1	2,5	10,9	27,6	47,5	5,5	0,0
Poličnik	3.637	205	85	337	1 021	1.808	180	1
	%	5,6	2,3	9,3	28,1	49,7	4,9	0,0
Posedarje	3.032	138	100	335	740	1.515	203	1
	%	4,6	3,3	11,0	24,4	50,0	6,7	0,0
Preko	3.470	24	69	319	544	1.734	368	412
	%	0,7	2,0	9,2	15,7	50,0	10,6	11,9
Ražanac	2.559	151	59	300	654	1.171	223	1
	%	5,9	2,3	11,7	25,6	45,8	8,7	0,0
Sukošan	3.808	94	45	415	772	2.078	397	7
	%	2,5	1,2	10,9	20,3	54,6	10,4	0,2
Škabrnja	1.406	82	38	131	337	738	79	1
	%	5,8	2,7	9,3	24,0	52,5	5,6	0,1
Vrsi	1.747	37	41	209	457	862	140	1
	%	2,1	2,3	12,0	26,2	49,3	8,0	0,1
Zemunik Donji	1.783	126	61	193	331	955	117	0
	%	7,1	3,4	10,8	18,6	53,6	6,6	0,0
UP Zadar	95.103	1.854	1.223	6.174	17.574	52.209	16.964	504
	%	1,9	1,3	6,3	18,1	54,1	17,7	0,5

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr

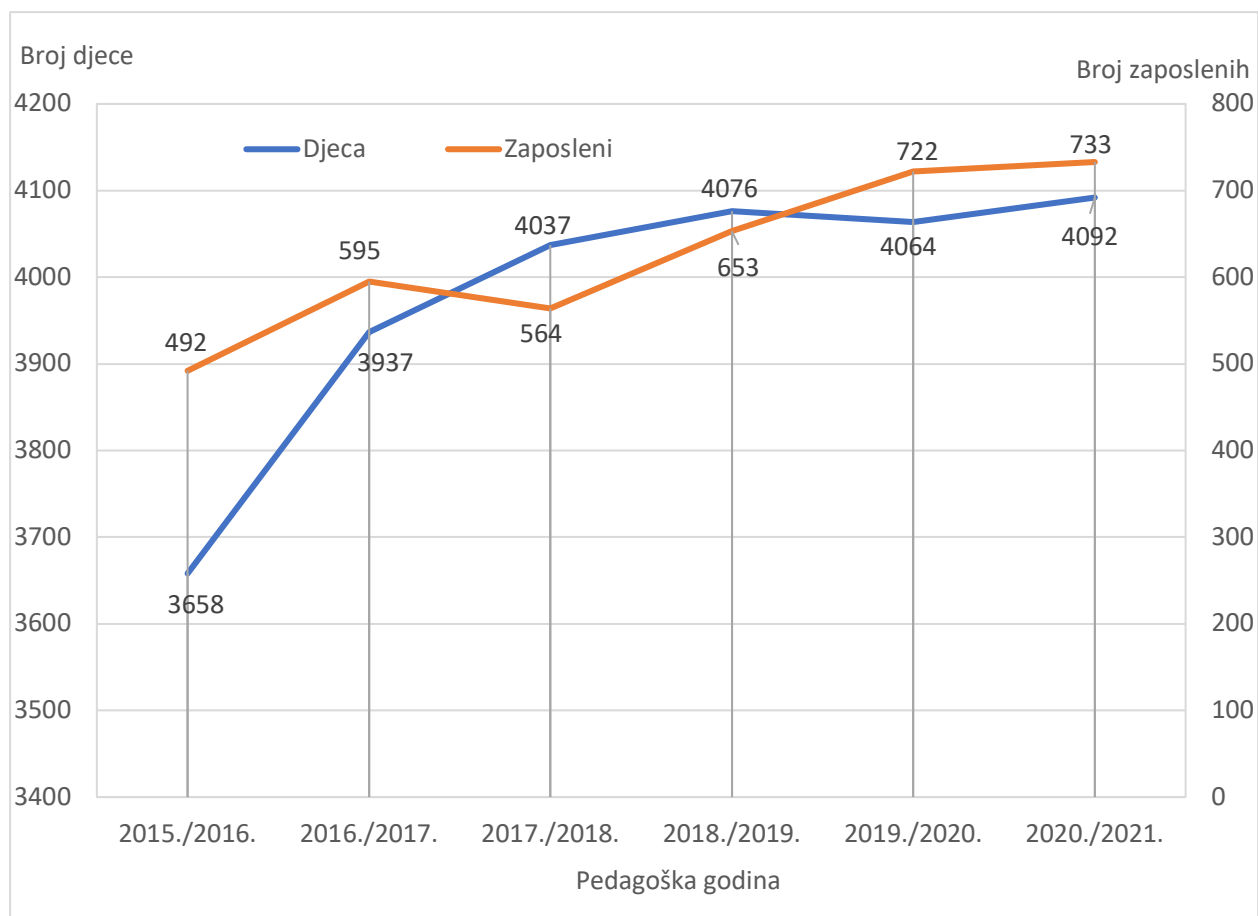
4. 1. 4. 2. Predškolski odgoj

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na UP Zadar u pedagoškoj godini 2020./2021. postojalo je 66 ustanova predškolskog odgoja od čega je 46 bilo na području Grada Zadra. Grad Zadar je osnivač tri vrtičke ustanove Sunce, Radost i Latica koje raspolažu s 20 područnih objekata, dok su preostali vrtići drugih osnivača. DV Latica specijalizirana je pedagoška ustanova koja provodi različite edukacijsko-rehabilitacijske programe za djecu rane i predškolske dobi koja imaju teškoće u razvoju. Usluge ove ustanove mogu koristiti i djeca iz drugih jedinica lokalne samouprave pod uvjetom da njihova JLS sufinancira edukacijsko-rehabilitacijski program. DV Latica potiče inkluziju i sudjeluje u njenom ostvarivanju na način da omogućava djeci s teškoćama u razvoju uključivanje u redovne vrtiće, ali isto tako omogućuje dolazak djeci s teškoćama u razvoju iz redovnih vrtića na rehabilitaciju, kao i odlazak stručnjaka u njihov redovan vrtić.

Grad Zadar subvencionira boravak djece u gradskim i privatnim vrtićima te je tako cijena vrtića za prvo dijete 600 kn, za drugo 300 kn, a za treće i svako sljedeće dijete vrtić je besplatan. Ova mjera svakako predstavlja značajnu financijsku olakšicu roditeljima. Međutim, iako se kapaciteti vrtića na području Grada Zadra povećavaju, još uvijek nisu dovoljni za prihvatanje sve prijavljene djece, posebice djece jasličke dobi.

Osim u općinama Galovac i Novigrad, u svim ostalim jedinicama lokalne samouprave postoji barem jedan vrtić što je od iznimne važnosti za lokalno stanovništvo. Međutim, u općinama Galovac i Novigrad vrtići su u završnoj fazi izgradnje i otvaranja, tako da bi u sljedećoj pedagoškoj godini sve jedinice lokalne samouprave trebale imati vrtiće.

U razdoblju od pedagoške godine 2015./2016. do 2020./2021. zabilježen je porast broja djece u vrtićima kao i broja zaposlenih – broj djece povećan je za gotovo 12,0%, a zaposlenih za 49,0% (Slika 16). U istom razdoblju broj vrtića se povećao za osam. Također, na početku razmatranog razdoblja omjer broja zaposlenih i djece bio je 1:7,4, a na kraju razdoblja 1:5,6. Ti podaci ukazuju na povoljne trendove vezane uz predškolski odgoj na proučavanom prostoru te bi svakako trebalo nastaviti s povećanjem broja objekata i odgojnih skupina, ali u skladu s propisanim pedagoškim standardima, posebice vezano uz omjer broja djece i odgojitelja. Mogućnost boravka djece u vrtiću svakako ima povoljan utjecaj na usklađivanje obiteljskih i poslovnih obveza roditelja, posebice majki. U slučajevima kada nemaju mogućnost dobivanja mjesta u vrtiću ili nekog drugog načina čuvanja djeteta, žene su često prisiljene napustiti posao ili nisu u mogućnosti tražiti posao nakon isteka roditeljskog dopusta. Povećanje vrtićkih kapaciteta bi stoga moglo imati povoljan učinak na zapošljavanje majki i poboljšanje socio-ekonomskog statusa obitelji (dvostruki dohodak).

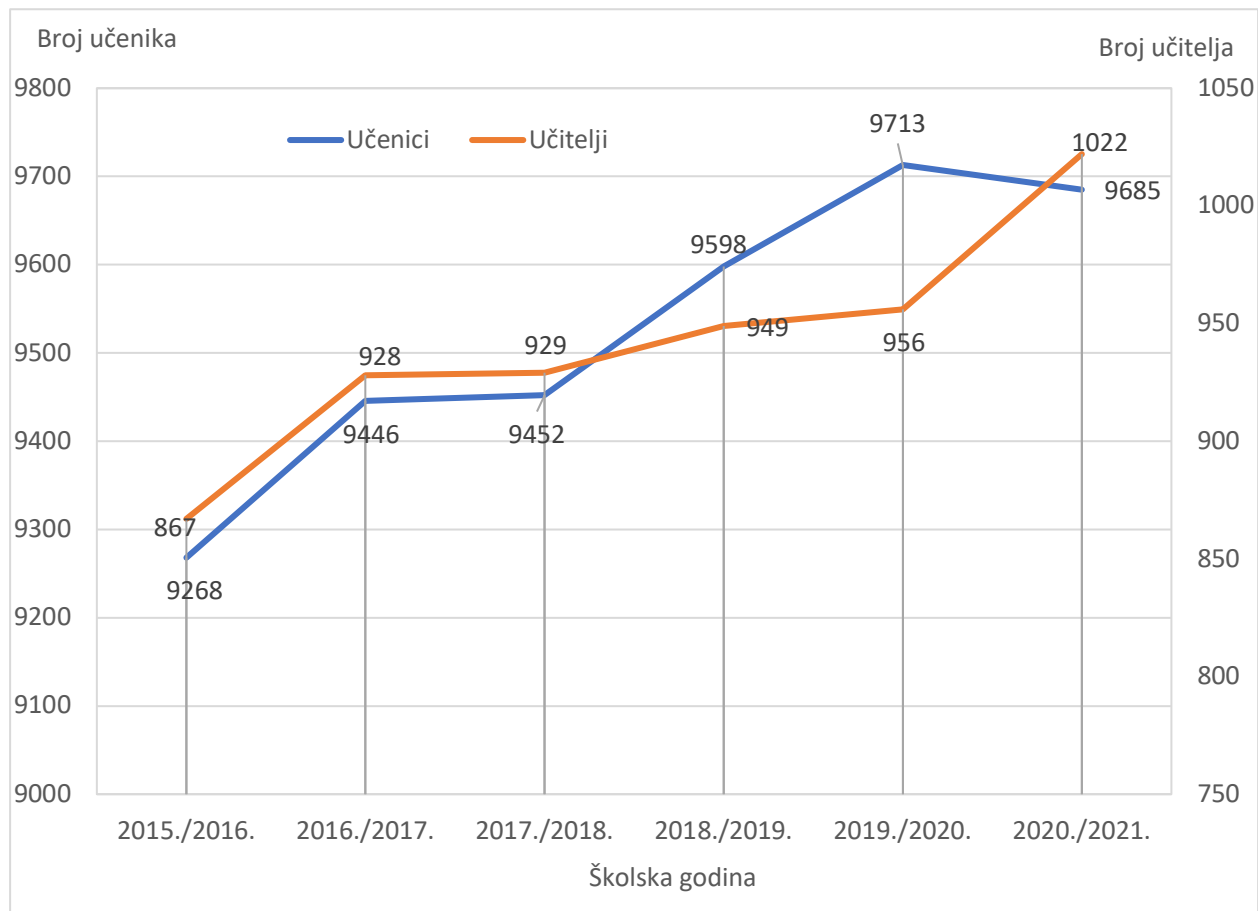
Slika 16 Kretanje broja djece i zaposlenih u vrtićima na urbanom području Zadra od pedagoške godine 2015./2016. do 2020./2021.

Izvor: Gradovi u statistici, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

4. 1. 4. 3. Osnovnoškolsko obrazovanje

U školskoj godini 2020./2021. na UP Zadar djelovale su ukupno 62 škole (matične i područne), od čega najviše na području Grada Zadra. Osim u općinama Kali i Kukljica, u kojima postoji organizirana samo razredna nastava (od 1. do 4. razreda), u svim ostalim jedinicama lokalne samouprave postoje osmogodišnji osnovnoškolski programi. Škole u Kalima i Kukljici su područne škole OŠ Valentin Klarin u Preku te tako učenici nakon 4. razreda školovanje mogu nastaviti u matičnoj školi u Preku. Primarnom obrazovanju umnogome pridonosi i djelovanje dviju glazbenih osnovnih škola: Glazbene škole Blagoje Bersa čiji je osnivač Zadarska županija te Osnovne glazbene škole sv. Benedikta čiji je osnivač Samostan benediktinki sv. Marije u Zadru.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku od šk. god. 2015./2016. do 2020./2021. na urbanom području Zadra zabilježeno je povećanje broja učenika u osnovnim školama za 4,5%, dok se broj učitelja povećao za 17,9%. U školama s većim brojem učenika nastava se još uvijek održava u smjenama, a u školama s manjim brojem učenika nastava se organizira u jednoj smjeni. Iznimka su posljednje dvije pandemijske godine kada se iz epidemioloških razloga nastava u pojedinim školama ipak organizirala u dvije smjene.

Slika 17 Kretanje broja učenika i učitelja u osnovnim školama na urbanom području Zadra od šk. god. 2015./2016. do 2020./2021.

Izvor: Gradovi u statistici, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Nadalje, sve više škola (u skladu s prostornim i kadrovskim uvjetima) pruža mogućnost produženog boravka učenicima prvih i drugih razreda. Iz godine u godinu povećava se potreba za produženim boravkom te se broj odgojno-obrazovnih skupina u produženom boravku konstantno povećava. Jedinice lokalne samouprave financiraju izvođenje ovog programa, a roditelji su do nedavno financirali prehranu učenika u produženom boravku. Postojanje programa produženog boravka u školi iznimno je bitno za obitelji u kojima su oba

roditelja zaposlena te je svakako bitno omogućiti provođenje navedenog programa i u školama u kojima još uvijek ne postoji. Bitno olakšanje i usustavljanje nastupilo je odlukom Vlade Republike Hrvatske kojom je omogućen besplatan obrok svim učenicima osnovnih škola. Dodatni iskoraci očekuju se implementacijom reformske mjere prelaska osnovnih škola u jednosmjenski rad što je, uostalom, predviđeno Nacionalnim planom oporavka i otpornosti.

Financiranje nastavnih materijala također je važno pitanje, jer predstavlja važnu stavku u budžetu obitelji školaraca. Ministarstvo znanosti i obrazovanja financira nabavku udžbenika, a neke jedinice lokalne samouprave financiraju nabavku radnih bilježnica (npr. Grad Zadar). Također, posljednjih se godina dosta ulaže u osiguravanje pomoćnika u nastavi za učenike s određenim poteškoćama.

Nastojanjima Grada Zadra i Zadarske županije s partnerskim ustanovama mnoge su škole u Zadru i nekim drugim JLS-ovima u UP-u uključene u projekt *STEM County* kojim je predviđeno educiranje nastavnika i učenika, opremanje škola kao i druge nastavne i izvannastavne aktivnosti u području STEM-a.

4. 1. 4. 4. Srednjoškolsko obrazovanje

Na prostoru Zadarske županije šk. god. 2020./2021. djelovala je 21 srednja škola, od čega ih je 16 smješteno u gradu Zadru, a od preostalih pet po jedna je smještena u Pagu, Benkovcu, Biogradu na Moru, Gračacu i Obrovcu. Iste godine srednje škole u Zadru omogućavale su upis 67 programa obrazovanja s 1658 mjesta (Tablica 18). Od ukupno 16 srednjih škola, za 14 škola osnivač je Zadarska županija, osnivač jedne škole je vjerska zajednica, a jedna je privatna. S obzirom na činjenicu da osim u Zadru, u drugim JLS UP Zadar nema srednjih škola učenici iz ostalih jedinica lokalne samouprave moraju svakodnevno ili tjedno putovati u Zadar ili ostale gradove u županiji u kojima postoji srednja škola.

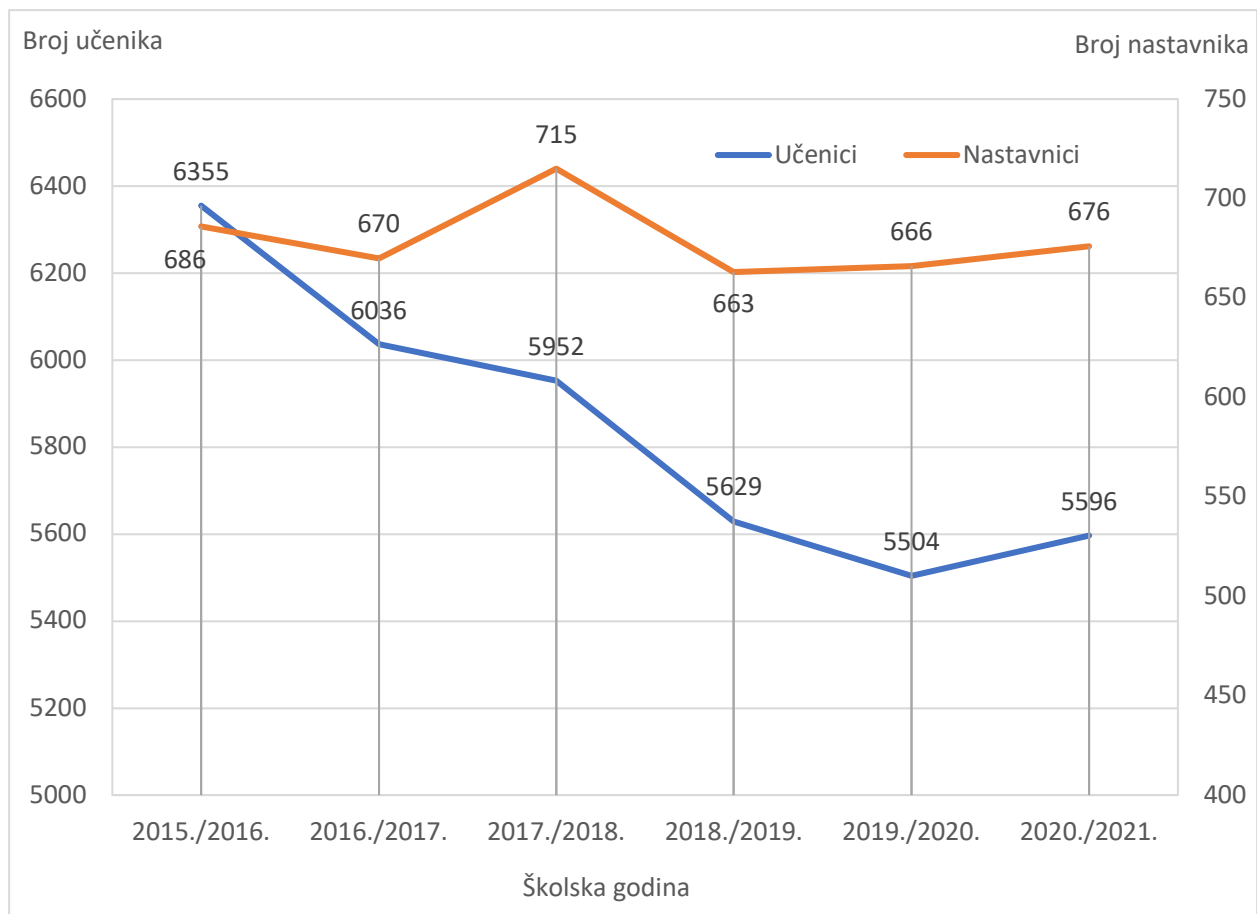
Od šk. god. 2015./2016. do 2020./2021. u srednjim školama na UP-u Zadar primjećuje se smanjenje broja učenika za gotovo 12%. Broj nastavnika nije se značajnije promijenio, s iznimkom nešto značajnijeg porasta 2017. godine (Slika 18). U istom razdoblju, ukupan broj upisnih mjesta u srednje škole nije se značajnije promijenio. Međutim, s obzirom na trend smanjenja broja učenika, jasno je da će se s vremenom vjerojatno smanjiti upisne kvote, a moguće je da će se i neki smjerovi za koje vlada iznimno nizak interes, možda i ukinuti.

Tablica 18 Srednje škole na UP-u Zadar i upisne kvote u šk. god. 2020./2021.

Škola	Upisna kvota
Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola Zadar	149
Gimnazija Franje Petrića Zadar	92
Gimnazija Jurja Barakovića Zadar	115
Gimnazija Vladimira Nazora Zadar	138
Glazbena škola Blagoje Bersa Zadar	63
Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola Zadar	194
Medicinska škola Ante Kuzmanića – Zadar	72
Obrtnička škola Gojka Matuline Zadar	63
Poljoprivredna, prehrambena i veterinarska škola Stanka Ožanića Zadar	107
Pomorska škola Zadar	88
Prirodoslovno-grafička škola Zadar	63
Strukovna škola Vice Vlatkovića Zadar	208
Škola primijenjene umjetnosti i dizajna Zadar	92
Tehnička škola Zadar	112
Klasična gimnazija Ivana Pavla II. s pravom javnosti Zadar	52
Privatna gimnazija NOVA s pravom javnosti Zadar	40
Ukupno	1 688

Izvor: Narodne novine 55/2021, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_05_55_1107.html

U Zadru se nalazi i jedan srednjoškolski đački dom kapaciteta 94 mjesta u kojem su najčešće smješteni učenici iz udaljenijih mjesta u županiji kojima svakodnevno putovanje iz mjesta prebivališta do Zadra zbog neadekvatne prometne povezanosti nije usklađeno s školskim obvezama (nastava i praksa).

Slika 18. Kretanje broja učenika i nastavnika u srednjim školama UP Zadar od šk. god. 2015./2016. do 2020./2021.

Izvor: Gradovi u statistici, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

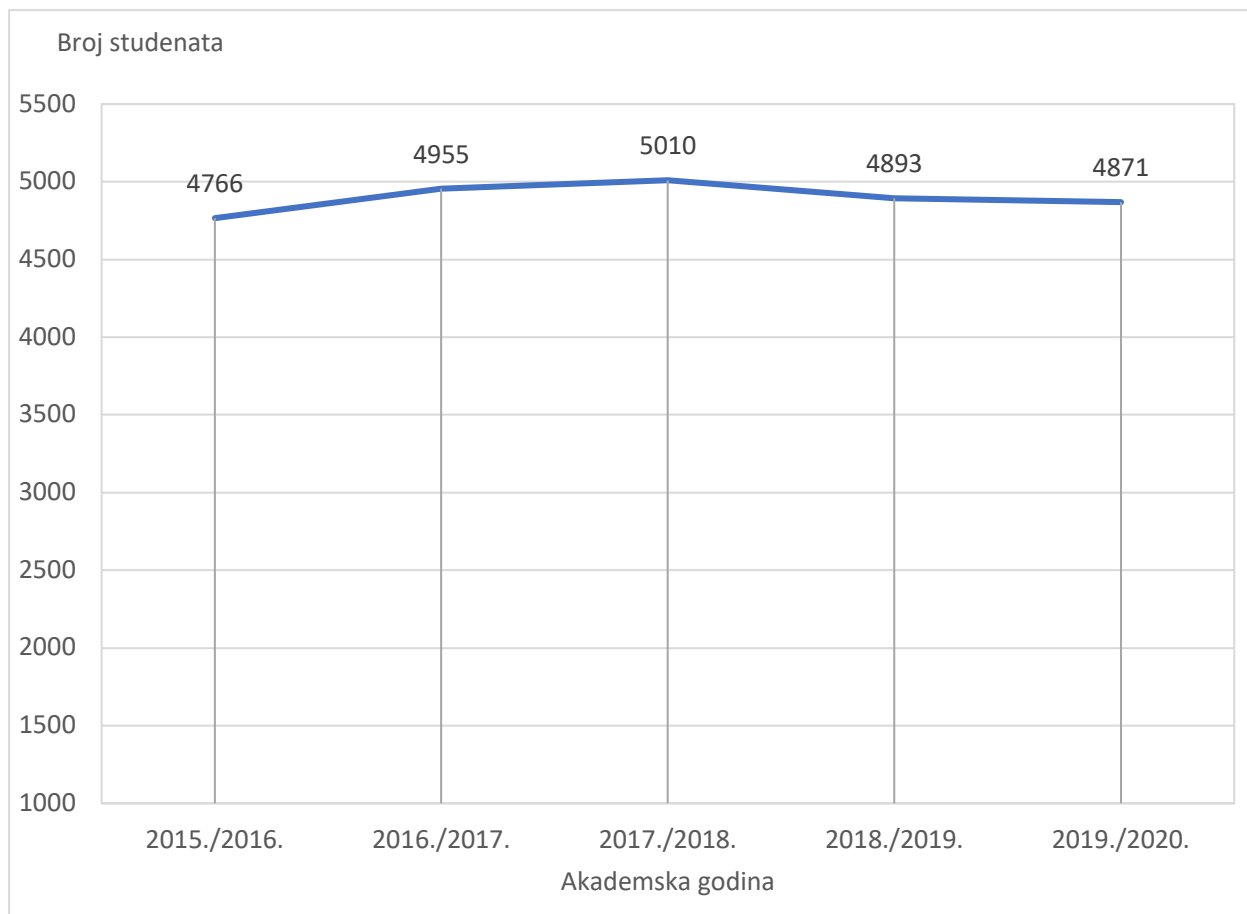
Kvaliteta strukovnoga srednjoškolskog obrazovanja prepoznata je, uz postalo, osnivanjem dvaju regionalnih centara kompetencija sa sjedištima u Strukovnoj školi Vice Vlatkovića i Medicinskoj školi Ante Kuzmanića u Zadru. Projektne aktivnosti tih dvaju centara obuhvaćene su i druge škole na području UP-a, ali i iz drugih hrvatskih regija, a odnose se na usavršavanje nastavnika, edukacije učenika implementaciju suvremene tehnologije te izgradnju školske infrastrukture čime će se postići značajan iskorak u području sekundarnog obrazovanja na cijelom UP-u. U okviru tih centara osmišljeni su programi redovitog strukovnog obrazovanja, stručnog usavršavanja i cjeloživotnog obrazovanja te različiti drugi oblici formalnog i neformalnog obrazovanja. Sve to pridonosi razvoju inovativnih modela učenja, izvrsnosti nastavnika, predavača i mentora kod poslodavaca te implementaciji vrhunske infrastrukture. K tome, očekivani je ishod višestruka suradnja škola s partnerima iz društvene i gospodarske zajednice, iz javnoga i privatnog sektora.

4. 1. 4. 5. Visokoškolsko obrazovanje

Jedina visokoškolska ustanova na UP Zadra jest Sveučilište u Zadru. U akademskoj godini 2020./2021. Sveučilište u Zadru nudilo je upis na 36 studijskih programa za redovite studente preddiplomskog studija s ukupnom upisnom kvotom od 1.439 mjesta za studente koji se upisuju na temelju rezultata državne mature. Osim toga, Sveučilište je nudilo upis na osam studijskih programa za izvanredne studente na temelju rezultata državne mature (s upisnom kvotom od 219 mjesta) te na isto toliko programa za izvanredne studente na temelju razredbenog postupka (s upisnom kvotom od 141 mjesta). Posljednjih godina primjećuje se manjak interesa za određene studijske programe, a u skladu s potrebama tržišta rada osmišljeni su novi programi, posebice iz STEM područja (npr. informacijske tehnologije). Postoje planovi i za druge studijske programe ali trenutačno ih nije moguće ostvariti zbog nedostatka kvalificiranoga akademskog osoblja u STEM znanstvenim područjima i poljima.

Na Sveučilištu u Zadru nudi se i jednak broj diplomskih sveučilišnih studija. Jedan od novijih studija je združeni diplomski studij *Biotechnology* koji Sveučilište u Zadru provodi u suradnji s partnerskim ustanovama iz sveučilišne alijanse EU CONEXUS. Riječ je o Europskom sveučilištu za pametno i održivo upravljanje urbanim obalnim prostorima (EU-CONEXUS). Taj savez više europskih sveučilišta osnovan je zbog komplementarnosti u viziji stvaranja novog oblika transnacionalne znanstveno-nastavne institucije koja će postati svjetski relevantan čimbenik u znanstvenom radu i edukaciji u području pametnog i održivog upravljanja obalnim prostorima. Članice te sveučilišne alijanse su, uz Sveučilište u Zadru, još: Sveučilište La Rochelle (Francuska), Agronomsko sveučilište u Ateni (Grčka), Građevinsko sveučilište u Bukureštu (Rumunjska), Sveučilište u Klaipedi (Litva) i Katoličko sveučilište u Valenciji, (Španjolska), a pridruženi su članovi Sveučilište u Rostocku (Njemačka), Tehnički institut u Waterfordu (Irska) i Sveučilište Frederick s Cipra.

Na Sveučilištu u Zadru organizirani su i doktorski studiji u humanističkom, društvenom i interdisciplinarnom području znanosti. K tome, dva doktorska studija izvode se u suradnji s drugim visokoškolskim ustanovama.

Slika 19. Broj studenata preddiplomskog i diplomskog studija s prebivalištem na UP-u Zadar od ak. god. 2015./2016. do 2019./2020.

Izvor: Gradovi u statistici, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Državni zavod za statistiku objavljuje podatke o broju studenata na visokim učilištima s obzirom na mjesto prebivališta. Broj studenata koji imaju prebivalište u nekoj od JLS na urbanom području Zadra se povećao od ak. god. 2015./2016. do 2017./2018. za 244, ali nakon toga bilježi se trend smanjenja broja studenata (Slika 15). U svim godinama najveći dio studenata studirao je neki od sveučilišnih studija na fakultetima, dok je najmanje studenata studiralo na umjetničkim akademijama. Unatoč zabilježenim nepovoljnim demografskim trendovima u pojedinima jedinicama lokalne samouprave, broj studenata u niti jednoj nije značajnije opao (Tablica 19).

Studentima u Zadru na raspolaganju su dva studentska doma smještena u Novom kampusu. „Stari“ studentski dom raspolaže s 94 sobe, od čega je 76 dvokrevetnih i 18 trokrevetnih. „Novi“ studentski dom otvoren je 2022. godine, a uključuje 129 soba, odnosno 284 kreveta. U sklopu novog studentskog doma izgrađena je i nova menza koja će uskoro biti otvorena te

će studentima sada na raspolaganju biti dvije menze. Izgradnjom novog doma značajno su povećani smještajni kapaciteti za studente, a oni studenti koji ne uspiju dobiti smještaj u studentskim domovima borave u privatnom smještaju te se mogu javiti na natječaj za subvencioniranje smještaja.

Tablica 19. Kretanje broja studenata na UP-u Zadar po jedinicama lokalne samouprave po akademskim godinama

JLS	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.	2018./2019.	2019./2020.
Bibinje	112	139	128	134	153
Galovac	14	14	17	14	11
Kali	63	58	71	74	70
Kukljica	22	18	16	15	21
Nin	77	81	86	93	84
Novigrad	91	92	102	92	92
Poličnik	120	111	123	124	121
Posedarje	104	117	123	119	110
Preko	108	110	118	129	128
Ražanac	71	84	77	81	79
Sukošan	153	145	152	160	164
Škabrnja	52	47	53	59	64
Vrsi	46	47	60	67	71
Zadar	3.662	3.824	3.801	3.652	3.609
Zemunik Donji	71	68	83	80	94
UP Zadar	4.766	4.955	5.010	4.893	4.871

Izvor: Gradovi u statistici, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Sveučilište u Zadru sustavno unaprjeđuje kvalitetu rada i studiranja, uz ostalo obnovom postojeće ili izgradnjom nove infrastrukture s ulaganjem u suvremenu opremu. U tom kontekstu treba istaknuti aktualnu obnovu secesijske zgrade koju je koristila Tehnička škola, a očekuje se da bi trebalo urediti i preostali dio kompleksa koji su činile radionice. Na taj način alimentirat će se dio nužnih potreba Sveučilišta i konačno kvalitetno urediti problematična točka u urbanom tkivu grada Zadra koja ima potencijal transformacije u jednu od ključnih točaka funkcionalne veze akademske s lokalnom zajednicom. Isto tako, Sveučilište u Zadru je priredilo svu tehničku dokumentaciju i ishodilo građevinsku dozvolu za izgradnju STEM zgrade s dormitorijem u Novom kampusu, a s Gradom Zadrom priredilo je i tehničku dokumentaciju za obnovu nedavno dodijeljene zgrade bivše vojarne u uvali Lučina na otoku Molatu (za potrebe provedbe sveučilišnog programa *Arhipelagos*).

4. 1. 4. 6. Cjeloživotno obrazovanje

Prema podacima Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih na urbanom području Zadra postoje 294 programa cjeloživotnog obrazovanja koje su provodile različite ustanove:

1. Acro – Ustanova za obrazovanje odraslih – 11 programa
2. Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola – 1 program
3. Gimnazija Vladimira Nazora – 1 program
4. Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola - 9 programa
5. Medicinska škola Ante Kuzmanića – Zadar – 1 program
6. Pomorska škola Zadar – 2 programa
7. Pučko otvoreno učilište AS – Zadar – 48 programa
8. Pučko otvoreno učilište Donat – 6 programa
9. Pučko otvoreno učilište Erudio – 62 programa
10. Pučko otvoreno učilište Prizma – 6 programa
11. Pučko otvoreno učilište Zadar – 29 programa
12. Pučko otvoreno učilište Znanje – 4 programa
13. Strukovna škola Vice Vlatkovića – 50 programa
14. Tehnička škola – 7 programa
15. Učilišni centar Velebit – Ustanova za obrazovanje odraslih – 20 programa
16. Učilište Finis – 27 programa
17. Učilište Kalelarga – 6 programa
18. Zadarska privatna gimnazija s pravom javnosti – 1 program

Najviše ponuđenih programa je iz sektora graditeljstva i geodezije (80), prometa i logistike (41), potom strojarstva, brodogradnje i metalurgije (24), poljoprivrede, prehrane i veterine (18), turizma i ugostiteljstva (17), zdravstva i socijalne skrbi (17), elektrotehnike i računalstva (16) itd., a značajan programa vezan je uz učenje stranih jezika. Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026. u svojim ciljevima ukazuje na potrebu poticanja sudjelovanja što većeg broja osoba u programima cjeloživotnog obrazovanja. Cjeloživotno obrazovanje bitno je i s aspekta promjena i trendova na tržištu rada pa tako prekvalifikacije omogućuju lakši pronalazak posla pojedincima, posebice onima koji su dulje vremena nezaposleni. Uz navedene, potrebno je spomenuti i aktivnosti Sveučilišta u Zadru (certificirani tečajevi za turističke vodiče, poučavanje stranog jezika, te, posebno, obrazovanje za nastavničke kompetencije po modelu koji je postao uzorom za mnoge slične sadržaje i u drugim dijelovima Hrvatske). Također, treba spomenuti i neke programe cjeloživotnog obrazovanja koje provodi Algebra kao i Inovacija – Centar za kreativne industrije.

Obrazovni sastav stanovništva UP Zadra je dosta povoljan, jer najveći udio stanovništva ima završenu srednju školu, a sve je više onih sa završenim visokim obrazovanjem uz istovremeno smanjenje najslabije obrazovanog stanovništva. Povoljan obrazovni sastav stanovništva dobar je preduvjet za konkurentnost na tržištu rada, a dostupnost različitih programa cjeloživotnog obrazovanja i mogućnost prekvalifikacije omogućavaju bolju i lakšu prilagodbu radne snage promjenama i potražnji za određenim kvalifikacijama. U području osnovnoškolskog obrazovanja uočena su brojna poboljšanja u vidu organizacije nastave u jednoj smjeni i sve većeg broja djece uključene u program produženog boravka. S obzirom na trendove smanjenja nataliteta i broja mladih te emigracije stanovništva, izgledno je da će se broj djece u školama u narednom razdoblju smanjiti, a to u dogledno vrijeme može rezultirati i zatvaranjem pojedinih područnih škola. U školama s velikim brojem učenika i organizacijom nastave u smjenama (pogotovo u tri smjene) potrebno je uložiti u proširenje prostornih kapaciteta kako bi se mogla organizirati nastava u jednoj smjeni i mogućnost produženog boravka učenika. Dostupnost programa srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja je zadovoljavajuća, ali svakako bi trebalo raditi na prilagođavanju programa potrebama na tržištu rada s većim naglaskom na programe iz STEM područja. Tome bi svakako trebala pridonijeti i bolja prostorno-infrastrukturna opremljenost srednjih škola i Sveučilišta u Zadru na čemu se radi u sklopu dvaju regionalnih centara kompetentnosti (koje vode Strukovna škola Vice Vlatkovića i Medicinska škola Ante Kuzmanića) i sveučilišnih projekata (koje koordinira sveučilišni Centar za znanost, projekte i transfer tehnologija). Potrebno je istaknuti otežavajuću okolnost u planiranju obrazovnih aktivnosti – nedostatak nastavnog osoblja na svim razinama obrazovanja u STEM području (npr. nedostatak nastavnika matematike i fizike u osnovnim i srednjim školama kao i akademskog osoblja u znanstveno-nastavnim zvanjima u tehničkom i dijelu prirodnog područja znanosti).

Tablica E. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – odgoj i obrazovanje

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna - uspostavljena mreža predškolskih ustanova - uspostavljena kvalitetna mreža osnovnih i srednjih škola - Sveučilište u Zadru kao moderna akademska ustanova višestoljetne tradicije	- odgajatelji djece predškolske dobi - nastavno osoblje u osnovnim i srednjim školama - regionalni centri kompetencija (Strukovna škola Vice Vlatkovića, Medicinska škola Ante Kuzmanića) - Sveučilište u Zadru koje postupno širi znanstvene i nastavne	- u većoj mjeri prilagoditi obrazovni sustav potrebama društvene i gospodarske zajednice ne zanemarujući niti jedno područje znanosti i obrazovanja - osigurati jednosmjenski rad i prikladnu suvremenu opremu u osnovnim i srednjim školama - razvijati kompetencije i razvijati darove učenika u izvannastavnim i
Negativna - nedostatak nastavnog kadra u STEM području - smanjenje broja djece / učenika		

- tromost prilagodbe obrazovnog sustava potrebama društva i gospodarstva	aktivnosti u STEM području	izvanškolskim aktivnostima (centri izvrsnosti i dr.) - osigurati usavršavanje nastavnika - razvijati transfer znanja i tehnologija uspostavom neposrednih veza Sveučilišta u Zadru s lokalnom i regionalnom zajednicom (jedna od takvih točaka trebao bi biti prostor nekadašnjih radionica u staroj Tehničkoj školi)
--	----------------------------	---

4. 1. 5. Tržište rada

4. 1. 5. 1. Radna snaga

Za tržište rada bitno je imati uvid u radnu snagu na određenom području. U radnu snagu može se svrstati svo stanovništvo u radno aktivnoj dobi (15–64 godine starosti). Međutim, stvarni obujam radne snage u stvarnosti je ipak manji, jer dio stanovništva se još uvijek školuje, dio nije sposoban za rad ili je u mirovini itd. Također, o obzirom na stanje na tržištu rada, samo dio stanovništva u radno aktivnoj dobi je zaposlen.

Prema podacima popisa stanovništva 2011. godine 42,7% radnog kontingenta UP Zadra bilo je zaposleno. Među jedinicama lokalne samouprave najveći udio zaposlenih u radnom kontingentu imali su Općina Kali (52,9%) i Grad Zadar (52,6%), dok je najmanji udio zabilježen u općinama Ražanac i Posedarje (Tablica 20). U svim jedinicama lokalne samouprave preko 85,0% ukupnog broja zaposlenih su zaposlenici u pravnim subjektima, a manji dio samozaposleni, osim u Kukljici, gdje je nešto veći udio samozaposlenih (21,8%).

Tablica 20. Radni kontingent, zaposleni i udio zaposlenih u radnom kontingentu po jedinicama lokalne samouprave 2011.

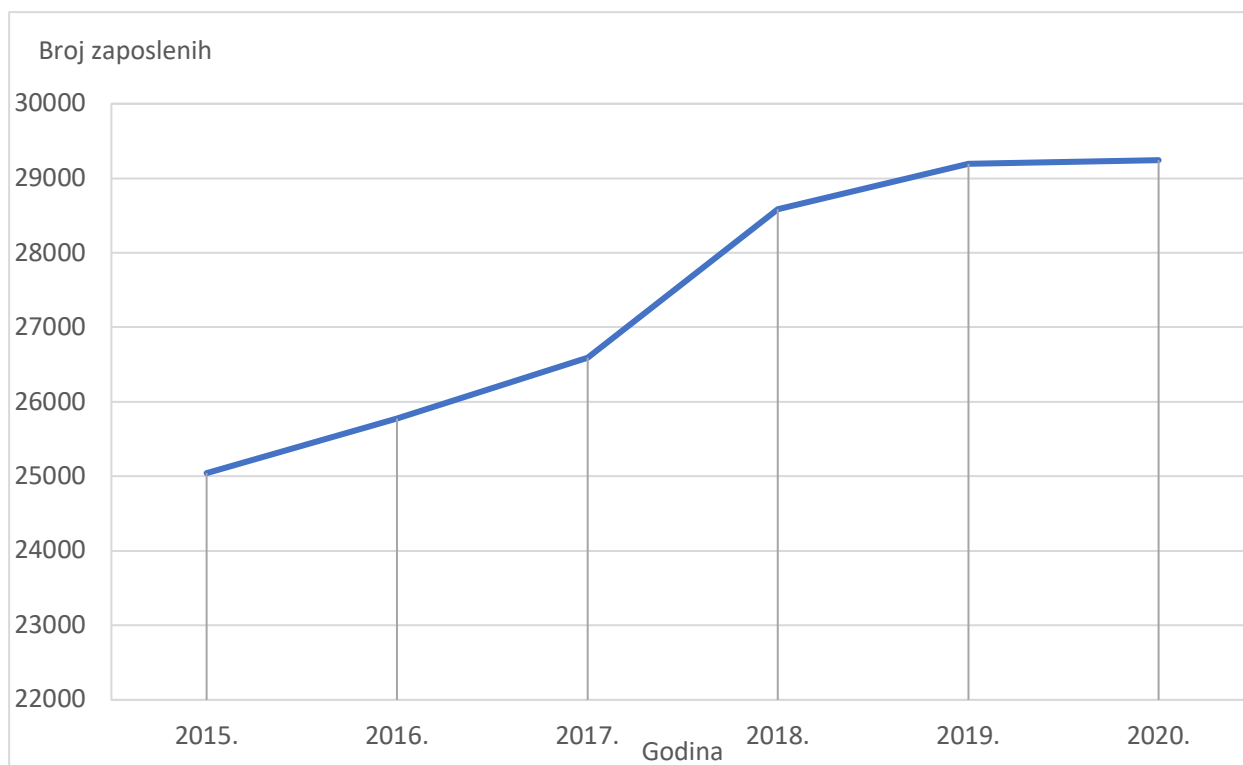
JLS	Radni kontingent	Ukupno zaposleni	Udio zaposlenih u radnom kontingentu
Bibinje	2.663	1.136	42,7
Galovac	814	366	45,0
Kali	1.062	562	52,9

JLS	Radni kontingent	Ukupno zaposleni	Udio zaposlenih u radnom kontingentu
Kukljica	433	206	47,6
Nin	1.811	797	44,0
Novigrad	1.478	625	42,3
Poličnik	2.970	1.350	45,5
Posedarje	2.356	981	41,6
Preko	2.327	1.021	43,9
Ražanac	1.917	770	40,2
Sukošan	3.015	1.339	44,4
Škabrnja	1.156	540	46,7
Vrsi	1.331	567	42,6
Zadar	50.709	26.665	52,6
Zemunik Donji	1.343	610	45,4
UP Zadar	75.385	37.535	42,7

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr

4. 1. 5. 2. Zaposlenost

U razdoblju od 2015. do 2020. broj zaposlenih na UP-u Zadar konstantno se povećavao te se 2020. godine u odnosu na početak promatranog razdoblja povećao za gotovo 17,0% (Slika 20). Samo su tri jedinice zabilježile smanjenje broja zaposlenih (Galovac, Novigrad i Vrsi), dok su najveće povećanje zabilježile općine Bibinje i Škabrnja (Tablica 21). Budući da se podaci odnose na stanje 31. ožujka svake godine, može se pretpostaviti da je u ljetnim mjesecima zaposlenost bila veća zbog sezonskog zapošljavanja u turizmu i ugostiteljstvu.

Slika 20. Kretanje broja zaposlenih na urbanom području Zadar od 2015. do 2020.

Izvor: Gradovi u statistici, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Tablica 21. Zaposleni u pravnim osobama na dan 31. ožujka po jedinicama lokalne samouprave od 2015. do 2020.

JLS	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Bibinje	140	170	219	205	208	377
Galovac	58	66	63	66	60	39
Kali	377	493	451	402	336	380
Kukljica	55	83	50	61	77	80
Nin	378	441	443	595	593	580
Novigrad	125	94	108	116	114	111
Poličnik	606	349	430	738	829	893
Posedarje	173	181	216	210	239	196
Preko	597	628	577	656	353	704
Ražanac	108	97	106	126	157	160
Sukošan	448	474	436	498	530	629
Škabrnja	69	87	98	92	110	137
Vrsi	146	143	146	128	128	130
Zadar	20.668	21.390	22.172	23.577	24.332	23.686
Zemunik Donji	1.095	1.076	1.077	1.111	1.125	1.141

JLS	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
UP Zadar	25.043	25.772	26.592	28.581	29.191	29.243

Izvor: Gradovi u statistici, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

4. 1. 5. 3. Prostorna kretanja radne snage

Dnevna cirkulacija stanovništva je vrlo intenzivna u urbanim područjima i karakterističan smjer cirkulacije je iz suburbanih i ruralnih naselja u urbana zbog razvijenijeg tržišta rada i mogućnosti školovanja. Godine 2011. 13 098 stanovnika UP Zadra sudjelovalo je u dnevnoj cirkulaciji, a još 1 222 u tjednoj cirkulaciji. Radnici su činili 75,1% svih dnevnih cirkulanata, učenici 21,5%, a studenti 3,4%. Slična raspodjela je i kod tjednih cirkulanata. Od ukupnog broja radnika dnevnih cirkulanata njih 86,3% dnevno je na posao odlazilo u drugi grad ili općinu unutar Zadarske županije.

Tablica 22. Cirkulacija zaposlenog stanovništva na urbanom području Zadra 2011. godine

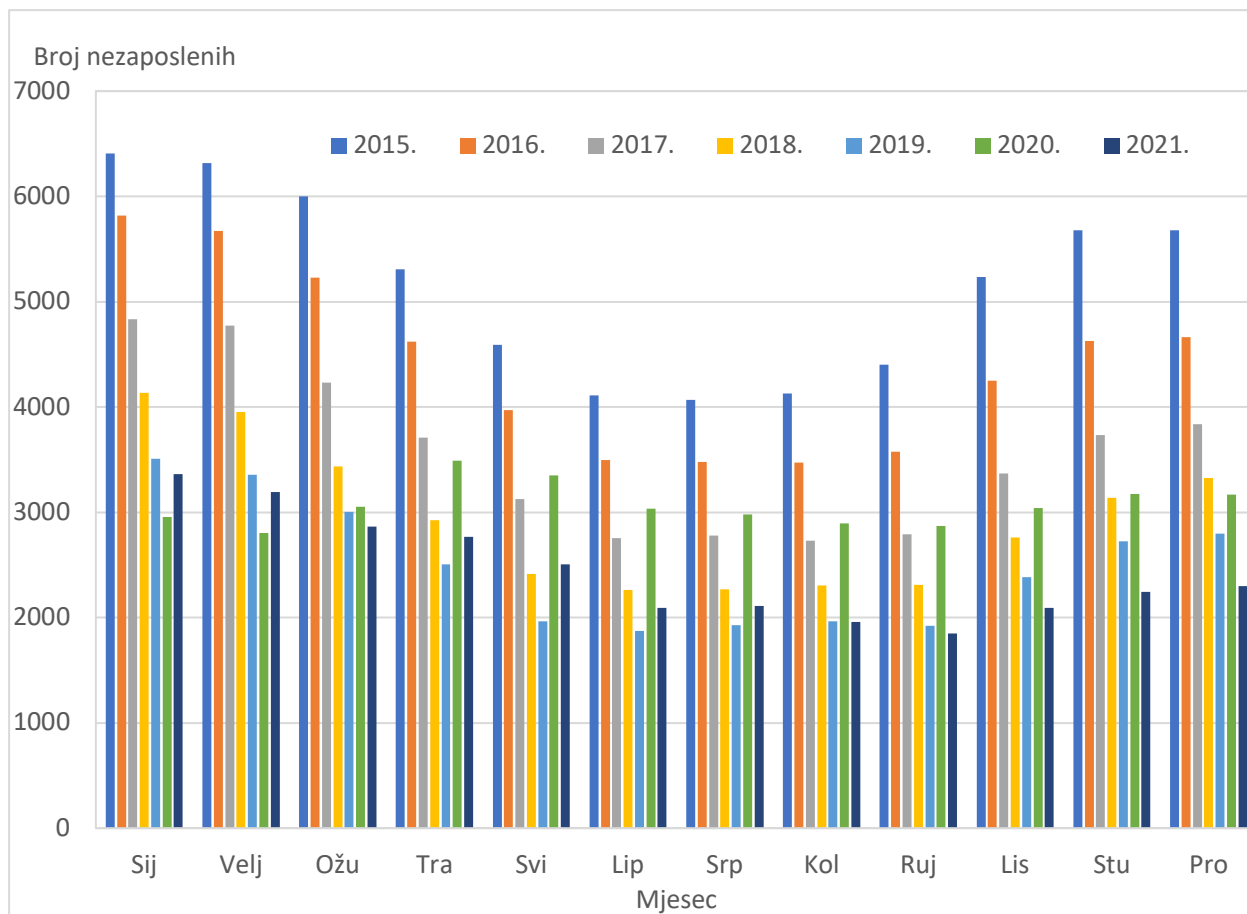
JLS	Broj zaposlenih	Broj zaposlenih cirkulanata	Udio zaposlenih cirkulanata u ukupnom broju zaposlenih
Nin	797	447	56,1
Zadar	26.665	3.114	11,7
Bibinje	1.136	796	70,1
Galovac	366	297	81,1
Kali	562	126	22,4
Kukljica	206	43	20,9
Novigrad	625	406	65,0
Poličnik	1.350	1.047	77,6
Posedarje	981	622	63,4
Preko	1.021	395	38,7
Ražanac	770	467	60,6
Sukošan	1.339	938	70,1
Škabrnja	540	437	80,9
Vrsi	567	283	49,9
Zemunik Donji	610	422	69,2
UP Zadra	37.535	9.840	26,2

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. www.dzs.hr

Najmanji udio zaposlenih cirkulanata u ukupnom broju zaposlenih stanovnika imali su Grad Zadar te općine Kukljica, Kali i Preko što implicira da te jedinice lokalne samouprave imaju razvijeno tržište rada koje apsorbira značajan dio lokalne radne snage, stoga manji dio radne snage odlazi na posao u druge jedinice lokalne samouprave (Tablica 22). U svim ostalim jedinicama lokalne samouprave 50,0% i više zaposlenih radi u drugim naseljima, gradovima i općinama te dnevno ili tjedno cirkulira na posao. Najveći udio radne snage koja je zaposlena u drugim naseljima imaju Galovac i Škabrnja (preko 80,0%) što ukazuje na slabo razvijeno tržište rada u tim općinama.

4. 1. 5. 4. Nezaposlenost

Od 2015. do 2020. na UP-u Zadar broj nezaposlenih smanjio se za više od 52,0% što je značajno smanjenje u relativno kratkom razdoblju. Osim na godišnjoj razini, nezaposlenost se može analizirati po mjesecima, jer se uočavaju značajne fluktuacije nezaposlenosti tijekom godine. Najveća zabilježena nezaposlenost bila je u siječnju 2015. godine, a najmanja u rujnu 2021. Gledano po mjesecima, najmanji broj nezaposlenih bilježi se u ljetnim mjesecima zbog sezonskog zapošljavanja u turizmu i ugostiteljstvu (Slika 21).

Slika 21 Kretanje broja nezaposlenih na urbanom području Zadra po mjesecima od 2015. do 2021

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Zadar

Iznimku predstavlja 2020. godina kada je zbog pandemije COVID-19 zabilježeno povećanje broja nezaposlenih od travnja do prosinca u usporedbi s istim mjesecima prethodne godine. Nešto veća nezaposlenost također je zabilježena u siječnju i veljači 2021. Međutim, u do kraja 2021. godine nastavio se trend smanjenja nezaposlenosti u usporedbi s prethodnim godinama.

Analiza kretanja broja nezaposlenih pokazala je da je došlo do opadanja nezaposlenosti, ali je ukazala i na značajne fluktuacije tijekom godine i ovisnost o zapošljavanju tijekom turističke sezone. Situacija s pandemijom 2020. godine negativno se odrazila na turizam i zapošljavanje u tom sektoru te zorno pokazala sve nedostatke prevelike ovisnosti o jednoj gospodarskoj grani. Stoga, potrebno je uložiti napore u razvoj drugih djelatnosti, posebice proizvodnih, kako bi se umanjile negativne posljedice poremećaja u turističkom sektoru.

Tablica F. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – tržište rada

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - veliko smanjenje nezaposlenosti - postupno povećanje zaposlenosti <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - na smanjenje nezaposlenosti dijelom utječe iseljavanje radno sposobnoga stanovništva - loš omjer zaposlenika i umirovljenika - sezonalnost u zaposlenosti s obzirom na veliku ovisnost o turizmu - neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada (nedostatak kvalificirane radne snage) 	<ul style="list-style-type: none"> - ustanove sekundarnog i tercijarnog obrazovanja u funkciji tržišta rada 	<ul style="list-style-type: none"> - diversificirati radni kontigent s obzirom na različite sektore djelatnosti - razvijati poduzetničke kompetencije

4. 2. Gospodarstvo

S obzirom na to da svi podaci koji ukazuju na gospodarski razvoj nisu dostupni na razini jedinica lokalne samouprave koje čine Urbano područje Zadra, pojedini segmenti gospodarskog razvoja razmatrat će se na razini Zadarske županije. Za potrebe analize korišteni su podaci Državnog zavoda za statistiku (Ukupan BDP i BDP po stanovniku) i to za razdoblje od 2000. do 2019. godine. Kasniji podaci nisu dostupni. Osnovni statistički pokazatelji ukazuju na više-manje kontinuirani rast gospodarstva županije u prva dva desetljeća 21. stoljeća. Gospodarski pad zabilježen je nakon 2008. godine što je bilo posljedica globalne gospodarske krize, a stagnacija u gospodarstvu obilježila je razdoblje od 2011. do 2015. godine. Nakon toga opet dolazi do rasta koji se bilježi sve do vremena pandemije. Što se tiče podataka o broju registriranih poduzeća, te vrstama i broju obrta, oni su dostupni i na razini jedinica lokalne samouprave te su analizirani za razdoblje od 2016. do 2020. godine.

S metodološkog aspekta potrebno je spomenuti da pokazatelji o broju tvrtki registriranih na području analiziranih jedinica lokalne samouprave te podaci o strukturi zaposlenih u tim tvrtkama i sektorima u kojima one djeluju, daju tek dio gospodarske slike toga prostora. Naime, na prostoru UP-a Zadar imaju otvorene svoje poslovnice i mnoga poduzeća sa sjedištem izvan UP-a Zadar koje zapošljavaju velik broj radnika. Također, unatoč tome što

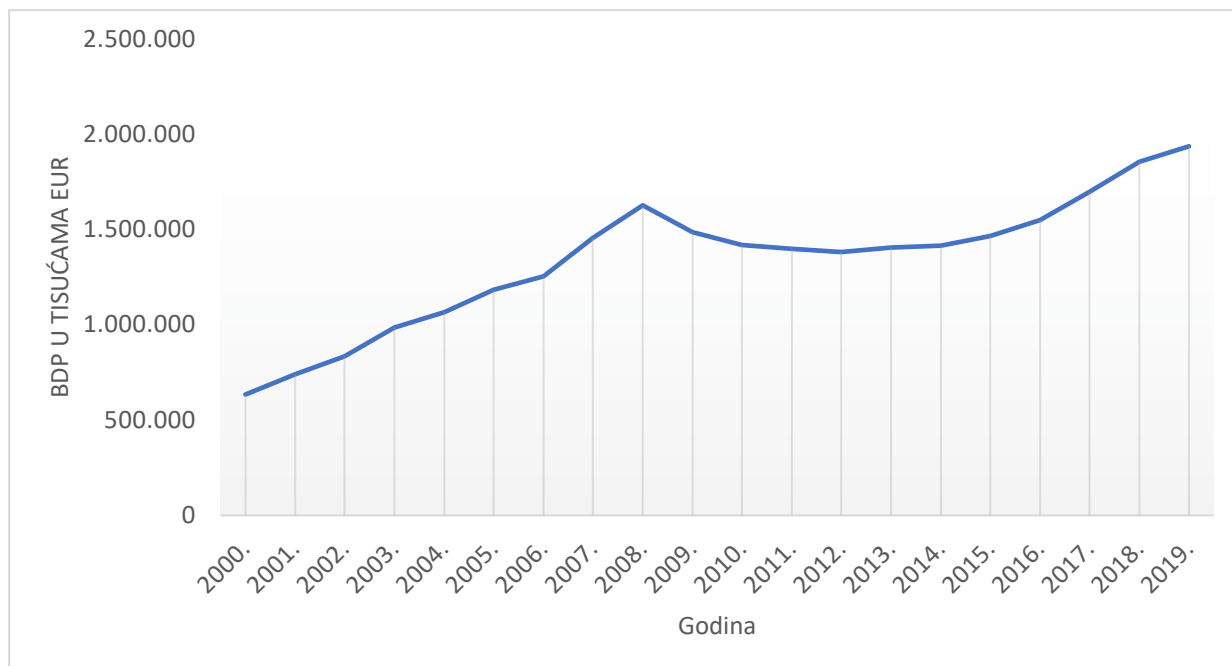
određeno poduzeće ima sjedište na prostoru neke od jedinica lokalne samouprave, zaposlenici mogu biti i osobe koje cirkuliraju iz neke druge jedinice lokalne samouprave, a i sama poduzeća mogu imati više poslovnica i proizvodnih pogona od kojih se neke nalaze izvan UP-a Zadar. Primjerice, jedno od velikih poduzeća sa sjedištem u Općini Poličnik je Aluflexpack novi d.o.o. koje ima i svoje proizvodne pogone u Umagu i Drnišu. Čak i radnici koji rade u pogonu u Murvici (nadomak Briševu), na prostoru Općine Poličnik, dobrim dijelom dolaze iz Zadra i okolnih naselja. No, višegodišnji podaci o broju registriranih tvrtki svejedno ukazuju na određeni trend koji upotpunjava gospodarsku sliku analiziranog prostora.

Razvoj gospodarstva kroz pojedine sektore nije razmatran u cijelosti, već je značajnije analizirano stanje u primarnim djelatnostima (posebno poljoprivreda i ribarstvo), industriji i turizmu.

4. 2. 1. Opća gospodarska kretanja

4. 2. 1. 1. Bruto domaći proizvod

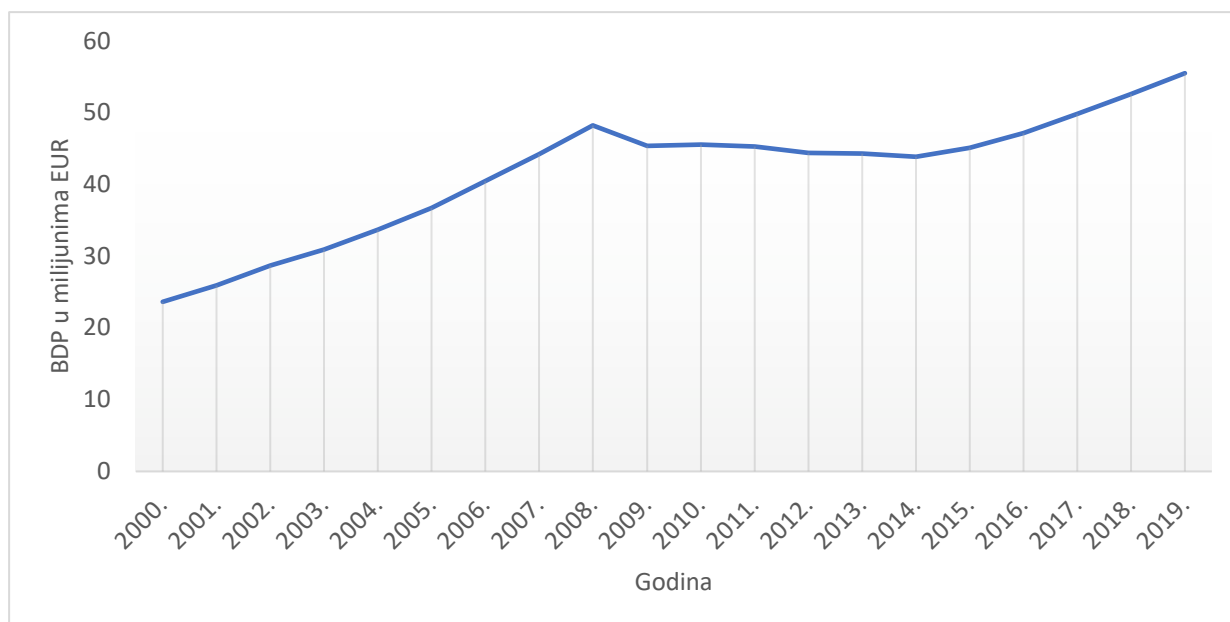
Bruto domaći proizvod Zadarske županije u razdoblju od 2000. do 2019. godine imao je trend porasta uz određena odstupanja koja su bila posljedica globalne gospodarske krize nakon 2008. godine. Od 2000. do 2008. ostvaren je kontinuirani porast BDP-a što je u skladu s nacionalnim kretanjima. Među analiziranim JLS najveći BDP je ostvarivao Grad Zadar te unutar njega naselje Zadar, ujedno i najveće urbano naselje u Zadarskoj županiji. Primjerice 2016. godine, od ukupnog BDP-a županije, oko 50% je bio BDP Grada Zadra. Podaci o BDP-u na razini ostalih administrativnih jedinica nisu dostupni. Nakon 2012. godine dolazi do polaganog oporavka gospodarstva te kontinuiranog povećanja BDP-a sve do 2019. godine. Najveći godišnji porast u tom razdoblju (9,4%) zabilježen je između 2016. i 2017. te između 2017. i 2018. godine (9,3%). Pozitivni trendovi u gospodarstvu prate strelovito povećanje turističkog prometa te uzlet trgovine i graditeljstva. Manje jedinice lokalne samouprave uglavnom se oslanjaju na svoje lokalne resurse, a gospodarstvo im nije raznovrsno kao u većim urbanim središtima poput Zadra.

Slika 22 Kretanje BDP-a Zadarske županije od 2000. do 2019. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2022.

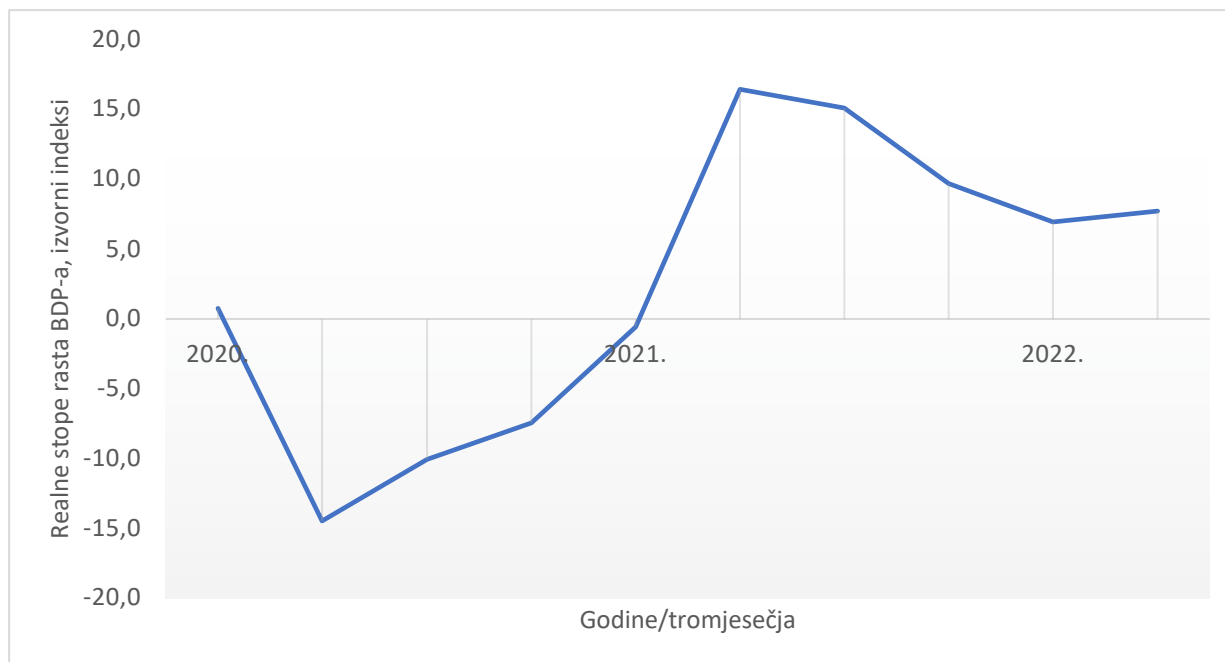
Usporedbom podataka o kretanju vrijednosti ostvarenog BDP-a Zadarske županije (Slika 22) i onog na razini Republike Hrvatske (Slika 23) uočava se da je trend vrlo sličan. Na razini države nakon 2000. godine BDP je kontinuirano rastao do 2008. godine nakon čega je uslijed gospodarske krize bilježen pad do 2014. godine. Potom je, uslijed stabilizacije gospodarstva te ulaska Hrvatske u EU ukupan BDP opet bio u kontinuiranom porastu, a tek 2017. godine prešao je maksimalnu vrijednost iz prethodnog desetljeća (2008. godine). Rast BDP-a nastavio se do 2019. godine nakon čega uslijed pandemije COVID-19 dolazi do nove gospodarske krize.

Slika 23 Kretanje BDP-a Republike Hrvatske od 2000. do 2019. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2022.

Godine 2020. je zbog pandemije došlo do pada BDP-a, te je od drugog tromjesečja te godine zabilježen negativni indeks realne stope rasta BDP-a (Slika 24). Negativan indeks bilježen je u četiri uzastopna tromjesečja da bi već u drugom tromjesečju 2021. bio pozitivan, a takav se trend zadržao do polovine 2022. do kad postoje dostupni podaci na razini RH. Noviji podaci na razini županija ili jedinica lokalnih samouprava nisu dostupni.

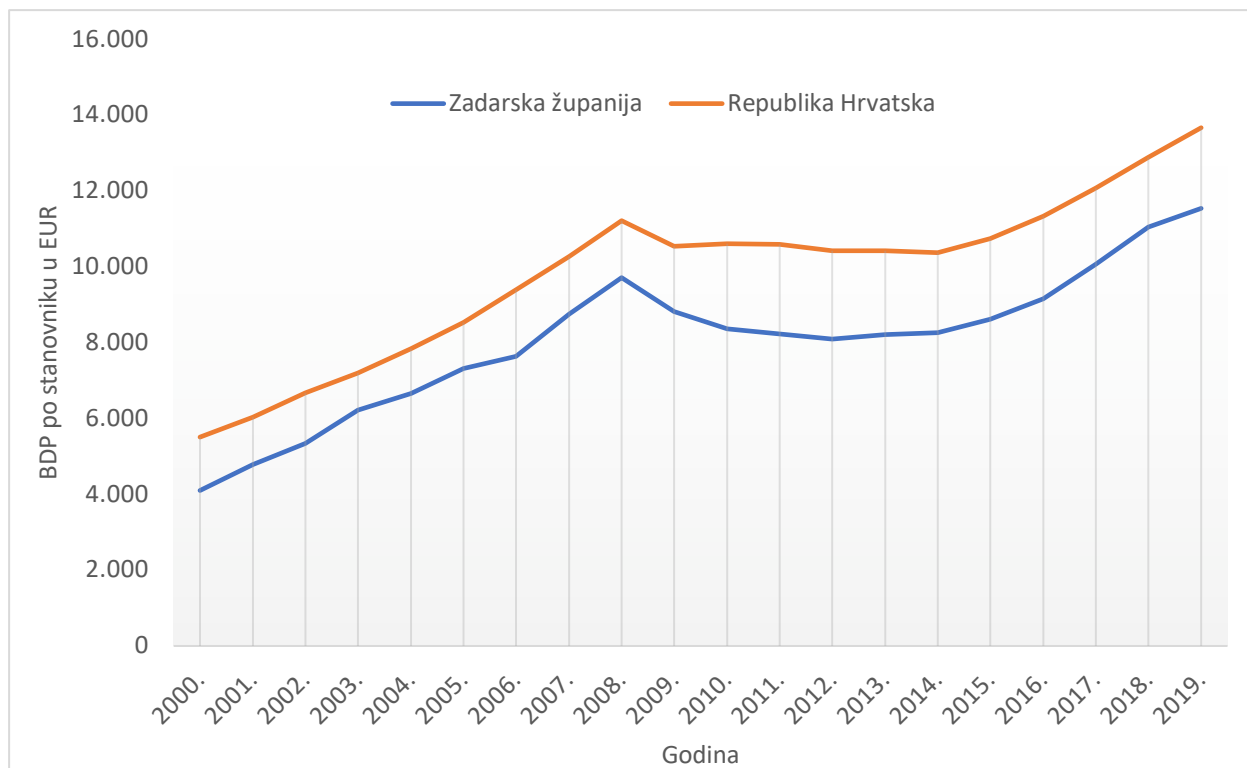

Slika 24 Realne stope rasta BDP-a (tržišne cijene) RH od 2020. po tromjesečjima (privremeni podaci)

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2022.

4. 2. 1. 2. BDP po stanovniku

BDP *per capita* (po stanovniku) također bilježi trend porasta u razdoblju od 2000. do 2019. godine uz odstupanje tj. pad u vrijeme gospodarske krize nakon 2008. godine. Pad BDP-a po stanovniku bilježen je u razdoblju između 2008. i 2012. godine nakon čega dolazi do polaganog oporavka gospodarstva što rezultira pozitivnim trendom kretanja vrijednosti toga pokazatelja. U razdoblju od 2000. do 2019. godine BDP po stanovniku narastao je 2,8 puta, a 2018. godine po prvi put je prešao vrijednost od 10.000 EUR. Premda podaci za posljednjih nekoliko godina nisu dostupni, očekivano je da je od vremena pandemije došlo do usporavanja gospodarskog rasta, te pojave negativnih gospodarskih trendova ponajprije zbog krize u trgovini i turizmu. Sličan trend kretanja BDP-a po stanovniku zabilježen je i na razini RH, no Zadarska županija je od početka 21. stoljeća imala niži BDP po stanovniku od državnog prosjeka. Najveća razlika u odnosu na državni prosjek bila je zabilježena u godinama nakon gospodarske krize 2008. godine kad je i došlo do pada BDP-a po stanovniku. Već 2007. godine na razini države je BDP po stanovniku prešao vrijednost od 10.000 EUR što je čak 11 godina ranije u odnosu na županijski prosjek. Godine 2019. godine građani RH u prosjeku su imali 18,4% veći BDP po stanovniku od prosjeka stanovnika Zadarske županije.

Slika 25 Usporedni prikaz BDP-a po stanovniku u Republici Hrvatskoj i Zadarskoj županiji RH od 2000. do 2019.

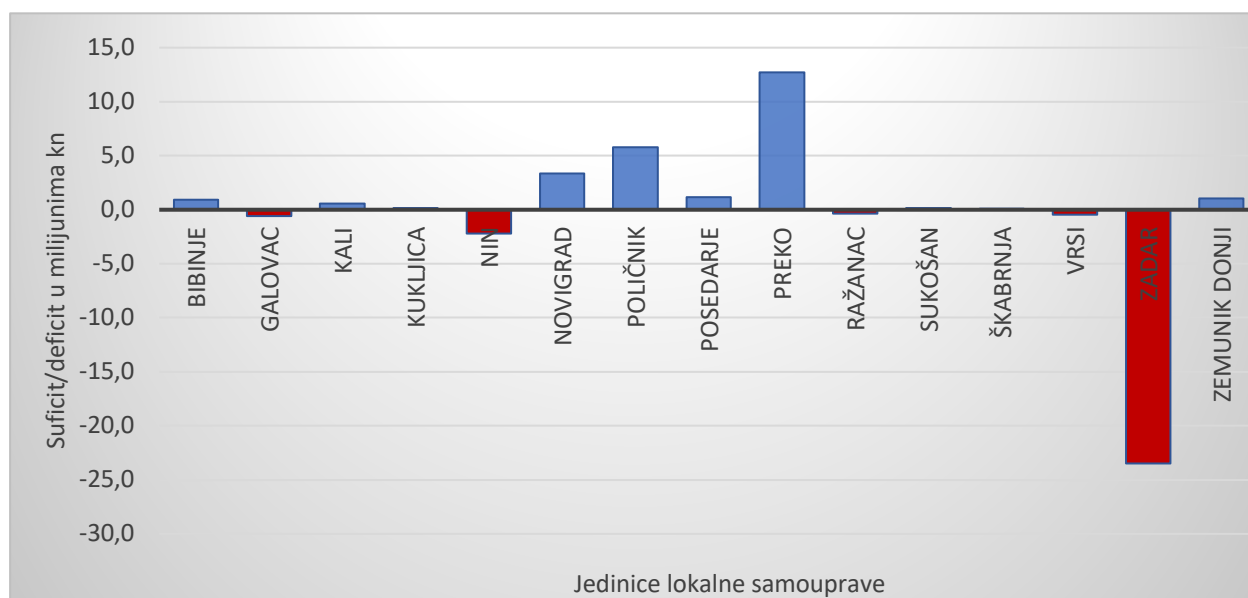
Izvor: Državni zavod za statistiku, 2022.

4. 2. 1. 3. Ostvarenje proračuna

Ostvarenje proračuna lokalnih jedinica može se pratiti temeljem podataka koje daje Ministarstvo financija. Godišnji podaci svjedoče o ostvarenju proračuna, njihovim prihodima i rashodima te suficitu ili deficitu te su dobar pokazatelj financijskog stanja pojedinih JLS-a. Prema podacima za 2020. godinu među JLS koje čine urbano područje Zadar, deficit u proračunu ostvarilo je pet jedinica među kojima i ona s najviše stanovnika, Grad Zadar. Zadar je imao i najveći ukupan deficit u proračunu visok oko 23,5 mil. kn. Uz Grad Zadar, deficit je ostvario Grad Nin te općine Galovac, Ražanac i Vrsi. No, svakako treba spomenuti da su neostvarivanje proračuna i pojava izraženog deficita ponajprije posljedica pandemije COVID-19 koja je započela iste godine. Prema godišnjim podacima od 2014. do 2020. godine, Grad Zadar je svih tih godina, izuzev posljednje ostvarivao suficit u proračunu. Usporedbe radi, zadnje predpandemijske 2019. godine, najveći ukupan deficit ostvario je Grad Nin (-13,7 mil. kn.) te općine Poličnik i Sukošan. Grad Nin je od 2014. do 2018. godine ostvarivao suficit, no od 2018. do 2020. godine financijsko stanje se promijenilo te se od tada evidentira

deficit u proračunu. Razlog tome su i veliki financijski gubitci koji su posljedica ulaganja koja je Grad Nin morao provesti nakon poplave u rujnu 2017. godine kad je značajno oštećena infrastruktura povijesne jezgre te su djelomično uništena i dva mosta koja čine glavnu poveznicu stare gradske jezgre sa susjednim kopnom. U potpunosti je bila uništena i glavna gradska plaža, ujedno i jedna od neizostavnih turističkih atrakcija, Kraljičina plaža. Lošiji turistički promet 2020. dodatno je narušio financijsku konstrukciju.

Općine s najvećim zabilježenim suficitom u proračunu u 2020. godini su bile Preko, Poličnik i Novigrad. Unatoč pojavi pandemije te su općine ostvarile solidan turistički promet što je omogućilo ostvarenje planiranog proračuna. Godinu ranije, 2019., sve tri navedene JLS bile su u deficitu dok je tada daleko najveći suficit u proračunu ostvario Grad Zadar (16,5 mil. kn). Već 2020. Zadar je imao deficit u proračunu u iznosu od 23,5 mil. kuna.

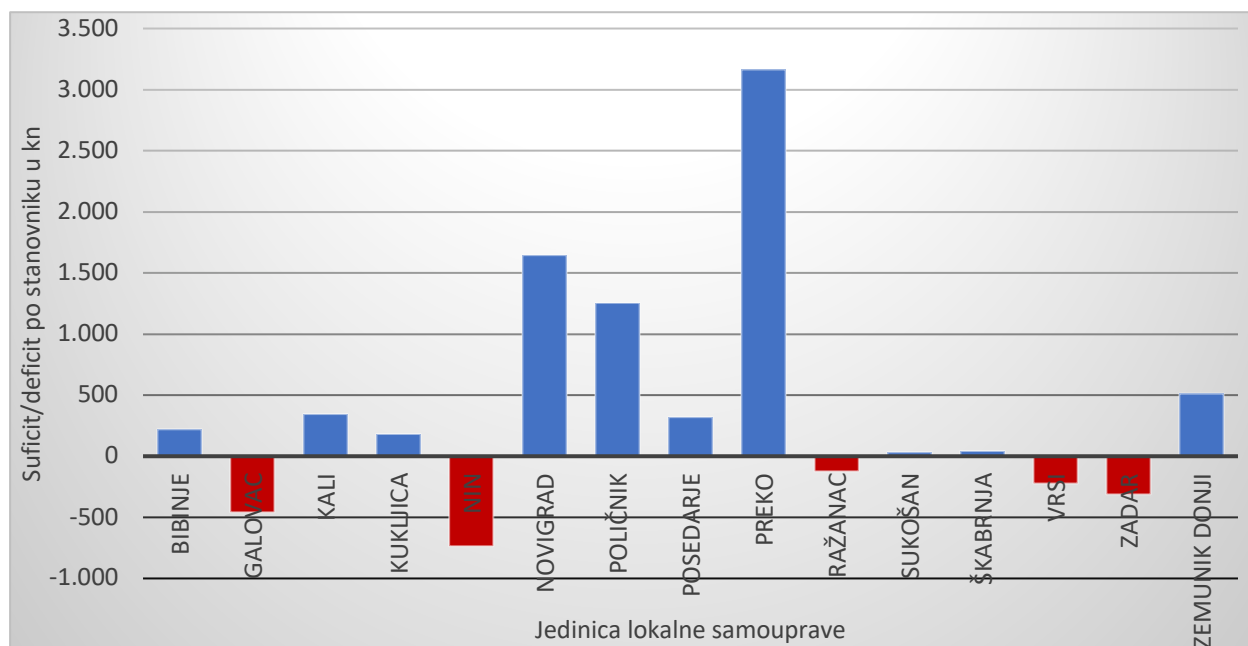
Slika 26 Ostvarenje proračuna jedinica lokalne samouprave u 2020. godini (ukupan suficit/deficit)

Izvor: Izrađeno prema Bronić i dr., 2021.

Osim ukupnog iznosa suficita/deficita ostvarenih u proračunima JLS-e, zanimljivo je vidjeti i odnos tih iznosa i broja stanovnika. Unatoč tome što je Zadar 2020. godine zabilježio najveći ukupni deficit u proračunu, Grad Nin je tada zabilježio najveći deficit na broj stanovnika. No, unatoč pandemijskim uvjetima te godine, stanje se u odnosu na prethodnu financijsku godinu značajno promijenilo. Naime, godinu ranije Grad Nin je imao 6 puta veći deficit po stanovniku nego pandemijske 2020. godine. To je posljedica ulaganja provedenih nakon sanacije štete od poplave iz 2017. godine što je prethodno obrazloženo. Uz Grad Nin 2019.

godine su najveći deficit po stanovniku imale općine Poličnik, Sukošan i Kukljica (više od -1000 kn/stanovniku).

Najveći suficit po stanovniku u 2020. godini ostvarila je Općina Preko, potom općine Novigrad i Poličnik. Godinu ranije, 2019., najveći suficit po stanovniku bilježile su općine Vrsi i Zemunik Donji.

Slika 27 Ostvarenje proračuna jedinica lokalne samouprave u 2020. godini (suficit/deficit po stanovniku)

Izvor: Izrađeno prema Bronić i dr., 2021.

Unatoč tome što podaci na razini jedinica lokalne samouprave o BDP-u ostvarenom u pojedinim godinama nisu dostupni, podaci na razini Zadarske županije ukazuju na pozitivan trend gospodarskog rasta nakon 2012. godine. S obzirom na to da je Zadar najveći i najrazvijeniji grad Zadarske županije, gospodarski rast i razvoj županije dobrim dijelom ovise o rastu i, posljedično, razvoju grada Zadra. Osim što se nakon 2012. godine povećava ukupan BDP županije, istodobno se povećavao BDP po stanovniku koji je u 2018. godini premašio 10.000 EUR-a.

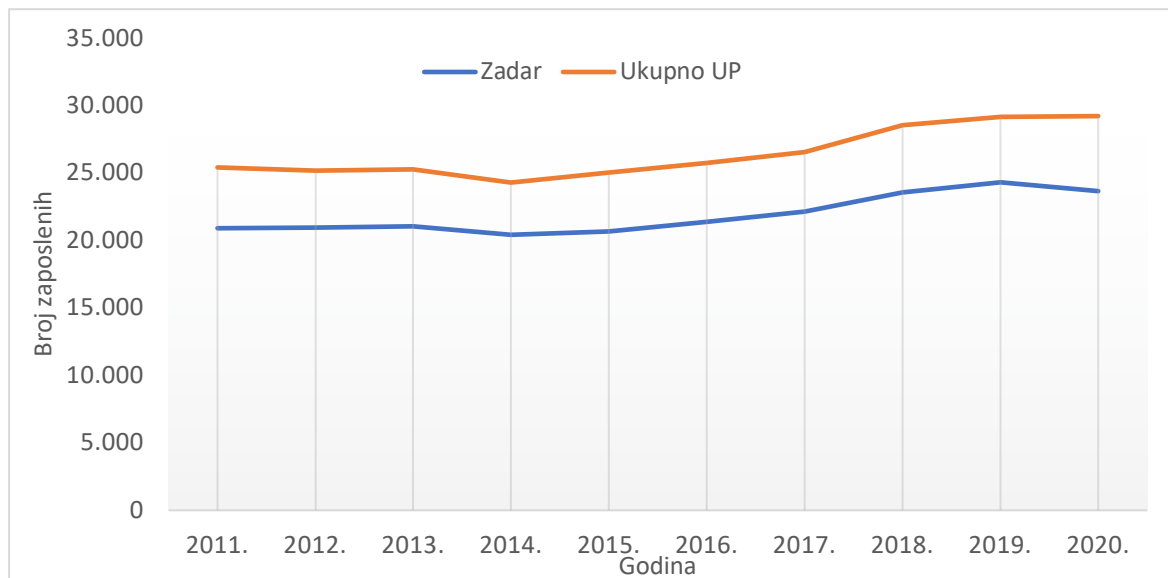
Gospodarski razvoj županije dobrim se dijelom temelji na razvoju tercijarnih i kvartarnih djelatnosti koje su u vrijeme pandemije bile najviše izložene negativnim razvojnim trendovima. Stoga se očekuje da je od 2020. godine došlo do pada BDP-a, a što se može predvidjeti i temeljem podataka o ostvarenju proračuna jedinica lokalnih samouprava. Zadar kao najveća jedinica samouprave, imao je deficit od 23,5 mil. kn u 2020. godini dok je svega

godinu ranije ostvario suficit u proračunu u visini od 16,5 mil. kn. Zbog slabe diverzifikacije gospodarstva i velike ovisnosti o turizmu i ostalim uslužnim djelatnostima koje se na njega naslanjaju, gospodarstvo je podložno naglim promjenama i varijabilnim trendovima. Gospodarski razvoj trebalo bi usmjeriti na način da se smanji ovisnost o turizmu. Negativni efekti dosadašnjeg razvoja usmjerenog velikim dijelom prema uslužnim djelatnostima vidljivi su u vrijeme pandemije kad se značajno smanjenje turističkog prometa negativno odrazilo na trgovinu, ugostiteljstvo, najam smještaja te dovelo do ogromnog gubitka radnih mjesta. Neosporno je da je pandemija imala utjecaj i na ostale gospodarske grane, no gubitci u uslužnim djelatnostima ipak su bili među najznačajnijima. Najnoviji statistički podaci koje Državni zavod za statistiku daje na nacionalnoj razini, ukazuju na oporavak gospodarstva i kontinuiran rast BDP-a već od drugog tromjesečja 2021. godine. Pozitivne trendove upotpunjuje i rast zaposlenosti. Na rast BDP-a utjecao je rast realne dodane vrijednosti u djelatnostima trgovine na veliko i malo, prijevoz i skladištenje te smještaj, priprema i usluživanje hrane. S obzirom na to da se radi o djelatnostima koje su razvijene i u pojedinim jedinicama lokalne samouprave UP-a Zadar, očekivano je da će i UP Zadar ili barem njegovi razvijeniji dijelovi bilježiti noviji trend gospodarskog rasta. No, potrebno je spomenuti da se u prvoj polovici 2022. godine, umnogome zbog ruske agresije na Ukrajinu i energetske krize u vezi s njom, na globalnoj, nacionalnoj pa tako i regionalnoj te lokalnoj razini bilježi velika stopa inflacije čime se smanjuje kupovna moć građana.

4. 2. 2. Zaposlenost

Kretanje broja zaposlenih u pravnim osobama u razdoblju od 2011. do 2020. bilo je u skladu s gospodarskim trendovima te je do 2014. kao posljedica gospodarske krize zabilježen negativan trend. Nakon toga uslijedio je snažniji gospodarski oporavak što je rezultiralo povećanjem broja zaposlenih osoba (Slika 28). Čak 80,1% svih zaposlenih u pravnim osobama 2020. godine otpada na one u Gradu Zadru, a preostalih 19,9% na preostalih 14 jedinica lokalne samouprave koje se nalaze unutar UP-a. Udio zaposlenih u najvećoj JLS u odnosu na ostale u promatranome je razdoblju iznosio između 80,1% (2020.) i 84,1% (2014.). Premda je pandemija COVID-19 utjecala na pojavu negativnih gospodarskih trendova, ukupan broj zaposlenih je u 2020. godini bio u porastu u odnosu na prethodnu godinu na razini UP-a, no Grad Zadar koji zapošljava najviše osoba, već je tada zabilježio pad broja zaposlenih od 2,7%. Čak 60% jedinica lokalne samouprave maksimalan broj zaposlenih u pravnim osobama zabilježilo je netom prije ili u prvoj godini pandemije (2019., 2020.), a najgore trendove po pitanju broja zaposlenih u pravnim osobama nakon 2014. godine imaju Galovac, Kali, Novigrad i Vrsi. Galovac je inače JLS s najmanjim brojem

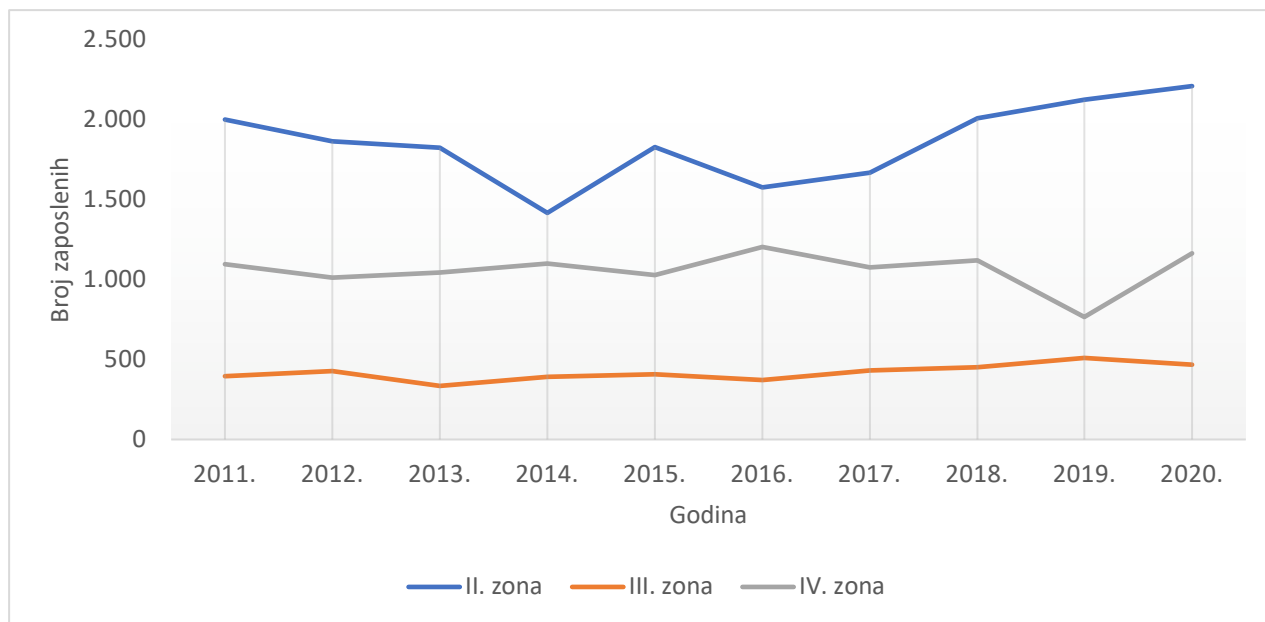
zaposlenih u pravnim osobama, svega njih 39 u 2020. godini. To je ujedno i jedinica s najmanjim brojem registriranih tvrtki.

Slika 28 Zaposleni u pravnim osobama na dan 31. ožujka pojedinih godina na prostoru UP-a Zadar i u Gradu Zadru

Izvor: Državni zavod za statistiku, Zaposlenost, 2022.

U obalnoj (I.) zoni UP-a Zadar gdje pripada i Grad Zadar, zaposleno je nešto manje od 90% zaposlenih u pravnim osobama UP-a. Ako se zasebno izdvoje podaci o zaposlenima u pravnim osobama po ostalim zonama vidljivo je da najnepovoljniji trend broja zaposlenih posljednjih promatranih godina imaju JLS otočne (IV.) zone koju čine tri otočne općine (Slika 29). Posebno se to odnosi na Općinu Preko u kojoj je 2019. godine zabilježeno 31,5% manje zaposlenih u pravnim osobama u odnosu na godinu ranije. Iste godine pad broja zaposlenih bio je zabilježen i u općini Kali. U II. zoni se nalazi Općina Poličnik u kojoj je glavnina zaposlenih i gdje je evidentiran značajan trend povećanja broja zaposlenih u pravnim osobama, posebno nakon 2017. godine.

Slika 29 Zaposleni u pravnim osobama na dan 31. ožujka od 2011. do 2020. na prostoru II., III. i IV. zone UP-a Zadar

Izvor: Državni zavod za statistiku, Zaposlenost, 2022.

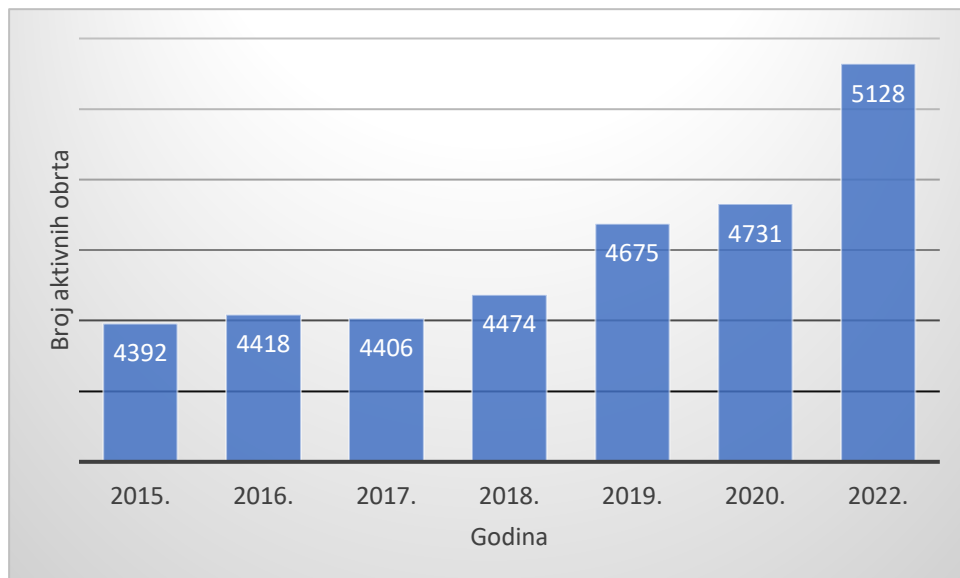
4. 2. 3. Poslovno okruženje

4. 2. 3. 1. Obrtništvo

Pojam obrt odnosi se na samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti na tržištu koje se mogu obavljati kao proizvodnja, promet ili usluge. Fizičke osobe u pravilu obavljaju djelatnost obrta, a iznimno je mogu obavljati i pravne osobe koje provode određen oblik naukovanja za obrt (HOK, 2021). Na prostoru Zadarske županije djeluje Obrtnička komora Zadarske županije. Također postoji i Udruženje obrtnika Zadar, stručno-poslovna organizacija koja zastupa i predstavlja zajedničke interese obrtništva na području gradova: Zadra, Nina i Obrovca te općina: Bibinje, Galovac, Gračac, Jasenice, Kali, Kukljica, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Privlaka, Ražanac, Sali, Starigrad, Sukošan, Škabrnje, Vir, Vrsi, Zemunik Donji.

Podaci o broju aktivnih obrta dostupni su na razini Zadarske županije te na razini jedinica lokalne samouprave. Gospodarski rast zabilježen u vrijeme nakon 2012. godine pozitivno se odrazio i na obrtnički sektor u kojem je na razini županije zabilježen kontinuiran porast broja obrta. Čak i nakon vremena pandemije, unatoč problemima u poslovanju, broj aktivnih

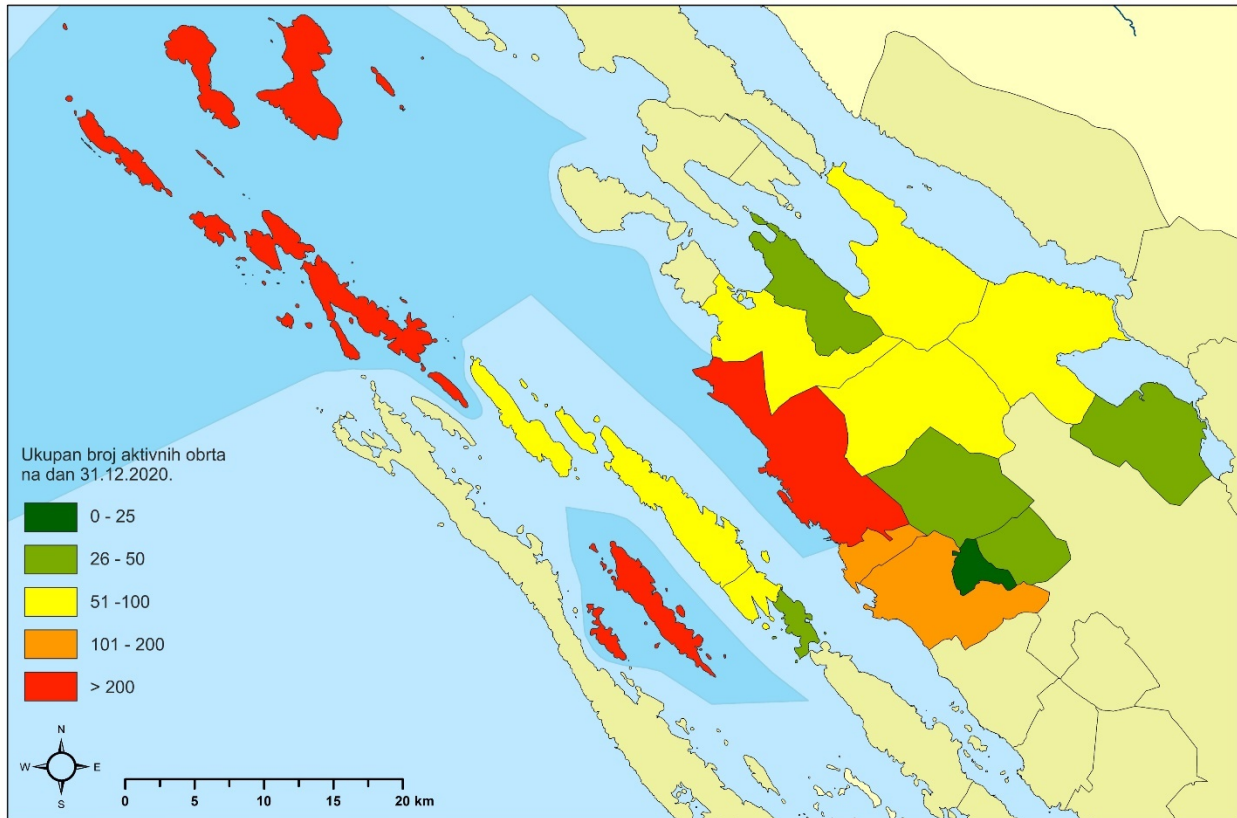
obrta nastavio je rasti te je u razdoblju od 31. 12. 2020. do 30. 4. 2022. u Zadarskoj županiji zabilježen porast broja obrta od 8,4% (Slika 30).

Slika 30 Broj aktivnih obrta u Zadarskoj županiji po godinama (podaci iskazuju stanje na datum 31. 12. svake godine izuzev 2022. gdje je iskazano stanje za 30.4.)

Izvor: Obrtnička komora Zadarske županije

Prema podacima s kraja 2020. godine čak 61,5% aktivnih obrta Zadarske županije registrirano je na UP-u Zadar, s time da ih je 43,3% bilo registrirano baš u Gradu Zadru. Aktivni obrti su prema podacima s kraja 2020. godine bili koncentrirani najvećim dijelom u priobalnim jedinicama lokalne samouprave smještenim u I. zoni UP-a Zadar. Preko 90 aktivnih obrta, osim Grada Zadra, imali su Grad Nin te općine Sukošan i Bibinje (Slika 31). Najmanje obrta je bilo u Općini Galovac. Može se stoga reći da je prva zona UP-a Zadar, posebice Grad Zadar, središte obrtništva analiziranog prostora, ali i čitave županije dok broj obrta opada s povećanjem udaljenosti od županijskog središta.

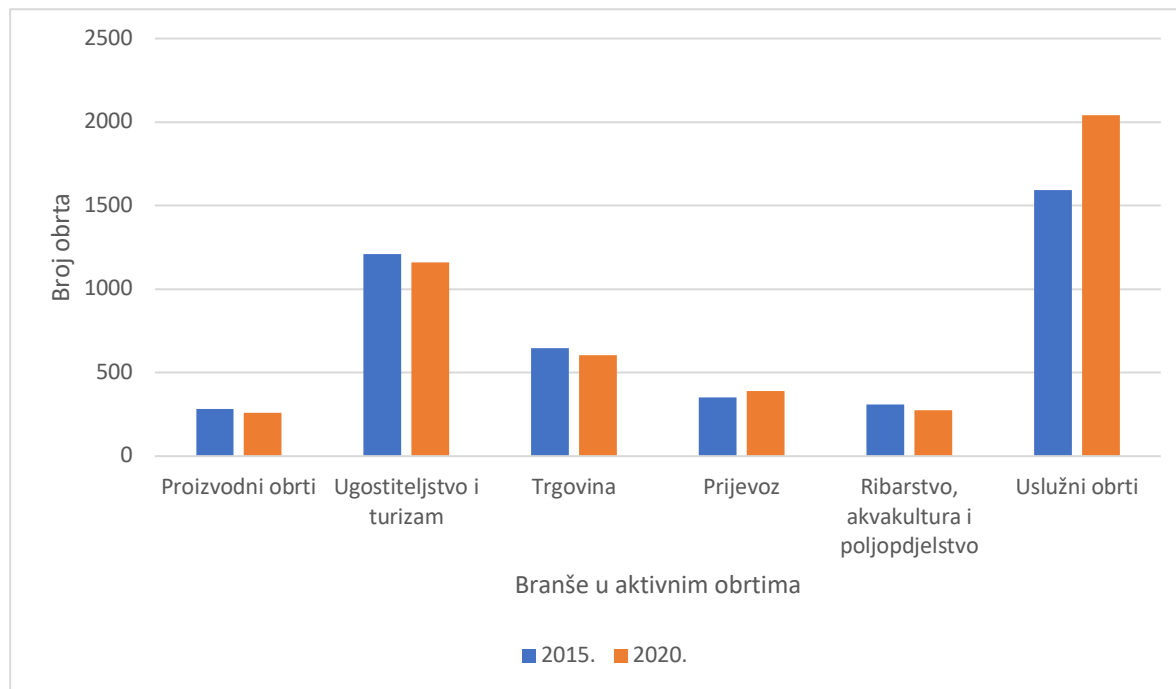
Slika 31 Ukupan broj aktivnih obrta na dan 31. 12. 2020. po JLS-ovima UP-a Zadar

Izvor: Karta je izrađena prema podacima Udruženja obrtnika (31. 5. 2022.)

U općinama Galovac, Kali, Kukljica, Nin, Ražanac i Zemunik Donji zabilježeno je smanjenje broja obrta 2019. godine u odnosu na 2015. dok su ostale jedinice lokalne samouprave bilježile rast broja aktivnih obrta u istom razdoblju. Pandemija COVID-19 nije se značajnije odrazila na pad broja aktivnih obrta u razdoblju od 31. 12. 2019. do 31. 12. 2020. godine. U Gradu Zadru taj se broj smanjio za 18, u Preku za 2, u Kukljici je broj stagnirao dok su sve ostale jedinice lokalne samouprave zabilježile povećanje broja aktivnih obrta. Općina Zemunik Donji je u istom, jednogodišnjem razdoblju bilježila najveće povećanje broja aktivnih obrta (+16,7%), potom Općina Vrsi (+16,3%) te Općina Poličnik (+11,5%).

Detaljnija analiza pojedinih obrta prema branšama na razini županije u razdoblju između 2015. i 2020. godine ukazuje na to da se smanjuje broj proizvodnih obrta, ribarstva, akvakulture te poljodjelstva i trgovine. Pojedine grane primarnog sektora slabo se razvijaju i na nacionalnoj razini pa ne iznenađuje zatvaranje broja obrta koji posluju unutar primarnog sektora. Male trgovine, posebice u većim urbanim sredinama poput Zadra, teško opstaju zbog velikih trgovačkih centara koji se otvaraju diljem grada što negativno utječe na njihovo poslovanje. Utjecaj pandemije može se promatrati uspoređujući podatke iz 2019. i 2020.

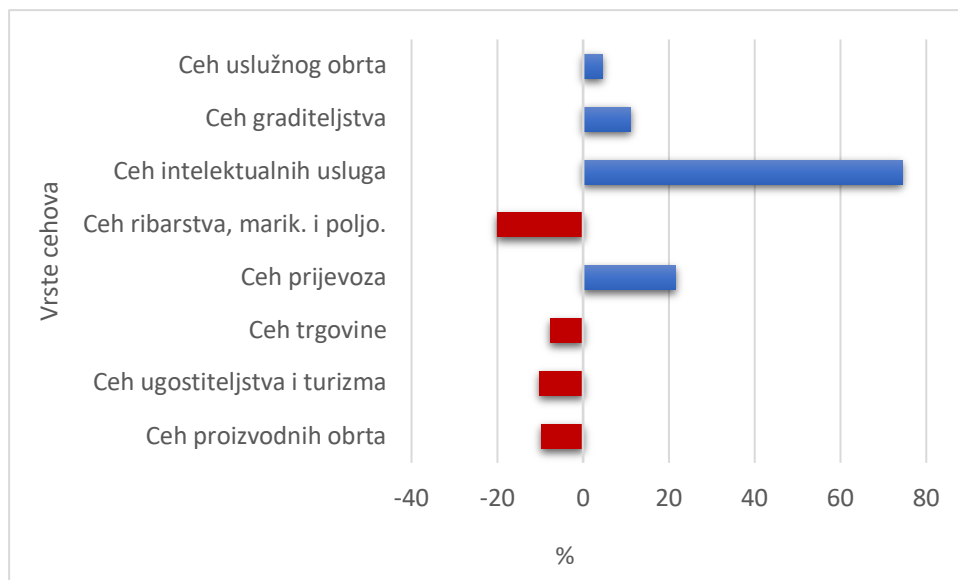
godine (Slika 32). Pandemija se negativno odrazila posebno na poslovanje obrta vezanih uz turizam i ugostiteljstvo i trgovinu što je za posljedicu imalo zatvaranje pojedinih obrta u tim branšama 2020. godine. Broj uslužnih obrta se u istom razdoblju znatno povećao ponajprije zahvaljujući povećanju broja obrta koji nude intelektualne usluge.

Slika 32 Broj obrta u Zadarskoj županiji prema branšama 2015. i 2020.

Izvor: Obrtnička komora Zadarske županije

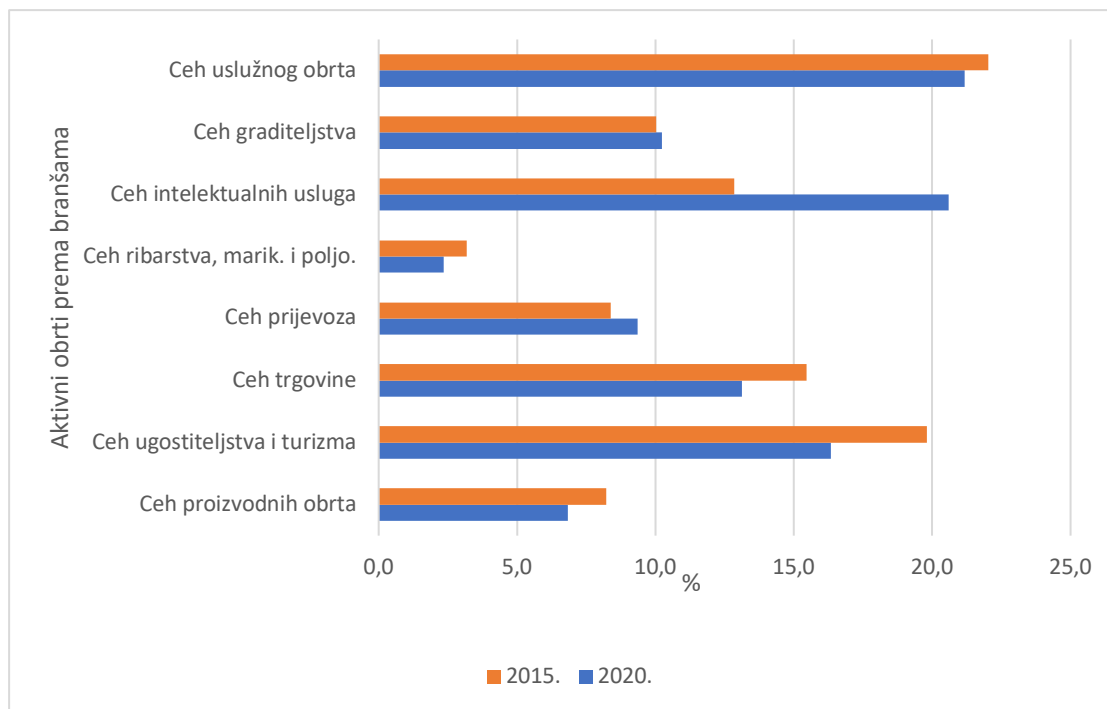
Budući da Grad Zadar ima najveći broj registriranih obrta UP-a Zadar (70,5% svih obrta na dan 31. 5. 2020.) zasebno su analizirani podaci za tu jedinicu lokalne samouprave. Od 2015. do 2017. broj im je čak bio u blagom padu, no između 2018. i 2019. zabilježen je porast od 6,9%. Pandemijska 2020. godina negativno se odrazila na poslovanje obrta što je rezultiralo smanjenjem ukupnog broja aktivnih obrta u toj godini u odnosu na prethodnu, no promatrajući čitavo petogodišnje razdoblje od 2015. do 2020. godine u Gradu Zadru je zabilježen porast ukupnog broja aktivnih obrta za 8,9%. Taj porast može se zahvaliti posebice povećanju broja obrta koji se bave intelektualnim uslugama, a čiji je broj u razdoblju 2015. – 2020. porastao za 74,4% (Slika 33). Također, značajan porast evidentiran je u ukupnom broju obrta iz područja graditeljstva i prijevoza. Najveći pad broja obrta zabilježen je u primarnim djelatnostima tj. ribarstvu, marikulturi i poljoprivredi.

Slika 33 Promjena broja aktivnih obrta po cehevima u Gradu Zadru u razdoblju od 31. 12. 2015. do 31. 12. 2020.

Izvor: Udruženje obrtnika Zadar, Zadar 31. 5. 2022.

U ukupnom broju obrta Grada Zadra najveći udio 2020. godine činili su uslužni obrti, oni koji se bave pružanjem intelektualnih usluga te ugostiteljstvom i turizmom. Najmanji udio u ukupnom broju činili su aktivni obrti iz područja primarnih djelatnosti i proizvodni (Slika 34).

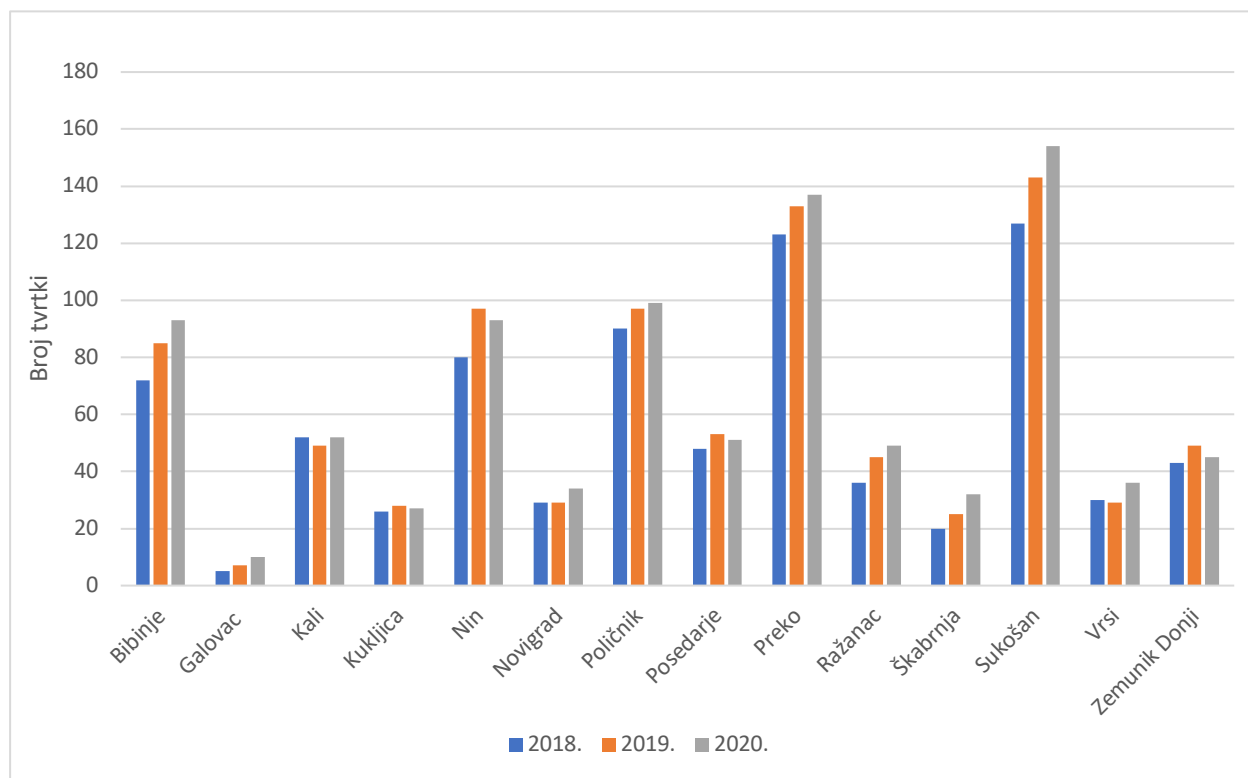
Slika 34 Udio pojedinih branši u ukupnom broju aktivnih obrta Grada Zadra 2015. i 2020.

Izvor: Udruženje obrtnika Zadar, Zadar 31. 5. 2022.

4. 2. 3. 2. Kretanje broja tvrtki registriranih na UP-u Zadar po djelatnostima

Posljednjih godina u većini jedinica lokalne samouprave UP Zadar evidentiran je ukupan porast broja tvrtki registriranih na njihovom području čak i u 2020. godini kad je počela COVID-19 pandemija. Od 2018. do 2020. broj registriranih tvrtki sa sjedištem na UP-u Zadar povećao se za 13,3%. Ne uzimajući u obzir Zadar koji očekivano prednjači po broju registriranih tvrtki, najveći broj ih je u Sukošanu, Preku, Poličniku, Ninu i Bibinjama. Priobalne jedinice lokalne samouprave okrenute su više turizmu pa se značajan broj tamo registriranih tvrtki bavi djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Druga djelatnost koja je iznimno zastupljena je građevinarstvo. U svega dvije godine, od 2018. do 2020., ukupan broj tvrtki iz područja građevinarstva registriranih na UP-u Zadar povećao se za 19,8%, a broj tvrtki koje se bave djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane za 26,6%. U čak četiri promatrane jedinice (Preko, Ražanac, Vrsi i Nin) preko 40% svih registriranih tvrtki u 2020. godini djelovale su u području građevinarstva i pružanju smještaja te pripremi i usluživanju hrane. Obje djelatnosti dobrim su dijelom vezane uz razvoj turizma. Naime, povećana izgradnja rezultat je povećanja interesa za kupnjom i/ili izgradnjom nekretnine u priobalju što za osobne potrebe, a u svrhu odmora i

rekreacije, što za potrebe iznajmljivanja turistima. S obzirom na daljnje povećanje turističkog prometa nakon 2020. godine, za očekivati je da će broj tvrtki iz tih područja ostati podjednak ili će čak rasti. Galovac, Kukljica i Zemunik Donji su jedinice lokalne samouprave s najmanjim udjelom tvrtki koje se bave građevinom ili djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Najveći broj tvrtki u Zemuniku Donjem je registriran u području trgovine na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala. Na drugom mjestu je građevina. Galovac je općina u kojoj je 2020. godine bilo najmanje registriranih tvrtki (njih 10) od čega čak 40% iz područja primarnog sektora djelatnosti. Uz Škabrnju, to je jedina općina koja nema tvrtke registrirane u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. U Sukošanu se gotovo 30% tvrtki evidentiranih 2020. godine bavilo administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima dok su na drugom i trećem mjestu s ukupnim udjelom od 30,5% bile tvrtke koje se bave građevinom i djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

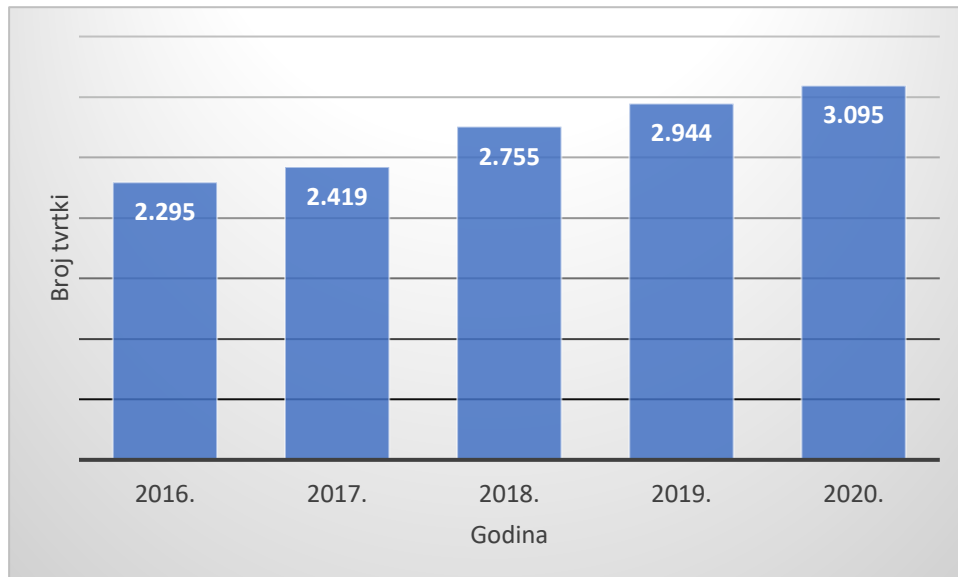

Slika 35 Ukupan broj tvrtki 2018., 2019. i 2020. godine registriranih sa sjedištem u jedinicama lokalne samouprave UP-a Zadar (bez Grada Zadra)

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

Najveći broj registriranih tvrtki sa sjedištem na UP-u Zadar, njih 77,2%, registrirane su 2020. godine na prostoru Grada Zadra. Budući da se radi o većem urbanom području, tamo je

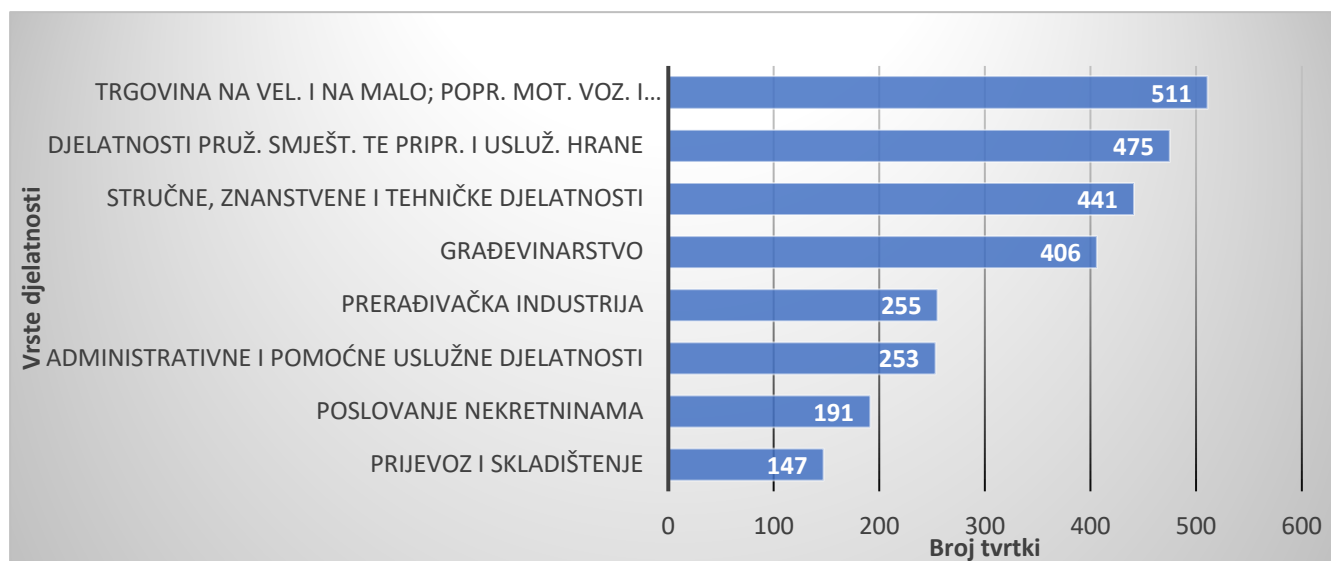
očekivano i veća diverzifikacija tvrtki s obzirom na područje u kojem djeluju. Nakon 2016. godine ukupan broj tvrtki registriranih u Gradu Zadru se kontinuirano povećavao, čak i u pandemijskoj 2020. godini (Slika 36). U razdoblju od 2016. do 2020. godine ukupan broj tvrtki registriranih sa sjedištem u Gradu Zadru se povećao za 34,9%.

Slika 36 Ukupan broj tvrtki od 2016. do 2020. godine registriranih sa sjedištem u Gradu Zadru

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022

S obzirom na vrste djelatnosti u kojima su registrirane tvrtke na području Grada Zadra, prednjače one iz uslužnih djelatnosti (Slika 37). Značajan broj tvrtki bavi se trgovinom i djelatnosti pružanja smještaja te pripremom i usluživanjem hrane. Također, veliki je broj tvrtki koje se bave stručnim, tehničkim i znanstvenim djelatnostima, a s obzirom na veliki trend izgradnje, ne iznenađuje i značajan broj tvrtki iz područja građevinarstva. Usporedbom statističkih pokazatelja iz 2016. godine i 2020. godine na razini Grada Zadra vidljivo je povećanje ukupnog broja tvrtki iz područja svih djelatnosti, izuzev financijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja. No, najveće povećanje u tom je razdoblju zabilježeno u broju tvrtki registriranih iz područja djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (73 %), prijevoza i skladištenja (69%) te djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (58%). Povećanje broja tvrtki iz prve dvije navedene kategorije posljedica je razvoja turizma dok je povećanje broja tvrtki iz područja zdravstvene zaštite posljedica dijelom razvoja zdravstvenog, posebice dentalnog turizma i unaprjeđenja kvalitete ponude dodatnih zdravstvenih usluga izvan sustava obveznog osiguranja.

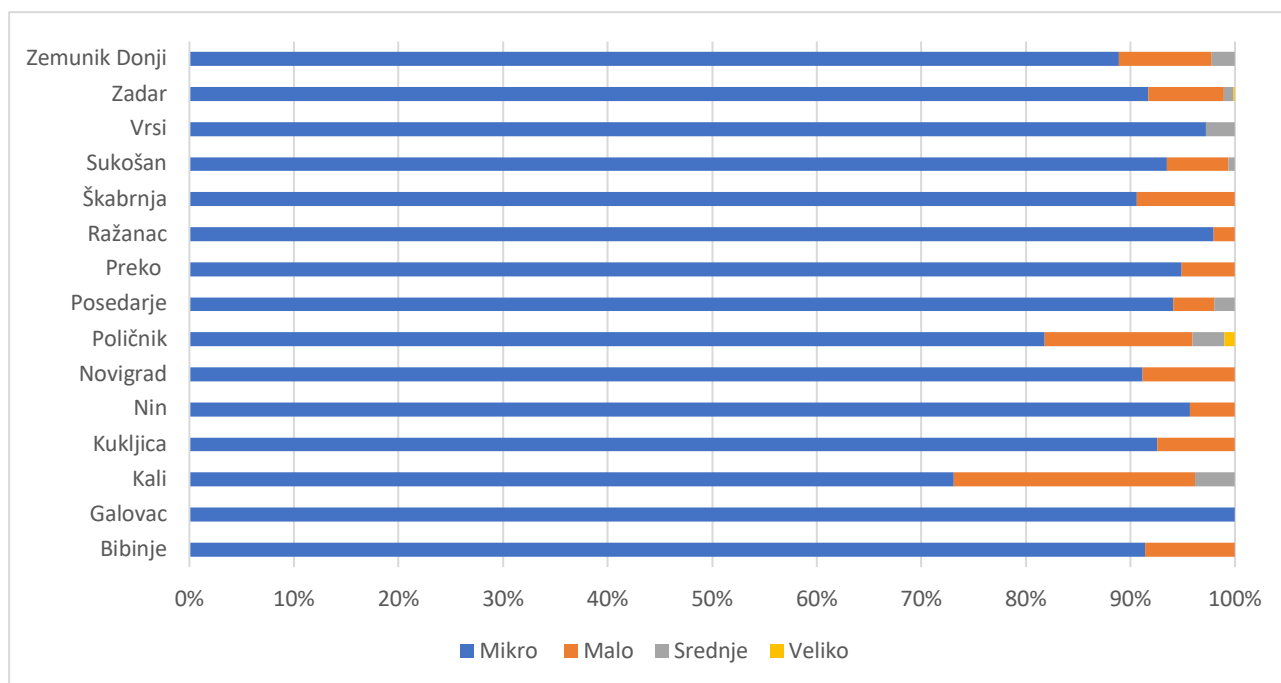

Slika 37 Broj tvrtki registriranih sa sjedištem u Gradu Zadru prema području djelovanja 2020. godine (prikazana su samo područja djelovanja sa 100 i > registriranih tvrtki)

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

4. 2. 3. 3. Veličina tvrtki registriranih sa sjedištem na UP-u Zadar

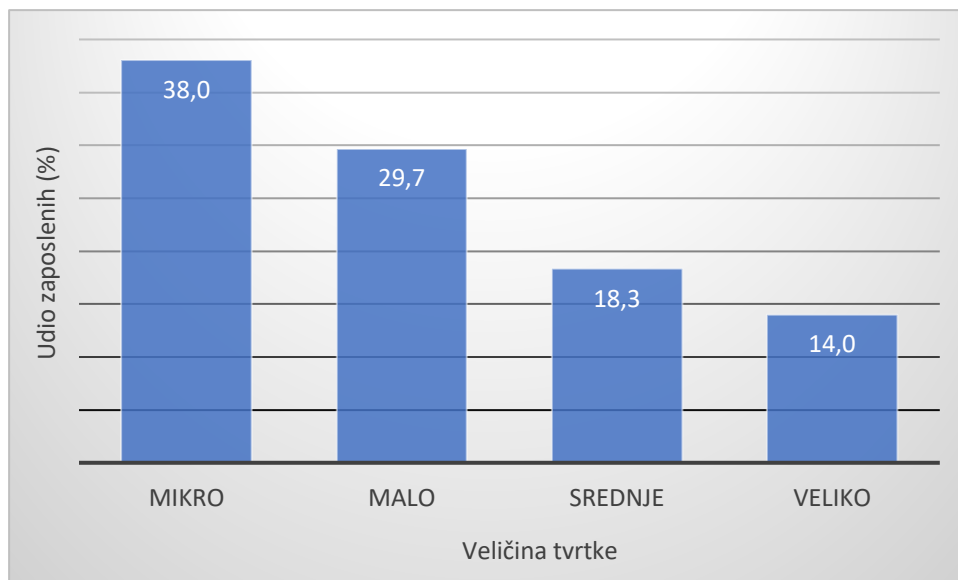
Prema postojećim klasifikacijama, a u skladu s hrvatskim zakonodavstvom, poduzeća se s obzirom na veličinu mogu svrstati u mikro, mala, srednja i velika. Mikro subjekti malog gospodarstva su poduzeća koja imaju manje od 10 zaposlenih i godišnji promet ili bilancu ispod 2 milijuna EUR-a te ih je u ukupnom broju svih tvrtki registriranih sa sjedištem na UP-u Zadar 2020. godine bilo najviše, čak 91,6%. Potom su najbrojnija bila mala poduzeća s udjelom od 7,3% u ukupnom broju registriranih tvrtki dok je najmanje bilo onih velikih, njih svega 6. Pet velikih poduzeća bilo je registrirano sa sjedištem u Zadru, a jedno u Poličniku. Riječ je o poduzećima s preko 250 zaposlenika i godišnjim prometom iznad 50 mil. EUR ili bilancom iznad 43 milijuna EUR. U svim jedinicama lokalne samouprave apsolutno dominiraju mikro poduzeća, a njihov najmanji udio u ukupnom broju registriranih tvrtki evidentiran je u Općini Kali. Naime, tamo je 23,1% registriranih tvrtki bilo u kategoriji malih (do 50 zaposlenih i godišnji promet ili bilanca ispod 2 mil. EUR). Može se stoga zaključiti da na cijelom Urbanom području Zadar, uključujući i samo naselje Zadar, s obzirom na strukturu registriranih tvrtki koje imaju sjedište na UP-u Zadar prema veličini, dominira mikro poduzetništvo.

Slika 38 Struktura registriranih tvrtki sa sjedištem na UP-u Zadar prema veličini (udio u ukupnom broju) 2020. godine

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

Analiza zaposlenih u tvrtkama registriranim sa sjedištem na UP-u Zadar, prema veličini poduzeća u kojima su radili u 2020. godini, ukazuje na važnost mikro poduzetništva budući da je čak 38% svih zaposlenih unutar navedenih tvrtki radilo u mikro poduzećima (Slika 39). Preko 70% zaposlenih u mikro poduzećima imali su 2020. godine općine Galovac, Ražanac, Škabrnja i Grad Nin. Mikro i malo poduzetništvo zapošljavaju ukupan broj (100%) svih zaposlenih u tvrtkama sa sjedištem u analiziranim jedinicama lokalne samouprave UP-a Zadar u osam jedinica: sedam općina i Grad Nin. Poličnik je jedina administrativna jedinica u kojoj glavninu zaposlenih u tvrtkama registriranim sa sjedištem u toj općini, već niz godina čine zaposlenici jedne velike tvrtke (2020. njih 58,1%). Riječ je o tvrtki registriranoj u području prerađivačke industrije (*Aluflexpack Novi d.o.o.*), no dobar dio radnika putuje iz drugih općina i gradova, a dio su zaposlenici u drugim pogonima te tvrtke koji se nalaze u drugim županijama. Zanimljivo je da je i u Gradu Zadru u ukupnom broju zaposlenih u tvrtkama registriranim sa sjedištem u Gradu Zadru, u mikro i malim poduzećima zaposleno 67,0% ljudi, dok je u velikim poduzećima radilo svega 13% zaposlenih.

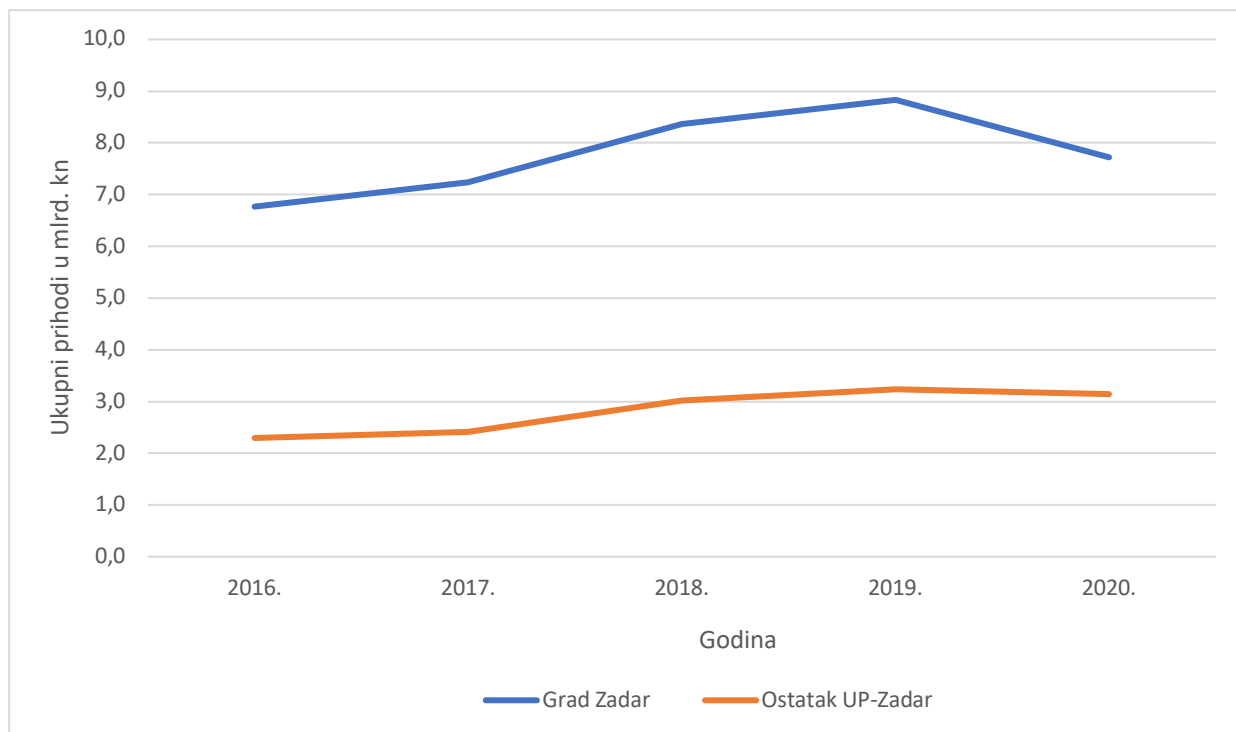

Slika 39 Zaposleni prema veličini tvrtki registriranih 2020. godine sa sjedištem na UP-u Zadar

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

4. 2. 3. 4. Ukupni prihodi i dobit/gubitak tvrtki sa sjedištem na UP-u Zadar

Analiza prihoda i dobiti/gubitka tvrtki sa sjedištem u pojedinim jedinicama lokalne samouprave UP-a Zadar provedena je za razdoblje od 2016. do 2020. godine temeljem podataka Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Zadar. U većini jedinica lokalne samouprave, u skladu s povoljnim gospodarskim kretanjima, do 2019. godine bilježi se pozitivan trend ukupnog kretanja prihoda. U skladu s nepovoljnijim stanjem tržišta u 2020. godini, a što je posljedica početka pandemije, pojedine tvrtke doživjele su pad ukupnih prihoda što se odrazilo i na ukupan pad ukupnih prihoda tvrtki na razini pojedinih JLS i čitavog UP-a Zadar (Slika 40). U petogodišnjem razdoblju od 2016. do 2020. godine ukupni prihodi svih tvrtki registriranih na području UP-a Zadar povećali su se za 20,0%. Treba spomenuti da je porast bio kontinuiran do 2019. godine nakon čega je uslijedio pad prihoda u sljedećoj godini i to za 9,9%.

Slika 40 Ukupni prihodi tvrtki registriranih na području Grada Zadra i ostalih jedinica lokalne samouprave UP-Zadar od 2016. do 2020. godine

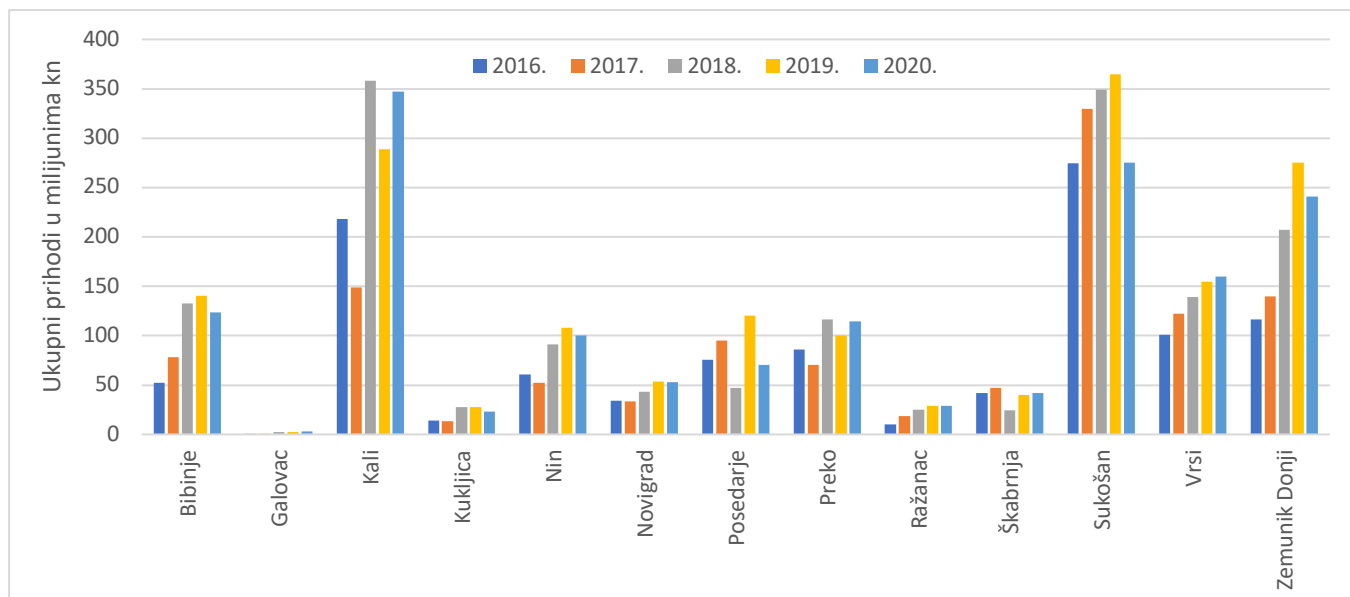
Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

Čak 71% ukupnih prihoda svih tvrtki registriranih na UP-u Zadar u 2020. godini ostvarile su tvrtke registrirane na području Grada Zadra. Druga JLS po prihodima tvrtki je Općina Poličnik s ostvarenim prihodom 1,56 mlrd. kn što je te godine činilo 14,4% od ukupnog prihoda kojeg su ostvarile tvrtke registrirane na području UP-a Zadar. Najveći dio prihoda u Općini Poličnik ostvarila je najveća tvrtka (*Aluflexpack Nova*) koja ima svoje pogone i izvan toga prostora (Slika 42).

U predpandemijskom razdoblju (2016. – 2019.) najpovoljniji trend u pogledu ostvarenog prihoda (s porastom prihoda većim od 100%) imale su općine Ražanac, Galovac, Bibinje i Zemunik Donji, no potrebno je u obzir uzeti niske početne razine ostvarenih prihoda. Naime, Općina Galovac ima najmanji broj registriranih tvrtki čiji je ukupan prihod ostvaren u 2019. godini iznosio oko 3 mil. kn što je ogromno povećanje u odnosu na zabilježenih 786 kn prihoda u 2016. godini.

U jednogodišnjem razdoblju 2019. – 2020. godina ukupan prihod registriranih tvrtki zabilježio je pad u većini jedinica lokalne samouprave. Najveći pad prihoda zabilježen je u Općini Posedarje -41,3%.

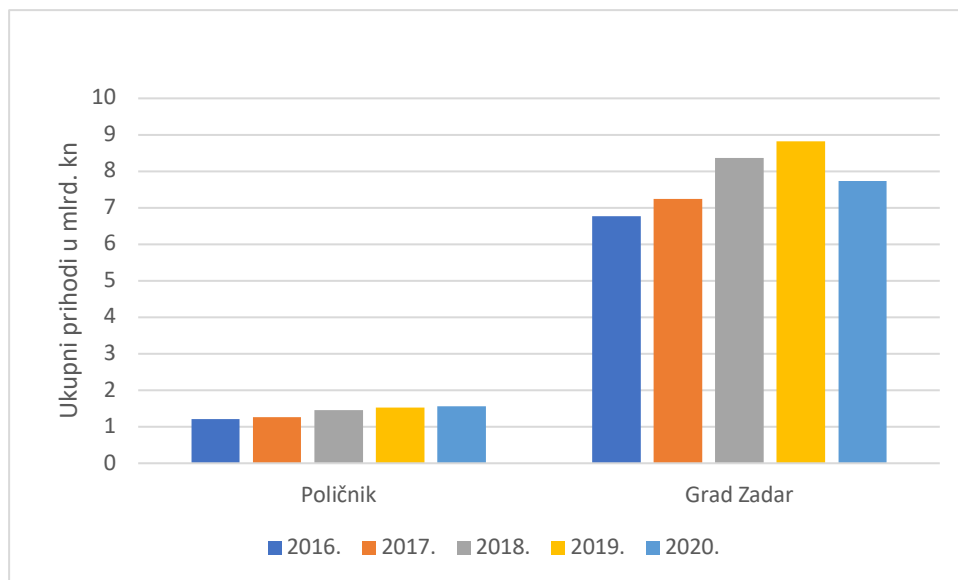
Tvrtke u čak 10 jedinica lokalne samouprave UP-a Zadar u 2019. godini ostvarile su preko 100 mil. kn ukupnog prihoda na razini JLS-a. No, među tim JLS, porast ukupnih prihoda tvrtki u pandemijskoj godini zabilježile su samo općine Kali, Poličnik i Vrši.

Slika 41 Godišnje kretanje ukupnih prihoda tvrtki registriranih na UP-u Zadar od 2016. do 2020. godine (bez Grada Zadra i Općine Poličnik)

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

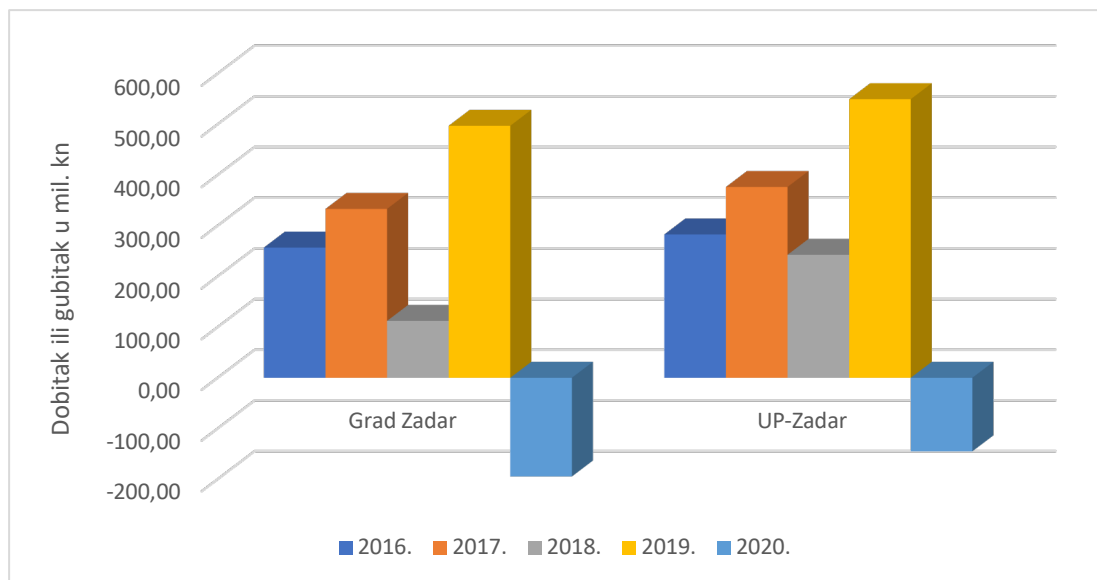
Dvije JLS UP-a Zadar koje prednjače po ukupnim ostvarenim prihodima tvrtki registriranih na njihovom području su Grad Zadar i Općina Poličnik (Slika 42). To su jedine dvije JLS čije tvrtke ukupno ostvaruju preko 1 mlrd. kn prihoda. Ukupan prihod tvrtki registriranih u Gradu Zadru u razdoblju 2016. – 2019. bilježio je kontinuiran porast, no pandemijska 2020. godina loše se odrazila na poslovanje tvrtki te je ukupan prihod te godine smanjen za 12,54%. S obzirom na aktualne trendove na tržištu i oporavak turističkog i ugostiteljskog sektora koji su značajno zastupljeni i o kojima ovisi poslovanje mnogih tvrtki, očekuje se da će se i ukupni prihodi tvrtki u daljnjem razdoblju povećavati. Ukupan prihod tvrtki registriranih na prostoru Općine Poličnik bio je u porastu čak i u vrijeme pandemijske 2020. godine.

Slika 42 Godišnje kretanje ukupnih prihoda tvrtki registriranih na području Grada Zadra i Općine Poličnik od 2016. do 2020. godine

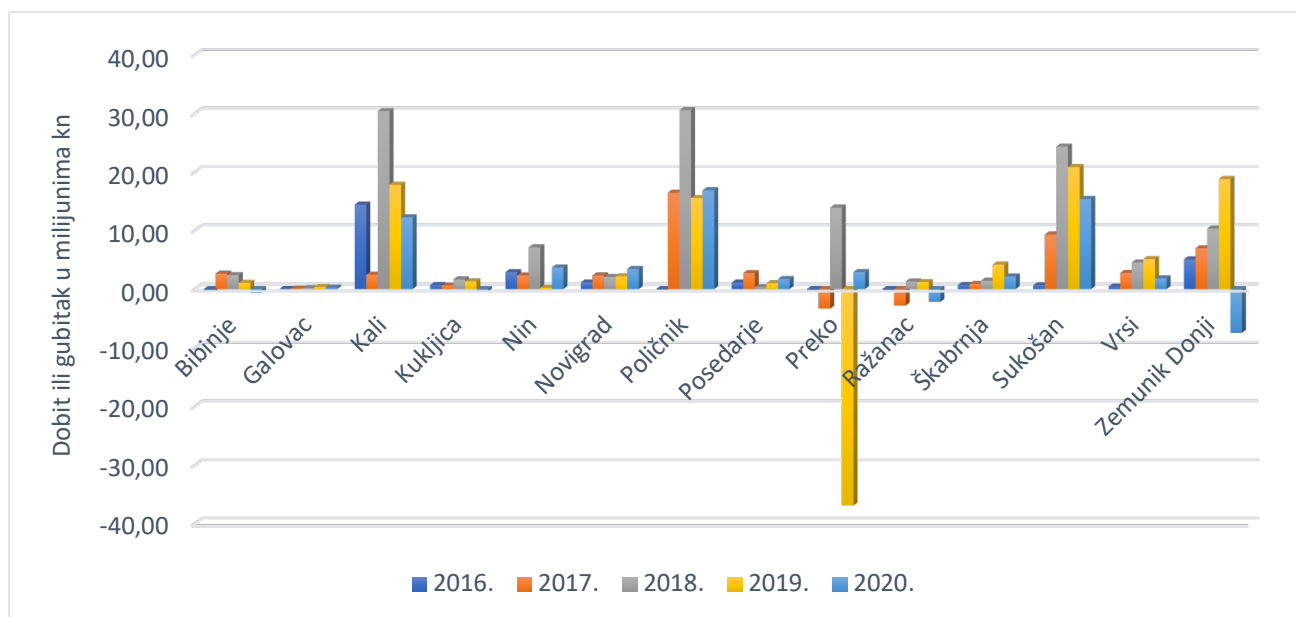
Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

Podaci o ostvarenoj dobiti ili gubitku tvrtki registriranih na UP-u Zadar u pojedinim godinama uglavnom prate trend godišnjeg kretanja ukupnih prihoda koji se dobrim dijelom poklapa s podacima Grada Zadra (Slika 43) jer najviše prihoda, a time i dobit ili gubitak ostvaruju upravo tamošnje tvrtke. Premda je kretanje ukupnih prihoda u predpandemijskim godinama uglavnom imalo trend porasta, na razini Grada Zadra u 2018. godini bio je opao dobitak tvrtki u odnosu na prethodne godine, no već 2019. godine dolazi do značajnog povećanja ukupne dobiti. Pad dobiti tvrtki na administrativnom području Grada Zadra odrazio se značajno i na ukupan pad dobiti čitavog urbanog područja. No, u pandemijskoj 2020. godini zabilježen je gubitak u poslovanju tvrtki na razini Grada Zadra i ukupnog UP-a Zadar.

Slika 43 Dobit ili gubitak tvrtki registriranih na UP-u Zadar i Gradu Zadru od 2016. do 2020. godine

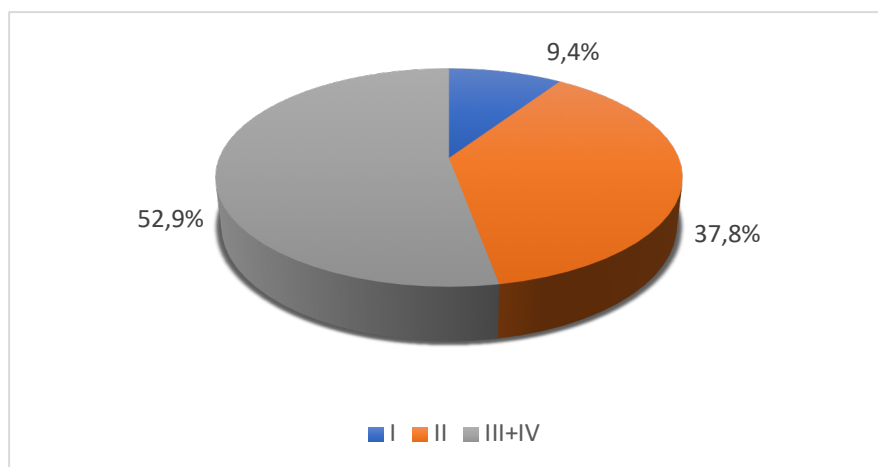
Pandemija se nije jednako odrazila na sve tvrtke i sve JLS pa je gubitak tvrtki u 2020. godini osim u Gradu Zadru, zabilježen još samo u Zemunik Donjem i Ražancu. U ostalim jedinicama lokalne samouprave čak i u pandemijskoj godini tvrtke su ostvarile dobitak (Slika 44). Jedinica lokalne samouprave u kojoj je primijećena najveća varijabilnost po pitanju dobitka/gubitka tvrtki je Općina Preko u kojoj je 2019. godine zabilježeno oko 37 mil. kn ukupnih gubitaka tvrtki. Najviše gubitka u Preku je zabilježeno u sektoru građevine. U većini ostalih sektora tvrtke su bilježile dobit. U općinama Kali, Poličnik, Preko i Sukošan posebno je povoljna poslovna godina bila 2018. u kojoj su tvrtke na razini JLS ostvarile najveću dobit. U Općini Kali najveća dobit u toj i ostalim financijskim godinama ostvaruje se u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, u Općini Poličnik to je prerađivačka industrija, u Preku su to djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i posluživanja hrane, a u Sukošanu umjetnost, zabava i rekreacija.

Slika 44 Dobit ili gubitak tvrtki registriranih u pojedinim JLS na UP-u Zadar (bez Grada Zadra) od 2016. do 2020. godine

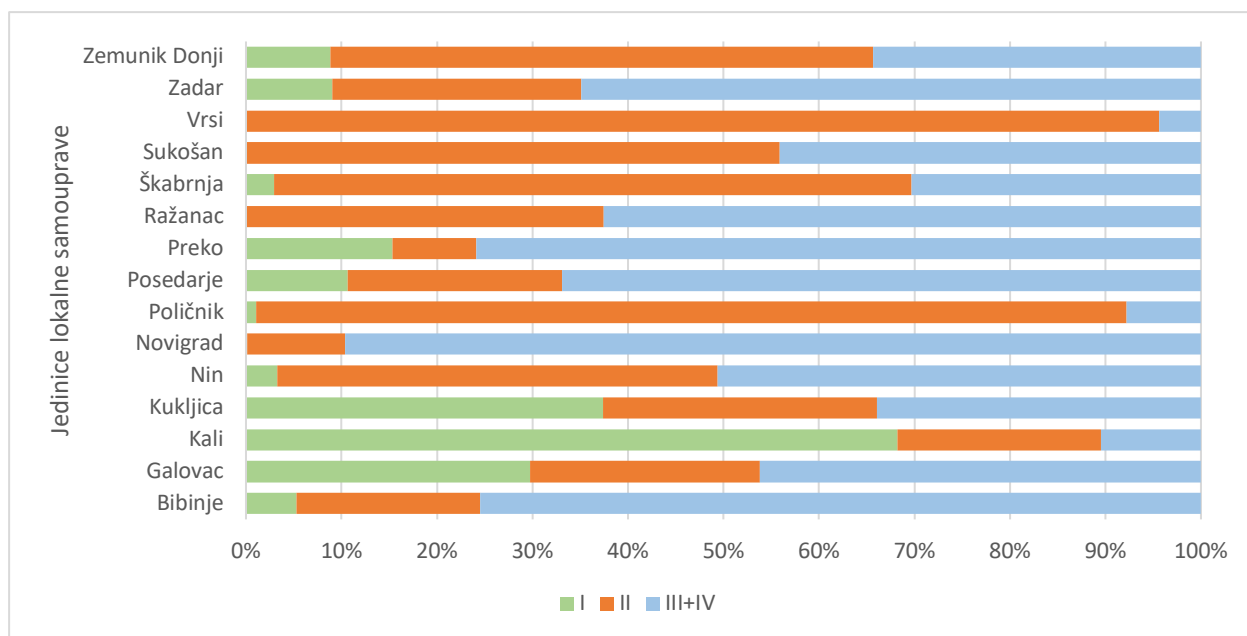
4. 2. 3. 4. 1. Ukupni prihodi prema sektorima djelatnostima u kojima djeluju tvrtke

Za razdoblje 2016. – 2020. provedena je i dodatna analiza prihoda koji su ostvarile tvrtke registrirane na UP-u Zadar, prema sektoru djelatnosti unutar kojih su te tvrtke poslovale. Prema podacima Popisa stanovnika iz 2011. godine (*Zaposleni prema sektorima djelatnosti, Popis 2011.*, DZS) o zaposlenosti prema sektorima djelatnosti, unutar tercijarnog i kvartarnog sektora bilo je zaposleno 64,6% zaposlenih Republike Hrvatske, 72,7% Zadarske županije te 76,23% UP-a Zadar. Dakle, uslužne djelatnosti zapošljavale su najveći dio zaposlenih dok je najmanje zaposlenih bilo evidentirano u primarnim djelatnostima. Tvrtke registrirane na UP-u Zadar djeluju u različitim sektorima, a 2020. godine najviši prihod ukupno su ostvarile tvrtke koje djeluju u tercijarnim i kvartarnim djelatnostima (52,9% ukupne dobiti). Prihod tvrtki registriranih u primarnim i sekundarnim djelatnostima također čini značajan udio u ukupnom prihodu što ukazuje na važnost diverzifikacije gospodarstva (Slika 45).

Slika 45 Ukupan prihod tvrtki registriranih na UP-u Zadar 2020. godine prema sektorima djelatnosti u kojima djeluju tvrtke

Promatrajući pojedine jedinice lokalne samouprave, vidljivo je da unutar nekih od njih tvrtke ostvaruju najveći dio prihoda unutar jednog sektora djelatnosti. Tako je u Vrsima 2020. godine gotovo 96% prihoda tvrtki ostvareno u sekundarnim djelatnostima (najviše u prerađivačkoj industriji, a potom u građevini), a u Poličniku je taj udio u korist sekundarnog sektora iznosio 91,1% (prerađivačka industrija). Prihod u sektoru uslužnih djelatnosti dominira u ukupnom prihodu tvrtki registriranih u sedam jedinica lokalne samouprave, a Novigrad je općina u kojoj je taj udio najveći, skoro 90% (Slika 46). Primarne djelatnosti, napose ribarstvo, posebno su važne u otočnim općinama Kali i Kukljica. Tako su tvrtke koje djeluju u primarnom sektoru djelatnosti, a registrirane su u Općini Kali, 2020. godine ostvarile oko 238 mil. kn prihoda, što je 68,2% ukupnih prihoda svih tvrtki registriranih u toj općini.

Slika 46 Udjeli u ukupnom prihodu tvrtki registriranih u JLS UP-a Zadar 2020. godine prema sektorima djelatnosti unutar kojih tvrtke djeluju

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

Zasebno su analizirani i podaci o četiri djelatnosti koje se posljednjih godina dosta razvijaju na UP-u Zadar. Premda je primarni sektor na nacionalnoj razini često u problemima, tvrtke koje posluju na UP-u Zadar u toj djelatnosti iz godine u godinu ostvaruju povećanje prihoda. To se dobrim dijelom može zahvaliti razvoju ribarstva, posebno marikulture. Povećanje interesa za morskim plodovima na domaćem i inozemnom tržištu raslo je i u doba pandemije, a značajan dio dobiti u toj grani proizlazi iz izvoza u inozemstvo (Tablica 23).

Građevinarstvo je jedna od djelatnosti koja je doživjela nevjerojatan uzlet u analiziranom razdoblju (2015. – 2020.) zbog čega strelovito rastu prihodi tvrtki koje se bave tom djelatnošću, a raste i ukupan broj takvih tvrtki. Niti pandemija nije negativno utjecala na građevinarstvo u većini jedinica lokalne samouprave UP-Zadar. Poslovanje nekretninama dosta varira iz godine u godinu čemu dijelom pridonosi i to što se dio nekretnina prodaje izravno, bez posrednika, što utječe na poslovanje tvrtki koje se time bave. Pandemija je imala značajan utjecaj na tržište nekretninama te je u 2020. godini zabilježen značajan pad prihoda tvrtki koje se time bave (Tablica 23). Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane snažno su razvijene u skoro svim JLS. Dobit tvrtki koje posluju u toj djelatnosti je rasla do 2020. godine, no pandemija je utjecala na pad turističkog prometa, a time i na njihovu dobit te je u toj godini zabilježen pad od čak 40,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 23. Kretanje ukupnih prihoda tvrtki registriranih na UP-u Zadar unutar odabranih grana gospodarstva od 2016. do 2020. godine (u kn)

Djelatnosti	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	710.461.118	724.116.259	974.646.958	956.789.866	1.017.452.494
Građevinarstvo	758.452.983	839.599.638	978.472.979	1.160.133.002	1.508.663.195
Poslovanje nekretninama	204.032.846	167.460.426	288.508.405	242.977.963	163.024.378
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	938.475.617	1.060.991.013	1.210.297.610	1.235.998.309	731.872.446

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, 2022.

4. 2. 3. 4. 2. Primarni sektor

Unutar primarnog sektora djelatnosti, posebno je važno spomenuti poljoprivredu i ribarstvo koji su i najrazvijeniji. Šumarstvo je slabije zastupljeno jer u šumskom pokrovu UP-a Zadar dominiraju manje rentabilne drvene vrste koje se i slabo koriste (primjerice alepski bor). Također, dosta je raširena biljna zajednica hrasta medunca i bijeloga graba (u ravnokotarskom zaleđu) te hrast crnika i sredozemna makija u priobalju i na otocima, no njihovo je korištenje također limitirano na eventualnu sječu za potrebe kućanstava.

Poljoprivreda se tradicionalno razvijala na čitavom UP-u Zadar, a unatoč zamiranju poljoprivredne proizvodnje i prelasku na ostale, ponajprije uslužne djelatnosti, još uvijek ima važnu ulogu u gospodarskom razvoju. To se ponajprije odnosi na ruralna područja UP-a Zadar i to poglavito ona koja nisu znatnije razvila turizam. Stoga je razumljivo da su se i ukupni prihodi tvrtki koje se bave primarnim djelatnostima, a registrirane su na UP-u, u razdoblju od 2016. do 2020. povećali za 43,2% te su 2020. iznosili preko 1 mlrd. kn. Od ukupnih prihoda tvrtki registriranih na UP-u Zadar u primarnom sektoru 2020., preko 90% ostvarile su tvrtke registrirane na području Grada Zadra (68,5%) i Općine Kali (23,3%).

Prema podacima o broju poljoprivrednih gospodarstava po jedinicama lokalne samouprave UP-a Zadar, najviše ih je na prostoru Grada Zadra (35,4% svih OPG-ova 2020. godine; Tablica 24). No, treba voditi računa o metodologiji prikupljanja podataka te činjenici da se podaci analiziraju prema mjestu prebivališta nositelja OPG-a. Stoga se određeni broj nositelja OPG-a registriranih u Gradu Zadru vjerojatno poljoprivredom bave izvan toga područja tj. negdje drugdje u zaleđu ili na otocima. Ako se usporedi broj OPG-ova 2021. godine u odnosu na broj kućanstava evidentiranih na prostoru JLS prema popisu 2021., može se vidjeti da je

poljoprivreda posebno zastupljena u Općini Škabrnja gdje gotovo na svako drugo kućanstvo ima registriran jedan OPG (omjer kućanstava i OPG-ova je 2,4:1), potom u Galovcu gdje je taj omjer 3,5:1, Zemunik Donjem gdje je omjer 3,8:1, Posedarju gdje je omjer 3,9:1 i Poličniku s omjerom 4,1:1 (Tablica 24).

Važno je spomenuti i to da je nakon ulaska Hrvatske u EU na nacionalnoj razini broj OPG-ova u kontinuiranom porastu. Jedan od razloga su visoke subvencije u poljoprivredi, posebno onoj ekološkoj. Tako i ukupan broj OPG-ova UP-Zadar ima trend porasta između 2016. i 2021. godine. U istom razdoblju tek su tri JLS zabilježile pad broja OPG-ova (Bibinje, Kali i Nin). S obzirom da su sve tri primorske ili otočne općine, mogući razlog pada broja OPG-ova je napuštanje poljoprivrede zbog razvoja turizma i ostalih uslužnih djelatnosti.

Tablica 24. Kretanje broja poljoprivrednih gospodarstava na UP-u Zadar od 2016. do 2021.

JLS	2106.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Br. kućanstava 2021.	Br. kućan./ Br. OPG-ova 2021.
Bibinje	84	83	81	83	80	82	1.344	16,4
Galovac	89	97	102	106	114	112	388	3,5
Kali	149	120	120	125	118	115	656	5,7
Kukljica	23	24	25	27	27	26	275	10,6
Nin	154	151	152	136	135	134	1.021	7,6
Novigrad	73	85	90	95	98	110	814	7,4
Poličnik	313	321	332	354	360	376	1.539	4,1
Posedarje	282	286	298	305	311	308	1.204	3,9
Preko	87	94	98	109	115	114	1.472	12,9
Ražanac	166	170	175	178	183	193	1.052	5,5
Sukošan	253	258	260	271	272	276	1.584	5,7
Škabrnja	185	184	190	192	201	205	493	2,4
Vrsi	49	53	57	81	80	83	764	9,2
Zadar	1.213	1.170	1.196	1.190	1.235	1.264	26.713	21,1
Zemunik Donji	132	140	147	155	160	170	648	3,8
UP Zadar	3.252	3.236	3.323	3.407	3.489	3.568	39.967	11,2

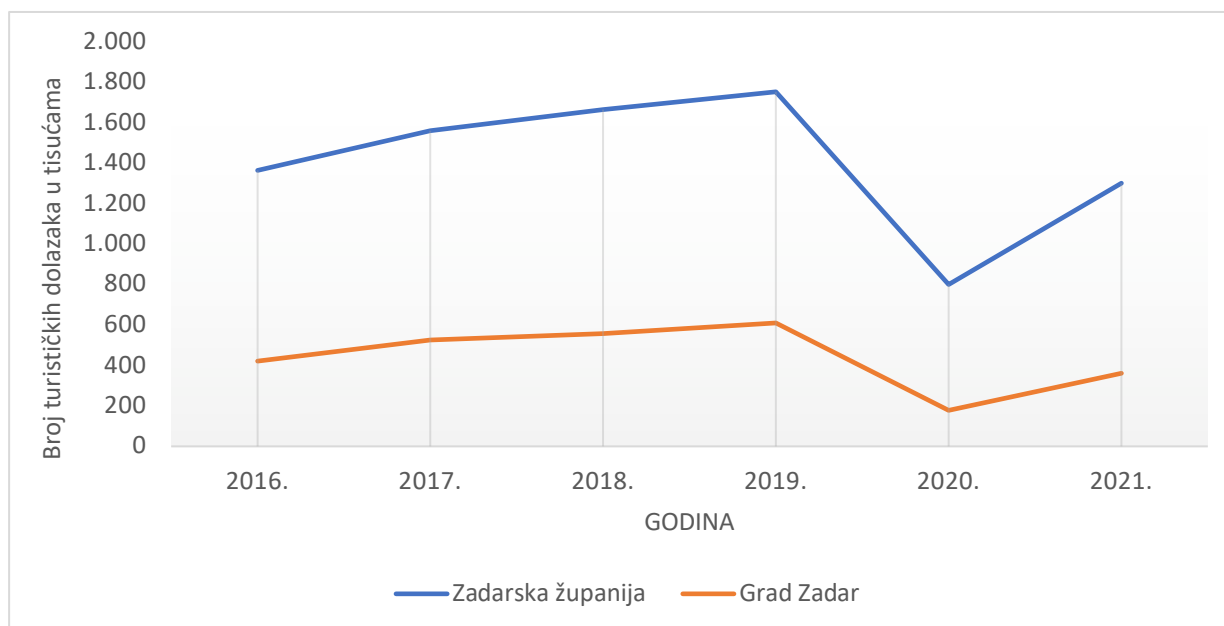
Izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, broj PG-a; Popis 2021., Državni zavod za statistiku

Osim poljoprivrede, na UP-u Zadar razvijeni su ribarstvo s marikulturom, posebice na području Općine Kali. Istoimeno naselje poznato je po dugoj tradiciji razvoja ribarstva te se u Kalima i danas brojne obitelji tradicionalno bave tom djelatnošću. Posljednjih (pandemijskih) godina raste potražnja za morskim proizvodima te su tvrtke koje djeluju u području marikulture značajno povećale svoje prihode. U razdoblju između 2016. i 2020.

ukupni prihodi tvrtki registriranih na području Kali, a koje se bave primarnim djelatnostima (mahom ribarstvom i marikulturom), bilježile su povećanje ukupnih prihoda za 36,4% (sa 150,4 na 236,8 mil kn). Broj tvrtki registriranih u primarnim djelatnostima u Kalima se gotovo dvostruko povećao u istom razdoblju, a broj zaposlenih u tim tvrtkama narastao je za 54,5%. Osim u Kalima, i u općinama Preko i Kukljica registrirano je nekoliko tvrtki iz područja primarnog sektora. U Preku ih je 2020. bilo osam, a u Kukljici dvije.

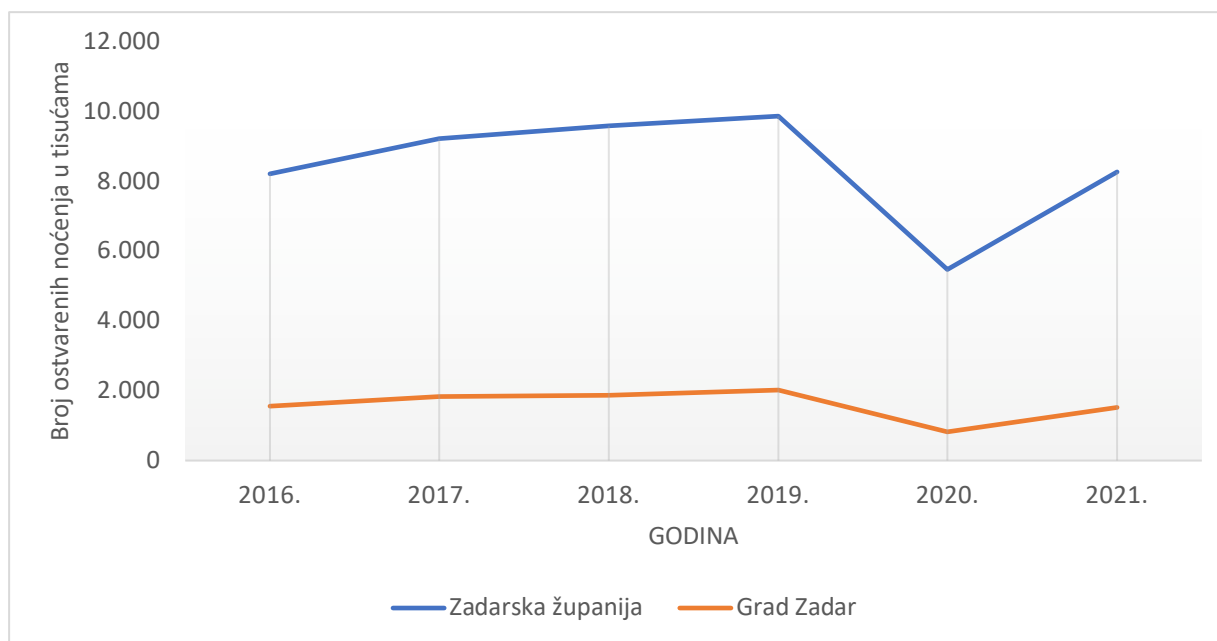
4. 2. 3. 4. 3. Turizam

Turizam je jedna od najvažnijih gospodarskih djelatnosti UP-a na koju se oslanja i razvoj ugostiteljstva, trgovine i brojnih ostalih usluga. U posljednjih deset godina, ukupan broj turističkih dolazaka i ostvarenih turističkih noćenja na prostoru Zadarske županije imao je trend porasta sve do 2019. godine kad je zabilježen maksimum od 1,75 mil dolazaka i 9,87 mil. ostvarenih noćenja. Od toga je oko 35% dolazaka te 20,5% noćenja bilo ostvareno u Gradu Zadru (Slika 47 i Slika 48). U 2020. godini zbog pandemije COVID-19 došlo je do značajnog pada turističkog prometa. Ukupan broj turističkih dolazaka u Županiji je u 2020. godini smanjen za 54,3%, a broj ostvarenih noćenja za 44,5%. Već 2021. godine dolazi do polaganog oporavka turističkog prometa, a po dosadašnjim pokazateljima 2022. godina mogla bi biti i bolja od rekordne 2019. godine.

Slika 47 Kretanje broja turističkih dolazaka od 2016. do 2021. godine u Zadarskoj županiji i Gradu Zadru

Izvor: Državni zavod za statistiku

Slika 48 Kretanje broja ostvarenih turističkih noćenja od 2016. do 2021. godine u Zadarskoj županiji i Gradu Zadru

Izvor: Državni zavod za statistiku

Promatrajući UP Zadar uočava se noviji razvoj turizma čak i u zaobalju u kojem ranije nije bila razvijena ta djelatnost, već je taj dio UP-a tradicionalno bio više usmjeren na poljoprivredu. Turizam se primarno razvijao u priobalnim i otočnim JLS, dok Galovac, Poličnik, Škabrnja i Zemunik Donji nisu bili evidenciji naselja koja su bilježila turistički promet. Posljednje tri godine može se pratiti da je i na tim prostorima ostvaren manji broj turističkih dolazaka i noćenja (Tablica 25 i Tablica 26). Unutar UP-a najveći broj turista boravio je u Gradu Zadru i Gradu Ninu.

Tablica 25. Broj ostvarenih turističkih dolazaka na UP-u Zadar po JLS od 2016. do 2020.

JLS	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Bibinje	25.328	32.016	33.234	35.084	20.579
Galovac	0	0	767	1.263	729
Kali	3.370	4.151	4.689	4.756	3.069
Kukljica	8.335	7.432	7.417	z	4.530
Nin	127.598	140.156	150.034	150.459	68.578
Novigrad	7.073	8.338	6.956	8.535	3.774

JLS	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Poličnik	0	0	2.408	2.625	1.496
Posedarje	10.815	13.991	15.321	15.388	7.084
Preko	17.218	20.540	22.186	21.970	17.290
Ražanac	15.983	18.188	20.121	23.578	14.899
Sukošan	27.601	32.271	34.769	37.252	23.675
Škabrnja	0	0	z	414	z
Vrsi	13.314	16.427	19.175	19.338	11.647
Zadar	421.130	524.583	557.659	609.785	177.919
Zemunik Donji	0	0	1.041	1.296	871
UP Zadar	677.765	818.093	875.777	931.743	356.140

Napomena: z=zaštićeni podatak

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2022.

Najviše ostvarenih noćenja također bilježe Grad Zadar i Grad Nin s time da je evidentno da se na području Grada Zadra, posebice naselja Zadar, turisti zadržavaju nešto kraće nego u okolnim turističkim mjestima. Naime, manja mjesta više razvijaju obiteljski turizam dok u Zadar sve češće dolaze turisti koji u gradu borave tek nekoliko dana, a potom putuju dalje te obilaze i druge destinacije.

Tablica 26. Broj ostvarenih turističkih noćenja na UP-u Zadar po JLS od 2016. do 2020.

JLS	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Bibinje	183.670	230.159	238.869	244.700	154.036
Galovac	0	0	6.222	8.943	6.658
Kali	31.204	34.880	38.348	38.633	25.962
Kukljica	66.422	62.075	62.865	z	36.130
Nin	1.028.263	1.113.604	1.161.386	1.149.151	533.971
Novigrad	39.518	50.245	47.344	56.317	30.225
Poličnik	0	0	16.474	19.054	12.163
Posedarje	57.712	77.524	84.540	88.700	54.862
Preko	148.430	177.295	186.080	182.441	148.658
Ražanac	124.896	146.628	162.067	181.297	122.170
Sukošan	188.540	225.977	240.179	252.881	168.049
Škabrnja	0	0	Z	3.685	z
Vrsi	107.459	129.186	143.245	150.427	95.645
Zadar	1.550.495	1.832.729	1.862.847	2.020.302	822.515
Zemunik Donji	0	0	6.885	9.535	7.630
UP Zadar	3.526.609	4.080.302	4.257.351	4.406.066	2.218.674

Napomena: z=zaštićeni podatak

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2022.

U skladu s povećanjem turističkog prometa i razvoja destinacija, lokalno stanovništvo ulaže u opremanje dodatnih smještajnih jedinica. Tako je na UP-u Zadar zabilježeno povećanje broja postelja i soba korištenih u turizmu (Tablica 27). Uslijed pandemije i smanjenja turističkog prometa nakon 2020. smanjuje se broj registriranih turističkih objekata, no očekuje se da će u skladu s trendom povećanja broja turističkih dolazaka u 2022. godini opet doći do povećanja broja soba i postelja. Ako se analiziraju vrste objekata u kojima se nalaze sobe i postelje, najveći dio čine one u kategoriji „odmarališta i slični objekti za kraći odmor“. Tu spadaju i privatne sobe i apartmani te kuće za odmor. Čak 75,1% svih postelja registriranih na UP-u Zadar 2021. godine, nalazilo se u toj vrsti objekata. Hotelski smještaj znatno je slabije zastupljen.

Tablica 27. Broja postelja i soba korištenih u turizmu na UP-u Zadar 2015., 2018. i 2021.

JLS	2015.		2018.		2021.	
	Broj soba	Broj postelja	Broj soba	Broj postelja	Broj soba	Broj postelja
Bibinje	1.669	10.505	1.422	5.798	1.331	4.213
Galovac	0	0	55	215	58	211
Kali	189	766	186	750	219	704
Kukljica	493	1.161	359	1.277	343	1.213
Nin	3.431	12.423	3.968	13.724	3.851	12.210
Novigrad	213	796	357	1.356	400	1.250
Poličnik	0	0	117	485	150	478
Posedarje	407	1.056	528	1.870	541	1.674
Preko	964	3.554	1.102	4.120	1.108	3.616
Ražanac	612	2.440	1.026	3.791	1.068	3.907
Sukošan	1.104	3.358	1.581	5.345	1.648	4.754
Škabrnja	0	0	20	66	33	91
Vrsi	670	2.110	809	3.106	802	2.547
Zadar	6.310	21.886	9.022	30.475	8.415	27.060
Zemunik Donji	0	0	39	140	71	209
UP Zadar	16.062	60.055	20.591	72.518	20.038	64.137

Tablica G. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – gospodarstvo

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijena mediteranska poljoprivreda te ribarstvo (s marikulturom) - snažna pomorska tradicija - dugogodišnja tradicija obrtništva - duga tradicija u prerađivačkoj industriji - duga tradicija turizma na urbanom području - Sveučilište u Zadru i sustav srednjoškolskog obrazovanja koji stvaraju nove kadrove i pružaju potporu gospodarskom sektoru - visoka razina zaposlenosti - visoka razina korištenja EU fondova <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - neravnomjerna društveno-gospodarska razvijenost JLS-ova u urbanom području - masovni turizam i nekontrolirani razvoj turizma te visoka ovisnost gospodarstva o turizmu - niska razina kapitalnih investicija - visoka razina sive ekonomije - povećanje cijena nekretnina i zemljišta - deficit proračuna pojedinih jedinica lokalne samouprave - neriješeni imovinsko-pravni odnosi - administrativne blokade u pogledu kompliciranih i dugih procedura 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijen promet (osim željezničkog) koji omogućuje dobru povezanost svih dionika u gospodarskom sustavu - prirodni resursi i kvalificirani kadar za razvoj poljoprivrede i ribarstva, a posljedično i razvoj prerađivačke prehrambene industrije - sustav sekundarnog i tercijarnog obrazovanja u funkciji razvoja gospodarstva - brojne prirodne i kulturne atrakcije koje omogućavaju razvoj različitih oblika turizma (kupališni, ruralni, nautički, kulturni, kongresni, izletnički, robinzonski i dr.) 	<ul style="list-style-type: none"> - ravnomjernije razvijati cijelo urbano područje - urediti i funkcionalno ažurirati zemljišno-knjižni i katastarski sustav (oni su digitalizirani, ali stvarnim sadržajem zastarjeli i neuređeni u najvećem dijelu urbanog područja) - pojednostavniti administrativne procedure i unaprijediti učinkovitost administrativnih službi - razboritije upravljati nekretninama u državnom vlasništvu koje bi trebale biti u funkciji razvoja JLS-ova - održivo razvijati poljoprivredu, ribarstvo i marikulturu - sanirati i revitalizirati <i>brownfield</i> područja (vojarne, nekadašnje tvornice, napuštene školske objekte) - ulagati u obnovljive izvore energije - razvijati malo i srednje poduzetništvo - ulagati u tradicijske obrte i djelatnosti s ciljem očuvanja identiteta regije i osiguravanja širokog spektra usluga - unaprijediti kvalitetu turističke ponude, posebno u pogledu održivog razvoja turizma - razvijati IT sektor i industriju visokih tehnologija - u većoj mjeri koristiti fondove za poticanje razvoja održivoga, pametnoga i uključivog gospodarstva koje se zasniva na zelenoj i digitalnoj tranziciji

4. 3. Infrastruktura

4. 3. 1. Vodoopskrbna infrastruktura

Na prostoru UP-a Zadar, vodoopskrbu čitavog prostora izvodi javna ustanova Vodovod d.o.o. Zadar. U kontekstu vodoopskrbe, prostor je podijeljen na dva slivna područja i nekoliko lokalnih vodozahvata. Prvo slivno područje pripada rijeci Zrmanji gdje se u desnom zaobalju rijeke zahvaćaju vode iz velebitskih izvora *Čavlinovac*, *Dorinovac* i *Sekulića vrelo*, koje s potom zatvorenim kolektorom dovode do crpne postaje *Dolac*. U sušnijem dijelu godine koristi se i površinski vodozahvat Berberov buk na rijeci Zrmanji. Drugo slivno područje je Bokanjac – Poličnik na kojem se zahvaćaju vode iz kopanih bunara *Bunar 4* i *Bunar 5*, *Jezerce*, *Boljkovac* te iz izvora *Golubinka*. Lokalni vodozahvati izvedeni su na području Starigrada, Žmana na Dugom otoku i Kaštela Žegarskog. Voda koja se crpi na vodozahvatima pod tlakom se transportira do vodosprema, iz kojih se, potom, transportira dalje do potrošača. Zahvaćena voda je vrlo dobre kvalitete, ali se prilikom crpljenja obavezno podvrgava postupku dezinfekcije, čime se uništavaju svi eventualno prisutni mikroorganizmi koji bi mogli utjecati na zdravlje potrošača i voda postaje sigurna za konzumaciju. Vodovod d.o.o. Zadar od 2006. godine provodi sustav upravljanja sigurnosti vode za ljudsku potrošnju (HACCP sustav) i održava ga sukladno zahtjevima norme ISO 22000. Sektor za nadzor i kontrolu kvalitete vode svakodnevno prati kvalitetu vode u cijelom procesu proizvodnje u vodi izvorišta i bunara prije i nakon dezinfekcije, u magistralnim cjevovodima i spremnicima vode za piće, u razvodnoj mreži do mjesta potrošnje (hidranti ili slavine) te u tijeku i po završetku svih radova i zahvata na vodoopskrbnom sustavu. Godišnje se, osim pregleda u ovlaštenim laboratorijima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Županijskog zavoda za javno zdravstvo, u laboratoriju Sektora za nadzor i kontrolu kvalitete vode za ljudsku potrošnju pregleda više od 3000 uzoraka vode. Rezultati praćenja kvalitete voda na vodozahvatima kojima gospodari Vodovod d.o.o. Zadar pokazuju da se radi o vodama visoke kvalitete koje su u skladu s odredbama *Pravilnika o parametrima sukladnosti i metodama analize vode za ljudsku potrošnju*, NN 125/17., zbog čega zahvaćene podzemne vode nije potrebno dodatno prerađivati osim dezinfekcije plinovitim klorom što je uobičajeno i neophodno za sve prirodne vode koje se koriste za piće (Vodovod d.o.o. Zadar).

Na UP-u Zadar, vodoopskrbna mreža postavljena je na čitavom njegovom kopnenom dijelu, dok je na otočnom dijelu ona postavljena samo iz smjera naselja Zadar prema otoku Ugljanu (područje naselja Lukoran), odakle se dalje duž otoka proteže do svih ostalih naselja te preko mosta preko tjesnaca Ždrelac dalje na otok Pašman. (Slika 48).

Na otocima u sastavu Grada Zadra te na Sestrinju i Rivnju se stanovništvo opskrbljuje vodom iz betonskih vodospremnika – cisterni (gusterni) – bilo onih seoskih, bilo privatnih, u koje se prikuplja kišnica, a ljetnim mjesecima kada je oborina najmanje, a potrebe za vodom najveće voda se u te cisterne dovozi vodonoscima. Seoske cisterne na Istu, Ižu, Molatu, Olibu,

Premudu i Silbi povezane su u sustav hidrantskih mreža pa vodonosci pune te vodospremnike, a zatim se iz njih opskrbljuju kućanstva. Na Ravi, Sestrunju i Rivnju nema takvog sustava već se vodonoscima voda doprema izravno u privatne cisterne.

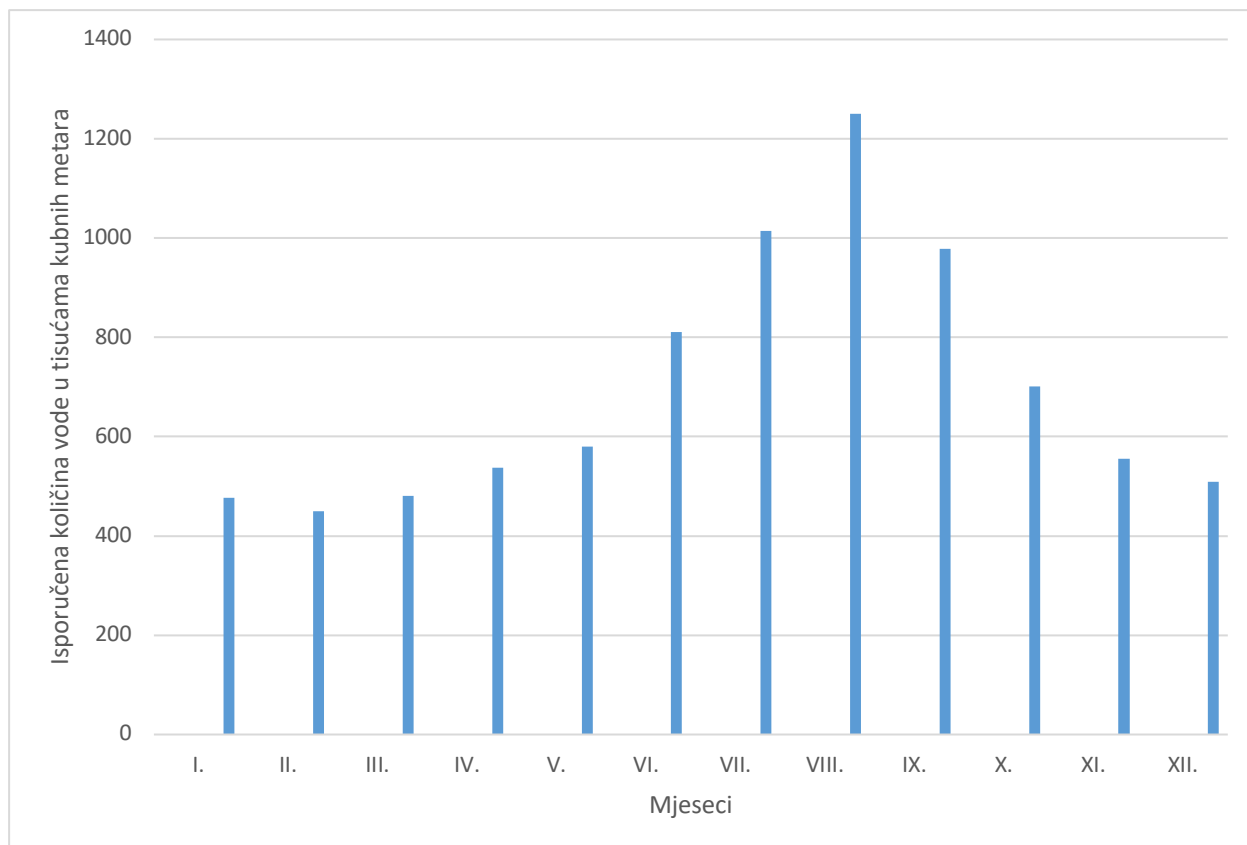
Uz sezonsku varijabilnost u količini isporučene / potrošene vode (Tablica 28, Slika 49), posljednjih godina primjećuje se povećanje ukupne potrošnje vode. Iznimku čini pandemijska 2020. godina s manjim brojem turista, a s obzirom na turistički promet u 2022. koji je po procjenama bio izjednačen ili čak i veći u odnosu na predpandemijsku 2019. godinu, moguće je očekivati daljnje povećanje u količini potrošene vode. Po podacima Vodovoda d. o. o. Zadar o količinama isporučene (prodane) vode, u promatranom razdoblju na Grad Zadar odnosi se oko 65% vode, a na ostale JLS na UP-u preostalih 35% vode.

Tablica 28. Potrošnja vode u UP-u Zadar 2017. – 2021. (po mjesecima, u m³)

Godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Siječanj	474.258,62	390.494,05	353.800,46	348.287,74	476.402,62
Veljača	458.925,65	457.257,77	496.527,82	526.797,29	450.231,17
Ožujak	443.992,08	419.041,33	488.242,85	466.187,58	480.262,56
Travanj	523.096,89	532.627,25	576.084,06	574.136,82	537.057,47
Svibanj	610.927,22	600.404,23	653.187,93	608.420,56	579.784,05
Lipanj	810.748,65	790.380,45	762.504,88	714.610,44	811.038,67
Srpanj	966.422,37	895.834,33	996.531,70	918.180,80	1.014.947,53
Kolovoz	1.226.564,99	1.137.822,87	1.205.192,63	1.027.008,42	1.250.050,22
Rujan	931.394,80	958.180,39	990.916,13	855.013,92	977.754,36
Listopad	623.297,42	710.339,71	712.185,30	561.400,34	701.283,87
Studeni	452.923,71	556.403,02	553.475,44	522.790,83	555.411,01
Prosinac	554.157,07	648.925,33	633.957,99	491.939,71	508.596,55
Ukupno	8.076.709,47	8.097.710,73	8.422.607,19	7.614.774,45	8.342.820,08

Izvor: Vodovod d. o. o., Zadar, 2022.

Količina isporučene vode u naseljima na UP-u Zadar tijekom godine varira – od najmanje potrošnje zimi do najviše količine u ljetnim mjesecima. Povećana potrošnja vode u ljetnim mjesecima posljedica je povećanja broja korisnika jer se rezidencijalnom stanovništvu pridružuju turisti, a tada se više vode troši i u poljoprivredi jer su biljke na vrhuncu vegetacijskog ciklusa, a oborina ima jako malo ili ih uopće nema.

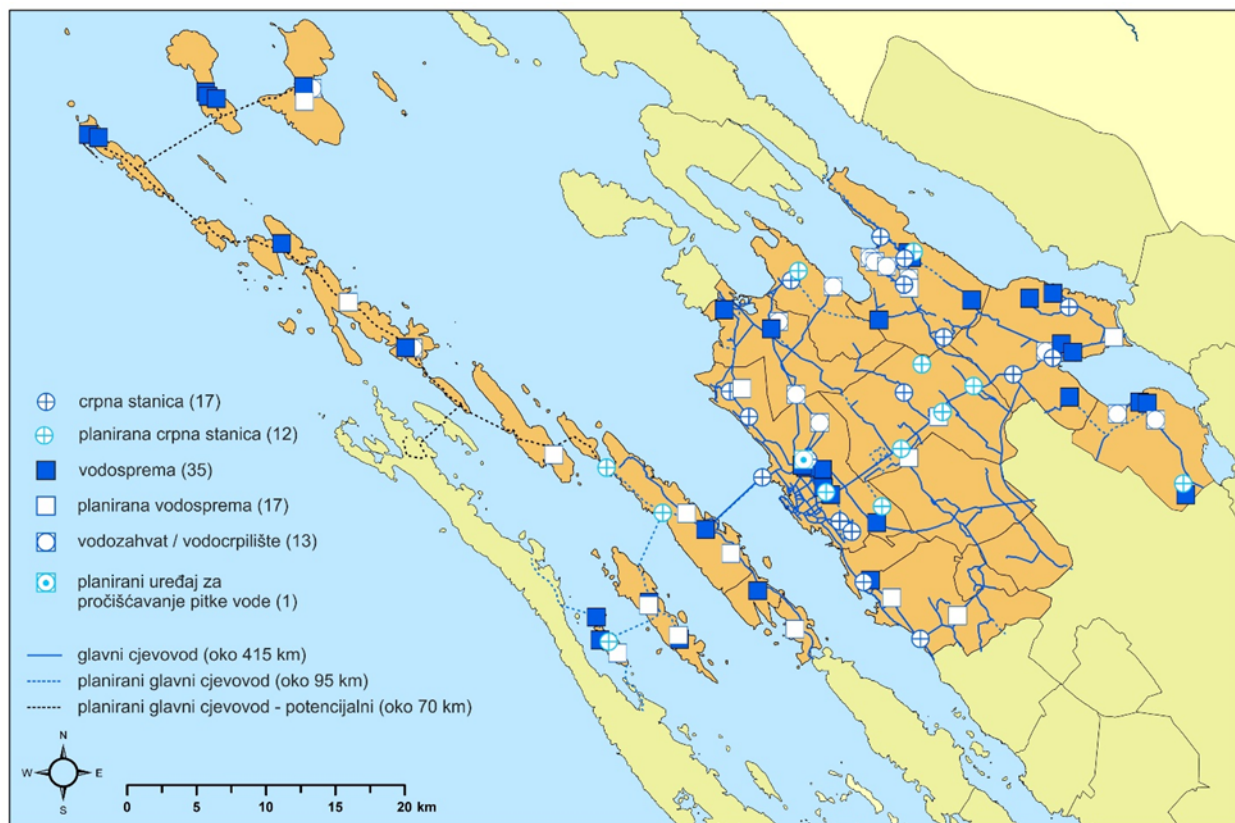

Slika 49 Sezonska varijabilnost u potrošnji vode na UP-u Zadar 2021. godine

Vodovod d.o.o. Zadar priprema projekt za razvoj sustava vodoopskrbe u sklopu kojega je planirano vodoopskrbom obuhvatiti otočni i kopneni dio sustava, izgraditi uređaje za desalinizaciju na otocima Silba, Olib i Premuda te izgraditi uređaj za kondicioniranje pitke vode Zadar-Dolac na području Obrovca (između Zatona Obrovačkog i Muškovaca). Planirana se izgraditi ukupno oko 257,5 km cjevovoda, od čega oko 107,5 km transportnih cjevovoda (kopneni i podmorski) te 150 km na opskrbnih cjevovoda, 11 novih vodosprema, 13 novih crpnih stanica i 3 spomenuta desalinizatora, čime se nastoji ostvariti oko 2.300 novih kućnih priključaka odnosno oko 5.200 novo priključenih stanovnika (Vodovod d.o.o. Zadar).

Potrebno je istaknuti da se sustav vodoopskrbe unaprjeđuje izgradnjom dodatnih kapaciteta i uključivanjem onih kopnenih i dijela otočnih naselja koja do sada nisu bile obuhvaćene tim sustavom. Putem projekata sufinanciranih iz EU fondova izgrađuje se sustav javne odvodnje i vodoopskrbe *Aglomeracije Zadar – Petrčane* koja obuhvaća Zadar, Crno, Petrčane i Kožino, *Aglomeracije Preko – Kali* koja obuhvaća naselja na otoku Ugljanu (ali ne i na Sestrinju i Rivnju koji pripadaju Općini Preko) te *Aglomeracije Nin – Privlaka – Vrsi* koji obuhvaća područje Grada Nina (Grbe, Nin, Ninski Stanovi, Žerava, Poljica-Brig, Zaton), Općine Vrsi (Vrsi, Mulo, Zukve) i Općine Privlaka (Privlaka, Sabunike) koja nije dio UP Zadar. Tim

projektima istodobno se rješava vodoopskrba i odvodnja. Ostaje neriješen problem vodoopskrbe otoka koji pripadaju Gradu Zadru te manjih otoka u sastavu Općine Preko. Stanovništvo tog područja vodom se opskrbljuje prikupljanjem kišnice u privatnim i seoskim cisternama, a tijekom ljetnih mjeseci voda se doprema iz Zadra vodonoscima. Tako dostupne količine vode su ograničene i ne omogućuju znatnije korištenje u gospodarstvu, posebno u poljoprivredi što utječe na varijabilnost uroda prevladavajućih poljoprivrednih kultura, posebno maslina, jer ne postoji mogućnost navodnjavanja.

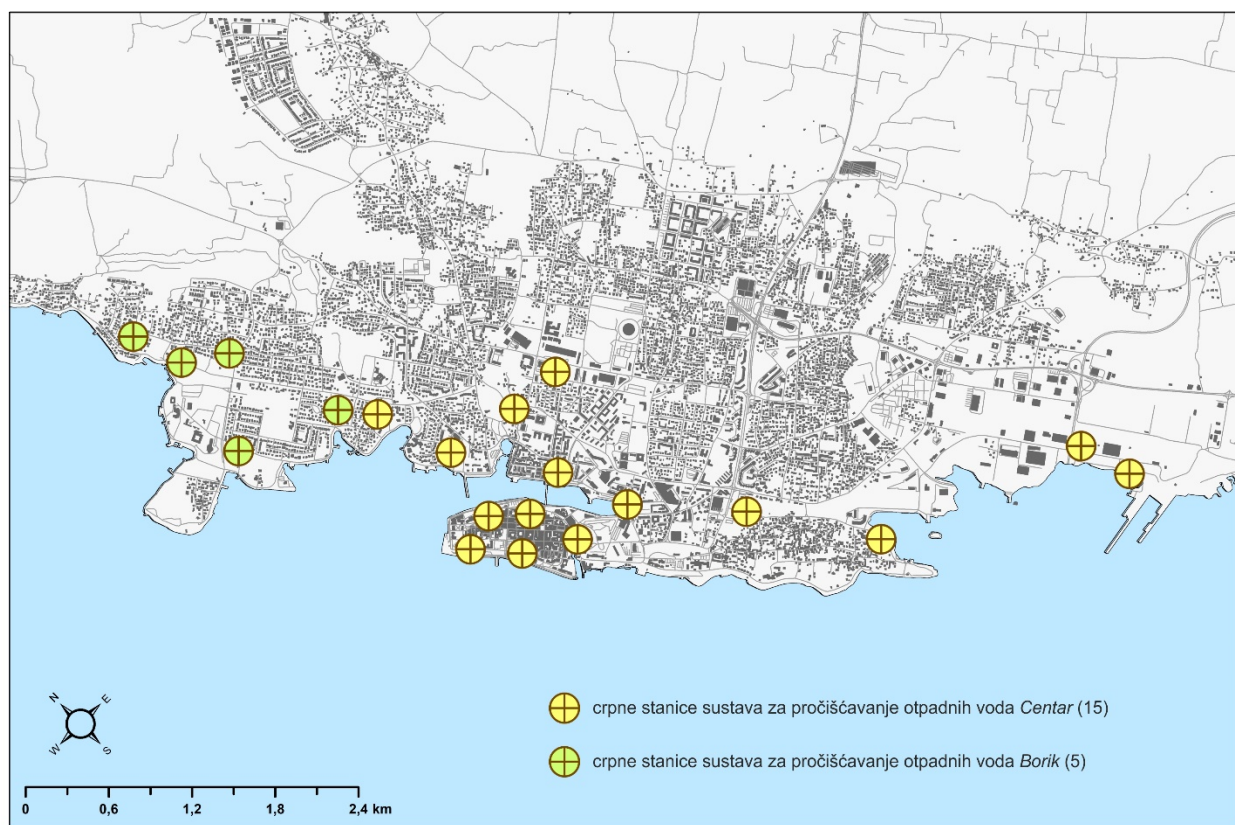
Slika 50 Glavni postojeći i planirani objekti vodoopskrbe na urbanom području Zadar.

Izvor podataka: Prostorni plan Zadarske županije, izmjene i dopune, list 2.2 (mjerilo 1:100.000)

4. 3. 2. Javni sustav odvodnje

Na UP-u Zadar, ali i prostoru Zadarske županije općenito, samo su Grad Zadar (njegov kopneni dio) te naselja Bibinje, Kukljica i Sukošan (u istoimenim općinama) zadovoljavajuće opremljeni kanalizacijskom infrastrukturom. Tvrtka koja je zadužena za izgradnju i održavanje sustava u Gradu Zadru je javna ustanova Odvodnja d.o.o. Zadar. Sustav odvodnje na prostoru Grada Zadra sastoji se od uređaja za pročišćavanja otpadnih voda, 20 crpnih

postaja, retencijskih bazena, kišnih preljeva, podmorskih ispusta te lokalnih cjevovoda spojenih na uređaje. Također, ustanova obavlja i uslugu odvoza fekalija specijaliziranim vozilima. Od 2009. godine sve otpadne vode grada Zadra (prikupljene u sustav odvodnje otpadnih voda) se potpuno pročišćene ispuštaju u more kontroliranim dugačkim podmorskim ispustima od kojih u naselju Zadar postoje dva: *Borik* (duljina 1503 m) i *Centar* (duljine 2000 m). Crpni sustav *Centar* za pročišćavanje otpadnih voda čini 90% ukupnog kapaciteta, a sastoji se od: uređaja za pročišćavanje otpadnih voda (drugi stupanj pročišćavanja otpadnih voda – biologija), podmorskog ispusta *Centar*, kišnog preljeva *Kolovare*, retencijskog bazena kod gradskog kolodvor te crpni postaja: *Arbansi I*, *Arbansi II*, *Foša*, *Poluotok*, *Jazine*, *Brodarica II*, *Voštarnica I*, *Voštarnica II*, *Maslina*, *Ravnice*, *Jazine*, *Centar I*, *Centar II*, *Gaženica I* i *Gaženica II*. Crpni sustav *Borik* za pročišćavanje otpadnih voda *Borik* čini 10% ukupnog kapaciteta, a sastoji se od: uređaja za pročišćavanje otpadnih voda *Borik* (prvi stupanj pročišćavanja otpadnih voda – flotacija), podmorskog ispusta *Borik* te crpni postaja *Borik*, *Zgon I*, *Zgon II*, *Maestral* i *Park* (Slika 51).

Slika 51 Crpne stanice sustava za pročišćavanje otpadnih voda u naselju Zadar.

Izvor podataka: Odvodnja d.o.o. Zadar

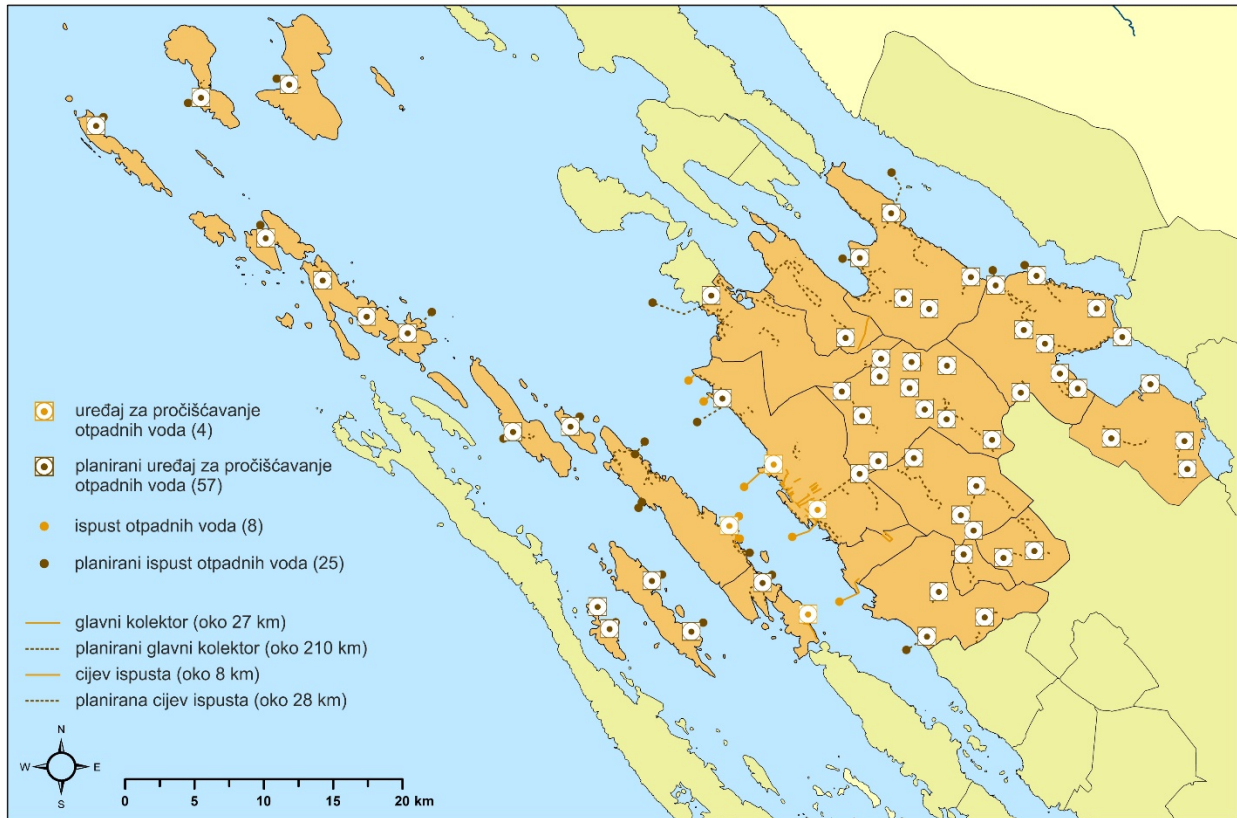
Sustavom odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda 2020. godine je, prema podacima Odvodnja d.o.o., obuhvaćeno 78% stanovništva Grada Zadra, a proces projektiranja, ishodovanja dozvola i izgradnje daljnjih sastavnica sustava odvodnje je u neprekinutom slijedu. Kretanje broja kućnih priključaka na sustav odvodnje te kretanje broja stanovnika korisnika tih usluga u razdoblju od 2016. do 2021. godine nalazi se u Tablici 29.

Tablica 29. Kretanje broja kućnih priključaka na sustav odvodnje i broja korisnika usluga odvodnje otpadnih voda.

Godina	Broj stanovnika priključenih na sustav odvodnje	Broj kućnih priključaka
2016.	59.893	5.350
2017.	60.098	5.400
2018.	60.098	6.098
2019.	60.704	6.234
2020.	60.704	6.327
2021.	61.054	6.519

Izvor: Odvodnja d.o.o. Zadar

Iz prostornog plana Zadarske županije vidljivo je da, uz postojeća četiri uređaja za pročišćavanje otpadnih voda na UP-u Zadar, postoji i plan izgradnje 53 nova pročišćivača te izgradnja oko 200 km novih kolektora (Slika 52). U lipnju 2019. godine potpisan je EU projekt poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Zadar – Petrčane. Svrha projekta je razvoj sustava prikupljanja i obrade otpadnih voda s ciljem doprinosa poboljšanju stanja mora i voda, povećanje priključenosti stanovništva na sustave javne odvodnje i pročišćavanja. Također, smanjenjem operativnih troškova pročišćivača, dovoza materije iz septičkih jama cisternama, korištenja vode iz javne vodoopskrbe za 40 milijuna litara i emitiranja CO₂ uslijed stavljanja više od 5000 postojećih septičkih jama van upotrebe, planiraju se ostvariti i pozitivni utjecaji na okoliš (Odvodnja d.o.o.).

Slika 52 Glavni postojeći i planirani objekti za odvodnju otpadnih voda na urbanom području Zadar

Izvor podataka: Prostorni plan Zadarske županije, izmjene i dopune, list 2.2 (mjerilo 1:100.000)

U izgradnji je sustav odvodnje u Preku, u većim dijelovima Grada Nina te u općinama Kali, i Zemunik Donji, a planiran je i onaj u Općini Novigrad.

U kopnenim naseljima gdje nema javnog sustava odvodnje vodonepropusne septičke jame mogu se crpiti i odvoditi u regulirane ispuste posebnim vozilima. To se uglavnom i čini s time da ima i slučajeva ilegalnih ispusta fekalija u prirodu. Dio kopnenih naselja i većina kućanstava na otocima, posebno onima u sastavu Grada Zadra, uglavnom imaju vodopropusne septičke jame. Iz njih postoji slobodno otjecanje u podzemlje što ugrožava prirodna staništa i onečišćuje tlo, kopnene vode i more. Na izgradnju takvih tzv. crnih jama domicilno stanovništvo se nije odlučilo namjeravajući bezobzirno prakticirati nekulturne radnje već je na to bilo primorano zbog činjenice da ne postoji mogućnost fizičkog pristupa vozilima za crpljenje fekalija (uske ulice u jezgrama starih naselja, nepostojanje kolnog pristupa kućama i dr.), što vlasnike kuća i gospodarskih objekata dovodi u nepriliku kada bi takve septičke jame bile vodonepropusne. Stoga je potrebno što prije pristupiti sustavnom rješavanju zbrinjavanje otpadnih voda i u tim perifernim otočnim i kopnenim dijelova UP-a

Zadar primjenom tehnologije i metoda koje je moguće prilagoditi specifičnostima lokalne topografije.

4. 3. 3. Gospodarenje otpadom

Sva kućanstava jedinica lokalne samouprave na UP-u Zadar obuhvaćena su sustavom organiziranog prikupljanja otpada. Glavna komunalna tvrtka koja obavlja javnu uslugu prikupljanja miješanoga komunalnog otpada i biorazgradivoga komunalnog otpada je Čistoća d. d. iz Zadra, a aktivna su i komunalna društva Bibinjac iz Bibinja i Komunalac iz Nina. Otpad se odvozi na odlagalište Diklo. Odlagalište je sanirano i opremljeno reciklažnim dvorištem.

Znakovit je podatak objavljen u *Pregledu podataka o odlaganju i odlagalištima otpada za 2019. godinu* koji je priredilo Ministarstvo zaštite okoliša i energetike. Među svim županijama najviše ukupno odloženog otpada 2019. prijavljeno je u Zadarskoj županiji (325.731 tona), a tek potom slijede Grad Zagreb (226.559 tona) i Splitsko-dalmatinska županija (221.339 tona) s mnogo većim brojem stanovnika. Od ukupno odloženog otpada te godine u Zadarskoj županiji 309.293,71 tona odloženo je na odlagalištu Diklo. Za usporedbu, u splitskom Karepovcu iste godine registrirano je 143.842,50 tona otpada, a u zagrebačkom Jakuševcu 226.558,69 tona otpada. Iduće 2020. godine razmjeri su ostali gotovo posve isti. Naime, po podacima objavljenim u *Pregledu podataka o odlaganju i odlagalištima otpada za 2020. godinu* koji je priredilo Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, najviše ukupno odloženog otpada 2020. prijavljeno je u Zadarskoj županiji (334.071 tona), a zatim u Gradu Zagrebu (206.624 tona) i Splitsko-dalmatinskoj županiji (181.170 tona). Naravno, najviše tog otpada odloženo je u Diklu i to 321.367,08 tona (za usporedbu na splitskom Karepovcu 116.876,04 tona, a na zagrebačkom Jakuševcu 189.975,53 tona!). To jasno upućuje na velik problem u gospodarenju otpadom i, nažalost, vrlo loš sustav reciklaže te slabu osviještenost građana i pravnih osoba o potrebi razboritog i održivog gospodarenja otpadom na UP-u Zadar. K tome, iako su zatvorena odlagališta otpada u drugim JLS na UP-u Zadar, i dalje se velika količina otpada odlaže ilegalno na brojnim „divljim“ odlagalištima. To se posebno odnosi na krupni i građevinski otpad, čak i u zaštićenim dijelovima prostora poput park šume Musapstan.

Kvalitetnije gospodarenje otpadom u odnosu na postojeće postići će se dovršenjem Centra za gospodarenje otpadom Biljane Donje. U tijeku je izgradnja postrojenja za mehaničko-biološku obradu otpada (ukupnog kapaciteta oko 88.000 t godišnje), reciklažno dvorište, prostor za reciklažu građevnog otpada, odlagališta za neopasni otpad (12 ha) i inertni otpad (5,9 ha), prostora za obradu otpadnih voda i odlagališnog plina te ostalih popratnih sadržaja.

Međutim, ako će taj Centar biti ishodišna točka za najveću količinu otpada koji proizvodi neka hrvatska županija, posve u nerazmjeru s brojem stanovnika (čak i kada se pridodaju turisti) i gospodarskim obilježjima, a istodobno se neće promijeniti politika gospodarenja otpadom, čija primjena treba početi u svakom kućanstvu, velik dio problema neće se riješiti. Zbog toga je potrebno stalno osvješćivanje građana putem edukacija i drugih promotivnih aktivnosti, a u slučaju kršenja propisa (posebno u pogledu ilegalnog odlaganja otpada) i oštrijim sankcioniranjem prijestupnika.

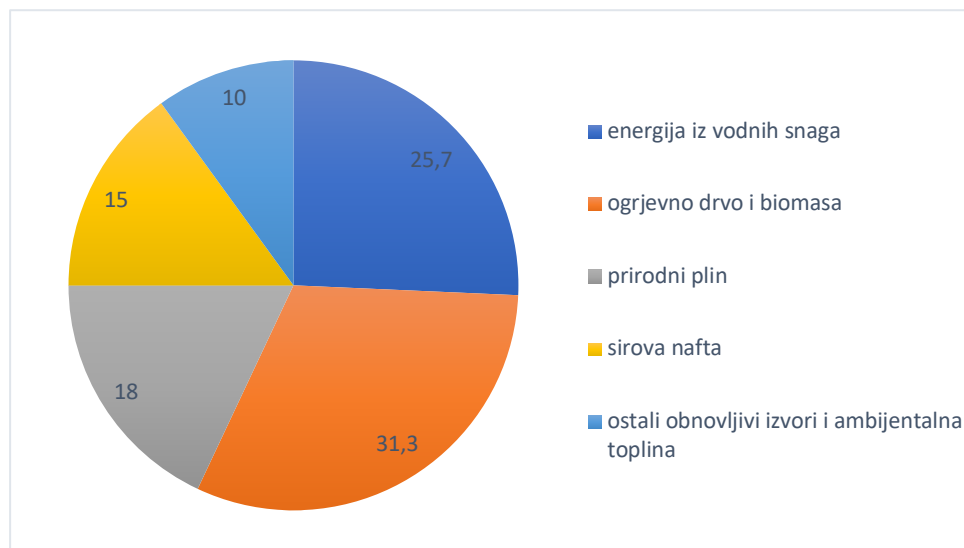
4. 3. 4. Energetska infrastruktura

Sektor energetike je važan za razvoj čitavog društva pa je postizanje uravnoteženih vrijednosti proizvodnje energenata i potrošnje energije često jedan od ključnih strateških ciljeva koji vodi cjelokupnom razvoju države. U suvremeno doba posebna se pozornost posvećuje održivom energetsom razvoju koji uključuje povećanje proizvodnje iz obnovljivih izvora energije, ali i razumnoj potrošnji energije tj. sprječavanju nepotrebnih gubitaka. Dakle, sve je veći naglasak na energetskej učinkovitosti što se postiže, među ostalim, i pomnim praćenjem količine i vrste potrošnje energije za što je potrebno evidentirati sve najveće potrošače. Većina podataka o proizvodnji i potrošnji energije dostupna je na razini države, dio se može pronaći na razini županije, ali nisu dostupni detaljni podatci kojima bi se potpuno analiziralo stanje po pitanju energetike, posebno proizvodnje i potrošnje energije, na razini svih jedinica lokalne samouprave pa tako ni UP Zadar. Važan dokument koji donosi detaljnije podatke na razini Zadarske županije jest *Akcijski plan energetske učinkovitosti Zadarske županije 2017. – 2019.* No, u tom dokumentu ne navodi se ukupna proizvodnja energije na prostoru županije, a podaci o najvećim potrošačima energije odnose se uglavnom samo na one u vlasništvu Zadarske županije (primjerice podaci o zgradarstvu ili potrošnji energenata). Za područje Grada Zadra donose se akcijski planovi energetske učinkovitosti u kojima se također detaljnije analiziraju podaci o najvećim potrošačima energije, no analiza tih podataka također se često ograničava samo na objekte u vlasništvu Grada Zadra što znači da planom opet nisu obuhvaćeni svi potrošači. Ostale JLS ne izrađuju slične akte.

4. 3. 4. 1. Proizvodnja energije

Hrvatska dobiva energiju iz različitih obnovljivih i neobnovljivih izvora. Značajan dio energije i energenata se uvozi, posebice nafte i naftnih derivata te zemnog plina čija proizvodnja (Tablica 30) ne zadovoljava hrvatske potrebe.

Prema podacima o strukturi energenata korištenih za proizvodnju primarne energije, najviše je proizvedeno iz obnovljivih izvora (Slika 53). Hrvatska je u 2019. godini više energije uvezla nego što je izvezla s time da su u strukturi uvoza najviše zastupljeni naftni derivati, potom sirova nafta te prirodni plin. U strukturi izvezene energije sa 75,5% dominirali su naftni derivati, a potom električna energija i biomasa.

Slika 53 Ukupna proizvodnja primarne energije u RH 2019. godine, prema vrsti energenata (%)

Izvor: Izrađeno prema *Energija u Hrvatskoj 2019., godišnji energetski pregled*, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Zagreb, 2021.

Potreba za uvozom ne ovisi uvijek o mogućnostima proizvodnje energije i energenata, već značajno ovisi i o trenutnim cijenama na tržištu pa je tako primjerice u 2021. godini uvezeno 3754kWh električne energije, a izvezeno je 3352 kWh. Treba spomenuti da kod proizvodnje električne energije značajan udio (oko 75%) čine obnovljivi izvori energije. U 2021. godini u vjetroelektranama je proizvedeno ukupno 13,1% ukupne bruto proizvedene električne energije (13,3% neto), a čak 55,4% ukupne bruto proizvedene električne energije proizvele su hidroelektrane (56,2% neto) (Kratkoročni pokazatelji energetske statistike u travnju 2022., DZS).

Tablica 30. Proizvodnja električne energije i drugih energenata u Republici Hrvatskoj u 2021.

Proizvodnja, po vrstama	2021.	Mjerna jedinica
Električna energija		
Ukupna bruto proizvodnja	5.926	GWh

Proizvodnja, po vrstama	2021.	Mjerna jedinica
Ukupna neto proizvodnja	5.811	GWh
Prirodni plin		
Ukupna proizvodnja	270	mil. m ³
Sirova nafta		
Ukupna proizvodnja	184	tis. t
Naftni derivati		
Ukupna proizvodnja	541	tis. t

Izvor: Kratkoročni pokazatelji energetske statistike u travnju 2022., prvi rezultati, ISSN: 1334-0557, DZS (<https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29438>)

Na prostoru Zadarske županije proizvodi se električna energija iz obnovljivih izvora gdje posebno treba spomenuti reverzibilnu HE Velebit čija je gradnja započeta još 1978. godine, a puštena je u pogon 1984. godine te spada u jedan od najsloženijih hidroenergetskih objekata u Hrvatskoj. RHE Velebit je proizvodno postrojenje snage 276 MW u generatorskom i 240 MW u motornom režimu (276/-240 MW).

Posljednjih se desetak godina u Hrvatskoj značajno investira u izgradnju vjetroelektrana. Od njih 25 koliko ih je pušteno u pogon i uključeno u elektroenergetski sustav Hrvatske do rujna 2021. godine, čak osam se nalazi u Zadarskoj županiji (Tablica 31), a njihova ukupna odobrena snaga (MW) čini 27,1% ukupne odobrene snage svih hrvatskih vjetroelektrana. Posljednja koja je puštena u pogon je VE Korlat, inače prva vjetroelektrana u portfelju HEP-a. Samo ta VE trebala bi električnom energijom opskrbiti oko 50.000 kućanstava. Premda se nijedna od vjetroelektrana ne nalazi na prostoru UP-a Zadar, kod proizvodnje električne energije to ne utječe na samu opskrbu potrošača ili eventualni razvoj jedinica lokalne samouprave s obzirom na to da se električna energija pušta u sustav opskrbe u koji su uključeni i krajnji korisnici na prostoru čitavog UP-a. Bitno je spomenuti da su svi poslovni subjekti te većina kućanstava UP-a uključeni u elektroopskrbni sustav županije.

Tablica 31. Vjetroelektrane u Zadarskoj županiji

Vjetroelektrana	Odobrena snaga (MW)
VE Ravne	5,95
VE ZD 2	18
VE ZD 3	18
VE ZD 4 faza I.	9,2
VE Zelengrad – Obrovac	42
VE ZD 6P + ZD6	54
VE Jasenice	10
VE Korlat	58

Među značajne energente spada i biomasa i ogrjevno drvo koji se koriste u svim jedinicama lokalne samouprave UP-a Zadar. To se u prvom redu odnosi na korištenje drva za ogrjev koje se dobrim dijelom kupuje na tržištu gdje se dovozi iz gorskih prostora Hrvatske, a jednim dijelom, poglavito u manjim ruralnim sredinama, koristi se ogrjevno drvo koje sami stanovnici eksploatiraju na svojim posjedima. No, statistički podaci o eksploataciji drvene mase i njenom korištenju na razini JLS ne postoje. Mogu se pronaći tek procjene o neposrednoj potrošnji energije dobivene od biomase i ogrjevnog drva na razini županije (Tablica 32).

Od obnovljivih izvora energije još se sve intenzivnije koristi i solarna, no na prostoru UP-a nema solarne elektrane, već se solari instaliraju najčešće na obiteljske kuće ili poslovne objekte.

4. 3. 4. 2. Potrošnja

U Republici Hrvatskoj je ukupna potrošnja energije po stanovniku 2019. godine iznosila 2.349,0 kgoe (eng. *kilogram(s) of oil equivalent*) dok je ukupna potrošnja električne energije po stanovniku iznosila 4.581,0 kWh (*Energija u Hrvatskoj 2019., godišnji energetski pregled, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja*).

Točni podaci o potrošnji energije na prostoru UP-a nisu dostupni, no donesene su procjene o neposrednoj potrošnji energije prema energentima i sektorima potrošnje, ali na razini Zadarske županije (Tablica 32). Prema procjenama najviše se energije troši u prometu i to one dobivene iz dizelskog goriva. Drugi najveći potrošač su kućanstva, a najmanje energije troši industrija. Nakon dizelskog goriva, najviše se potroši električne energije, a ona se najvećim dijelom dobiva iz obnovljivih izvora. Biomasa i ogrjevno drvo također čine značajan udio u ukupnoj potrošnji (oko 15%) zahvaljujući široko rasprostranjenoj upotrebi drva za ogrjev u kućanstvima.

Tablica 32. Procjena neposredne potrošnje energije u Zadarskoj županiji prema energentima i sektorima potrošnje (u PJ, odnosno petadžul, 10¹⁵ J)

Energenti/sektori potrošnje	Industrija	Promet	Kućanstva	Usluge	Ukupno
Motorni benzin	-	1,2302	-	-	1,2302
Dizelsko gorivo	-	3,7781	-	-	3,7781
Preostali derivati nafte	0,2312	0,053	0,2307	0,3507	0,8656
Prirodni plin	0,0839	0,0023	0,025	0,0581	0,1693

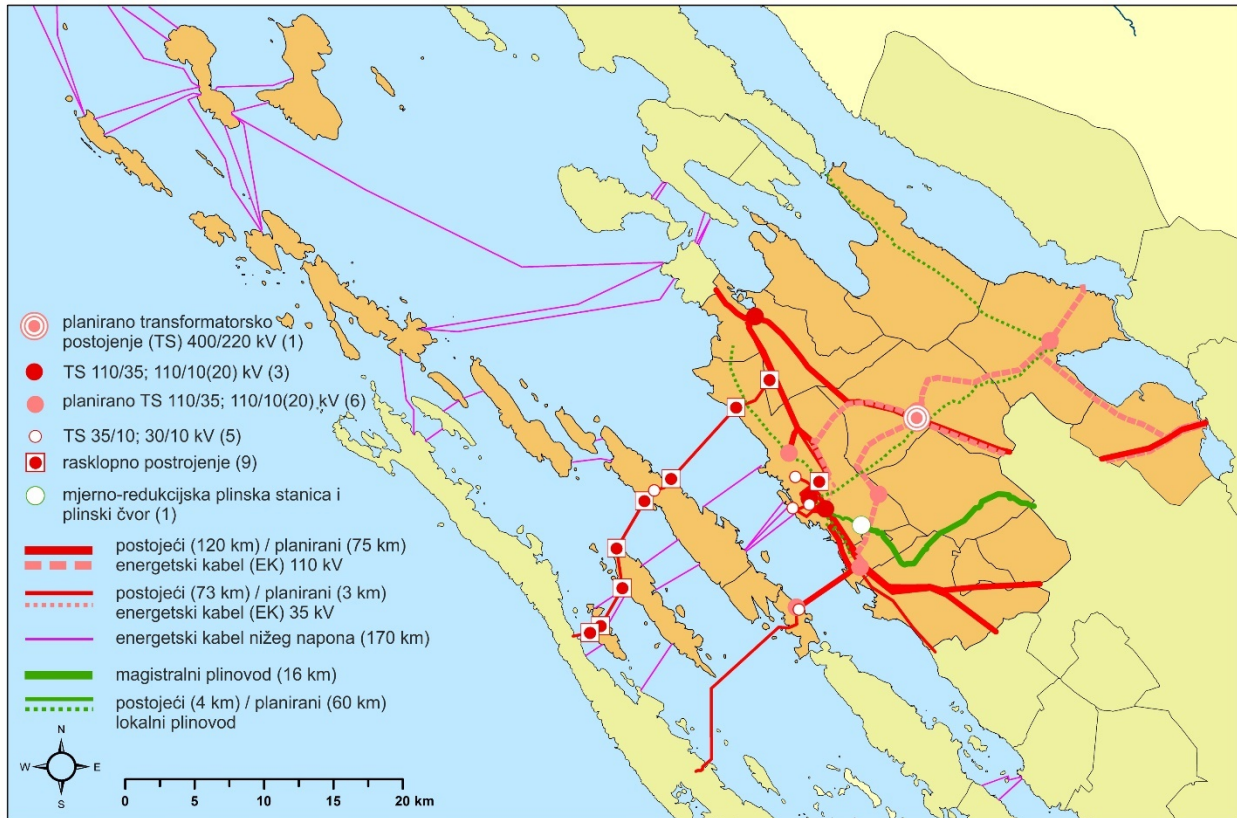
Ogrjevno drvo i biomasa	0,1176	-	1,3972	0,0003	1,5151
Električna energija	0,5403	0,0003	1,3466	0,7742	2,6614
Ukupno	0,9730	5,0639	2,9995	1,1833	10,2197

Izvor: Akcijski plan energetske učinkovitosti Zadarske županije za razdoblje 2020. – 2022. godine, Zadarska županija 2020.

Prema podacima o potrošnji energije na području Grada Zadra u 2017. godini, tamo je najviše potrošeno električne energije (33% ukupne potrošnje energije prema energentima), a potom energije dobivene iz dizelskog goriva (20,9%). Po pitanju potrošnje energije po sektorima, najviše je potrošeno u sektoru kućanstva (35,5%) , a potom promet (35,3%). Najmanje je energije bilo potrošeno u sektoru industrije (10,8%) (Akcijski plan energetske učinkovitosti Grada Zadra za razdoblje 2020. – 2022. godine, Zadar 2020.).

4. 3. 4. 3. Infrastruktura

Elektroopskrbna i plinoopskrbna infrastruktura dio su komunalne infrastrukture. Podaci o ukupnoj duljini elektroopskrbne mreže na području UP-a nisu dostupni. Elektroopskrbna mreža uglavnom zadovoljava potrebe korisnika, no ipak u pojedinim područjima UP-Zadar postoje određeni problemi. To se posebno odnosi na otoke koji su u sastavu UP-a koji su uključeni u elektroopskrbnu mrežu putem podmorskih kabela. Zbog njihove dotrajalosti i velikog sezonskog opterećenja mreže (posebno u toplom dijelu godine), događaju se prekidi u opskrbi električnom energijom. Stoga je postojeću infrastrukturu potrebno obnoviti i unaprijediti te voditi računa o velikom pritisku na mrežu za vrijeme turističke sezone. Elektroopskrba Grada Nina rješavana je u sklopu jedinstvenog elektroenergetskog sustava Zadarske županije. Opskrba električnom energijom vrši se preko TS 110/35/10(20) kV Nin sa pripadajućim raspletom 110 i 35 kV dalekovoda, a postojeća elektroopskrbna mreža zadovoljavala je potrebe područja te administrativne jedinice (Strategija razvoja Grada Nina 2016. – 2020.).

Slika 54 Temeljna energetska infrastruktura na urbanom području Zadar

Izvor podataka: Prostorni plan Zadarske županije, izmjene i dopune, list 2.3 (mjerilo 1:100.000) i Hrvatski hidrografski institut, pomorske karte PK100

Plinifikacija je na području Zadarske županije započela tek 2011. godine, a godinu kasnije na plinsku distributivnu i opskrbnu mrežu priključeni su prvi korisnici. Svi korisnici od javnog značaja koji su na prostoru UP-a do 2020. godine bili priključeni na plinsku mrežu nalaze se u Zadru. Plinska mreža Zadarske županije do 2019. godine bila je izgrađena u ukupnoj duljini od 43 km, a na mrežu je bilo priključeno tek 49 poslovnih korisnika i 647 kućanstava. Premda na području grada Zadra postoji veliki broj potencijalnih korisnika, posebno u većim stambenim zgradama, ne postoji veliki interes za priključenjem na plinsku distribucijsku mrežu zbog potrebe za većim ulaganjima u infrastrukturu zgrada (trošak priključka, ugradnja cijevi, dimnjaka, plinskih bojlera). S druge strane, investitori novih stambenih kompleksa također najčešće ne ugrađuju plinske instalacije već se oslanjaju na električnu energiju kao glavni energent.

4. 3. 4. 4. Energetska učinkovitost

Osim pitanja ukupne proizvodnje i potrošnje energije te ulaganja u energetska infrastrukturu, posebna se pažnja posvećuje i energetske učinkovitosti. U skladu sa suvremenom globalnom energetske i klimatske politikom koja se provodi i na nacionalnoj te lokalnoj razini, na prostoru UP-u Zadar nastoji se dostići glavni cilj – smanjenje emisija CO₂ kroz povećanje energetske učinkovitosti i povećanje ulaganja i realizaciju projekata obnovljivih izvora energije. Na razini JLS, energija se najviše troši u Gradu Zadru najvećoj i najnaseljenijoj JLS UP-a, gdje su provedene analize pokazale da su se posljednje desetljeće uspješno provodile mjere po pitanju energetske održivog razvitka (*Akcijski plan energetske učinkovitosti Grada Zadra za razdoblje 2020. – 2022. godine*, EIHP, 2020.). Poboljšanju provođenja politike energetske razvoja pridonio je pristup *Sporazumu gradonačelnika za klimu i energiju*. U tom Akcijskom planu energetske održivog razvitka Grada Zadra (usvojen u ožujku 2014.) posebno se ističu mjere ublažavanja efekta klimatskih promjena u sektorima zgradarstva, prometa i javne rasvjete s ciljem smanjenja emisije CO₂ za 21% do 2020. godine. U planu je postizanje smanjenja emisije CO₂ za najmanje 40% do 2030. godine.

Utvrđivanje broja stambenih jedinica i kućanstava potrebno je da bi se dalo eventualne prijedloge mogućnosti i potencijala uštede energije u stambenim objektima. Prema podacima Popisa stanovnika 2021. godine na području UP-Zadar bilo je 76.529 stambenih jedinica od čega se njih 78,4% koristilo za stalno stanovanje. Samo u razdoblju od 2011. do 2020. na području UP-a završena je izgradnja ukupno 7.154 stana (oko 10% od ukupnog broja stanova utvrđenih Popisom 2021.), od čega 54% u Gradu Zadru (Građevinarstvo, statistika u nizu, DZS, 2021). Na prostoru UP-a najnovijim je Popisom evidentirano skoro 40.000 kućanstava (Tablica 33) što je tek neznatno manje u odnosu na Popis 2011. Kućanstva kao glavni energent najčešće koriste električnu energiju, a za potrebe grijanja veliki dio ih još uvijek kupuje drvo za ogrjev. S obzirom na to da je električna energija najvećim dijelom proizvedena iz obnovljivih izvora takva struktura potrošnje s obzirom na glavne izvore energije odgovara suvremenim standardima održivosti, no svakako treba poraditi na uštedi energije što se najbolje može postići ulaganjem u izolaciju starijih stambenih objekata. Na prostoru Zadra nalazi se najviše velikih stambenih kuća, stambenih zgrada i blokova koji nemaju adekvatnu fasadu i vanjsku stolariju čime se uvelike gubi energija.

Tablica 33. Ukupan broj stambenih jedinica i stanovi za stalno stanovanje u JLS UP-Zadar 2011. i 2021. godine

JLS	Ukupan broj stanova		Stanovi za stalno stanovanje	
	2011.	2021.	2011.	2021.
Bibinje	2.332	2.774	1.453	1.851
Galovac	475	512	449	485
Kali	1213	1.354	1028	1.046
Kukljica	837	908	338	423
Nin	2.589	3.586	1.649	1.641
Novigrad	1615	1.916	1053	1.140
Poličnik	2.125	2.420	2.078	2.309
Posedarje	2.530	3.131	1.368	2.176
Preko	3.866	4.505	2.484	2.823
Ražanac	2.427	2.641	1.331	1.970
Škabrnja	601	781	1.721	723
Sukošan	2.592	3.648	600	2.538
Vrsi	2.348	3.099	1.012	1.689
Zadar	41.003	44.180	36.290	38.133
Zemunik Donji	998	1.074	924	1.017
UP Zadar	67.551	76.529	53.778	59.964

Izvor: Popisane osobe, kućanstva i stambene jedinice, prvi rezultati Popisa 2021., po naseljima, DZS

Što se tiče provođenja mjera poboljšanja energetske učinkovitosti u sektoru industrije, prema nacionalnom Zakonu o energetske učinkovitosti (NN 127/2014) samo velika poduzeća dužna su izraditi energetske pregled svake četiri godine. Iz toga su izuzeta poduzeća koja uvedu sustav upravljanja energijom ili okolišem koji u sebi sadrži obvezu redovne provedbe energetske pregleda. Na području UP-a Zadar 2020. godine bilo je registrirano svega šest velikih tvrtki od čega pet na području Grada Zadra, a jedna u općini Poličnik.

Poboljšanje energetske učinkovitosti na prostoru Grada Zadra planirano je Akcijskim planom za razdoblje 2020. – 2022. Među mjerama koje će Grad Zadar provoditi predviđena je energetska obnova osnovnih škola i javnih zgrada, rekonstrukcija javne rasvjete čime bi se uz uštedu energije smanjilo i svjetlosno onečišćenje, promocija i trening eko vožnje te uvođenje sustava pametnog upravljanja parkirališnim mjestima. Mjere su već u provedbi. Mjera koju će Grad sufinancirati odnosi se na energetske obnovu obiteljskih kuća, a mjera koja bi trebala imati posredni učinak na Grad Zadar je organiziranje tjedna energetske učinkovitosti Grada Zadra. Nisu dostupni podaci na razini ostalih JLS UP-a.

Tablica H. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – infrastruktura

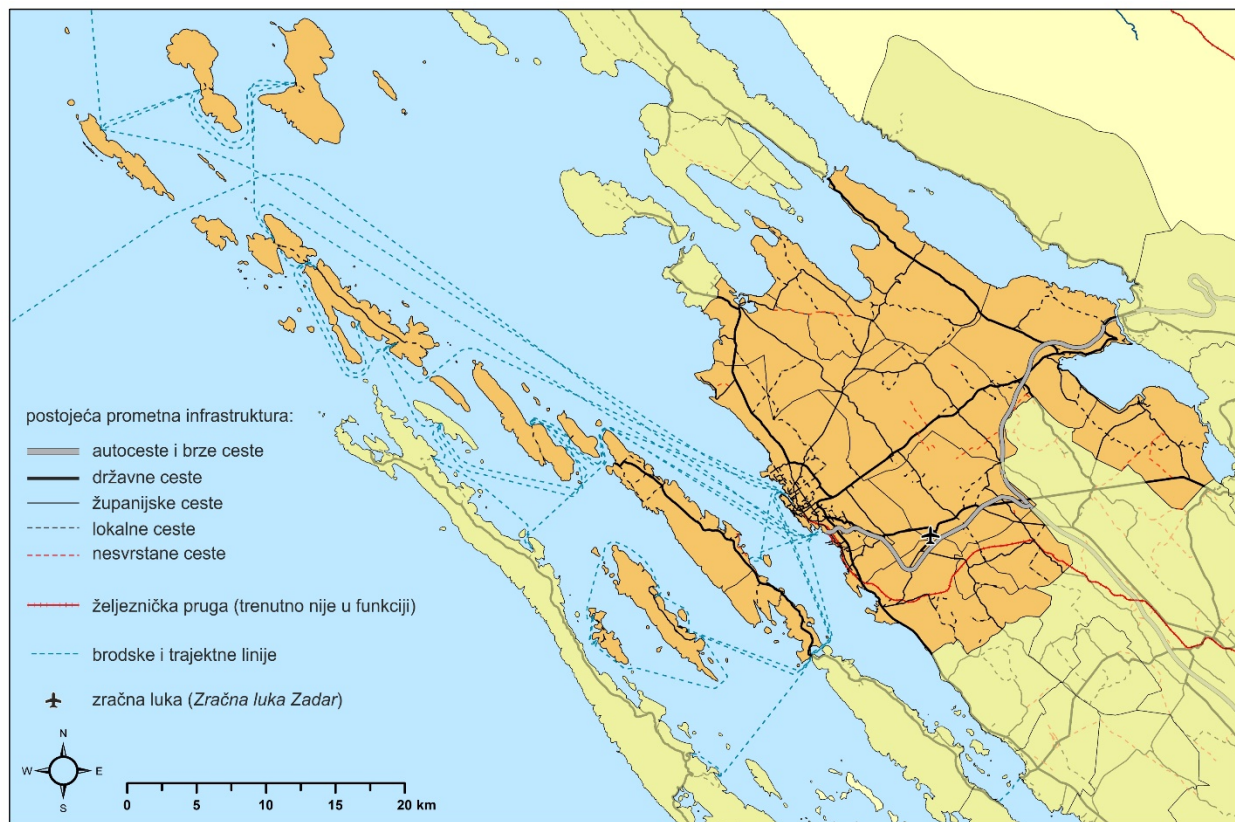
Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijen vodoopskrbni sustav u većem dijelu urbanog područja - razvijen elektroenergetski sustav na cijelom urbanom području - razvijen sustav odvodnje u većem dijelu Zadra i u manjem broju JLS-ova u urbanom području <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - neprimjereno gospodarenje otpadom unatoč ostvarenim iskoracima u organizaciji prikupljanja otpada i sanacije divljih odlagališta u ruralnom dijelu urbanog područja - nedovoljno razvijen sustav vodoopskrbe na otocima - nedovoljno razvijen ili uopće nerazvijen sustav odvodnje u većini ruralnog dijela urbanog područja - nedovoljno iskorištavanje obnovljivih izvora energije - nedovoljno razvijen sustav navodnjavanja unatoč velikim zalihama podzemne vode u Ravnim kotarima - velika opterećenost komunalne infrastrukture tijekom turističke sezone 	<ul style="list-style-type: none"> - bogate zalihe pitke vode u porječju Zrmanje - povoljne klimatske značajke (sredozemna klima) kao preduvjet za korištenje energije sunca i vjetra - mali nagibi padina te u skladu s time lakša mogućnost širenja naselja i javnih zelenih površina 	<ul style="list-style-type: none"> - unaprijediti vodoopskrbu u ruralnom području, posebno na otocima izgradnjom vodovoda i, u iznimnim okolnostima (na udaljenim otocima), desalinizatora - sanirati preostala ilegalna odlagališta otpada i prevenirati nastajanje takvih odlagališta boljom organizacijom prikupljanja / odlaganja i recikliranja (npr. građevinski otpad) - unaprijediti sustav odvodnje (u cijelom UP-u gdje on ne postoji, uz ostalo i na otocima bez mogućnosti crpljenja i transporta otpadnih voda) - modernizirati gospodarenje otpadom u okviru CGO u Biljanima Donjim - ulagati u energetska učinkovitost te intenzivirati korištenje obnovljivih izvora energije, uz ostalo, administrativnim rasterećenjem i poticajima fizičkim i pravnim osobama - unaprijediti sustav navodnjavanja i umanjiti negativan utjecaj klimatskih promjena (suše, posljedično varijabilnost uroda)

4. 3. 5. Promet

4. 3. 5. 1. Cestovni promet

Na urbanom području Zadar nalazi se ukupno 542 km cesta od čega 21 km autoceste (A1), 38 km brze državne ceste, 100 km ostalih državnih cesta, 158 km županijskih cesta, 127 km lokalnih cesta i 98 km nerazvrstanih cesta. Prema prostornoplanskoj dokumentaciji, na UP-

Zadar planirana je izgradnja ukupno 110 km cesta od čega 15 km državnih, 46 km županijskih, 38 km lokalnih te 11 km nerazvrstanih.

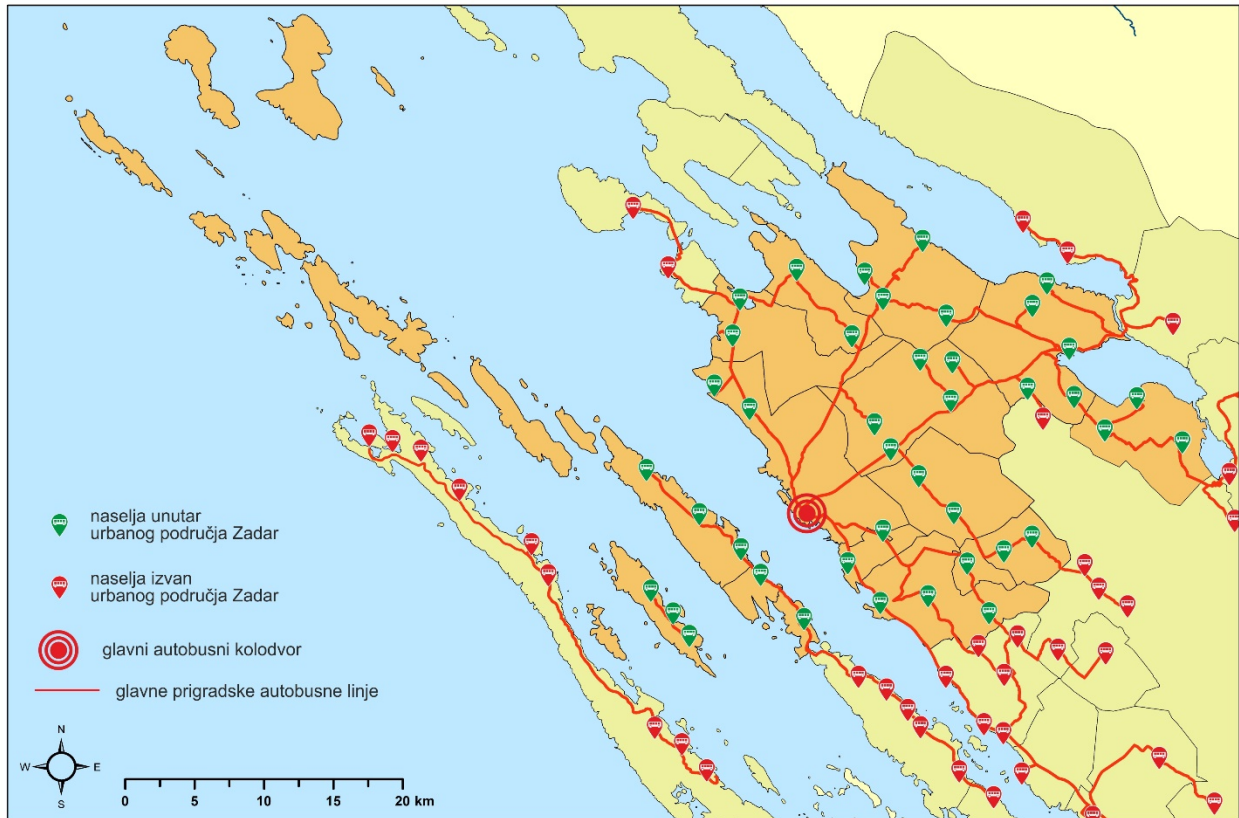

Slika 55 Glavne prometnice cestovne mreže na UP-u Zadar te brodske i trajektne linije

Izvor podataka: Open Street Map, Agencija za obalni promet, Prostorni plan Zadarske županije, izmjene i dopune, list 2.1 (mjerilo 1:100.000)

4. 3. 5. 2. Javni cestovni prijevoz

Na UP-u Zadar gradski i prigradski javni prijevoz te onaj između naselja na otocima odvija se s pomoću autobusa. Javni autobusni prijevoz obavlja prijevoznik Liburnija d.o.o. Na području naselja Zadar održava se 11 autobusnih linija, na otocima 5, dok je naselje Zadar s okolnim naseljima u županiji povezano s pomoću 22 prigradske linije, no velik dio tih naselja ne spada u prostorni obuhvat urbanog područja Zada (Slika 56, Tablica 34).

Slika 56 Prigradske autobusne linije u Zadarskoj županiji i na UP-u Zadar

Izvor podataka: Liburnija Zadar d.o.o.

Tablica 34. Autobusne linije koje održava Liburnija Zadar te broj prodanih karata i vožnji ostvarenih putem pokaza tijekom 2015., 2016., 2019. i 2020. godine

Gradske linije		Duljina [km]	Broj karata i vožnji putem pokaza			
			2015.	2016.	2019.	2020.
1	Autobusni kolodvor (A. K.) – Belafuža – A. K. – Ploča – Dračevac	9,9	870.723	926.301	871.046	166.631
2	A. K. – Poluotok (centar) – Arbanasi – A. K. – Vatrogasni dom	4,8	559.836	595.570	562.238	107.556
3	A. K. – Bili brig – Plovanija – A. K.	6,5	1.081.920	1.150.979	1.083.154	207.207
4	A. K. – Plovanija – Bili brig – A. K.	4,8				
5	A. K. – Poluotok (centar) – A. K. – Crno – A. K.	8,8	278.775	296.569	280.773	53.713
6	A. K. – Puntamika (Borik) – A. K.	6,5	887.066	943.688	889.238	170.073
7	A. K. – Stari Bokanjac – Novo naselje – A. K. – Gradsko groblje – A. K.	8,6	845.691	899.671	847.337	162.095
8	A. K. – Diklo – Puntamika – A. K. – Gradsko groblje – A. K.	10,9	522.467	555.816	523.514	100.149
9	A. K. – Luka Gaženica (trajektna luka) – Arbanasi – A. K.	2,5	154.533	164.397	155.186	29.687

10	A. K. – Bibinje - A. K.	8,2	157.532	167.587	157.901	30.205
11	A. K. – Crvene kuće - Supernova - A. K.	2,8	484.231	515.139	482.836	92.366
	UKUPNO		5.842.774	6.215.717	5.853.223	1.119.682
	stopa promjene u odnosu na prethodno razdoblje			6,4%	-5,8%	-80,9%
Otočne linije		Duljina [km]	Broj karata i vožnji putem pokaza			
			2015.	2016.	2019.	2020.
1	Brbinj* – Veli rat* (Dugi otok)	18,0	19.502	18.897	19.494	4.230
2	Sali* – Luka* (Dugi otok)	9,8	24.196	23.446	24.032	5.215
3	Bršanj – Mali iž – Veli Iž (otok Iž)	6,1				
4	Preko – Poljana – Sutomišćica – Mali Lukoran – Lukoran – Ugljan (otok Ugljan)	13,4	194.177	192.064	196.028	42.538
5	Preko – Kali – Kukljica – Ždrelac* – Banj* – Dobropoljana* – Nevidane* – Mrljane* – Barotul* – Pašman* – Kra*j – Tkon* (otoci Ugljan i Pašman)	29,9	148.721	149.468	148.180	32.157
	UKUPNO		386.596	383.875	387.734	84.140
	stopa promjene u odnosu na prethodno razdoblje			-0,7%	1,0%	-78,3%
Prigradske linije		Duljina [km]	Broj karata i vožnji putem pokaza			
			2015.	2016.	2019.	2020.
1	Zadar – Petrčane – Vir*	36	207.765	205.099	209.105	45.375
2	Zadar – Petrčane – Vrsi	25	143.789	141.944	140.996	30.595
3	Zadar – Briševo – Nin	24	22.698	22.407	22.653	4.916
4	Zadar – Ražanac – Miletići	33	51.736	51.072	49.456	10.732
5	Zadar – Radovin – Kneževići	29	24.802	24.484	23.798	5.164
6	Zadar – Posedarje – Ražanac	39	53.450	52.764	52.368	11.364
7	Zadar – Biograd*	41	365.976	361.279	365.527	79.369
8	Biograd* – Vrana*	26	39.968	39.455	37.049	8.059
9	Biograd* – Raštane*	19	16.518	16.306	16.495	3.579
10	Zadar – Debeljak – Sikovo*	27	57.482	56.744	58.361	12.664
11	Zadar – Murvica – Polača*	38	38.950	38.450	38.949	8.452
12	Zadar – Zračna luka – Polača*	35	93.435	92.236	88.327	19.168
13	Zadar – Murvica – Nadin*	29	64.997	64.163	65.234	14.156
14	Zadar – Zračna luka – Nadin*	27	40.908	40.383	40.711	8.834
15	Zadar – Obrovac*	70	42.212	41.670	44.019	9.552
16	Zadar – Novigrad*	35	53.802	53.112	53.010	11.505
17	Zadar – Pridraga*	35	60.202	59.429	56.455	12.251
18	Zadar – Starigrad – Krušćica*	63	66.254	65.404	66.694	14.473
19	Zadar – Islam Latinski*	22	32.944	32.521	31.020	6.731
20	Zadar – Visočane*	41	29.310	28.934	29.302	6.359
21	Zadar – Posedarje*	24	101.629	100.325	98.125	21.313
22	Zadar – Vinjerac – Jasenice*	39	51.974	52.650	50.920	11.049
	UKUPNO		1.660.801	1.640.831	1.638.574	355.660

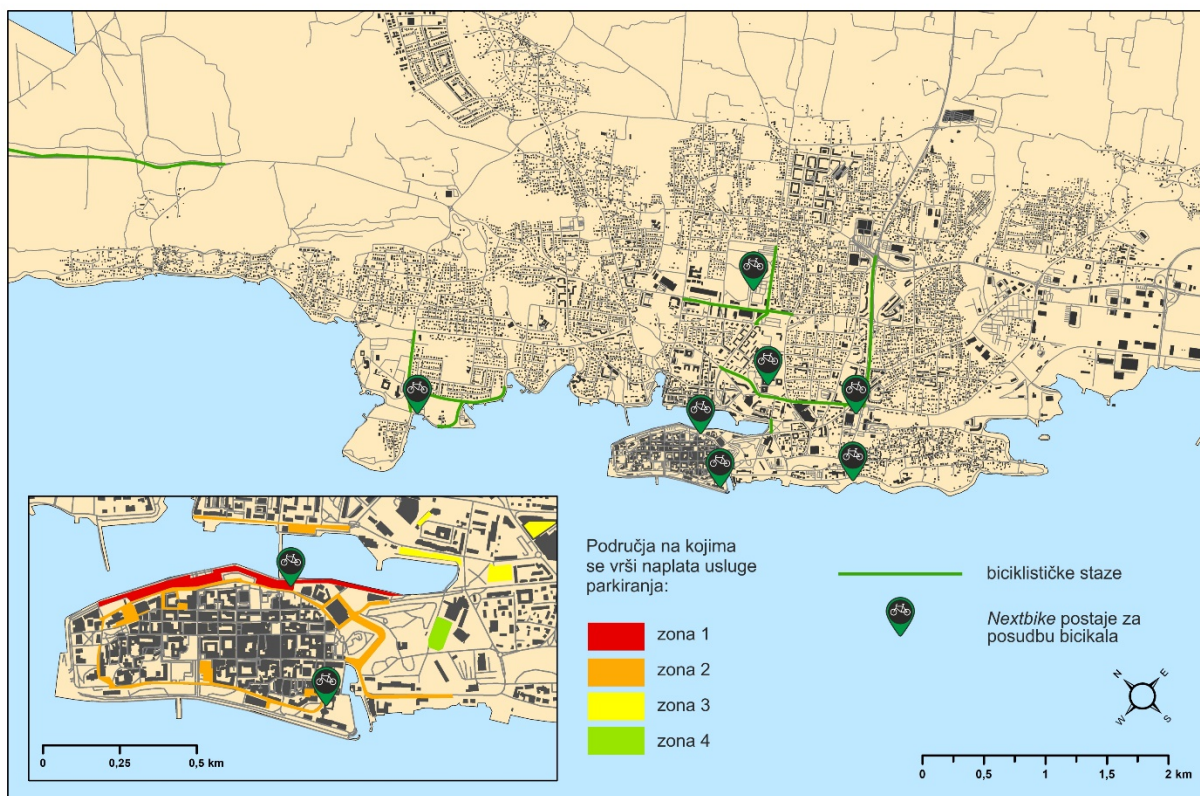
	stopa promjene u odnosu na prethodno razdoblje			-1,2%	-0,1%	-78,3%
--	--	--	--	-------	-------	--------

* naselja koja se ne nalaze unutar urbanog područja Zadar

Izvor: Liburnija Zadar d.o.o.

4. 3. 5. 3. Promet u mirovanju, biciklistički i pješački promet

Na području Grada Zadra, naplatu parkinga na ukupno 1958 parkirnih mjesta vrši tvrtka Obala i Lučice d.o.o. Područja unutar kojih se obavlja naplata parkinga podijeljene su u zone od 0 do 4, te zonu Petrčane koja se nalazi u istoimenom naselju (zona 0 čine područja rezervirana za stanare zadarskog Poluotoka) (Slika 56). Na ostatku UP-a Zadar, parkiranje se u određenim zonama naplaćuje u Ninu (Komunalac Nin d.o.o.) tijekom čitave godine, a u Preku (Obala i parkovi d.o.o.), Ražancu (Općina Ražanac), Sukošanu (Zlatna luka Sukošan d.o.o.) i Vrsima (Vrsi infrastruktura d.o.o.) tijekom ljetnog razdoblja.

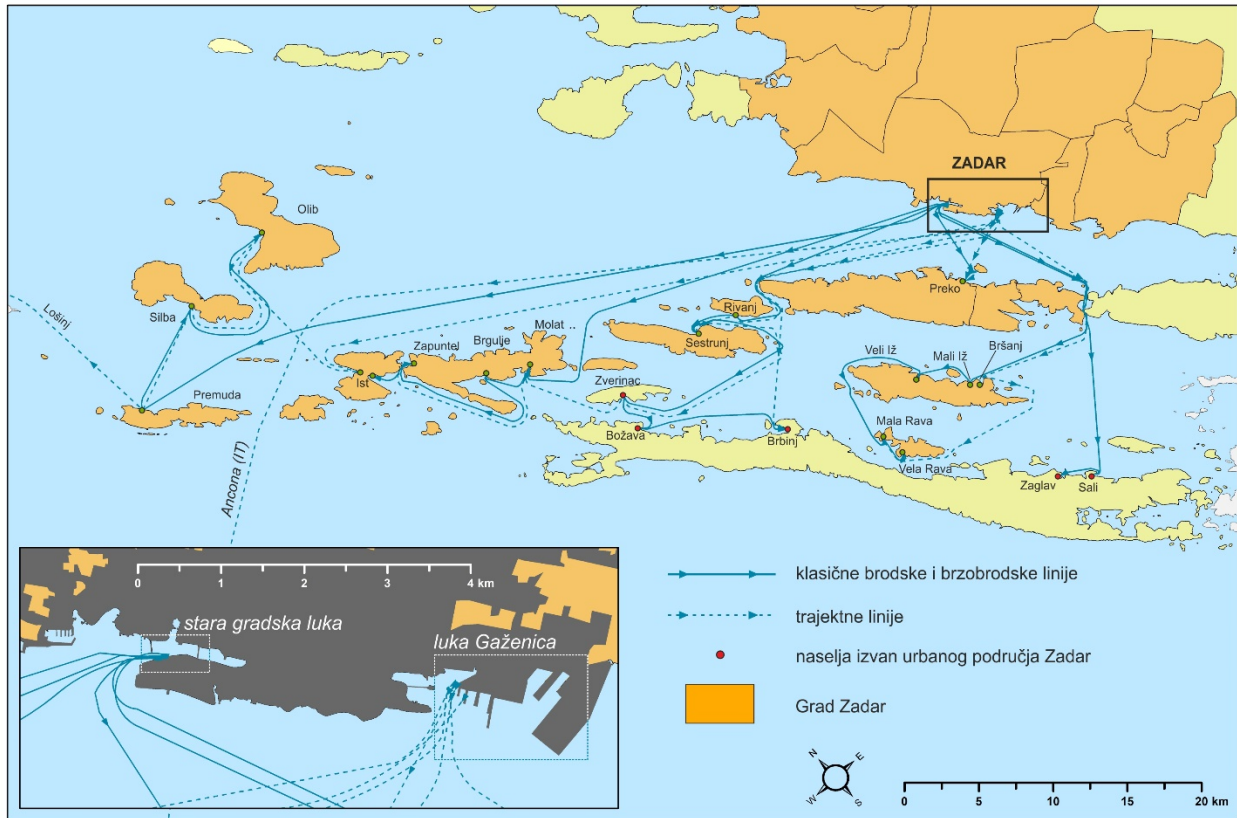
Slika 57 Zone naplate parkiranja na području naselja Zadar

Izvor podataka: Obala i lučice d.o.o., Sustav javnih bicikala d.o.o.

Zajedno s cestom prema Ninu, na području Zadra i okolice im oko 16 km biciklističkih staza, odnosno oko 10 km ako se ne računa staza od Dikla prema Ninu. U Zadru postoji ukupno 7 postaja za posudbu bicikala preko platforme *Nextbike* (Sustav javnih bicikala d.o.o.). Za daljnji razvoj biciklističkog prometa postoji veliki potencijal i potreba (kako bi se smanjio CO₂ otisak i pritisak na limitirane površine namijenjene prometu u mirovanju zbog velike upotrebe automobila i motocikla), ali i ograničenja, ponajprije ona u vidu uskih prometnih koridora obrubljenih stambenim jedinicama i drugim objektima. Svakako, potrebno je urediti veći broj biciklističkih staza ali i osigurati infrastrukturu za sigurno parkiranje i pohranu bicikala (i romobila).

4. 3. 5. 4. Pomorski promet

Na UP-u Zadar pomorski promet odvija se u obliku trajektnog prijevoza vozila i putnika, dok se promet putnika odvija putem klasičnih brodskih linija te brzobrodskih linija. U luci Gaženica ostvaruje se i teretni promet. Brodarska tvrtka za trajektni prijevoz je isključivo Društvo za linijski prijevoz putnika i tereta Jadrolinija. Na klasičnim brodskim i brzobrodskim linijama, uz Jadroliniju, brodarske tvrtke su i G&V Line Iadera d.o.o. te Miatrade d.o.o. Naselje Zadar (stara gradska luka te luka Gaženica) je, osim s naseljima na otocima unutar UP-a Zadar, povezano i s naseljima na otocima koji nisu uključeni u njegov obuhvat – u pravilu je riječ o naseljima na Dugom otoku te naselju Zverinac na istoimenom otoku. Naselje Zadar (unutar administrativne cjeline Grad Zadar) je s naseljima na okolnim otocima povezano putem ukupno pet trajektnih linija, tri klasične brodske linije i pet brzobrodskih linija. Od toga četiri trajektne, dvije klasične brodske i tri brzobrodске linije povezuju naselje Zadar s otočnim naseljima koja se nalaze isključivo unutar obuhvata UP-a Zadar (Tablica 35 i Tablica 36).

Slika 58 Brodske i trajektne linije na području urbanog područja Zadar

Izvor podataka: Agencija za obalni linijski promet

Trajektna linija Zadar (Gaženica) – Preko – Ošljak svakako je najprometnija na UP-u, a promatrano u kontekstu čitave Republike Hrvatske, ona predstavlja drugu najprometniju liniju uopće (iza trajektne linije Split – Supetar). Tijekom promatranog razdoblja vidljivo je postojanje porasta trajektnog prometa vozila izuzev 2020. godine obilježene pandemijskim mjerama restrikcija u kretanju. Također, vidljivo je, ako se ta godina izuzme, da je broj prevezenih vozila u 2021. godini gotovo 9% veći od broja vozila prevezenih 2019. godine.

Tablica 35. Promet vozila trajektom iz naselja Zadar prema otočnim naseljima u arhipelagu u razdoblju od 2015. do 2021. godine

Linija	Brodar	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zadar (Gaženica) - Ist - Olib - Silba - Premuda - Mali Lošinj	Jadrolinija	7.749	8.363	8.377	9.650	9.370	6.306	9.373
Zadar (Gaženica) - Ošljak - Preko	Jadrolinija	276.415	308.348	336.842	356.783	381.550	332.503	417.384
Zadar (Gaženica) - Rivanj - Sestrunj - Zverinac* - Molat - Ist	Jadrolinija	5.098	5.524	5.886	6.521	6.875	5.979	7.566
Zadar (Gaženica) - Brbinj*	Jadrolinija	61.014	63.997	66.474	71.680	74.275	59.121	78.205

Linija	Brodar	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zadar (Gaženica) - Iž (Bršanj) - Rava	Jadrolinija	10.213	11.310	11.650	12.398	12.781	11.433	14.532
UKUPNO		360.489	397.542	429.229	457.032	484.851	415.342	527.060
stopa promjene u odnosu na prethodnu godinu		/	10,3%	8,0%	6,5%	6,1%	-14,3%	26,9%

* naselja koja se ne nalaze unutar urbanog područja Zadar

Izvor podataka: Agencija za obalni linijski promet

Prijevoz putnika trajektom, za razliku od prijevoza vozila, pokazuje nešto niže stope rasta. Budući da se brojke odnose i na putnike u automobilu i na putnike koji trajekt koriste kao isključivo putničku liniju, razlog smanjenja rasta u odnosu na broj vozila nije moguće pretpostaviti s velikom sigurnošću. Jedan od uzroka može biti preseljenje zadarske trajektne luke iz prostora stare gradske luke u luku Gaženica, koja zbog svojeg razmjerno perifernoga geografskog smještaja ne predstavlja najprikladniju opciju osobama koje nemaju mogućnosti brzog i učinkovitog prijevoza od mjesta boravišta ili zaposlenja do luke i obrnuto (Tablica 35).

Premda je stara gradska luka i dalje polazišna i odredišna točka klasičnih brodskih i brzobrodskih linija, u razdoblju od 2016. naovamo vidljiv je kontinuirani pad broja putnika prevezenih klasičnom linijama. Naime, iako je zabilježen porast od 35,2% u 2021. godini u odnosu na 2020., broj putnika prevezenih 2021. godine je za 24,6% manji u odnosu na 2019. godinu. Brzobrodске linije bilježe blagi rast do 2019. godine, no slično kao i u slučaju klasičnih brodskih linija promet putnika je u 2021. godini manji od prometa 2019. godine, i to za 18,5% (Tablica 36).

Tablica 36. Putnički pomorski promet iz naselja Zadar prema otočnim naseljima u arhipelagu u razdoblju od 2015. do 2021. godine

Promet putnika trajektom								
LINIJA	BRODAR	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
ZADAR (Gaženica) - IST - OLIB - SILBA - PREMUDA - MALI LOŠINJ	Jadrolinija	30.592	34.090	31.174	33.436	33.438	19.825	28.828
ZADAR (Gaženica) - OŠLJAK - PREKO	Jadrolinija	1.068.266	992.985	1.072.959	1.097.792	1.141.235	946.097	1.159.218
ZADAR (Gaženica) - RIVANJ - SESTRUNJ - ZVERINAC - MOLAT - IST	Jadrolinija	17.653	19.267	18.723	20.227	20.242	17.181	19.667
ZADAR (Gaženica) - BRBINJ*	Jadrolinija	165.589	177.320	187.004	194.989	197.218	144.522	189.905
ZADAR (Gaženica) - IŽ (Bršanj) - RAVA	Jadrolinija	31.705	35.308	36.641	37.397	37.137	31.957	39.061
UKUPNO		1.313.805	1.258.970	1.346.501	1.383.841	1.429.270	1.159.582	1.436.679
stopa promjene u odnosu na prethodnu godinu		/	-4,2%	7,0%	2,8%	3,3%	-18,9%	23,9%
Promet putnika brodskim (klasičnim) linijama								
LINIJA	BRODAR	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.

ZADAR - MALI IŽ - VELI IŽ - MALA RAVA - VELA RAVA	G&V Line ladera	50.585	47.104	50.231	50.435	51.872	41.353	44.138
ZADAR - ZAGLAV* - SALI*	G&V Line ladera	29.333	32.334	34.430	35.405	38.803	22.938	31.147
ZADAR - PREKO	Jadrolinija	497.392	635.960	619.800	603.086	578.029	308.631	428.862
UKUPNO		577.310	715.398	704.461	688.926	668.704	372.922	504.147
stopa promjene u odnosu na prethodnu godinu		/	23,9%	-1,5%	-2,2%	-2,9%	-44,2%	35,2%
Promet putnika brzobrodskim linijama								
LINIJA	BRODAR	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
ZADAR - PREMUDA - SILBA - OLIB	Miatrade	58.694	59.587	58.664	60.682	61.707	43.864	48.420
ZADAR - MOLAT - BRGULJE - ZAPUNTEL - IST	Jadrolinija	40.699	41.590	42.954	42.915	42.807	30.404	37.983
ZADAR - RIVANJ - SESTRUNJ - ZVERINAC* - BOŽAVA* - BRBINJ*	Jadrolinija	36.949	37.581	37.857	36.298	36.795	22.686	28.599
ZADAR - MALI IŽ - VELI IŽ - MALA RAVA - VELA RAVA	Jadrolinija	29.546	29.404	30.683	30.678	30.820	21.287	26.934
ZADAR - SALI* - ZAGLAV* - IŽ (Bršanji)	G&V Line ladera	93.958	95.270	100.454	102.929	107.471	65.622	85.820
UKUPNO		259.846	263.432	270.612	273.502	279.600	183.863	227.756
stopa promjene u odnosu na prethodnu godinu		/	1,4%	2,7%	1,1%	2,2%	-34,2%	23,9%

* naselja koja se ne nalaze unutar urbanog područja Zadar

Izvor podataka: Agencija za obalni linijski promet

Teretni pomorski promet na UP-u Zadar najvećim se dijelom odnosi na ukrcaj i iskrcaj robe u teretnoj luci Gaženica. Luka se sastoji od šest vezova: za tekuće terete, za opskrbu naftnih platformi, za rasute terete, za pretovar južnog voća, za pretovar općeg tereta i za pretovar generalnog tereta s RO-RO rampom. U teretnoj luci se nalazi veliki skladišni prostor koji se sastoji od otvorenog skladišta površine 150.000 m², zatvorenog skladišta površine 30.600 m², kondicioniranog skladišta (za +0 °C) površine 3.400 m², rezervoara za tekuće terete zapremnine 75.000 m³ te rezervoara za VCM zapremnine 9.000 m³. Prema podacima Ministarstva mora, prometa i infrastrukture prosječan godišnji promet u teretnoj luci Gaženica iznosi nešto više od 300.000 tona prometa tereta, od čega 2/3 čini promet tekućim derivatima. Očito kapaciteti te luke nisu posve iskorišteni, i to zbog deindustrijalizacije zadarske regije, ali i nepostojanja kvalitetne željezničke veze s drugim hrvatskim regijama, a preko njih i s inozemstvom. Željeznička infrastruktura nije prilagođena suvremenim standardima željezničkog prometa u EU, posebno na dionici od Zadra do Knina. To je ograničavajući čimbenik razvoja zadarske teretne luke (premda ona ima izravan spoj brzom cestom na autocestu A1), ali i općenito prometnog sustava na velikom dijelu UP-a jer, primjerice, željeznički promet nije ni u funkciji putničkog prometa u onim naseljima kroz koja prolazi željeznička pruga. K tome, dionicu pruge koja prolazi kroz Bibinje u okviru cjelovitog unaprjeđenja željezničke infrastrukture treba izmjestiti.

U pogledu pomorskog prometa u obalnim i otočnim naseljima UP-a Zadar potrebno je istaknuti velike napore u izgradnji osnovne lučke infrastrukture, ponajprije one namijenjene javnom putničkom prijevozu. Međutim, u većini luka i lučica nije zadovoljavajuće riješen problem nedostatka komunalnog veza, što generira mnoge probleme, posebno u tijeku turističke sezone kada se umnogome povećava broj sudionika u pomorskom prometu. Taj

nedostatak izražen je i u Zadru u kojemu nedostaje više stotina komunalnih vezova, a k tome, velik dio postojećih vezova nije opremljen osnovnom infrastrukturom (priključcima za vodu i električnu struju). Isto tako, u mnogim lučicama nije primjereno riješeno pitanje istezališta za brodice (škverova) za njihovo redovito održavanje i popravke. Očekuje se stoga veći napor i koordinacija između JLS-ova i Županijske lučke uprave kako bi se nedostatak komunalnih vezova i istezališta riješio što prije i što kvalitetnije.

4. 3. 5. 5. Zračni promet

Na UP-u Zadar (na području Općine Zemunik Donji) nalazi se zračna luka s dva terminala za međunarodni promet kojom upravlja tvrtka Zračna luka Zadar d.o.o., a otvorena je svakim danom od 6 do 22 sata. Zračna luka je od Zadra udaljena oko 7 km, a od obližnjih gradova udaljena je oko 21 km (Biograd), odnosno oko 56 km (Šibenik).

Slika 59 Povezanost zračne luke Zadar s unutardržavnim i međunarodnim gradovima-destinacijama

Izvor: Zračna luka Zadar d.o.o.

Zračna luka Zadar letovima je povezana s dva hrvatska grada (Zagreb i Pula) te s 58 europskih gradova-destinacija unutar 20 država (Tablica 33), od čega ih je najviše u Njemačkoj (13), Ujedinjenom Kraljevstvu (8), Italiji (7) i Poljskoj (6).

Tablica 37. Povezanost zračne luke Zadar s unutardržavnim i međunarodnim gradovima-destinacijama

Država	Grad (destinacija)
Hrvatska	Pula, Zagreb
Njemačka	Berlin, Bremen, Köln, Dortmund, Düsseldorf, Frankfurt, Hamburg, Karlsruhe, Lübeck, Memmingen, München, Nürnberg, Stuttgart
Ujedinjeno Kraljevstvo	Edinburgh, Birmingham, Bournemouth, Leeds, Liverpool, London, Manchester, Newcastle
Italija	Bari, Bologna, Milano, Napulj, Pisa, Rim, Torino
Poljska	Gdansk, Krakow, Poznan, Rzeszow, Varšava, Wroclaw
Nizozemska	Amsterdam, Eindhoven, Maastricht, Rotterdam
Francuska	Bordeaux, Marseille, Pariz
Švedska	Gothenborg, Stockholm, Vaxjo
Norveška	Bergen, Oslo
Austrija	Beč
Belgija	Bruxelles
Bugarska	Sofija
Češka	Prag
Danska	Aarhus
Finska	Helsinki
Irska	Dublin
Luksemburg	Luxembourg
Mađarska	Budimpešta
Rumunjska	Bukurešt
Srbija	Beograd
Švicarska	Basel

Izvor: Zračna luka Zadar d.o.o.

Promet Zračne luke Zadar tijekom posljednjih pet godina u pravilu je pokazivao stopu rasta do 2020. godine, kada je zbog globalne epidemiološke situacije broj letova i putnika značajno opao u odnosu na prethodnu godinu. Godine 2021. zabilježena je iznimna stopa rasta u odnosu na 2020., no broj letova, kao i broj putnika niži je u odnosu na 2019. godinu s -9,8%, odnosno -36,0% (Tablica 38). S obzirom na preliminarne podatke, 2022. promet u Zračnoj luci Zadar dosegnuo je rekordnu vrijednost, veću od one zabilježene u predpandemijskoj 2019. godini.

Tablica 38. Promet Zračne luke Zadar u razdoblju od 2015. do 2021. godine

Godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
broj zrakoplova	3.962	4.065	4.588	4.941	5.523	2.513	4.981

Godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
stopa promjene u odnosu na prethodnu godinu	/	2,6%	12,9%	7,7%	11,8%	-54,5%	98,2%
broj putnika	487.652	520.226	589.468	604.039	801.347	120.747	513.093
stopa promjene u odnosu na prethodnu godinu	/	6,7%	13,3%	2,5%	32,7%	-84,9%	324,9%
teret (kg)	12.791	26.450	5.925	19.953	2.517	50	274
stopa promjene u odnosu na prethodnu godinu	/	106,8%	-77,6%	236,8%	-87,4%	-98,0%	448,0%

Izvor: Zračna luka Zadar d.o.o.

4. 3. 5. 5. Telekomunikacijska infrastruktura i pošta

Cijeli prostor UP-a Zadar pokriven je osnovnom telekomunikacijskom infrastrukturom putem koje se ostvaruje prijem radijskih i televizijskih kanala te ostvaruju žične i bežične veze s pomoću klasičnih telefonskih i mobilnih uređaja te drugih informacijskih sustava i uređaja. U pogledu zemaljskoga televizijskog signala koji omogućuje gledanje nacionalnih, regionalnih i lokalnih televizijskih programski sadržaja iskorak je učinjen 2020. uvođenjem DVB-T2 signala. On je omogućio sliku u HD kvaliteti i interaktivne HbbTV usluge. Korisnicima je u Zadru omogućen i odabir nekog od kabljskih televizijskih servisa, dok širokopojasni internet, gdje je na UP-u dostupan, omogućuje korištenje različitih *streaming* platformi (HBO, Netflix, Amazon Prime, Disney+ i dr.).

Odašiljači i veze osigurali su u prethodnom strateškom razdoblju važan infrastrukturni iskorak puštanjem u pogon novoga odašiljač na vrhu Mala Glava na otoku Ugljan u2019., čime je zamijenjen stariji odašiljač koji se nalazio na Svetom Mihovilu, unutar utvrde koja je prvorazredni spomenik kulturne baštine. Veliki privatni operateri elektroničkih komunikacija osigurali su dodatnu infrastrukturu koja omogućuje dobru pokrivenost signalom mobilnih mreža (4G, a negdje i 5G), a istodobno povećavaju broj širokopojasnih priključaka na UP-u. Mnogo je u tom pogledu, posebno s obzirom na IKT mrežu, učinjeno sustavnim aktivnostima *Inovativnog Zadra*. Grad Zadar je na mnogim točkama u naselju Zadar ali i u drugim naseljima koja pripadaju toj JLS osigurao *wi-fi* točke s besplatnim pristupom internetu. Međutim, još uvijek je u mnogim otočnim naseljima u sastavu Grada Zadra slaba pokrivenost kvalitetnim signalom i ne postoji širokopojasni internet. Zbog toga stanovnici i posjetitelji tog dijela UP-a nemaju kvalitetu usluga koja je postala

podrazumijevajuća u današnje doba kada telekomunikacije omogućuje povezanost s cijelim svijetom, a u skladu s tim i mogućnost poslovanja i edukacija na daljinu.

Hrvatska pošta ostvaruje najveći dio poštanskih usluga (otprema i prijam pisama, paketa i razglednica, brzojava te preporučenih i vrijednosnih pošiljki), s tim da je posljednjih godina počela reducirati broj poštanskih ureda, zatvarajući one u manjim naseljima (nedavno i u Petrčanima). Bez obzira što u pogledu usluge otpreme i prijama preporučenih i vrijednosnih pošiljki Hrvatsku poštu alternativno dopunjuju pojedine privatne dostavne službe, zatvaranje ureda Hrvatske pošte u naseljima gdje se to događa doživljava se kao težak udarac i otklon prema društvenim marginama. Iako to nije u nadležnosti JLS-a niti UP-a, moguće je zajednički pristupiti prema Hrvatskoj pošti kao javnom državnom servisu i ukazati na važnost postojanja i održavanja redovite mreže poštanskih usluga, koliko god on bio financijski izazovan.

Tablica I. *Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – promet*

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - snažno pomorstvo (brodarstvo, putnički promet, lučka infrastruktura, posebno Luka Gaženica) - dobra cestovna prometna povezanost - međunarodna zračna luka Zadar <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - nerazvijen željeznički promet i stoga nedovoljna integracija cijeloga prometnog sustava - nedovoljni kapaciteti za promet u mirovanju, posebno u Zadru i u turističkim odredištima - nedovoljni kapaciteti za komunalni vez u svim otočnim i obalnim naseljima urbanog područja - nedovoljna pokrivenost kvalitetnom telekomunikacijskom infrastrukturom na otocima (nepostojanje širokopojasnog interneta) - opterećenje prometne infrastrukture u turističkoj sezoni - nedovoljna razvijena biciklistička infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijen promet (osim željezničkog) koji omogućuje dobru povezanost svih dionika u gospodarskom sustavu i dobru povezanost urbanog područja s ostalim hrvatskim regijama i s EU - Luka Gaženica kao jedan od ključnih hrvatskih prometnih čvorova - pretežito ravničarski i blago valovit reljef koji omogućuje razvoj kvalitetne željezničke infrastrukture 	<ul style="list-style-type: none"> - unaprjeđivati cestovni, pomorski i zračni promet uvođenjem pametnih rješenja za aktivni promet (posebno na križanjima državnih i županijskih cesta) i promet u mirovanju - modernizirati željeznički promet novom infrastrukturom i boljom povezanošću u cijeli prometni sustav - smanjiti emisiju ugljikovodika uvođenjem prometnih sredstava sa smanjenom emisijom tih plinova, jačanjem javnog putničkog prometa (učestalošću, redovitošću i dostupnošću), biciklizma i dr. - povećati broj i unaprijediti kvalitetu komunalnog veza u otočnim i obalnim naseljima - uspostaviti infrastrukturu za širokopojasni internet u svim dijelovima urbanog područja, uključujući periferno položene otoke u sastavu Grada Zadra

		- izgraditi kapilarnu prometnu infrastrukturu radi dostupnosti obradivog zemljišta
--	--	--

4. 4. Urbano okruženje

4. 4. 1. Gospodarenje okolišem i izloženost rizicima

Zadar je tijekom 70-ih i 80-ih godina 20. st. bio grad izrazito razvijene industrije, no već krajem 80-ih godina 20. st. započela je ekonomska kriza, koja se posebno razmahala tijekom i nakon Domovinskog rata uslijed ratnih stradanja izazvanih srpskom agresijom na Hrvatsku s istodobno često problematično provedenim procesom privatizacije kao i problemima tranzicije na tržišnu ekonomiju zatvara se većina industrijskih pogona ili se smanjuju njihovi radni kapaciteti što se negativno odrazilo na zaposlenost stanovnika čitavog urbanog područja, no pozitivno na stanje okoliša. S druge strane, nova industrijska postrojenja koja se uglavnom smještenu izvan rezidencijalnih zona, rade po novim, puno strožim uvjetima što pridonosi smanjenju štetnih tvari koje se ispuštaju u okoliš. Industrijski najrazvijenije područje, s najvećim brojem industrijskih pogona u Zadarskoj županiji, ali i UP Zadar je Grad Zadar, a unutar njega istoimeno gradsko naselje. Nekoć razvijena industrijska zona Gaženica odavno je prestala biti izvor onečišćenja nakon zatvaranja industrije. Primarni izvori zagađenja okoliša ostali su isti kao i u posljednjem promatranom razdoblju. To su u prvom redu promet, kućna ložišta, industrija i energetika. Posebno treba naglasiti problem sezonalnosti kad je u pitanju zagađenje i onečišćenje vezano uz promet. Naime, čitavo područje Zadarske županije, a poglavito priobalje i otoci izloženi su velikom pritisku od strane turista i drugih posjetitelja u toplijem dijelu godine. Stoga je negativan utjecaj prometa na okoliš najveći u tom dijelu godine. Broj vozila na prometnicama se tada umnogostručuje, a jača i pritisak na prometnu i komunalnu infrastrukturu (vodoopskrba, odvodnja, zbrinjavanje otpada i dr.) što povećava pritisak na okoliš.

Sve veći utjecaj na stanje kvalitete mora ima povećanje morskog prometa, posebice razvoj nautičkog i *cruising* turizma. Zadar je postao važno središte na putu kruzera koji obilaze i posjećuju hrvatsko primorje, a broj sudionika nautičkog turizma stalno se povećava što negativno utječe na morski ekosustav i njegovu kvalitetu. Naime, nema organiziranog zbrinjavanje otpadnih voda iz turističkih brodova i brodica, čak niti u marinama, pa su osjetljivi morski ekosustavi, posebno oni u lukama i lučicama, izravno ugroženi ispuštanjem

velike količine organskih i anorganskih tvari u more. Morski sustavi ugroženi su i zbog velike koncentracije instalacija namijenjenih marikulturi – uzgoju bijele ribe i uzgoju/dohrani tune. Zadarski akvatorij prednjači po marikulturnoj proizvodnji u Hrvatskoj, s tim da je najveći dio kaveza za uzgoj ribe smješten na UP-u Zadar ili u njegovoj neposrednoj blizini (u Srednjem, Iškom i Ravskom kanalu). To zasigurno ima pozitivne ekonomske učinke (zapošljavanje, investicije, prihodi) i smanjuje, donekle, pritisak na prirodne zalihe ribe, ali opravdano je očekivati i negativan utjecaj na morski okoliš. Razmjeri tih učinaka nisu posve poznati pa je kao mjeru preventivnog djelovanja moguće povećati broj uzorkovanja morske vode i pregledavanja morskog dna u području koje je pod koncesijom za marikulturu te o tome obavještavati javnost.

Praćenje kvalitete zraka provodi se jedino u Gradu Zadru i to od 2021. godine. Mjeri se indeks kvalitete zraka (*Air Quality Indeks*) koji se temelji na vrijednostima koncentracije pet ključnih onečišćujućih tvari: lebdeće čestice (PM10 i PM2,5), ozon (O3), dušikov dioksid (NO2) i sumpor dioksid (SO2). U ljetnim mjesecima taj je indeks nešto veći nego u preostalom dijelu godine, ali rijetko su vrijednosti veće od 25 što znači da je kvaliteta zraka u Zadru unutar razreda *dobro* i *prihvatljivo*.

Potrebno je istaknuti da su s obzirom na sve intenzivniji cestovni i pomorski promet povišene koncentracije CO₂. Dekarbonizacija je stoga jedan od prioriteta u unaprijeđenju kvalitete prostora a s time i kvalitete života unutar cijeloga UP-a Zadar. Hvalevrijedne su ali još uvijek nedovoljne aktivnosti koje su ishodi različitih projekata međuregionalne suradnje u kojima su participirale JLS, pojedini gospodarski subjekti i Sveučilište u Zadru (Mobilitas, Chestnut, Gutta, Pepsea, LOCATIONS, OPTITRANS, eGUTS, CityMobileNet, ZUM 4.0., ITS i dr..).

Potrebno je nastaviti s jačanjem kvalitete javnoga prijevoza u pogledu udobnosti, učestalosti, redovitosti, dostupnosti i korištenja ekološki prihvatljivijih energenata te izgradnjom infrastrukture za korištenje ekološki prihvatljivih prijevoznih sredstava. Time bi se trebala unaprijediti mobilnost i smanjiti negativan utjecaj prometa na okoliš.

Zavod za javno zdravstvo Zadar redovito provodi monitoring kvalitete vode i mora na plažama te koncentracije peludi u zraku. U 2020. godini mikrobiološki su pregledana 1432 uzorka površinske i podzemne vode u Zadarskoj županiji, a svi uzorci su odgovarali po utvrđenim standardima kvalitete. Također, kemijski je pregledano 1564 uzorka od čega samo jedan nije odgovarao po kvaliteti. Tijekom 2020. godine ispitivanje kakvoće mora diljem Zadarske županije provodilo se od sredine svibnja do početka listopada i to na 37 različitih točaka. Ukupno je bilo uzorkovano 370 uzoraka, tj. provodilo se pojedinačno uzorkovanje 10 puta tijekom sezone kupanja na svim točkama ispitivanja. Treba istaknuti da tim ispitivanjem nije obuhvaćen cijeli akvatorij unutar UP-a nego samo manji dijelovi akvatorija, i to oni koji su namijenjeni kupališnom turizmu, odnosno na kojem se očekuje

fizički dodir ljudi s morskom vodom. Rezultat ispitivanja kakvoće mora bio je takav da su sva uzorkovana područja spadala u kategoriju izvrsne kakvoće mora. Tijekom razdoblja u kojem je provedeno uzorkovanje nisu zabilježene plaže koje su imale dobru, zadovoljavajuću ili nezadovoljavajuću godišnju ocjenu kakvoće mora (Zdravstveno-statistički ljetopis Zadarske županije za 2020. godinu, Zavod za javno zdravstvo Zadar, Zadar, 2021.). Pregled konačne, godišnje i pojedinačne ocjene kakvoće mora za kupanje na plažama u RH po pojedinim godinama dostupan je na interaktivnoj karti na mrežnim stranicama (<https://vrtlac.izor.hr/ords/kakvoca/kakvoca>). Analiza višegodišnjih podataka ukazuje na to da javne plaže na UP-u Zadar uglavnom imaju visoku kakvoću mora, no povremeno dolazi do onečišćenja i zagađenja koja su posljedica ili lokalnog izlivanja fekalnih voda ili zamućenja nakon kiša. Premda se rjeđe bilježi slabija kvaliteta mora, ona je najčešća na javnim gradskim plažama grada Zadra (Puntamika-jug, Jadran i Vitrenjak) dok je takva situacija puno rjeđa na ostalim dijelovima UP-a. U 2017. godini sve plaže UP-Zadar na kojima se mjerila kvaliteta mora imale su konačnu ocjenu za razdoblje 2014-2017 „izvrsno“, izuzev dvije zadarske gradske plaže i to Vitrenjak koja je imala ocjenu „dobro“ i Jadran s ocjenom „zadovoljavajuće“. Godine 2018. zabilježene su gotovo identične ocjene za razdoblje 2015. – 2018., osim što se na lokaciji Jadran kvaliteta mora povećala na ocjenu „dobro“. Iste ocjene kakvoće mora bilježene su 2019. godine, a nakon toga, posljednje tri godine, sve uzorkovane plaže imale su prosječnu ocjenu „izvrsno“.

Onečišćenje i zagađenje mora značajno je smanjeno unaprjeđenjem sustava za prikupljanje i pročišćavanje otpadnih voda. No, potrebno je naglasiti da se stanovnici gradskih četvrti u neposrednoj blizini pročišćivača otpadnih voda pored gradskog groblja (Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Centar) već dugo nose s neugodnim mirisima koji se od tamo šire. Taj problem još uvijek nije adekvatno riješen i utječe na kvalitetu života okolnog stanovništva. Na tom mjestu postoje i četiri mjerne postaje gdje se mjeri kvaliteta zraka, tj. svaki sat se očitava koncentracija sumporovodika, a na dvije od četiri postaje se uz sumporovodik očitava i koncentraciju amonijaka. Uvidom u posljednja 24-satna mjerenja (na datum 16. 9. 2022.) vidi se da je koncentracija H₂S bila 0,0 dok je koncentracija NH₃ tijekom dana varirala između 1,5 i 1,9 ppm-a i taj je plin kod svakog mjerenja bio prisutan u zraku (<https://www.odvodnja.hr/zrak.html>).

Onečišćenje tala na UP-u Zadar ne mogu se kontinuirano analizirati jer ne postoje sustavna mjerenja.

Jedan od bitnih čimbenika kvalitete života u čitavom urbanom području je razina buke. Ona pridonosi smanjenju kvalitete života stanovnicima koji su joj izloženi, a kao najčešći izvori buke izdvajaju se različiti gospodarski subjekti i promet. Gradske stambene četvrti kroz koje prolaze frekventne prometnice posebno su izložene buci. Dok željeznički promet nije razvijen, onaj zračni se sve više razvija te se posljednjih godina povećava broj letova u

Zračnoj luci Zadar u Zemunik. Zbog slijetanja i uzlijetanja aviona buci su najviše izloženi stanovnici Općine Zemunik Donji i susjednih prostora, no avioni sve češće, ponekad i dosta nisko prelijeću i prostor otoka i priobalja što povećava razinu buke i u ostalim JLS. Spomenuto je i da se na prostoru UP-a značajno razvija građevinarstvo. Intenzivna stanogradnja također je jedan od čimbenika stvaranja buke te smanjenja kvalitete života ljudi koji su joj izloženi. Za razliku od te buke koja je privremena i traje za vrijeme gradnje određene građevine, pojedini dijelovi naselja, pa čak i cijele gradske stambene četvrti sezonski su izložene buci koju stvaraju ugostiteljski objekti i turisti. Poglavitito se to odnosi na prostor zadarske gradske jezgre koja je izgubila značajan broj rezidencijalnog stanovništva. Iznimno izražena buka koju u ljetnim mjesecima proizvode ugostiteljski objekti, ali i veliki broj ljudi, jedan je od razloga trajne selidbe stanovnika te gradske četvrti izvan gradskog središta. Na prostoru UP-a Zadar ne provodi se sustavno mjerenje razine buke, a strateške karte buke u Republici Hrvatskoj donose samo podatke za četiri hrvatska grada: Zagreb, Split, Rijeku i Osijek gdje se takva mjerenja i provode (<http://buka.azo.hr>).

Prostor UP-a izložen je određenim prirodnim i antropogenim rizicima. Među antropogenim rizicima posebno je važno spomenuti one najučestalije, posebice namjerno izazvane požare. Požari su ponekad uzrokovani i udarima munje pa se svrstavaju i u prirodne ugroze. Njihovom širenju pridonosi činjenica da je na nekoć obradivim čestim došlo do sukcesije izvorne vegetacije i/ili širenja alepskog bora (kojim su prvotno pošumljavane gole površine da bi zatim ta vrsta nekontrolirano proširila svoj areal, posebno na otočnom i obalnom dijelu UP-a Zadar). Tako su veliki dijelovi UP-a obrasli šumom i makijom što omogućuje brzo širenje požara i otežan pristup opožarenim površinama, često i u neposrednoj blizini naselja i gospodarskih sadržaja (obradivih čestica, gospodarskih objekata i dr.). Ranoj vatrogasnoj intervenciji pridonosi kvalitetno ustrojen vatrogasni sustav koju uz profesionalne postrojbe čine i dobrovoljna vatrogasna društva osnovana u većini naselja na UP-u Zadar te videonadzor. Isto tako, u zrakoplovnoj bazi Zemunik u neposrednoj blizini Zračne luke Zadar redovito su smješteni protupožarni zrakoplovi pa je u slučaju potrebe njihova korištenja njihova blizina opožarenim površinama često presudna za lokaliziranje, a zatim i gašenje požara.

Osim požara, posebno je važno spomenuti sušu. Ona može pogodovati širenju požara, a posebno se negativno održava na poljoprivrednu proizvodnju, onu tržišno orijentiranu i onu koja je namijenjena za osobne potrebe. Negativni učinci suše na poljoprivredu mogu se prevenirati dodatnim naporima u izgradnju sustava za navodnjavanje čime bi se dopunili postojeći nedovoljni kapaciteti u obliku kaptaza podzemne vode ili pak korištenja retencijskih bazena, odnosno akumulacija (npr. Grabovac i Vlačine na Baštici).

Prostor UP-a najvećim se dijelom nalazi u klimatskom području Csa klime tj. sredozemne klime s vrućim ljetom i Csb klime tj. sredozemne klime s toplim ljetom. Za te klimatske tipove

specifična je pojava suše u toplijem dijelu godine. Usljed klimatskih promjena sve su češće pojave ekstremnih suša i toplinskih valova koji osim izravnoga nepovoljnog utjecaja na zdravlje stanovnika, dovode i do ozbiljnih problema u vodoopskrbi čitavog područja. Toplinski udari posebno ugrožavaju stanovnike starijih dobnih skupina.

Prostor UP-a izložen je i povremenim pojavama bujica i poplava. U posljednjem je desetljeću zabilježena velika poplava 11. rujna 2017. godine koja je uzrokovala ogromnu materijalnu štetu na području naselja Zadar i Nin. Unatoč tome što postoje određeni planovi koji se bave problematikom zaštite od prirodnih i antropogenih nepogoda, potrebno je uložiti više u razvoj sustava zaštite od rizika jer je zbog klimatskih promjena uočena sve češća pojava takvih ekstremnih meteoroloških prilika.

Područje UP-a nalazi se u zoni u kojoj postoji potresna opasnost. Suvremene građevine grade se na način da mogu izdržati potrese visokog intenziteta, no u slučaju takvih potresa postoji opasnost od ljudskih žrtava i nastanka velike materijalne štete u zonama u kojima se nalaze starije građevine; pretežito stare urbane i ruralne jezgre naselja.

4. 4. 2. Upravljanje javnim urbanim površinama

Među javne urbane površine spadaju zaštićena područja prirode, šumske površine, javne zelene površine i napuštena nekadašnja industrijska i vojna područja (tzv. *brownfields*). Takva su područja dragocjen resurs koji doprinosi ili može doprinijeti povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva i standardu življenja. Također, pojedine od tih zona predstavljaju veliki potencijal za daljnji razvoj naselja i čitavog UP-a. Prema podacima Nature Jadere, javne ustanove koja upravlja zaštićenim područjima Zadarske županije i područjima europske ekološke mreže Natura 2000 (izuzev područja koja su unutar nacionalnih parkova i parkova prirode), na prostoru UP-a Zadar nalaze se 3 zaštićena lokaliteta: staro hrastovo stablo zvano „Zeleni hrast“ (spomenik prirode), otok Ošljak (značajni krajobraz) i park Vladimira Nazora u Zadru (spomenik parkovne arhitekture). Na prostoru UP-a nalaze se i mnogi drugi vrijedni lokaliteti koji nisu zaštićeni, koje odlikuje bogatstvo flore i faune te predstavljaju važan dio osjetljivog ekosustava koji je potrebno sačuvati. To se posebno odnosi na sve neizgrađene zone unutar UP-a (šume i makija, obala i dr.).

Javnih uređenih zelenih površina, u prvom redu parkova, je razmjerno malo na području naselja. To se posebno odnosi na najveće urbano naselje Zadar u kojem je posebno izražena intenzivna izgradnja, mahom stambenih objekata. No, širenje gradskih četvrti i stvaranje novih, često ne prati suvremene standarde urbanog planiranja što za posljedicu ima izgradnju stambenih blokova bez prateće infrastrukture koja bi povećala kvalitetu života stanovnika. To se ponajprije odnosi na prevelik udio izgrađenosti većine čestica u

građevinskoj zoni te, posljedično, manjak zelenih površina uz stambene zgrade, nedostatak javnih parkova izvan užega gradskog središta i nedostatak dječjih igrališta.

U ukupnoj površini Grada Zadra značajan udio čine zelene površine, uključujući šume, no riječ je uglavnom o površinama koje okružuju naselja, a nisu uređene na način da bi ih stanovništvo moglo koristiti. U šumi Musapstan, nedavno je otvoreno dječje igralište i predviđeno je uređenje pješačkih staza, no ta zona još uvijek nije u potpunosti zaživjela kao mjesto na kojem bi vrijeme provodio veći broj građana. Također, u šumi Vruljica u Zadru radi se na uređenju pješačkih staza i igrališta. Ostala naselja UP-a su dosta manja. U njima postoje dječja igrališta, no ostali javni sadržaji su slabije zastupljeni.

Brownfield lokaliteta je najviše bilo na prostoru grada Zadra. Stare industrijske zone najčešće su prenamijenjene ili u stambene četvrti ili su na njima izgrađene trgovine. Bivše vojarne najčešće se prenamjenjuju u prostore koji služe i u javne svrhe. Tu svakako treba istaknuti izvrsno uređenje rekreacijsko-sportskog centra na Višnjiku, obnovu dijela bivše vojarne kod Gradske knjižnice gdje bi se uskoro trebao otvoriti Centar za mlade te ulaganja u sveučilišni Novi kampus gdje je izgrađen novi studentski dom. Na UP-u Zadar ima i dosta napuštenih zgrada, starih škola i sličnih objekata koji predstavljaju velik potencijal, ali ih je potrebno obnoviti i staviti u funkciju, ponajprije u svrhu unaprjeđenja kvalitete života lokalnih zajednica na otocima i kopnenom dijelu UP-a u pogledu razvoja javno dostupnih kulturnih, obrazovnih i sportskih sadržaja kojima će se postići sinergija tradicije i moderniteta, a život u depopulirajućim prostorima učiniti boljim.

Tablica J. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – urbano okruženje

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - očuvani okoliš u najvećem dijelu urbanog područja i bogata prirodna baština - visoka čistoća mora, vode i zraka - dobro razvijen sustav vatrogastva (javne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva, sustav nadzora i dojave) <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - nepridržavanje normi prostornog planiranja i uređenja te bespovratno trošenje prostora - saturacija uskog obalnog ruba prekomjernom stanogradnjom i izgradnjom pratećih sadržaja 	<ul style="list-style-type: none"> - velika bioraznolikost - povoljna reljefna, klimatska i hidrografska obilježja koja omogućuju zelenu tranziciju - razvijen obrazovni sustav koji omogućuje razvoj i implementaciju zelenih politika s ciljem očuvanja okoliša i unaprjeđenja kvalitete života 	<ul style="list-style-type: none"> - u prostornom planiranju implementirati najviše ekološke standarde pa i one koji nadilaze zakonske minimume - povećati i redovito održavati zelene javne površine - unaprijediti kulturu suživota s prirodom osmišljanjem javnih politika i dodatnim obrazovnim sadržajima - urediti park-šumu (Musapstan) i druga izletišta (Ošljak, Sv. Mihovil na Ugljanu i dr.) - povećati dostupnost neobrađenih terena izgradnjom i redovitim

<ul style="list-style-type: none"> - prekomjerna izgradnja u naseljenim područjima i posljedično manjak zelenih javnih površina - nedovoljno razvijeni sustavi nadzora kakvoće mora u zonama marikulture - nedovoljno učinkovit sustav upravljanja zaštićenim dijelovima prirode zbog slabih ljudskih i materijalnih kapaciteta javne ustanove Natura Jadera 		održavanjem protupožarnih puteva
---	--	----------------------------------

4. 5. Okvir upravljanja razvojem

ITU mehanizam se temelji na logici disperzije urbanih funkcija te održivom gospodarenju prostornim resursima u ruralnim i prijelaznim ruralno-urbanim zonama pod gravitacijskim utjecajem gradova s ciljem unaprjeđenja kvalitete života i balansiranoga odnosa između potreba društveno-gospodarskog razvoja i zaštite okoliša, sve pod snažnim uplivom EU politike zelene i digitalne tranzicije te jačanja otpornosti na razne prirodne te društvene i gospodarske ugroze. To podrazumijeva koordinaciju i dobro upravljanje koje se zasniva na primjeni participativnog su-djelovanja javnoga i privatnog sektora, uključujući razna tijela, ustanove, tvrtke ali i udruge civilnoga društva. ITU mehanizam je važna osnova za smanjenje teritorijalnih nejednakosti pri čemu su gradovi pokretači razvoja i jačanja cjelokupnog urbanog područja, a istodobno je potrebno uvažavati razvojne potencijale i potrebe svih JLS-ova na urbanom području.

Sve JLS na UP-u Zadar imaju upravni ustroj koji najvećim dijelom omogućuje planiranje i provedbu konkretnih zadataka u okvirima njihove nadležnosti. U najboljoj je poziciji Grad Zadar koji ima specijalizirane upravne odjele koji skrbe o različitim društvenim i gospodarskim djelokruzima, pri čemu je za implementaciju ITU mehanizma, uz sudjelovanje svih gradskih upravnih odjela, najvažniji Upravni odjel za EU fondove. Grad Nin ima tri upravna odjela, dok općine u sastavu UP-a Zadar imaju objedinjene upravne odjele u čijoj su nadležnosti svi poslovi delegirani JLS-ovima. JLS u okviru UP-a Zadar imaju i komunalne tvrtke (u statusu trgovačkih društava) i druge ustanove koje omogućuju operacionalizaciju razvojnih planova. Svim tim tijelima lokalne samouprave surađuju upravni odjeli Zadarske županije te ustanove čiji je osnivač ta jedinica područne (samo)uprave, primjerice Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije, Županijska lučka uprava, Županijska uprava za ceste i Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Zadarske županije, dok je

Županija u suvlasništvu u Cestama Zadarske županije d.o.o., tvrtki Eko d.o.o. za gospodarenje otpadom Zadar i Zračnoj luci Zadar.

Aktualne su rasprave o (ne)opravdanosti upravno-teritorijalnog ustroja koji je u odnosu na ranija razdoblja prilično usitnjen, ali je prvim godinama stjecanja hrvatske državne neovisnosti bio odgovor na potrebe lokalnih zajednica koje su se nastojale izboriti za decentralizaciju na državnoj i regionalnoj razini. Ustroj UP-a Zadar bi trebao pridonijeti funkcionalnom povezivanju i komplementarnosti uz uvažavanje postojećeg ustroja JLS-a, dok god se on pokaže kao najbolji mogući upravno-teritorijalni okvir društvenoga i gospodarskog razvoja.

Ostvarenju strateških ciljeva pojedinih JLS-ova i cijeloga UP-a Zadar pridonose javne ustanove čija je zadaća koordinirati te neposredno sudjelovati u pripremama projektnih prijedloga, a zatim i provedbi projekata koji su financirani iz fondova EU kao i drugih izvora financiranja na državnoj, županijskoj i lokalnoj razini. U prvom redu to je *Agencija za razvoj Zadarske županije Zadra nova*. Ta je agencija regionalni koordinator koji obavlja poslove i aktivnosti u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju. U nadležnosti su joj poslovi od javnog interesa, a osnovana je s ciljem učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja Zadarske županije. Uz nju veliko značenje imaju i *Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije (AGRRA)* i Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije *Inovacija*. K tome, važan je *Inovativni Zadar* – tehnološki moderna tvrtka usmjerenu na potporu poduzetnicima i razvoju najmodernijih informatičkih i telekomunikacijskih usluga. Partnerski odnos s mnogim JLS-ovima na UP-u Zadar ostvario je i Centar za znanost, projekte i transfer tehnologija Sveučilišta u Zadru.

Posebno ulogu u lokalnom razvoju imaju lokalne akcijske grupe (LAG). Na UP-u Zadar djeluju LAG-ovi: LAG Mareta, LAG Laura i FLAG Plodovi mora. Članovi tih LAG-ova su JLS-ovi koji se nalaze unutar prostornog obuhvata LAG-a, javne ustanove, tvrtke, zadruge, obrti, obiteljska i druga poljoprivredna gospodarstva te udruge civilnog društva. LAG Mareta je zajednička razvojna mikro regija osnovanu prema LEADER načelima na području zadarskih otoka i priobalja. Obuhvaća područje općina Preko, Kali, Kukljica, Sali i Privlaka te Grada Nina i Zadra. LAG Laura osnovan je po istim načelima, a obuhvaća istočni dio Zadarske županije kojemu među JLS-ovima iz UP-a Zadar, uz druge JLS-ove, pripadaju općine Bibinje, Sukošan, Galovac i Škabrnja. Lokalna akcijska skupina u ribarstvu (eng. *Fisheries Local Action Group*) Plodovi mora osnovana je kako bi na zadarskom ribarstvenom području pokušala riješiti gospodarske, društvene i ekološke posljedice osiromašenja zaliha ribe. Njezina svrha je omogućiti ribarskim zajednicama da stvore nove i održive izvore prihoda te da poboljšaju kvalitetu života zajednice. Obuhvaća Grad Zadar te općine Kali, Kukljica i Preko koji pripadaju UP-u Zadar te Općinu Sali (koja obuhvaća Dugi otok i otok Zverinac).

Tablica K. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – okvir upravljanja razvojem

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijena institucionalna podrška planiranju i provedbi razvojnih projekata (ZADRA NOVA, AGGRA, Inovacija, upravni odjeli s nadležnošću za EU fondove - uspostavljeni LAG-ovi <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - nedovoljno razvijen sustav funkcionalne integracije kojom bi se izbjegli nepotrebni troškovi i nepodudaranje u planiranju i provedbi strateških projekata 	<ul style="list-style-type: none"> - institucionalna podrška u pogledu planiranja i provedbe razvojnih projekata - suradnja sveučilišne, lokalne i regionalne zajednice u pogledu transfera znanja i tehnologija 	<ul style="list-style-type: none"> - digitalizirati javnu upravu u većoj mjeri uključivati različite dionike u osmišljavanju javnih politika i u planiranju i provedbi ključnih investicija - zaštititi javno dobro (pomorsko javno dobro, urbane javne površine, kulturnu baštinu) od bilo kakve partikularno upravljane komercijalizacije

5. SWOT ANALIZA

SWOT analiza UP-a Zadar izrađena je temeljem analize dostupnih sekundarnih podataka obrađenih u prethodnim poglavljima. U analizi su također korišteni primarni podaci, odnosno rezultati dobiveni putem četiri grupna intervjua (fokus-skupina), provedenih s relevantnim dionicima UP-a Zadar (javni i privatni sektor, udruge građana i druge organizacije) dana 23. lipnja 2022. godine. Njome su utvrđene mogućnosti i ograničenja daljnjeg razvoja razmatranog područja. Pregled čimbenika prikazan je tablično prema područjima: društvo, gospodarstvo te infrastruktura i okoliš (urbano okruženje). Ovime se slijedila metodologija postavljena u prethodnim sličnim razvojnim dokumentima. Ujedno, ovim područjima želi se ukazati na stanje te smjer djelovanja i razvojne ciljeve urbanog područja.

SWOT analiza Urbanog područja Zadar

Društvo

SNAGE	SLABOSTI

<p>Ugodan i kvalitetan način života u prirodnom i društvenom okruženju područja</p> <p>Bogata i visoko vrijedna materijalna i nematerijalna kulturna baština u cijelom urbanom području podloga je za razvoj kvalitetnih turističkih i drugih proizvoda</p> <p>Veliki broj javnih ustanova i udruga u području kulture i sporta</p> <p>Opća bolnica Zadar kao središnja medicinska ustanova nadregionalne važnosti i Psihijatrijska bolnica Ugljan kao podloga za razvoj kvalitetnog zdravstvenog sustava</p> <p>Visoka razina opće sigurnosti</p> <p>Razvijen institucionalizirani sustav socijalne skrbi koji uključuje veliki broj javnih ustanova i udruga u području socijalne skrbi</p> <p>Uspostavljen sustav odgoja i obrazovanja na svim razinama</p> <p>Postojanje regionalnih centara kompetencija (Strukovna škola Vice Vlatkovića, Medicinska škola Ante Kuzmanića)</p> <p>Dobro razvijen sustav vatrogastva (javne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva, sustav nadzora i dojava)</p>	<p>Postupno erodiranje demografske baze negativnom prirodnom promjenom</p> <p>Iseljavanje mladoga stanovništva, posebno iz seoskog prostora na otocima i u zaobalju</p> <p>Starenje stanovništva što pridonosi slabljenju biološkog i ekonomskog potencijala</p> <p>Neujednačeno razvijena društvena infrastruktura na području UP Zadra</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav zdravstvene skrbi u seoskom prostoru na otocima i u zaobalju</p> <p>Visoka koncentracija turista može pridonijeti povećanju kaznenih djela (krađa, zlouporaba droga) i prometnih nesreća</p> <p>Nedostatna i neujednačena socijalna i zdravstvena skrb te brige za starije osobe (hospiciji, starački domovi, palijativna skrb i dr.)</p> <p>Nedostatan broj programa prevencija ovisnosti i drugih štetnih praksi posebno osjetljive populacije (mladi, branitelji)</p> <p>Nedovoljni infrastrukturni kapaciteti predškolskih i školskih ustanova što onemogućuje jednosmjenski rad, dotrajalost postojećih objekata i školske opreme u osnovnim i srednjim školama</p> <p>Nedostatak nastavnog kadra u STEM području</p> <p>Tromost prilagodbe obrazovnog sustava potrebama društva i gospodarstva</p>
--	---

	<p>Nedostatno razvijen sustav za prepoznavanje i razvoj darova učenika u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima (centri izvrsnosti i dr.)</p> <p>Nedovoljno dječjih igrališta</p> <p>Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (katastar, zemljišno-knjižni sustav i dr.)</p> <p>Nedostatak svijesti lokalnog stanovništva o društveno odgovornom ponašanju</p> <p>Nedostatna digitalizacija javne uprave na razini urbanog područja</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Korištenje EU fondova za potrebe osnaživanja razvoja na području UP-a</p> <p>Osmišljavanje specifičnih mjera za privlačenje mladog visoko obrazovanog radno aktivnog stanovništva iz drugih područja EU u Republiku Hrvatsku</p> <p>Unapređenje nacionalnih obrazovnih politika u cilju poboljšanje obrazovne strukture stanovnika</p> <p>Razvoj Sveučilišta u Zadru kao aktivnoga dionika i mjesta transfera znanja i tehnologija u društvenoj i gospodarskoj zajednici cijeloga UP-a i Republike Hrvatske</p> <p>Poboljšanje digitalizacije javne uprave na nacionalnog razini</p>	<p>Ratni sukobi</p> <p>Nestabilnost u jugoistočnom susjedstvu</p> <p>Nekontrolirane migracije u EU</p> <p>Pandemije zaraznih bolesti</p>

Gospodarstvo

SNAGE	SLABOSTI
--------------	-----------------

<p>Razvijena mediteranska poljoprivreda te ribarstvo (s marikulturom)</p> <p>Duga tradicija obrtništva</p> <p>Duga tradicija turizma na urbanom području</p> <p>Duga tradicija u prerađivačkoj industriji posebice u proizvodnji prehrambenih proizvoda</p> <p>Sveučilište u Zadru i sustav srednjoškolskog obrazovanja koji stvaraju nove kadrove i pružaju potporu gospodarskom sektoru</p> <p>Rast broja zaposlenih</p> <p>Snažna pomorska tradicija i razvijeno pomorstvo (brodarstvo, putnički promet, lučka infrastruktura, posebno Luka Gaženica)</p> <p>Visoka razina korištenja EU fondova</p> <p>Prirodni resursi i kvalificirani kadar za razvoj poljoprivrede i ribarstva, a posljedično i razvoj prerađivačke prehrambene industrije</p> <p>Razvijena institucionalna podrška planiranju i provedbi razvojnih projekata (ZADRA NOVA, AGGRA, Inovacija, upravni odjeli s nadležnošću za EU fondove</p> <p>Uspostavljeni LAG-ovi</p>	<p>Neriješeni imovinsko-pravni odnosi</p> <p>Administrativne blokade u pogledu kompliciranih i dugih procedura</p> <p>Neetično ponašanje u gospodarskom i društvenom okruženju</p> <p>Neravnomjerna društveno-gospodarska razvijenost JLS-ova u urbanom području</p> <p>Razvijati IT sektor i industriju visokih tehnologija</p> <p>Nedostatno korišteni fondovi za koristiti fondove za poticanje razvoja održivoga, pametnoga i uključivog gospodarstva koje se zasniva na zelenoj i digitalnoj tranziciji</p> <p>Loša koordinacija između općina, gradova, županije i države</p> <p>Masovni turizam i nekontrolirani razvoj turizma</p> <p>Visoka ovisnost gospodarstva o turizmu</p> <p>Nekvalitetna struktura smještajnih kapaciteta u destinaciji</p> <p>Negativni učinci razvoja masovnog turizma (rast cijena, gužva, buka i dr.)</p> <p>Niska razina kapitalnih investicija</p> <p>Visoka razina sive ekonomije</p> <p>Povećanje cijena nekretnina i zemljišta</p> <p>Neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada</p> <p>Nedostatak specifičnih znanja i određenih zanimanja te kvalitetne i educirane radne snage</p> <p>Visoki udio rada na određeno vrijeme</p>
---	--

	<p>Visoko porezno opterećenje dohotka od rada</p> <p>Relativno visoka sezonalnost u zaposlenosti</p> <p>Iseljavanje radno sposobnog stanovništva</p> <p>Nedovoljno razvijene poduzetničke kompetencije stanovništva</p> <p>Smanjenje ribljeg fonda</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav funkcionalne integracije kojom bi se izbjegli nepotrebni troškovi i nepodudaranje u planiranju i provedbi strateških projekata</p> <p>Deficit proračuna pojedinih jedinica lokalne samouprave</p> <p>Nestanak tradicijskog obrtništva</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Sanirati i revitalizirati brownfield područja (vojarne, nekadašnje tvornice, napuštene školske objekte) u vlasništvu države, javnih i privatnih poduzeća izvan nadležnosti JLS Urbanog područja Zadar</p> <p>Korištenje EU fondova za potrebe osnaživanja razvoja i ulaganje u obnovljive izvore energije</p> <p>Razvoj strukovnog obrazovanja</p> <p>Podizanje kvalitete turističke ponude kao strateške odluke Republike Hrvatske</p> <p>Stvaranje snažnog turističkog identiteta Republike Hrvatske</p> <p>Unapređenje nacionalnog cestovnog, brodskog i zračnog prijevoza</p>	<p>Gospodarska nestabilnost</p> <p>Visoka ovisnost o turizmu</p> <p>Nepovoljno investicijsko okruženje s prekomjernim normativnim i birokratskim komplikacijama</p> <p>Nepovoljno poduzetničko okruženje i loš kreditni rejting zemlje</p> <p>Visoko birokratiziran i spor pravosudni sustav</p> <p>Energetska kriza</p> <p>Rast inflacije</p>

<p>Razvoj željezničkog prijevoza koji bi potaknuo gospodarsku aktivnost u Luci Gaženica</p> <p>Mogućnosti korištenja EU fondova za poticanje gospodarstva i otočnih zajednica</p> <p>Mogućnost zakupa državnih poljoprivrednih površina za razvoja primarnih djelatnosti</p>	
--	--

Infrastruktura i urbano okružje (okoliš)

SNAGE	SLABOSTI
<p>Kontinuirano unapređenje sustava vodoopskrbe izgradnjom dodatnih kapaciteta</p> <p>Visoka kvaliteta vode za ljudsku potrošnju u obalnom i zaobalnom području urbanog prostora</p> <p>Razvijen elektroenergetski sustav na cijelom urbanom području</p> <p>Razvijen sustav odvodnje u većem dijelu Zadra i u manjem broju JLS-ova u urbanom području</p> <p>Sva kućanstava jedinica lokalne samouprave na UP-u Zadar obuhvaćena su sustavom organiziranog prikupljanja otpada</p> <p>Kontinuirano unaprjeđenje plinifikacije na urbanom području</p> <p>Dobar geo prometni položaj na središnjem dijelu hrvatskog Jadrana</p> <p>Dobra cestovna prometna povezanost</p>	<p>Prevelika koncentracija društvenih i gospodarskih aktivnosti uz uski obalni rub što dovodi do saturacije obale prekomjernom izgradnjom, bezobzirnim odnosima prema osjetljivim ekosustavima</p> <p>Pretjerano korištenje stambenih jedinica za turističke svrhe</p> <p>Neprikladno gospodarenje otpadom, loš sustav recikliranja</p> <p>Nedostatak infrastrukture za gospodarenje otpadom</p> <p>Ilegalna odlagališta otpada</p> <p>Slaba osviještenost građana i pravnih osoba o potrebi razboritog i održivog gospodarenja otpadom</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav vodoopskrbe na otocima</p> <p>Nedovoljno razvijen ili uopće nerazvijen sustav odvodnje u većini ruralnog dijela urbanog područja</p>

<p>Dobro opremljena Luka Gaženica</p> <p>Dobar geografski položaj i opremljenost međunarodne zračne luke Zadar</p> <p>Dobra međunarodna povezanost Zračne luke Zadar u sezoni</p> <p>Cijeli prostor UP-a Zadar pokriven je osnovnom telekomunikacijskom infrastrukturom</p> <p>Povoljna klimatska obilježja</p> <p>Komplementarnost prirodnih resursa mora, otoka, obale i zaobalja</p> <p>Bogata prirodna baština s mnogim zaštićenim dijelovima prirode</p> <p>Očuvani okoliš u najvećem dijelu urbanog područja i bogata prirodna baština</p> <p>Visoka čistoća mora, vode i zraka</p> <p>Velika bioraznolikost</p> <p>Povoljna reljefna, klimatska i hidrografska obilježja koja omogućuju zelenu tranziciju</p> <p>Razvijen obrazovni sustav koji omogućuje razvoj i implementaciju zelenih politika s ciljem očuvanja okoliša i unaprjeđenja kvalitete života</p>	<p>Nisu dostupni podatci kojima bi se potpuno analiziralo stanje po pitanju energetike, posebno proizvodnje i potrošnje energije, na razini svih jedinica lokalne samouprave pa tako ni UP Zadar</p> <p>Planovi energetske učinkovitosti odnose se većinom na objekte u vlasništvu Grada Zadra što znači da planom opet nisu obuhvaćeni svi potrošači</p> <p>Nedostatno korištenje obnovljivih izvora energije u svim sferama življenja</p> <p>Zastarjela i istrošena postojeća elektroopskrbna mreža (posebno podmorski kablovi) i veliki pritisak na mrežu za vrijeme turističke sezone,</p> <p>Mali interes za priključene većih stambenih zgrada na plinsku mrežu radi dodatnih infrastrukturnih troškova na objektu</p> <p>Zgrade nemaju adekvatnu fasadu i vanjsku stolariju</p> <p>Nedovoljno razvijen sustav navodnjavanja unatoč velikim zalihama podzemne vode u Ravnim kotarima</p> <p>Velika opterećenost komunalne infrastrukture tijekom turističke sezone</p> <p>Nedovoljni kapaciteti za promet u mirovanju, posebno u Zadru i u turističkim odredištima</p> <p>Nedovoljno izgrađena i uređena biciklistička infrastruktura</p> <p>Nedostatno zelen i održivi javni prijevoz (na prostoru urbanog područja)</p>
---	---

	<p>Intenzivni cestovni, avionski i pomorski promet u sezoni uzrokuje visoke koncentracije CO2</p> <p>Nedovoljna pokrivenost kvalitetnom telekomunikacijskom infrastrukturom na otocima (nepostojanje širokopojasnog interneta)</p> <p>Opterećenje prometne infrastrukture u turističkoj sezoni</p> <p>Nedostatan prostor za promet u mirovanju posebice na rubnim dijelovima grada</p> <p>Nepridržavanje normi prostornog planiranja i uređenja te bespovratno trošenje prostora</p> <p>Prekomjerna izgradnja u naseljenim područjima i posljedično manjak zelenih javnih površina</p> <p>Nedovoljno razvijeni sustavi nadzora kakvoće mora u zonama marikulture</p> <p>Nedovoljno učinkovit sustav upravljanja zaštićenim dijelovima prirode zbog slabih ljudskih i materijalnih kapaciteta javne ustanove Natura Jadera</p> <p>Zapušteni prostori koji nisu stavljeni u funkciju</p> <p>Nedostatak društvene infrastrukture</p> <p>Nedovoljna iskorištenost postojećih javnih zelenih površina</p> <p>Manjak javnih zelenih površina</p> <p>Nedostatak komunalnih vezova u obalnim kopnenim i otočnim naseljima</p> <p>Smanjenje ribljeg fonda</p>
--	--

PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Mogućnost prostornog širenja grada</p> <p>Nedovoljni kapaciteti za komunalni vez u svim otočnim i obalnim naseljima urbanog područja</p> <p>Bogate zalihe pitke vode u porječju Zrmanje</p> <p>Povoljne klimatske značajke (sredozemna klima) kao preduvjet za korištenje energije sunca i vjetra</p> <p>Razvoj željezničkog promet i postizanje integracija cijeloga prometnog sustava</p> <p>Unaprjeđivati cestovni, pomorski i zračni promet uvođenjem pametnih rješenja za aktivni promet (posebno na križanjima državnih i županijskih cesta)</p> <p>Mogućnost razvoja ekološke poljoprivrede</p> <p>Mogućnost unaprjeđenja poljoprivredne proizvodnje kroz izgraditi kapilarne prometne infrastrukture radi dostupnosti obradivog zemljišta</p> <p>Povećati dostupnost neobrađenih terena izgradnjom i redovitim održavanjem protupožarnih puteva</p> <p>Sanacija ilegalnih odlagališta otpada</p> <p>Unaprjeđenje sustava odvodnje (u cijelom UP-u gdje on ne postoji, uz ostalo i na otocima bez mogućnosti crpljenja i transporta otpadnih voda)</p> <p>Sanacija ilegalnih odlagališta otpada koji su u vlasništvu Hrvatskih šuma i drugih</p>	<p>Izloženost posljedicama klimatskih promjena (meteorološki ekstremi, podizanje razine mora i dr.)</p> <p>Smanjenje zaštite javnog dobra (pomorsko javno dobro, urbane javne površine, kulturnu baštinu)</p> <p>Devastacija prostora prekomjernom izgradnjom</p> <p>Nema organiziranog zbrinjavanje otpadnih voda iz turističkih brodova i brodica</p> <p>Nema sustavnog praćenje kvalitete zraka na prostoru Zadarske županije te podaci o eventualnim onečišćenjima ili zagađenjima nisu dostupni.</p> <p>Zatvaranje ureda Hrvatske pošte što dovodi do smanjenja kvalitete života zbog smanjenja mogućnosti financijskih transakcija i komunikacijskih kanala (posebno na otocima)</p>

<p>privatnih i javnih poduzeća i Republike Hrvatske</p> <p>Suvremene tehnologije za gospodarenje otpadom</p> <p>Razvoj prometne infrastrukture (Državne ceste, županijske ceste, željeznički promet, javne luke)</p> <p>Tehnološka modernizacija javnog prijevoza (zeleni i čisti javni prijevoz) koji povezuje urbano područje s drugim dijelovima Republike Hrvatske</p> <p>Digitalizacija javne uprave</p> <p>Unaprjeđenje obalne infrastrukture (komunalni vezovi, obazriv odnos prema obalnim ekosustavima)</p> <p>Mogućnost korištenja EZ fondova za ulaganje u energetska učinkovitost i toplinarstvo</p> <p>Uvođenje okolišnih naknadi</p> <p>Pretvaranje Luke Gaženica u matičnu luku za kruzing brodove</p> <p>Uspostaviti infrastrukturu za širokopolasni internet u svim dijelovima urbanog područja, uključujući periferno položene otoke u sastavu Grada Zadra kao podlogu za razvoj gospodarstva</p>	
---	--

Uvidom u SWOT analizu moguće je utvrditi kako UP Zadar raspolaže s određenim snagama koje već uspješno koristi i koje pružaju mogućnosti za daljnji razvoj. To se prije svega odnosi na geo-prometni položaj i dobru povezanost UP-a s ostalim dijelovima Hrvatske i Europe. Ugodna klima i očuvani okoliš, bogatstvo prirodne i kulturne baštine omogućuju kvalitetu života lokalnoj zajednici, ali i dugu tradiciju u turizmu na urbanom području. Istodobno, slabosti iskazane u analizi upućuju na određene nedostatke koje onemogućuju ili ograničavaju daljnji razvoj razmatranog područja. Iz tabličnog prikaza SWOT analize je

razvidno kako postoji relativno veliki broj ograničavajućih čimbenika u trima područjima. To se prije svega odnosi na određene infrastrukturne i prostorne nedostatke koje ograničavaju daljnji razvoj. Posljedično, vidljiva su ograničenja u društvenom i gospodarskom kontekstu koje u sinergiji ukazuju na potrebne intervencije. Prilike iskazane u tablici moguće je iskoristiti za daljnji razvoj urbanog područja. Pri tome valja istaknuti kako postoji razmjerno veliki broj prilika kojima se mogu povećati i pojačati snage urbanog područja. Istodobno, iskorištavanjem navedenih prilika moguće je riješiti određene slabosti u području. To se prvenstveno odnosi na neke prostorne i infrastrukturne probleme. Naposljetku, vidljivo je kako UP-u Zadar prijete različiti čimbenici na koje nije moguće utjecati i koji su izvan dosega djelovanja, a koje je nužno uzeti u obzir prilikom daljnjeg promišljanja razvoja. U ovome dijelu istaknuti su demografski, okolišni i gospodarski problemi. Svakako, valja imati na umu da svi čimbenici iskazani kao prijetnje mogu umanjiti snage i prilike za razvoj, ali i povećati slabosti razmatranog područja.

Literatura i izvori

Akcijski plan energetske učinkovitosti Grada Zadra za razdoblje 2020. – 2022. godine, EIHP, Zagreb, 2020.

Akcijski plan energetske učinkovitosti Zadarske županije 2017. – 2019., SPECULUM d.o.o., Zagreb, 2017.

Bralić, A. i Gverić, A., ur., *Bibinje*, Sveučilište u Zadru, Matica hrvatska – Ogranak u Zadru i Općina Bibinje, Zadar, 2022.

Bronić, M., Ott, K., Stanić, B., Badovinac, F., 2021.: *Ostvarenje proračuna općina, gradova i županija u 2020.*, Osvrti Instituta za javne financije, Institut za javne financije, Zagreb.

Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Energija u Hrvatskoj 2019., godišnji energetski pregled, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Zagreb, 2021.

Faričić, J. i Dundović, Z., ur., *Zemunik u prostoru i vremenu*, Sveučilište u Zadru, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Župa Marije Kraljice Mira – Kraljice Hrvata u Zemunik u Općina Zemunik Donji, Zadar, 2016.,

Faričić, J. i Lenkić, J., ur., *Župa Ljubač – zrcalo povijesnih i geografskih mijena u sjeverozapadnom dijelu Ravnih kotara*, Sveučilište u Zadru i Župa sv. Martina u Ljupču, Zadar, 2017.

Faričić, J., ur., *Kali*, Sveučilište u Zadru, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Općina Kali, Zadar, 2017.

Faričić, J., ur., *Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije*, Sveučilište u Zadru, Zadarska županija, Grad Zadar i Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Zadar, Zadar, 2014.

Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2017. godini

Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2018. godini

Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2019. godini

Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2020. godini

Gradovi u statistici, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Kaštela, S., ur., *Novigrad nekad i sad*, Sveučilište u Zadru, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Matica hrvatska i Općina Novigrad, Zadar 2016.

Nejašmić, I. (2005.): *Demogeografija – Stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, Zagreb.

Plan razvoja Zadarske županije 2021. – 2027., Zadarska županija, Zadar, 2022.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021., Državni zavod za statistiku, <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Pravilnik o parametrima sukladnosti i metodama analize vode za ljudsku potrošnju, NN 125/17.

Pregled podataka o odlaganju i odlagalištima otpada za 2019. godinu, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Zagreb, 2020.

Pregled podataka o odlaganju i odlagalištima otpada za 2020. godinu, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Zagreb, 2021.

Registar sportskih djelatnosti Zadarske županije, 2022.

Smjernice za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Zagreb, 2015.

Smjernice za uspostavu urbanih područja i izradu strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021. – 2027., Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Zagreb, 2021.

Strategija razvoja Grada Nina 2016. – 2020., Grad Nin, Nin, 2016.

Šimović, H., Deskar-Škrbić, M. (2020.): *Ekonomika javnog sektora s hrvatskim primjerima*, Arhivanalitika d.o.o., Zagreb.

Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, NN 147/14, 123/17, 118/18

Zakon o socijalnoj skrbi, NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20

Zdravstveno-statistički ljetopis Zadarske županije za 2020. godinu, Zavod za javno zdravstvo Zadar, Zadar, 2021.

**VREDNOVANJE TIJEKOM
IZRADE STRATEGIJE RAZVOJA
URBANOG PODRUČJA ZADAR
ZA RAZDOBLJE 2021.-2027.
GODINE**

ZAVRŠNO IZVJEŠĆE

SAŽETAK

24. travanj. 2023.

Institut za razvoj i međunarodne
odnose – IRMO

IRMO

POPIS KRATICA	
AP	Akcijski plan
NRS 2030	Nacionalna razvojna strategija do 2030.godine
PC	posebni cilj
Strategija	Strategije razvoja urbanog područja Zadar za razdoblje 2021.-do 2027. godine,
UP	Urbano područje

1. SAŽETAK

Grad Zadar, Naručitelj, zadužio je Institut za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba za provedbu usluge vrednovanja Strategije razvoja urbanog područja Zadar za razdoblje 2021.-2027. godine. Svi odaslani komentari i izvješća (isporučeno tijekom prosinca 2022. te ožujka i travnja 2023. godine) pripremljeni su u skladu s **Ugovorom o konzultantskim uslugama provedbe prethodnog vrednovanja Strategije razvoja urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. do 2027. godine**, (u daljnjem tekstu: Strategija) KLASA: 300-01/22-01/10 URBROJ: 2198/01-2-22-6 od 25. listopada 2022. godine.

Prethodno vrednovanje Strategije provodilo se u skladu sa:

- Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine 147/14, 123/17, 118/18)
- Pravilnikom o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnoga razvoja (Narodne novine 121/2015)
- Smjernicama za uspostavu urbanih područja i izradu strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021. - 2027., verzija 2.0. (MRRFEU, KLASA: 910-08/21-07/1, od 12. srpnja 2021.)

Vrednovanje je realizirano u potpunosti sukladno pristupu i metodologiji koja je zadana navedenim Pravilnikom. Svrha provedenog postupka vrednovanja bila je dati argumentiranu podlogu za poboljšanje zadnje verzije Nacrta Strategije te time u cjelini doprinijeti podizanju kvalitete izrađene konačne verzije Strategije kako bi se osigurala neophodna osnova za njezinu djelotvornu (efektivnu) i učinkovitu (efikasnu) provedbu.

Nalazi i zaključci vrednovanja

Tijekom provedenog postupka vrednovanja Strategije korišteni su propisani kriteriji vrednovanja te uobičajena evaluacijska pitanja koja se koriste prilikom realizacije prethodnog vrednovanja. Postupak vrednovanja odvijao se u tri ključna koraka i prijedlozi tima za vrednovanje usvajani su tijekom izrade svake daljnje verzije Strategije.

Tijekom primjene pojedinih kriterija vrednovanja vidljivo je kako prilikom odgovaranja na evaluacijska pitanja nije bilo moguće razmatrati pojedine kriterije potpuno izdvojeno. Niz kriterija je uzajamno povezan i upravo ti međuodnosi značajni su kada je riječ o stvaranju osnove za uspješnu provedbu Strategije. Spomenuto se u prvom redu odnosi na kriterij konzistentnosti i unutarnje usklađenosti, kriterij djelotvornosti i komplementarnosti, kriterij djelotvornosti i učinkovitosti te kriterij jasnoće u odnosu na sve druge kriterije. Ovakav pristup prilikom vrednovanja Strategije omogućio je holističko sagledavanje problematike, uz kontinuirano promišljanje kako stvoriti pretpostavke za njenu što učinkovitiju provedbu.

U nastavku slijede zaključci vezani za nalaze vrednovanja po evaluacijskim pitanjima, u skladu s osnovnim kriterijima vrednovanja, uz naznaku ključnih preporuka upućenih Izrađivaču za poboljšanje Nacrta Strategije.

Slijedom primjene kriterija relevantnosti može se zaključiti da je tekst analize stanja u cjelini jako dobro napisan te da su korišteni relevantni i recentni izvori podataka. Nakon usvajanja sugestija tima za vrednovanje inkorporirane su u analizu stanja zbirne tablice ključnih obilježja po svim segmentima razvoja,

uz navođenje razvojnih potencijala i potreba za svako područje te je na taj način u cjelini poboljšana analiza stanja. Ujedno su usvojene sve sugestije vezano za SWOT analizu te je ona u konačnoj verziji ispravno strukturirana i korigirana, a što se prvenstveno odnosilo na elemenat prijetnje u SWOT tablici. Zbirne tablice u analizi stanja i dobro izrađena SWOT analiza poslužile su kao vrlo pregledna i argumentirana osnova za izradu narednih poglavlja Strategije. Temeljem izrade spomenutih odličnih tabličnih prikaza potreba u analizi stanja bilo je moguće u kasnijoj fazi provjeriti povezanost potreba sa predloženim posebnim ciljevima, mjerama i projektima. Slijedom obrazloženog, zaključeno je da je strateški okvir Strategije dobro povezan s utvrđenim potrebama te da su izdvojene isključivo one relevantne potrebe kao i razvojni potencijali urbanog područja Zadar.

Primjena kriterija djelotvornosti/efektivnosti potvrdila je da su svi ključni dionici bili konzultirani i uključeni u pripremu Strategije na adekvatan način te da je primijenjen snažan participativni pristup prilikom izrade Strategije. Važnost svrhovitog i raznolikog partnerstva biti će presudna prilikom cjelokupnog procesa njezine provedbe te izuzetno značajna za realizaciju definiranih ciljeva, tj. ostvarivanje planiranih učinaka. Tim za vrednovanje je posebnu pozornost usmjerio provjeri pokazatelja te je u konačnom Nacrtu Strategije vidljivo da su odabrani najprikladniji pokazatelji koje je bilo moguće prikupiti iz javno dostupnih baza, a koji će omogućiti kontinuirano praćenje razine ostvarivanja posebnih ciljeva.

Temeljem primjene kriterija djelotvornosti/efektivnosti provjereno je ujedno jesu li posebni ciljevi i mjere predloženi u Strategiji i Akcijskom planu najbolji način rješavanja razvojnih potreba na području urbane aglomeracije? Temeljem provjere predloženog strateškog okvira i formuliranih posebnih ciljeva i mjera u konačnom Nacrtu Strategije u poglavlju 8 i 9 Strategije (*Opisi prioriteta javne politike u srednjoročnom razdoblju* te *Popis posebnih ciljeva i ključnih pokazatelja ishoda*), vidljivo je kako je postignuta zadovoljavajuća usklađenost posebnih ciljeva i mjera s istaknutim potrebama na području urbanog područja u izrađenim analizama koje su prethodile definiranju strateškog okvira.

Tijekom realizacije cijelog postupka vrednovanja od posebnog je značaja bila provjera unutarnje usklađenosti/koherentnosti i konzistentnosti kako bi se osiguralo da su posebni ciljevi, mjere i projekti u Strategiji i Akcijskom planu utvrđeni na logičan način. U zadnjoj zaprimljenoj verziji Strategije vidljivo je da je strateški dio u cijelosti usklađen sa prethodno odrađenim analizama, čime je postignuta osnova za postizanje nužne intervencijske vertikalne logike Strategije, od izrađenih analiza do predloženih projekata.

Primjenom kriterija vanjske usklađenosti/koherentnosti, ocijenila se razina usklađenost Strategije s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine te s drugim relevantnim strateškim smjernicama na nacionalnoj i razini EU-a. U cjelini, vidljiva je dobra usklađenost Strategije u odnosu na sve relevantne smjernice kako na EU i nacionalnoj razini tako i na županijskoj razini. Temeljem navedenog, uključujući i u tabličnom formatu jasno prikazanoj usklađenosti prioriteta područja Strategije sa razvojnim smjerovima NRS 2030. kao i posebnih ciljeva sa strateškim ciljevima ovog ključnog akta strateškog planiranja na nacionalnoj razini, zaključuje se da je postignuta uzorna vanjska usklađenost Strategije te da je ona vrlo detaljno i jasno obrazložena u odnosu na sve ključne akte strateškog planiranja na EU, nacionalnoj i županijskoj razini.

Vrednovanje je ocijenilo i razinu postignute komplementarnosti posebnih ciljeva, tj. provjeravalo se jesu li mjere u Strategiji i Akcijskom planu komplementarne na način da omogućavaju uzajamno osnažujući efekt i sinergiju te podržavaju li i druge javne politike. Vidljiv je niz mogućih komplementarnosti i posebnih ciljeva i mjera u okviru jednog posebnog cilja kao i između različitih PC. Navedene međuovisnosti posebnih ciljeva i mjera potvrda su da se razvoj na području urbanog područja sagledavao na holistički način a kada je ova komplementarnost vidljiva, sinergijski učinak provedbe mjera bitno je izraženiji što rezultira uspješnijom

provedbom, tj. ostvarenjem relevantnih i održivih rezultata. Spomenuto ujedno naglašava povezanost kriterija relevantnosti, komplementarnosti, efikasnosti i efektivnosti. Vidljiva komplementarnost dodatno naglašava nužnost integriranog sagledavanja razvoja svih segmenata razvoja na urbanom području, tj. od posebne je važnosti upravo kada se radi o integriranim teritorijalnim ulaganjima. Komplementarnost ujedno naglašava važnost sustavne primjene intenzivnog i svrhovitog participativnog pristupa tijekom provedbe Strategije, tj. učinkovite suradnje i koordinacije svih relevantnih dionika iz nadovezanih javnih politika koji mogu posredno ili neposredno pridonijeti uspješnoj realizaciji planiranih posebnih ciljeva i mjera.

Uz primjenu kriterija učinkovitosti/efikasnosti sagledala se i raspoloživost financijskih, institucionalnih i ljudskih resursa predviđenih za provedbu Strategije i Akcijskog. Slijedom definiranog u Strategiji te raspravljenog sa Izrađivačem Strategije može se zaključiti da su resursi jasno identificirani i dovoljni za provedbu Strategije, te da je institucionalni sustav za provedbu Strategije i Akcijskog plana kvalitetno osposobljen i adekvatan. U predstojećem će razdoblju biti presudna kontinuirana i učinkovita suradnja dionika iz različitih segmenata razvoja. Učinkovita suradnja i koordinacija pretpostavlja primjenu participativnog upravljanja i uključivanje svih bitnih aktera iz svih segmenata razvoja značajnih za urbano područje kako bi se osigurala kvalitetna provedba Strategije. Tijekom razdoblja provedbe Strategije nužno je pratiti razinu i kvalitetu suradnje i koordinacije kao i raspoloživost potrebnih resursa te je sugerirano da se primjeni ovog kriterija posveti posebna pozornost prilikom realizacije idućeg vrednovanja Strategije tijekom njezine provedbe.

Zaključno, temeljem uvida u zadnji cjelovit Nacrt Strategije bilo je vidljivo da su usvajani brojni komentari i sugestije tima za vrednovanje usmjereni poboljšanju Nacrta. Slijedom obrazloženog u ovom Izvješću, tim za vrednovanje smatra da *Strategija razvoja urbanog područja Zadar za razdoblje 2021.-2027. godine* predstavlja kvalitetan akt strateškog planiranja usmjeren podizanju kvalitete života na području urbane aglomeracije temeljem predloženih ulaganja u zeleni, pametan i inovativan razvoj.

Preporuke

Ključne preporuke detaljnije su obrazložene u nalazima vrednovanja i odgovorima na evaluacijska pitanja, kao i u poglavlju sa zaključcima vrednovanja, a odnosile su se prvenstveno na sljedeće:

- Na potrebu za jasnijim i preglednijim definiranjem razvojnih potreba i potencijala u analizi stanja;
- na interventnu logiku - s tim u vezi predložena su poboljšanja u prvobitno predloženom strateškom okviru koja se odnose na pozicioniranje i rangiranja nekoliko posebnih ciljeva, mjera i aktivnosti kao i na njihovo formuliranje, spajanje i sl. Dio mjera je bio suviše „nisko“ rangiran tj. predložene su na razini projekata a dio mjera je bio neadekvatno formuliran.

Uz preporuke izdvojene u Nalazima i Zaključcima Izvješća izdvajamo sljedeće preporuke za predstojeće razdoblje tijekom provedbe Strategije prema kojima je potrebno:

- 1) Osigurati redovito godišnje praćenje provedbe Strategije od strane tijela zaduženog za izradu i provedbu akta, te informiranje stručne i ostale zainteresirane javnosti o rezultatima u ostvarenju postavljenih ciljeva, mjera i aktivnosti. Pri tome je posebno značajno pratiti realizaciju predloženih strateških projekata.

2) Osigurati pripremu i provedbu postupaka vrednovanja provedbe Strategije i to srednjoročno - tijekom provedbe Strategije te nakon njena završetka. U skladu s uobičajenom metodologijom i dobrim praksama provedbe postupaka vrednovanja ključan je angažman neovisnih stručnjaka na temelju naloga tijela zaduženog za provedbu akta.

3) Neovisno o predloženim prioritetima i ciljevima sugerira se da se kontinuirano prate nove razvojne teme relevantne za razvoj urbanog područja što će biti lakše u uvjetima primjene integriranog pristupa razvoju urbanog područja Zadar, uz kontinuiranu sadržajnu suradnju sa svim ključnim dionicima i akterima na razini županije i uključenih JLS.

4) Javno komunicirati rezultate provedbe Strategije što je od presudnog značaja slijedom potrebe primjene novih oblika upravljanja koji su participativni i podrazumijevaju uključivanje stavova građana prilikom realizacije procesa formuliranja javnih.

5) i iznimno je važno da se temeljem nalaza postupaka vrednovanja omogući redovito revidiranje Strategije. Preporuka je da se srednjoročno vrednovanje, tj. vrednovanje tijekom provedbe Strategije provede u II. kvartalu 2025. godine, a vrednovanje nakon provedbe sugeriramo da se provede tijekom 2028. godine. Na taj način moći će se ocijeniti cjelokupni utjecaj i učinak Strategije, odnosno njena djelotvornost i učinkovitost u cijelom razdoblju provedbe do 2027. godine.

Na temelju članka 28. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18), članka 3., 6. i 13. Uredbe o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća (NN 103/15) i članka 36. Statuta Grada Zadra („Glasnik Grada Zadra“, broj 9/09, 28/10, 3/13, 9/14, 2/15 – pročišćeni tekst, 3/18, 7/18 – pročišćeni tekst, 15/19, 2/20 i 3/21) **Gradonačelnik Grada Zadra**, dana 21. lipnja 2022. godine, d o n o s i

O D L U K U

o osnivanju Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar

Članak 1.

Ovom odlukom osniva se Partnersko vijeće Urbanog područja Zadar (u daljnjem tekstu: Partnersko vijeće) kao savjetodavno tijelo sa ciljem sudjelovanja u pripremi, izradi i praćenju provedbe Strategije razvoja urbanog područja Zadar za financijsko razdoblje 2021.-2027. (u daljnjem tekstu: Strategija), utvrđivanja prioriteta razvoja te predlaganja strateških projekata bitnih za razvoj Urbanog područja Zadar.

Članak 2.

Partnersko vijeće iz članka 1. ove Odluke zaduženo je za praćenje provedbe Strategije razvoja Urbanog područja Zadar 2014.-2020.

Članak 3.

Sastav Partnerskog vijeća čine predstavnici: svih jedinica lokalne samouprave koje ulaze u sastav urbanog područja; županije i regionalnog koordinatora; javnih tijela; visokoškolskih ustanova i pružatelja obrazovnih usluga; gospodarskih i socijalnih partnera i organizacija civilnog društva.

Za članove i zamjenike članova Partnerskog vijeća imenuju se:

R. br.	Institucija	Član/ica	Zamjenik/ica člana/ice
1.	Grad Zadar	Ante Ćurković	Josip Milić
2.	Grad Nin	Ivona Stulić Sipina	Borjan Andrija peša
3.	Općina Bibinje	Šime Sekula	Šime Sikirić
4.	Općina Galovac	Marin Gulan	Anita Buljat
5.	Općina Kali	Bruno Mišlov	Marija Zelenčić
6.	Općina Kukljica	Marin Boško	Lara Mušćet
7.	Općina Novigrad	Joso Klapan	Željka Kokić
8.	Općina Poličnik	Marina Lučić	Ana Grgeč
9.	Općina Posedarje	Ivica Klanac	Leo Rončević
10.	Općina Preko	Dražena Strihić	Martina Sorić
11.	Općina Ražanac	Anita Krpina	Hrvoje Benić
12.	Općina Sukošan	Filip Dražić	Andrea Ćirjak
13.	Općina Škabrnja	Anđela Ražov Tkalčec	Marija Pavičić Bilaver
14.	Općina Vrsi	Luka Perinić	Marko Rončević
15.	Općina Zemunik Donji	Snježana Ćurković	Željko Biloglav
16.	Zadarska županija	Daniel Segarić	Ante Sjauš
17.	Razvojna agencija Zadarske županije – ZADRA NOVA	Marina Dujmović Vuković	Jadranka Petek
18.	Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područni ured Zadar	Mira Bačić	Draga Petričić
19.	Sveučilište u Zadru	Irena Kozulić	Jurica Kardum
20.	Udruženje obrtnika Zadar	Emilijo Bajlo	Jasminka Smokrović

21.	Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar	Denis Ikić	Dinko Basioli
22.	Udruga Eko Zadar	Nives Rogoznica	Ira Čurković
23.	Cromaris d.o.o.	Tomislav Pedić	Gordana Berović Baketić
24.	Zajednica udruga „Centar nezavisne kulture“	Andrej Fric	Taida Garibović
25.	Zračna luka Zadar d.o.o.	Josip Klišmanić	Edio Bilaver
26.	Inovativni Zadar d.o.o.	Alan Kociper	Ana Odvitović
27.	Lignum d.o.o.	Melita Jurjević Hadžić	Ivana Vištica
28.	Hoteli Zadar d.d.	Leo Pavić	Branimir Dević
29.	LAG Mareta	Sanja Rukavina	Silvija Domitrović Došen
30.	LAG Bura	Ana Mamić	Josip Šare
31.	Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije	Stjepan Gverić	Lana Stipičić
32.	Liga protiv raka Zadar	Sandra Marelja - Muić	Mirjana Dragičević
33.	Udruga socijalnih radnika Zadar	Marija Špaleta	Ljiljana Fabac
34.	Zajednica Talijana Zadar	Igor Karuc	Pavle Marušić
35.	Udruge bošnjačke nacionalne zajednice Zadarske županije	Hase Salihović	
36.	Turisthotel d.d.	Ante-Josip Šikić	Damir Dragojević
37.	Športska zajednica Grada Zadra	Snježana Jurinić	Daria Sinovčić
38.	Zavod za javno zdravstvo Zadar	Benito Pucar	Danijela Peroš - Pucar
39.	Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija	Katarina Colić	Vedrana Kevrić
40.	Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije - AGRRA	Ivica Pintur	Ivana Dević
41.	Turistička zajednica Zadarske županije	Mihaela Kadija	Ina Sikirić Ivčić
42.	Turistička zajednica Grada Zadra	Mario Paleka	Iva Martinović
43.	Opća bolnica Zadar	Boško Katić	Marko Mašina
44.	Udruga Robotić	Anto Marjanović	Ana Tadić Marjanović
45.	Liburnija d.o.o.	Slobodan Erslan	Damir Zubak
46.	Jadrolinija	Ante Rados	Ingrid Melada
47.	Tankerska plovidba d.d.	Ivan Pupovac	Nikola Koščica

Članak 4.

Na svojoj prvoj sjednici Partnersko vijeće donijet će Poslovnik o radu kojim se uređuje organizacija i način rada Partnerskog vijeća, izbor predsjednika i zamjenika predsjednika Partnerskog vijeća, dužnosti Tajništva te druga pitanja od značaja za rad Partnerskog vijeća.

Članak 5.

Članovi Partnerskog vijeća na prvoj sjednici među sobom biraju predsjednika i zamjenika predsjednika u skladu s odredbama Poslovnika.

Članak 6.

Stručne administrativne i organizacijske poslove za potrebe Partnerskog vijeća obavljati će Tajništvo partnerskog vijeća uspostavljeno u okvirima organizacijske strukture Grada Zadra.

Članak 7.

Stupanjem na snagu ove Odluke stavlja se izvan snage Odluka o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada tijela za pripremu i provedbu Strategije razvoja Urbanog područja Zadar (KLASA: 300-01/15-01/11, URBROJ: 2198/01-2-15-73) od 12. listopada 2015. godine.

Članak 8.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

KLASA: 300-01/22-01/01
URBROJ: 2198/01-2-22-70
Zadar, 21. lipnja 2022. godine

GRADONAČELNIK

Branko Dukić

IZVJEŠTAJ O PROVEDENOM KONZULTACIJSKOM POSTUPKU

Temeljni principi na kojima je bazirana izrada Strategije razvoja Urbanog područja Zadar 2021. – 2027. su transparentnost i participativnost svih ključnih dionika u području. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18) kao načela politike regionalnog razvoja definira solidarnost i usmjerenost, te partnerstvo i suradnju. U članku 5. navedenog Zakona definirano je kako se „politika regionalnog razvoja temelji na partnerstvu i suradnji između javnog, privatnog i civilnog sektora, pod čim se podrazumijeva suradnja između tijela državne uprave, jedinica područne (regionalne) samouprave, jedinica lokalne samouprave, gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva.“. S ciljem postizanja te suradnje, svi planski dokumenti se izrađuju, implementiraju i valoriziraju u suradnji s imenovanim Partnerskim vijećem. Osnivanje, sastav, djelokrug i način rada Partnerskog vijeća detaljno se uređuju Uredbom o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća (NN 103/2015).

U Partnersko vijeće imenovani su predstavnici gospodarskih subjekata koji djeluju na ovom području, jedinica regionalne samouprave, znanstvene zajednice, organizacija civilnog društva, javnih poduzeća, kulturnih ustanova itd (Tablica 1).

Tablica 1. Popis institucija i drugih pravnih osoba članova Partnerskog vijeća

RB	INSTITUCIJE I DRUGE PRAVNE OSOBE
1	Grad Zadar
2	Grad Nin
3	Općina Bibinje
4	Općina Galovac
5	Općina Kali
6	Općina Kukljica
7	Općina Novigrad
8	Općina Poličnik
9	Općina Posedarje
10	Općina Preko
11	Općina Ražanac

RB	INSTITUCIJE I DRUGE PRAVNE OSOBE
12	Općina Sukošan
13	Općina Škabrnja
14	Općina Vrsi
15	Općina Zemunik Donji
16	Zadarska županija
17	Razvojna agencija Zadarske županije - ZADRA NOVA
16	Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područni ured Zadar
19	Sveučilište u Zadru
20	Udruženje obrtnik Zadar
21	Hrvatska gospodarska komora- Županijska komora Zadar
22	Udruga Eko Zadar
23	Cromaris d.o.o.
24	Zajednica udruga Centar nezavisne kulture
25	Zračna luka Zadar d.o.o.
26	Inovativni Zadar d.o.o.
27	Lignum d.o.o.
28	Hoteli Zadar d.d.
29	LAG Mareta
30	LAG Bura
31	Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije
32	Liga protiv raka Zadar
33	Udruga socijalnih radnika Zadar
34	Zajednica Talijana Zadar
35	Udruga bošnjačke nacionalne zajednice Zadarske županije
36	Turisthotel d.d.
37	Športska zajednica Grada Zadra

RB	INSTITUCIJE I DRUGE PRAVNE OSOBE
38	Zavoda za javno zdravstvo Zadar
39	Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija
40	Agencija za ruralni razvoj Zadarske županija - AGRRA
41	Turistička zajednica Zadarske županije
42	Turistička zajednica Grada Zadra
43	Opća bolnica Zadar
44	Udruga Robotić
45	Liburnija d.o.o.
46	Jadrolinija
47	Tankerska plovidba d.d.

Partnersko vijeće sastalo se dva puta za vrijeme izrade ovog strateškog dokumenta.

Tablica 2. Popis sjednica Partnerskog vijeća

	VRIJEME ODRŽAVANJA	MJESTO ODRŽAVANJA
1. SJEDNICA	23. lipnja 2022. godine u 10:30 sati	Sveučilište u Zadru, Franje Tuđmana 24 i, 23000 Zadar
2. SJEDNICA	8. veljače 2023. godine u 9:00 sati	Grad Zadar, Narodni trg 1, 23000, Zadar

Partnersko vijeće UP-a Zadar osnovano je 21. lipnja 2022. godine Odlukom o osnivanju Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar (KLASA: 300-01/22-01/01; URBROJ: 2198/01-2-22-70) kao savjetodavno tijelo s ciljem sudjelovanja u svim fazama postupka izrade Strategije, utvrđivanju prioriteta razvoja urbanog područja, predlaganju strateških projekata važnih za razvoj urbanog područja te praćenju provedbe Strategije. Prva (osnivačka) sjednica Partnerskog vijeća, na kojoj je usvojen Poslovnik o radu Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar, održana je 23. lipnja 2022. godine. Na istoj sjednici za predsjednika Partnerskog vijeća UP-a Zadar izabran je Ante Ćurković, dok je za zamjenika predsjednika izabran Daniel Segarić. Predstavnik izrađivača SRUP-a Zadar izvijestio je u okviru ove sjednice Partnersko vijeće o do sada poduzetim i budućom aktivnostima

vezanim za proces izrade strateškog dokumenta. Članovi Partnerskog vijeća iznijeli su svoje preporuke o smjeru razvoja UP-a i strateškim projektima koji bi doprinijeli budućem razvoju UP-a, a koje je moguće financirati kroz ITU mehanizam.

Na drugoj sjednici Partnerskog vijeća raspravljalo se o prijedlogu Analize stanja i trendova UP-a Zadar te Komunikacijske strategije SRUP-a Zadar, koje su Partnerskom vijeću dostavljene digitalno sedam dana prije sjednice. Članovi su prije same sjednice uputili dvije manje nadopune, koje su prihvaćene i uključene u dokument, te je na sjednici jednoglasno usvojena Analiza stanja i trendova Urbanog područja Zadar te Komunikacijska strategija SRUP-a Zadar.

Članovi Partnerskog vijeća, osim formalnih sastanaka, bili su pozvani i na uključenje u fokus skupine kojima su se htjelo istražiti potrebe te prepoznati prilike, snage, slabosti i prijetnje na Urbanom području. Kako bi se smanjilo opterećenje članova Partnerskog vijeća, iste su održane kada i početni sastanak Partnerskog vijeća 23. lipnja 2022. godine. Fokus skupine vodili su eksperti Sveučilišta u Zadru po unaprijed pripremljenom vodiču. Iste su transkribirane, analizirane i pretvorene u zaključke koji su uključeni u Analizu stanja i trendova, pri čemu su posebno služili kao podloga za SWOT analizu. Ukupno su održane četiri fokus grupe:

- 1) FG1 – Lokalna uprava i ITU mehanizam,
- 2) FG2 – Neprofitne organizacije,
- 3) FG3 – Gospodarstvo (privatni sektor),
- 4) FG4 – Gospodarstvo (javna poduzeća i NGO).

Slika 1 Fokus skupine održane 23. lipnja 2023.

Izvor: Sveučilište u Zadru

Osim Partnerskog vijeća, za potrebe izrade i provedbe SRUP-a osnovano je i Koordinacijsko vijeće. Koordinacijsko vijeće zaduženo je za koordinaciju izrade, izmjene i/ili dopune, donošenja, provedbe i praćenja provedbe SRUP-a. Ono daje mišljenje o svim ključnim koracima u postupku izrade i provedbe SRUP-a prije upućivanja dokumenta na predstavnička tijela JLS-ova. Članove Koordinacijskog vijeća čine gradonačelnici gradova i načelnici općina koje čine Urbano područje Zadar. Obuhvat Urbanog područja Zadar ostao je nepromijenjen u odnosu na prethodno financijsko razdoblje te ga čine 2 grada i 13 općina: Grad Zadar, Grad Nin te Općine Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Ražanac, Sukošan, Škabrnja, Vrsi i Zemunik Donji.

Dana 22. veljače 2022. godine održana je prva (osnivačka) sjednica Koordinacijskog vijeća Urbanog područja Zadar temeljem Odluke o osnivanju Koordinacijskog vijeća urbanog područja Zadar (Klasa: 200-01/22-01/02: URBROJ: 2198/01-2-22-14 od 22. veljače 2022.). Na toj sjednici je potpisan Sporazum o suradnji na izradi i provedbi Strategije razvoja urbanog područja Zadar za financijsko razdoblje 2021. – 2027. Na ovoj sjednici izabrani su predsjednik i zamjenik predsjednika Koordinacijskog vijeća. Za predsjednika je izabran Branko Dukić, gradonačelnik Grada Zadra, a za zamjenika načelnik Općine Preko Jure Brižić.

Osim osnivačke sjednice Koordinacijskog vijeća, održale su se još dvije sjednice.

Tablica 3. Popis sjednica Koordinacijskog vijeća

	VRIJEME ODRŽAVANJA	MJESTO ODRŽAVANJA
1. SJEDNICA	22. veljače 2022. godine u 11:00 sati	Grad Zadar, Narodni trg 1, 23000, Zadar
2. SJEDNICA	8. veljače 2023. godine u 11:00 sati	Grad Zadar, Narodni trg 1, 23000, Zadar
3. SJEDNICA	22. veljače 2023. godine u 11:00 sati	Grad Zadar, Narodni trg 1, 23000, Zadar

Na drugoj sjednici Koordinacijskog vijeća predstavljena je Analiza stanja i trendova UP-a Zadar, te Komunikacijska strategija SRUP-a Zadar, a koja je Koordinacijskom vijeću bila dostavljena sedam dana ranije. Na sjednici je prihvaćena i uključena u strateški dokument jedna manja nadopuna te je jednoglasno usvojena Analiza stanja i trendova UP-a Zadar te Komunikacijska strategija SRUP-a Zadar. U okviru ove sjednice raspravljalo se i o indikativnoj listi projekata, koja je izrađena temeljem prijedloga koje su članovi

Koordinacijskog vijeća dali tijekom siječnja 2023. godine, te prihvatljivosti strateških projekata koji imaju potencijal za financiranje kroz ITU mehanizam.

Dana 22. veljače 2023. godine, na trećoj sjednici Koordinacijskog vijeća raspravljalo se o prijedlogu strateškog usmjerenja razvoja UP Zadar, prijedlogu indikativne liste intervencija (projekata) UP Zadar u financijskom razdoblju 2021.-2027 te prihvatljivim aktivnostima specifičnih ciljeva ITP-a kroz koje će se provoditi ITU mehanizam.

Prethodno svemu navedenom, tijekom 2021. godine provedene su aktivnosti identifikacije projekata na području UP Zadar koji su u pripremi za financijsko razdoblje 2021.-2027. i izrade baze / popisa te ocjene zrelosti / vrednovanja projekata urbanog područja Zadar koji se predlažu za financiranje u sklopu ITU mehanizma.

Slijedom navedenoga, izrađen je dokument analize pod nazivom „Konzultantske usluge za pomoć pri identifikaciji projekata / shema za UP Zadar za financijsko razdoblje 2021.-2027.: Definiranje razvojnih pravaca i ključnih projekata“ kojemu su prethodile sljedeće aktivnosti:

- i. Sastanci s predstavnicima jedinica lokalne samouprave u okviru UP Zadar
- ii. Upitnik za dostavu projektnih prijedloga
- iii. Analiza relevantnih strateških dokumenata jedinica lokalne samouprave, LAG-ova koji djeluju na prostoru UP Zadar i Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030.
- iv. Istraživanje informacija na mrežnim stranicama jedinica lokalne samouprave koje su dio UP Zadar

U svrhu učinkovitije identifikacije i ocjene projekata, aktivnije suradnje i prepoznavanja specifičnosti određenih područja tijekom ožujka, travnja i svibnja 2021. godine provedeni su terenski sastanci koji su omogućili izravnu komunikaciju s predstavnicima jedinica lokalne samouprave, a vezano uz temu izrade baze projekata, budućeg razvoja i korištenja sredstava u sklopu ITU mehanizma u Urbanom području Grada Zadra

Datum održavanja sastanaka	Jedinica lokalne samouprave
25. ožujka 2021.	Općina Ražanac

	Općina Poličnik
	Općina Novigrad
26. ožujka 2021.	Općina Preko
	Općina Kali
	Općina Kukljica
8. travnja 2021.	Općina Sukošan
	Općina Bibinje
9. travnja 2021.	Općina Škabrnja
	Općina Zemunik Donji
26. svibnja 2021.	Grad Nin
	Općina Vrsi
27. svibnja 2021.	Općina Posedarje
	Općina Galovac
Ožujak – kolovoz 2021.	Grad Zadar

Restriktivne mjere kao odgovor na pandemiju COVID-19 u razdoblju od veljače do svibnja su ublažene s obzirom na prethodno razdoblje. Zahvaljujući tome, bilo je omogućeno održavanje predmetnih sastanaka s predstavnicima jedinica lokalnih samouprava Urbanog područja Zadar uz pridržavanje epidemioloških mjera.

Na sastancima se prezentirao okvir financiranja u okviru Integriranog Teritorijalnog Programa 2021.-2027. (ITP) i raspravljalo o trenutnom statusu projektnih prijedloga pojedinih jedinica lokalne samouprave s ciljem što bolje pripremljenosti za buduće otvorene natječaje.

Dodatno, za potrebe identifikacije izrađen je i posebno prilagođen upitnik za dostavu projektnih prijedloga te su predstavnici svih jedinica lokalne samouprave nakon održanih sastanaka pristupili ispunjavanju obrazaca i direktnom stvaranju baze projekata. Kroz predmetni upitnik pristiglo je ukupno 28 projekata.

The image shows a screenshot of a survey form titled "Identifikacija projekata / shema za financijsko razdoblje 2021.-2027. - OPKK". At the top, there is a header with a map of the Zadar region and the text "veliko urbano područje ZADAR". The main content of the form includes:

Identifikacija projekata / shema za financijsko razdoblje 2021.-2027. - OPKK

Ključni preduvjet za implementaciju ITU mehanizma i korištenje EU sredstava namijenjenih održivom urbanom razvoju je izrada akta strateškog planiranja odnosno teritorijalne strategije razvoja urbanog područja i priprema zalihe integriranih teritorijalnih projekata.

Značaj korištenja prilagođenog pristupa regionalnom razvoju vidljiv je kroz nužnost definiranja ključnih područja ulaganja za potrebe sljedeće financijske perspektive za ITU mehanizam. Informacije o ključnim područjima ulaganja temelje se na stvarnim potrebama i društvenim izazovima cjelokupnog urbanog područja kao i na pripremljenoj zalihi projekata sastavnicama UP Zadar: Grad Zadar, Grad Nin i 13 općina: Općina Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Ražanac, Sukošan, Škabrnja, Vrsi i Zemunik Donji.

Slijedom navedenoga, Grad Zadar, zajedno s vanjskim pružateljem usluga, provodi identifikaciju projekata / shema za dodjelu bespovratnih sredstava koji će se predložiti za financiranje putem ITU mehanizma za sljedeće financijsko razdoblje.

Važna napomena!
Ovaj online obrazac odnosi se na projekte financirane kroz OPKK, a potrebno ga je ispuniti za svaki projektni prijedlog zasebno!

Prilog:
Upute za ispunjavanje online obrasca

Slika: Preslika ekrana upitnika za dostavu projektnih prijedloga

Analiza relevantnih strateških dokumenata jedinica lokalne samouprave, LAG-ova koji djeluju na prostoru UP Zadar i Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. kao i istraživanje informacija na mrežnim stranicama jedinica lokalne samouprave koje su dio UP Zadar provedeno je od strane vanjskog stručnjaka koji je kao rezultat izradio gore navedeni dokument analize. U njemu se nalazi sažetak svih informacija dobivenih isključivo tijekom i neposredno nakon održanih sastanaka na temu izrade baze projekata, budućeg razvoja i korištenja sredstava u sklopu ITU mehanizma. U bazi projekata svake jedinice lokalne samouprave navedeni su i projekti manjeg stupnja prioritnosti koji nisu zaprimljeni u okviru upitnika, ali su spomenuti tijekom provedenih sastanaka.

Predstavljanje rezultata provedbe identifikacije projekata UP Zadar za financijsko razdoblje 2021.-2027. i samog dokumenta analize uslijedio je na sjednici Koordinacijskog vijeća Grada Zadra održanoj 4. studenog 2021. godine. Na istoj je sjednici ujedno predstavljen nacrt Smjernica za uspostavu urbanih područja i izradu strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021.-2027. članovima Koordinacijskog vijeća.

Nakon uspostave Partnerskog i Koordinacijskog vijeća, paralelno sa održavanjem redovnih sjednica, participativni proces identifikacije projekata / shema za UP Zadar za financijsko razdoblje 2021.-2027. nastavljen je tijekom 2023. godine kada su održani sljedeći radni sastanci sa predstavnicima svake sastavnice UP zasebno:

Datum održavanja sastanaka	Jedinica lokalne samouprave
20. siječnja 2023.	Općina Ražanac
26. siječnja 2023.	Općina Preko
	Općina Novigrad
	Općina Vrši
27. siječnja 2023.	Općina Galovac
	Općina Bibinje
	Općina Sukošan

	Općina Zemunik Donji
30. siječnja 2023.	Grad Nin
	Općina Posedarje
	Općina Poličnik
	Općina Škabrnja
Telefonski	Općina Kali
	Općina Kukljica
prosinao 2022. – veljača 2023.	Grad Zadar

Tablica : Datumi održavanja sastanaka u 2023. godini

Na radnim sastancima raspravljalo se o do sada prikupljenim projektnim prijedlozima za koje pojedine jedinice lokalne samouprave imaju pripremljenu projektno-tehničku dokumentaciju te ostalim projektima koji su u različitim fazama spremnosti. Nakon održanih sastanaka, sastavnice urbanog područja Zadar dostavile su Gradu Zadru, središtu urbanog područja i glavnom koordinatoru ovog procesa, ispunjene unaprijed definirane obrasce za opis projekata. Kao rezultat, sastavljen je prijedlog indikativne liste intervencija (projekata) urbanog područja o kojima se raspravljalo na 3. sjednici Koordinacijskog vijeća održanoj 22. veljače 2023. godine. Članovima Koordinacijskog vijeća još je jednom pojašnjena prihvatljivost onih projekata koji su u skladu s prihvatljivim aktivnostima specifičnih ciljeva ITP-a kroz koje se provodi ITU mehanizam.

Ovaj način uključivanja dionika proširuje klasičan pristup odozdo prema gore, koji se uobičajeno koristi kod izrade strateških dokumenta. U ovom pristupu, provodi se i vertikalna i horizontalna komunikacija među dionicima na svim razinama, te se istodobno uključuju javni, privatni i civilni sektor, ali i najšira javnost. K tome, stvara se mreža dionika i suradnička atmosfera među njima i na taj način postiže transparentnost i otvorenost u komunikaciji te se dobiva bolji uvid u aktualne razvojne probleme područja, ali i smjernice za njegov kvalitetan razvoj.

Na temelju članka 36. Statuta Grada Zadra („Glasnik Grada Zadra“, broj: 9/09, 28/10, 3/13, 9/14, 2/15 - pročišćeni tekst, 3/18, 7/18 - pročišćeni tekst, 15/19, 2/20 i 3/21) i točke 2.2.3 Smjernica za uspostavu urbanih područja i izradu strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021.-2027., verzija 2.0 od 12. srpnja 2021. godine, **Gradonačelnik Grada Zadra**, dana **22. veljače 2022.** godine, **d o n o s i**

ODLUKU
o osnivanju
Koordinacijskog vijeća urbanog područja Zadar

Članak 1.

Ovom odlukom **osniva se Koordinacijsko vijeće urbanog područja Zadar** (u daljnjem tekstu: Koordinacijsko vijeće) kao tijelo zaduženo za koordinaciju izrade, izmjene i/ili dopune, donošenja, provedbe i praćenja provedbe Strategije razvoja urbanoga područja Zadar za financijsko razdoblje 2021.-2027.

Članak 2.

Koordinacijsko vijeće iz članka 1. ove Odluke zaduženo je za provedbu Strategije razvoja Urbanog područja Zadar 2015.-2020.

Članak 3.

Koordinacijsko vijeće čine gradonačelnici i načelnici svih gradova i općina koje su u sastavu urbanoga područja Zadar, odnosno njihovi zamjenici.

Članak 4.

Na svojoj prvoj sjednici Koordinacijsko vijeće donijet će Poslovnik o radu kojim se utvrđuje osnivanje, sastav, djelokrug i način rada Koordinacijskog vijeća.

Članak 5.

Članovi Koordinacijskog vijeća na prvoj sjednici među sobom biraju predsjednika i zamjenika predsjednika u skladu s odredbama Poslovnika.

Članak 6.

Stručne administrativne poslove za potrebe Koordinacijskog vijeća obavljati će Tehničko tajništvo u okvirima organizacijske strukture Grada Zadra.

Članak 7.

Stupanjem na snagu ove Odluke stavlja se izvan snage članak 1., stavak 2., alineja 2. te članci 7., 8., 9., 10. i 11. Odluke o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada tijela za pripremu i provedbu Strategije razvoja Urbanog područja Zadar (KLASA: 300-01/15-01/11, URBROJ: 2198/01-2-15-73) od 12. listopada 2015. godine.

Članak 8.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

KLASA: 300-01/22-01/02
URBROJ: 2198/01-2-22-14
Zadar, 22. veljače 2022.

GRADONAČELNIK

Branko Dukić

1.3.2.	Razvoj sustava cjeloživotnog obrazovanja									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.3.3.	Razvoj Svencilišta u cilju zadovoljenja potreba društva i tržišta rada									20.700.000,00 €	- €	- €	105.000,00 €	350.000,00 €	20.245.000,00 €	20.700.000,00 €
projekt	Centar za istraživanje otočnog stanovništva - Ošljak									700.000,00 €	- €	- €	105.000,00 €	350.000,00 €	245.000,00 €	700.000,00 €
projekt	Uspostava Regionalnog centra za klimu i klimatske promjene uz transfer tehnologije i poticanje razvoja inovacija									20.000.000,00 €	- €	- €	- €	- €	20.000.000,00 €	20.000.000,00 €
projekt	Zgrada STEM odjela s dormitorijem (izgradnja i opremanje)									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.4.	Razvoj kulturnih i kreativnih industrija	01.02.8.48 Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku	Povećanje rashoda za kulturu JLP(R)S, po stanovniku na UP-u	EUR/st.	74,76	85	78	81								
		01.02.13.29 Broj aktivnih udruga na UP-u Zadar	Broj aktivnih udruga iz područja kulturnih i kreativnih industrija na UP-u	Broj	143	150	146	148	29.596.666,54 €	- €	819.020,01 €	4.244.060,00 €	11.330.393,29 €	6.703.193,23 €	23.096.666,54 €	
			Broj revitaliziranih kulturnih atrakcija	Broj	-	7	1	3								
strateški projekt + 2.3	CULTURE UPLIFT! - Revitalizacija kulturne baštine UP Zadar									6.380.400,16 €	- €	319.020,01 €	1.914.120,05 €	4.147.260,10 €	- €	6.380.400,16 €
strateški projekt	BOOK u UP! - Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a									6.500.000,00 €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
strateški projekt + 3.2	COMMUNITY UP'GROW! - Povećanje uključenosti i demografska obnova stanovništva kroz razvoj višenamjenske infrastrukture UP Zadar										- €	- €	- €	- €	- €	- €
1.4.1.	Modernizacija kulturne infrastrukture i razvoj kreativnih industrija s ciljem povećanja otpornosti na krize									25.596.666,54 €	- €	819.020,01 €	4.244.060,00 €	9.930.393,29 €	4.103.193,23 €	19.096.666,54 €
strateški projekt	BOOK u UP! - Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a									6.500.000,00 €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Ribarska baština mjesta Kali, Općina Kali									1.000.000,00 €	- €	50.000,00 €	300.000,00 €	650.000,00 €	- €	1.000.000,00 €
projekt	Obnova tvrđave Fortica s popločenjem povijesne jezgre Novigrada, Općina Novigrad									1.327.228,08 €	- €	66.361,40 €	398.168,42 €	862.698,25 €	- €	1.327.228,08 €
projekt	Trg Sv. Frane, Grad Zadar									1.053.172,08 €	- €	52.658,60 €	315.951,62 €	684.561,85 €	- €	1.053.172,08 €
projekt	Revitalizacija tvrđave sv. Mihovila, Općina Preko									3.000.000,00 €	- €	150.000,00 €	900.000,00 €	1.950.000,00 €	- €	3.000.000,00 €
projekt	E-kultura Grada Zadra									1.000.000,00 €	- €	400.000,00 €	400.000,00 €	200.000,00 €	- €	1.000.000,00 €
projekt	Mapiranje i digitalizacija kulturno-povijesnih objekata na području Grada Zadra									500.000,00 €	- €	100.000,00 €	300.000,00 €	100.000,00 €	- €	500.000,00 €
projekt	Interpretacija baštine – Zadar									350.000,00 €	- €	- €	- €	50.000,00 €	300.000,00 €	350.000,00 €
projekt	Izgradnja zaštitnog paviljona iznad arheoloških ostataka rimske kuće s mozaicima									3.942.801,91 €	- €	- €	591.420,29 €	1.971.400,96 €	1.379.980,67 €	3.942.801,91 €
projekt	Valorizacija kule kastel u Zatonu									314.552,13 €	- €	- €	47.182,82 €	157.276,07 €	110.093,23 €	314.552,13 €
projekt	Vjerenjače ošljak									1.300.000,00 €	- €	- €	195.000,00 €	650.000,00 €	455.000,00 €	1.300.000,00 €
projekt	Konzervacija i uređenje Gradine (Utrvde) u Poličniku									1.990.842,13 €	- €	- €	298.626,32 €	995.421,06 €	696.794,74 €	1.990.842,13 €
projekt	Projekt Kastelina									3.318.070,21 €	- €	- €	497.710,53 €	1.659.035,11 €	1.161.324,57 €	3.318.070,21 €
1.4.2.	Očuvanje umjetničkih i tradicijskih obrta									3.000.000,00 €	- €	- €	- €	1.050.000,00 €	1.950.000,00 €	3.000.000,00 €
projekt	Uljava - Preko (Centar maslinarstva)									3.000.000,00 €	- €	- €	- €	1.050.000,00 €	1.950.000,00 €	3.000.000,00 €
1.4.3.	Podizanje razine svijesti o važnosti kulturne baštine									1.000.000,00 €	- €	- €	- €	350.000,00 €	650.000,00 €	1.000.000,00 €
projekt	Obnova škole u Malinama - Centar abakulture									1.000.000,00 €	- €	- €	- €	350.000,00 €	650.000,00 €	1.000.000,00 €
1.5.	Stvaranje sigurnog okružja za stabilan razvoj	01.02.16.57 Broj požara na 10.000 stanovnika	Smanjenje broja požara na 10.000 stanovnika na UP-u	Broj na 10.000 stanovnika	45,83	40	44,8	43,8								
		Broj kaznenih djela	Smanjenje broja kaznenih djela na UP-u	Broj	2.151 (2021.)	1.800	2000	1950	54.446.780,09 €	3.530,43 €	27.000,00 €	997.358,95 €	19.297.246,33 €	34.121.644,38 €	54.446.780,09 €	
		H.02.10.01 Stopa kriminala	Smanjenje stope kriminala na UP-u	Broj na 1.000 stanovnika	14 (2021.)	12	13,8	13,4								
strateški projekt + 2.3	TOURISM UPWARDS! - Razvoj posjetiteljske i turističke infrastrukture UP Zadar										- €	- €	- €	- €	- €	- €

strateški projekt + 2.3	GREEN UPLOAD! - Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar									3.000.000,00 €	- €	- €	750.000,00 €	1.200.000,00 €	1.050.000,00 €	3.000.000,00 €
1.5.1.	Razvoj otpornosti na klimatske promjene									3.003.530,43 €	3.530,43 €	- €	750.000,00 €	1.200.000,00 €	1.050.000,00 €	3.003.530,43 €
projekt	Nahava uređskog kontejnera (Vodovod)									3.530,43 €	3.530,43 €	- €	- €	- €	- €	3.530,43 €
strateški projekt	GREEN UPLOAD! - Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar									3.000.000,00 €	- €	- €	750.000,00 €	1.200.000,00 €	1.050.000,00 €	3.000.000,00 €
1.5.2.	Jačanje otpornosti na rizike od katastrofa i unaprjeđenje sustava civilne zaštite									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Nahava uređaja za određivanje ukupnog organskog ugljika u vodi za ljudsku potrošnju (Vodovod d.o.o.)									13.215,21 €	4.405,07 €	- €	4.405,07 €	- €	4.405,07 €	13.215,21 €
projekt	Nahava laboratorijskog pribora (Vodovod d.o.o.)									5.972,52 €	1.990,84 €	- €	1.990,84 €	- €	1.990,84 €	5.972,52 €
1.5.3.	Unaprjeđenje sustava zaštite od požara									1.064.059,66 €	- €	27.000,00 €	247.358,95 €	464.529,83 €	325.170,88 €	1.064.059,66 €
projekt	Izgradnja i opremanje multifunkcionalne javne građevine u naselju Kočino									135.000,00 €	- €	27.000,00 €	108.000,00 €	- €	- €	135.000,00 €
projekt	Izgradnja vatrogasnog doma Poličnik									929.059,66 €	- €	- €	139.358,95 €	464.529,83 €	325.170,88 €	929.059,66 €
1.5.4.	Unaprjeđenje sustava prevencije kriminala i povećanja sigurnosti									50.379.190,00 €	- €	- €	- €	17.632.716,50 €	32.746.473,50 €	50.379.190,00 €
projekt	Rekonstrukcija i nadogradnja postojeću prometnu infrastrukturu Zračne luke Zadar kao dijela TEN-T civilno-vojne mreže dvoje namjene.									50.379.190,00 €	- €	- €	- €	17.632.716,50 €	32.746.473,50 €	50.379.190,00 €
2.1.	Ujedačen razvoj	OI.02.6.35 Stanovništvo priključeno na javnu vodoopskrbu	Povećanje broja stanovnika priključenih na sustav odvodnje na UP-u	Broj	61.054 (2021.)	65.000	62.500	64000		18.891.006,50 €	1.719.120,94 €	2.812.246,51 €	3.089.535,77 €	5.099.774,16 €	6.089.329,12 €	12.463.717,61 €
		OI.02.13.36 Broj JLS-ova na UP koji imaju indeks razvijenosti ispod 100	Smanjenje broja JLS-ova na UP-u koji imaju indeks razvijenosti ispod 100	Broj	1 (2018.)	0	1	1								
2.1.1.	Jačanje regionalne konkurentnosti kroz sinergijske učinke udruživanja									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
2.1.2.	Razvoj područja s razvojnim posebnostima									2.195.581,06 €	- €	23.353,87 €	65.182,69 €	1.058.303,38 €	1.048.741,12 €	2.195.581,06 €
projekt	Arhipelagos (1.faza - Molai) s opremanjem									2.000.000,00 €	- €	- €	- €	1.000.000,00 €	1.000.000,00 €	2.000.000,00 €
projekt	Arhipelagos (faza II - 1st) izrada dokumentacije									52.846,24 €	- €	15.853,87 €	36.992,37 €	- €	- €	52.846,24 €
projekt	Uređenje biciklističkih staza na otoku Izu									28.190,32 €	- €	- €	28.190,32 €	- €	- €	28.190,32 €
projekt	Projekt uređenja biciklističkih puteva sa pratećom infrastrukturom na otoku Molatu									58.303,38 €	- €	- €	- €	58.303,38 €	- €	58.303,38 €
projekt	Projekt uređenja biciklističkih puteva s pratećom infrastrukturom na otoku Olibu									48.741,12 €	- €	- €	- €	- €	48.741,12 €	48.741,12 €
projekt	Uređenje Komunjskog masazina na Premadi									7.500,00 €	- €	7.500,00 €	- €	- €	- €	7.500,00 €
2.1.3.	Očuvanje vodnih resursa									16.605.425,44 €	1.719.120,94 €	2.788.892,64 €	3.024.353,08 €	4.032.470,78 €	5.040.588,00 €	16.605.425,44 €
projekt	Rekonstrukcija CS Dolac/ Strojarski radovi i automatsko kloriranje									449.193,70 €	224.596,85 €	224.596,85 €	- €	- €	- €	449.193,70 €
projekt	Sustav upravljanja gubicima vode									439.944,26 €	219.972,13 €	219.972,13 €	- €	- €	- €	439.944,26 €
projekt	Izgradnja vodovoda Straža-Zerava									154.134,98 €	46.240,49 €	107.894,49 €	- €	- €	- €	154.134,98 €
projekt	Razvoj sustava vodoopskrbe Vodovoda d.o.o. Zadar									15.121.764,94 €	1.008.117,69 €	2.016.235,39 €	3.024.353,08 €	4.032.470,78 €	5.040.588,00 €	15.121.764,94 €
projekt	Kolektor visoke zone 8. faza									440.387,56 €	220.193,78 €	220.193,78 €	- €	- €	- €	440.387,56 €
projekt	Vodovodna mreža Murvica istok									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Aglomeracija Preko - Kali - otok Ugljan									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Aglomeracija Ugljan									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Izgradnja kanalizacijskog sustava u naselju Sukosan									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Rekonstrukcija cjevovoda Murvica - brševa									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
2.2.	Dekarbonizacija prostora	OI.02.11.14 Duljina ostalih cesta prema kategorijama cesta	Povećanje duljine ostalih državnih cesta prema kategorijama cesta na UP-u	Km	100	125	100	110								
		OI.02.11.42 Duljina biciklističkih staza	Povećanje duljine biciklističkih staza na UP-u	Km	16	50	25	34		31.862.703,39 €	398.168,43 €	1.157.576,64 €	6.294.960,51 €	15.002.715,92 €	9.009.281,89 €	31.862.703,39 €
		OI.02.11.48 Udio korisnika prometnih sredstava koji koriste OIE u odnosu na ukupni broj korisnika javnog prijevoza	Udio korisnika prometnih sredstava koji koriste OIE u odnosu na ukupni broj korisnika javnog prijevoza na UP-u	%	0	6,67	1	3								
strateški projekt	BIKE UP! - Širenje sustava javnih bicikala s popratnom biciklističkom infrastrukturom									4.339.626,44 €	- €	- €	2.169.813,22 €	2.169.813,22 €	- €	4.339.626,44 €

projekt	Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom Biljane Donje									5.989.216,92 €	2.994.608,46 €	2.994.608,46 €	- €	- €	- €	5.989.216,92 €
projekt	Izgradnja sortirnice									792.693,61 €	- €	317.077,44 €	475.616,17 €	- €	- €	792.693,61 €
projekt	Ugradnja polupodzemnih spremnika za komunalni otpad									64.000,00 €	- €	16.000,00 €	16.000,00 €	16.000,00 €	16.000,00 €	64.000,00 €
projekt	Sanacija i zatvaranje odlagališta komunalnog otpada Diklo									1.488.499,57 €	- €	801.499,77 €	686.999,80 €	- €	- €	1.488.499,57 €
projekt	Servisna promerica za budući Centar za gospodarenje otpadom (faza I i faza II)									4.230.539,52 €	- €	- €	634.580,93 €	2.115.269,76 €	1.480.688,83 €	4.230.539,52 €
projekt	Rekreativno dvorište Zemunik Donji									132.722,81 €	- €	19.908,42 €	- €	66.361,41 €	- €	132.722,81 €
2.3.3.	Održivo upravljanje prostorom									29.516.164,98 €	- €	100.000,00 €	3.776.678,09 €	11.842.651,68 €	13.638.411,67 €	29.357.341,48 €
strateški projekt	EDUCATION UPLINKS! - Projekti rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole - Faza II (radionice)									12.100.000,00 €	- €	- €	1.791.176,47 €	5.970.588,24 €	4.179.431,76 €	11.941.176,47 €
projekt	Uredjenje parkinga na mjesno groblju sv. Luke u Škarbnji									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Izgradnja groblja u Preku									2.000.000,00 €	- €	- €	300.000,00 €	1.000.000,00 €	700.000,00 €	2.000.000,00 €
projekt	Postavljanje groblja u Vršima									26.544,56 €	- €	- €	3.981,68 €	13.272,28 €	9.290,60 €	26.544,56 €
projekt	Uredjenje luke Ugljan									4.000.000,00 €	- €	- €	600.000,00 €	2.000.000,00 €	1.400.000,00 €	4.000.000,00 €
projekt	Rekonstrukcija zgrade stare općine u Ražancu									398.168,43 €	- €	- €	59.725,26 €	199.084,22 €	189.388,95 €	398.168,43 €
projekt	Uredjenje parka Bori Nin									464.529,83 €	- €	- €	69.679,47 €	232.264,91 €	162.585,44 €	464.529,83 €
projekt	Zeleni otoci Zadra									3.000.000,00 €	- €	- €	450.000,00 €	1.500.000,00 €	1.050.000,00 €	3.000.000,00 €
projekt	Projekti rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole - Faza II (radionice)									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Uredjenje obalnog pojasa Maraska									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Uredjenje parka Debeljak									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Uredjenje trga mladeži									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Izgradnja mediteranskog botaničkog vrta Sukošan									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Zeleni park Bralčić Bibinje									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Revitalizacija Stonovca - Mediteranski park									1.000.000,00 €	- €	- €	150.000,00 €	500.000,00 €	350.000,00 €	1.000.000,00 €
projekt	Radni strojevi za uređivanje javnih zelenih površina prilagođenih i za rad na otocima									150.000,00 €	- €	50.000,00 €	50.000,00 €	150.000,00 €	150.000,00 €	150.000,00 €
projekt	Centar za mlade (faza III)									5.000.000,00 €	- €	- €	- €	- €	5.000.000,00 €	5.000.000,00 €
projekt	Novi gradski trg - Ravnice									668.576,02 €	- €	- €	132.115,20 €	198.172,81 €	336.288,01 €	668.576,02 €
projekt	Uredjenje i revitalizacija urbane šume Masapan									320.000,00 €	- €	50.000,00 €	170.000,00 €	100.000,00 €	- €	320.000,00 €
projekt	"Ciudela prvotij kulture" - Turistička valorizacija perivoja bastiona Ciudela									396.346,14 €	- €	- €	- €	79.269,23 €	317.076,91 €	396.346,14 €
2.3.4.	Održivi razvoj turizma									19.811.782,47 €	- €	1.953.403,51 €	2.425.170,88 €	8.011.807,02 €	7.421.401,06 €	19.811.782,47 €
projekt	Turistički informativni Centar, Općina Ražanac									663.614,04 €	- €	165.903,31 €	265.445,62 €	132.722,81 €	99.542,11 €	663.614,04 €
projekt	Izgradnja mosta na rijeci Bašičici i ornitološke senice sv. Duha, Općina Posušje									650.000,00 €	- €	162.500,00 €	260.000,00 €	130.000,00 €	97.500,00 €	650.000,00 €
projekt	Plaža Kolovare									15.000.000,00 €	- €	1.500.000,00 €	1.500.000,00 €	6.000.000,00 €	6.000.000,00 €	15.000.000,00 €
projekt	Centar za posjetitelje - Wings for Nature, Grad Nin									2.500.000,00 €	- €	125.000,00 €	250.000,00 €	1.250.000,00 €	875.000,00 €	2.500.000,00 €
projekt	Avantura podmorja									100.000,00 €	- €	- €	15.000,00 €	50.000,00 €	35.000,00 €	100.000,00 €
projekt	Avantura Bibinje									398.168,43 €	- €	- €	59.725,26 €	199.084,22 €	189.388,95 €	398.168,43 €
projekt	Uredjenje plaže Jugo u Preku									500.000,00 €	- €	- €	75.000,00 €	250.000,00 €	175.000,00 €	500.000,00 €
projekt	Uredjenje plaže Dječiji raj									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Izgradnja biciklističke staze Sukošan									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
projekt	Morska setica									- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
2.3.5.	Održiva poljoprivreda i ribarstvo									2.189.420,16 €	- €	- €	328.413,02 €	1.094.710,88 €	766.297,06 €	2.189.420,16 €
projekt	Izgradnja gradske trčnice Nin									508.528,93 €	- €	- €	76.279,34 €	254.264,47 €	177.985,13 €	508.528,93 €
projekt	Gradnja trčnice u Preku									1.000.000,00 €	- €	- €	150.000,00 €	500.000,00 €	350.000,00 €	1.000.000,00 €
projekt	Izgradnja Školane Nin									530.891,23 €	- €	- €	79.633,68 €	265.445,62 €	185.811,93 €	530.891,23 €
projekt	Obnova mlina za masline u Sestrinju									150.000,00 €	- €	- €	22.500,00 €	75.000,00 €	52.500,00 €	150.000,00 €
2.4.	Energetska tranzicija	01.02.6.63 Investicije u zaštitu okoliša	Povećanje investicija u zaštitu okoliša na UP-u	EUR	1.132.637,00	3.000.000,00	1.500.000,00	2.000.000,00								
		Udio kućanstava spojen na električnu energiju	Udio kućanstava spojenih na električnu energiju na UP-u	%	97,00	100,00	97	98								
		Kilometri plinovoda	Povećanje kilometara plinovoda na UP-u	Km	48,5	60	48,5	53	15.855.986,92 €	20.000,00 €	79.807,12 €	137.336,71 €	2.038.902,38 €	3.659.747,83 €	12.463.717,61 €	
		Broj korisnika spojenih na plinsku mrežu	Broj korisnika spojenih na plinsku mrežu	Broj	913	1.500	950	1100								
		01.02.6.41 Primarna proizvodnja obnovljivih izvora energije prema vrsti	Proizvodnja obnovljivih izvora energije	Broj	-	25%	8	15								
		SOLAR UP! - Energetska tranzicija grada Zadra							10.000.000,00 €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	
strateški projekt + 2.2 + 4.2	ZUM X - Zadar Urban Mobility „X“									- €	- €	- €	- €	- €	- €	
2.4.1.	Unaprjeđenje energetske učinkovitosti									15.935.794,04 €	20.000,00 €	79.807,12 €	137.336,71 €	2.038.902,38 €	3.659.747,83 €	5.935.794,04 €
strateški projekt	SOLAR UP! - Energetska tranzicija grada Zadra									10.000.000,00 €	- €	- €	- €	- €	- €	
projekt	Ugradnja fotonaponske elektrane na zgradi servise radionice									497.710,00 €	- €	- €	- €	174.198,50 €	323.511,50 €	497.710,00 €
projekt	Rekonstrukcija javne rasvjete u općini Vrši									385.294,31 €	- €	- €	- €	134.853,01 €	250.441,30 €	385.294,31 €

3.4.2.	Unaprjeđenje sustava palijativne skrbi								- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
4.1.	Razvoj pametnog društvenog okružja	OI.02.7.35 Broj novih e-usluga za građane	Broj novih e-usluga	Broj	11	40	20	30	1.160.590,28 €	35.000,00 €	229.548,74 €	274.548,74 €	353.246,40 €	268.246,40 €	12.463.717,61 €
		OI.02.7.36 Broj korisnika e-usluga za građane	Broj korisnika e-usluga	Broj	906	10.000	4500	6500							
4.1.1.	Digitalna tranzicija javne uprave								155.000,00 €	35.000,00 €	40.000,00 €	40.000,00 €	40.000,00 €	- €	155.000,00 €
projekat	eZADRANI								155.000,00 €	35.000,00 €	40.000,00 €	40.000,00 €	40.000,00 €	- €	155.000,00 €
4.1.2.	Digitalna tranzicija baštine								300.000,00 €	- €	- €	45.000,00 €	150.000,00 €	105.000,00 €	300.000,00 €
projekat	Avantura kultura - Općina Preko								300.000,00 €	- €	- €	45.000,00 €	150.000,00 €	105.000,00 €	300.000,00 €
4.1.3.	Unaprjeđenje i ujednačavanje digitalnog razvoja								705.590,28 €	- €	189.548,74 €	189.548,74 €	163.246,40 €	163.246,40 €	705.590,28 €
projekat	Razvoj EKI (DTK) mreže Grada Zadra								387.540,00 €	- €	96.885,00 €	96.885,00 €	96.885,00 €	96.885,00 €	387.540,00 €
projekat	Rekonstrukcija i razvoj bežične mreže Grada Zadra								105.692,80 €	- €	52.816,84 €	52.816,84 €	- €	105.692,80 €	
projekat	Razvoj IoT mreže Grada Zadra								212.356,48 €	- €	39.816,84 €	39.816,84 €	66.361,40 €	212.356,48 €	
4.2.	Razvoj pametnog gospodarstva	Broj pametnih prometnih rješenja	Broj pametnih prometnih rješenja na UP-u	Broj	1 (Zoom)	2	1	2	2.000.000,00 €	- €	- €	500.000,00 €	1.200.000,00 €	300.000,00 €	12.463.717,61 €
strateški projekat + 2.2 + 2.4	ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“								2.000.000,00 €	- €	- €	500.000,00 €	1.200.000,00 €	300.000,00 €	2.000.000,00 €
4.2.1.	Digitalna tranzicija gospodarstva								- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
4.2.2.	Pametni promet								2.000.000,00 €	- €	- €	500.000,00 €	1.200.000,00 €	300.000,00 €	4.000.000,00 €
strateški projekat	ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“								2.000.000,00 €	- €	- €	500.000,00 €	1.200.000,00 €	300.000,00 €	2.000.000,00 €

Tablica T-3: Strateški projekti

Red.br. projekta	Naziv projekta	Numerički kod u SRUP-u*	Status projekta**	Nositelj projekta	Ukupna vrijednost projekta u eurima	Lokacija projekta	Izvori financiranja projekta (n=2024)								
							Državni proračun	Županijski proračun	Lokalni proračun	Pomoći Europske unije		Javna poduzeća	Ostali izvori	Sveukupno	
										Ukupno	od toga ITU				
1	START UP! - Razvoj poslovne infrastrukture UP Zadar	1.1	1	Grad Zadar Općina Bibinje Općina Poličnik Općina Posedarje Općina Preko	10.338.778,29 €	Zadar Bibinje Poličnik Posedarje Preko	- €	- €	705.000,00 €	- €	- €	- €	- €	- €	705.000,00 €
2	CULTURE UPLIFT! - Revitalizacija kulture baštine UP Zadar	1.4	1	Općina Novigrad Općina Preko Općina Kali Grad Zadar	6.380.400,16 €	Novigrad Preko Kali Zadar	- €	- €	51.043,20 €	- €	267.976,81 €	- €	- €	- €	319.020,01 €
3	BOOK it UP! - Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a	1.4	3	Grad Zadar	6.500.000,00 €	Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
4	BIKE UP! - Širenje sustava javnih bicikala s popratnom biciklističkom infrastrukturom	2.2	1	Grad Zadar	4.339.626,44 €	Sastavnice UP Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
5	MOBILITY UPGRADE! - Modernizacija autobusnog kolodvora, ITS – faza II i uspostava inkubatora za zelenu prometnu tranziciju	2.2	2	Grad Zadar	16.000.000,00 €	Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
6	EDUCATION UPLINKS! - Projekt rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole – Faza II (radionice)	2.3	1	Sveučilište u Zadru	12.000.000,00 €	Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
7	TOURISM UPWARDS! - Razvoj posjetiteljske i turističke infrastrukture UP Zadar	2.3	1	Grad Nin Općina Posedarje Općina Ražanac	3.813.614,04 €	Nin Posedarje Ražanac	- €	- €	72.544,56 €	- €	380.858,95 €	- €	- €	- €	453.403,51 €
8	GREEN UPLOAD! - Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar	2.3	2	Grad Zadar	3.000.000,00 €	Sastavnice UP Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
9	SOLAR UP! – Energetska tranzicija grada Zadra	2.4	3	Grad Zadar	10.000.000,00 €	Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
10	COMMUNITY UPGROW! - Povećanje uključivosti i demografska obnova stanovništva kroz razvoj višenamjenske infrastrukture UP Zadar	3.2	1	Općina Sukošan Općina Vrsi Općina Zemunik Donji	1.950.445,62 €	Sukošan Vrsi Zemunik Donji	- €	- €	15.603,56 €	- €	81.918,72 €	- €	- €	- €	97.522,28 €
11	SPORT UPBUILD! - Modernizacija sportske infrastrukture UP Zadar	3.3	1	Grad Zadar	8.218.523,79 €	Zadar Bibinje Škabrnja Poličnik	- €	- €	65.748,19 €	- €	345.178,00 €	- €	- €	- €	410.926,19 €
12	ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“	4.2.	2	Grad Zadar	2.000.000,00 €	Sastavnice UP Zadar	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €	- €
Ukupno					84.541.388,34 €		- €	- €	909.939,52 €	- €	1.075.932,47 €	- €	- €	- €	1.985.871,99 €

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1. Prostorni obuhvat i zone UP-a Zadar	6
Slika 2. Geografski smještaj naselja na UP-u Zadar	7
Slika 3. Prirodno-geografska raščlamba na UP-u Zadar u okviru Zadarske županije	8
Slika 4. Klimadijagrami meteoroloških postaja na UP-u Zadar i neposrednom okružju ...	9
Slika 5. Fokus skupine održane 23. lipnja 2023.	16
Slika 6. Preslika ekrana upitnika za dostavu projektnih prijedloga	21
Slika 7. Organizacijska shema Gradske uprave Grada Zadra	61
Slika 8. Organizacijska shema sistematizacije Odsjeka za provedbu ITU mehanizma Grada Zadra	62

Nacrt UP ZADAR

POPIS TABLICA

Tablica 1. Popis institucija i drugih pravnih osoba članova Partnerskog vijeća	12
Tablica 2. Popis sjednica Partnerskog vijeća	14
Tablica 3. Popis sjednica Koordinacijskog vijeća	18
Tablica 4. Datumi održavanja sastanaka u 2021. godini	19
Tablica 5. Datumi održavanja sastanaka u 2023. godini	22
Tablica 6. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – osnovna prirodno-geografska obilježja u funkciji razvoja	29
Tablica 7. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – demografska obilježja	30
Tablica 8. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – društvena infrastruktura	31
Tablica 9. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi	32
Tablica 10. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – odgoj i obrazovanje	33
Tablica 11. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – tržište rada	34
Tablica 12. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – gospodarstvo	36
Tablica 13. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – infrastruktura	37
Tablica 14. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – promet	39
Tablica 15. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – urbano okruženje	40
Tablica 16. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe – okvir upravljanja razvojem	42
Tablica 17. SWOT analiza Urbanog područja Zadar – Društvo	42
Tablica 18. SWOT analiza Urbanog područja Zadar – Gospodarstvo	43
Tablica 19. SWOT analiza Urbanog područja Zadar – Infrastruktura i urbano okruženje (okoliš)	45
Tablica 20. Očekivani doprinos ITU mehanizma ostvarenju postavljenog prioriteta SRUP-a Zadar (1) Otporno gospodarstvo i društvo temeljeno na znanju	52
Tablica 21. Očekivani doprinos ITU mehanizma ostvarenju postavljenog prioriteta SRUP-a Zadar (2) Održivi, zeleni i ujednačeni razvoj	53
Tablica 22. Očekivani doprinos ITU mehanizma ostvarenju postavljenog prioriteta SRUP-a Zadar (3) Unaprjeđenje kvalitete života (život po mjeri čovjeka)	54
Tablica 23. Očekivani doprinos ITU mehanizma ostvarenju postavljenog prioriteta SRUP-a Zadar (4) Digitalna tranzicija (UP Zadar 4.0)	54
Tablica 24. Prikaz usklađenosti razvojnih smjerova na nacionalnoj i regionalnoj razini s razvojnim smjerovima Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027	69
Tablica 25. Prikaz usklađenosti razvojnih ciljeva na nacionalnoj i regionalnoj razini s ciljevima Strategije razvoja Urbanog područja Zadar za razdoblje 2021. – 2027	69
Tablica 26. Usklađenost posebnih ciljeva SRUP-a Zadar s aktima strateškog planiranja	72
Tablica 27. Mjere i aktivnosti razvoja konkurentnog gospodarstva baziranog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji	79
Tablica 28. Pokazatelji ishoda razvoja konkurentnog gospodarstva utemeljenog na inovacijama i pametnoj specijalizaciji	81
Tablica 29. Mjere i aktivnosti razvoja znanosti i poticanja inovacija	83

Tablica 30. Pokazatelji ishoda razvoja znanosti i poticanja inovacija	84
Tablica 31. Mjere i aktivnosti fleksibilnog i inovativnog obrazovanja usklađenog s potrebama društva i tržišta rada	86
Tablica 32. Pokazatelji ishoda fleksibilnog i inovativnog obrazovanja usklađenog s potrebama društva i tržišta rada	87
Tablica 33. Mjere i aktivnosti razvoja kulturnih i kreativnih industrija	89
Tablica 34. Pokazatelji ishoda razvoja kulturnih i kreativnih industrija	90
Tablica 35. Mjere i aktivnosti stvaranja sigurnog okružja za stabilan razvoj.....	92
Tablica 36. Pokazatelji ishoda stvaranja sigurnog okružja za stabilan razvoj.....	94
Tablica 37. Mjere i aktivnosti ujednačenog razvoja	95
Tablica 38. Pokazatelji ishoda ujednačenog razvoja	97
Tablica 39. Mjere i aktivnosti dekarbonizacije prostora	98
Tablica 40. Pokazatelji ishoda dekarbonizacije prostora	100
Tablica 41. Mjere i aktivnosti zelene tranzicije	102
Tablica 42. Pokazatelji ishoda zelene tranzicije	104
Tablica 43. Mjere i aktivnosti energetske tranzicije	106
Tablica 44. Pokazatelji ishoda energetske tranzicije	108
Tablica 45. Mjere i aktivnosti uključivog i kvalitetnog sustava odgoja i obrazovanja ...	110
Tablica 46. Pokazatelji ishoda uključivog i kvalitetnog sustava odgoja i obrazovanja ..	111
Tablica 47. Mjere i aktivnosti demografske obnove	112
Tablica 48. Pokazatelji ishoda demografske obnove	113
Tablica 49. Mjere i aktivnosti aktivnog i zdravog života	115
Tablica 50. Pokazatelji ishoda aktivnog i zdravog života	116
Tablica 51. Mjere i aktivnosti kvalitetne starosti	117
Tablica 52. Pokazatelji ishoda kvalitetne starosti	118
Tablica 53. Mjere i aktivnosti razvoja pametnog društvenog okružja	119
Tablica 54. Pokazatelji ishoda razvoja pametnog društvenog okružja	121
Tablica 55. Mjere i aktivnosti razvoja pametnog gospodarstva.....	122
Tablica 56. Pokazatelji ishoda razvoja pametnog gospodarstva	123
Tablica 57. Pregled strateškog projekta - START-UP! – Razvoj poslovne infrastrukture UP Zadar.....	125
Tablica 58. Pregled strateškog projekta – CULTURE UPLIFT! – Revitalizacija kulturne baštine UP-a Zadar	126
Tablica 59. Pregled strateškog projekta – BOOK it UP! – Rekonstrukcija i dogradnja Gradske knjižnice Zadar i modernizacija knjižnica na području UP-a	127
Tablica 60. Pregled strateškog projekta – BIKE UP! – Širenje sustava javnih bicikala UP-a Zadar s popratnom infrastrukturom	128
Tablica 61. Pregled strateškog projekta – MOBILITY UPGRADE! – Modernizacija autobusnog kolodvora, ITS – faza II i Park & Ride sustav	130
Tablica 62. Pregled strateškog projekta – EDUCATION UPLINKS! – Projekt rekonstrukcije kompleksa stare Tehničke škole – Faza II (radionice).....	131
Tablica 63. Pregled strateškog projekta – TOURISM UPWARDS! – Razvoj posjetiteljske i turističke infrastrukture UP-a Zadar	132

Tablica 64. Pregled strateškog projekta – GREEN UPLOAD! – Razvoj zelene infrastrukture UP Zadar	133
Tablica 65. Pregled strateškog projekta – SOLAR UP! – Energetska tranzicija grada Zadra	135
Tablica 66. Pregled strateškog projekta – COMMUNITY UPGROW! – Povećanje uključivosti i demografska obnova stanovništva kroz razvoj višenamjenske infrastrukture UP Zadar	136
Tablica 67. Pregled strateškog projekta – SPORT UPBILD! – Modernizacija sportske infrastrukture UP Zadar	137
Tablica 68. Pregled strateškog projekta - ZUM X – Zadar Urban Mobility „X“	138
Tablica 69. Gantogram provedbe strateških projekata	139

Nacrt UP ZADAR